MARIE CARDINAL

Cuvinte care eliberează

„*Cuvinte care eliberează* este romanul

Marie Cardinal

Cuvinte care eliberează

Traducere din limba franceză de
Nina Ivanciu

EDITURA TREI
2022

FICTION CONNECTION

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

Autor: Marie Cardinal

Titlul original: Les Mots pour le dire

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN (print): 978-606-40-1333-0
ISBN (EPUB): 978-606-40-1591-4

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactare:
Raluca Hurduc

Design şi ilustraţie copertă: Andrei Gamarţ

Director producţie:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Răzvan Nasea

Corectură:
Irina Botezatu

Doctorului care m-a ajutat să mă nasc

I

Străduţa înfundată era prost pietruită, plină de hârtoape şi de ridicături, mărginită de trotuare înguste parţial distruse. Se vâra aidoma unui deget crăpat printre casele cu unu-două etaje, proprietate particulară, înghesuite unele într-altele. În capăt, se proptea în două garduri acoperite cu o vegetaţie sărăcăcioasă.

Ferestrele nu dădeau la iveală nicio urmă de intimitate, nicio urmă de mişcare. Te-ai fi crezut în provincie şi totuşi te aflai în plin Paris, în arondismentul XIV. Aici nu exista mizerie, nici belşug, era traiul micii burghezii ce-şi ascunde preţioasele economii pe sub lezarde, pe după obloane ştirbe, prin jgheaburi de streaşină ruginite şi ziduri dărăpănate, cu tencuiala coşcovită. Porţile erau însă solide, iar ferestrele de la parter protejate de gratii rezistente.

Acest ascunziş tihnit, ferit de tumultul oraşului, trebuie că data de vreo cincizeci de ani, căci păstra urme de *modern style* în construcţiile heteroclite ale caselor. Cine locuia în ele? Socotind după unele vitralii, după unele ciocane pentru bătut în poartă, după unele vestigii ornamentale, s-ar zice că aici stăteau pensionari ai artelor încheindu-şi cariera în spatele acestor faţade, pictoraşi bătrâni, bătrâne cântăreţe, foşti virtuozi ai scenei.

Vreme de şapte ani, de trei ori pe săptămână, am străbătut străduţa până în capăt, până la gardul din

stânga. Ştiu cum cade ploaia aici, cum se feresc de frig locatarii. Ştiu cum, vara, se instalează un mod de viaţă aproape rustic, cu ghivece de muşcate şi cu pisici adormite la soare. Ştiu cum arată fundătura în timpul zilei şi în timpul nopţii. E pustie până şi atunci când un pieton se grăbeşte spre vreuna din porţi ori un şofer îşi scoate maşina din garaj.

Nu-mi mai pot aminti ce oră era când am trecut prima oară pragul casei. Am remarcat măcar plantele din grădiniţă abandonate? Oi fi simţit pietrele din caldarâmul îngust? Am numărat oare cele şapte trepte mici de la intrare? M-oi fi uitat la zidul din piatră de moară pe când aşteptam să se deschidă uşa de la intrare?

Nu cred.

L-am văzut în schimb pe omuleţul brunet care-mi întindea mâna. Am văzut că era foarte subţire, foarte corect îmbrăcat şi foarte distant. I-am văzut ochii negri, de nepătruns, ca o sticlă mată. M-am supus când mi-a spus să aştept într-o încăpere pe care mi-a arătat-o dând la o parte o draperie. Era o sufragerie stil Henri II, al cărei mobilier – masă, scaune, bufet, servantă – ocupa aproape tot spaţiul, impunându-i nou-venitei ce eram lemnăria lui sculptată, reprezentând gnomi şi iederă, colonaşele în formă de spirală, tăvile de aramă şi vasele de porţelan chinezesc. Această urâţenie n-avea importanţă. Pentru mine importantă era liniştea. Am aşteptat, la pândă, încordată, până ce am auzit zgomotul unei uşi duble ce se deschidea în dreapta draperiei, apoi paşi şi atingerea uşoară a draperiei – paşii a două persoane –, după aceea, uşa de la intrare deschizându-se, o voce care mormăia: „La revedere, doctore”, niciun răspuns şi uşa închizându-se. Iarăşi paşi uşori înspre prima uşă, încă vreo câteva secunde, parchetul trosnea pe sub covor, semn că uşa rămăsese deschisă, mişcări incomprehensibile. Draperia a

fost în sfârşit dată la o parte, iar omuleţul m-a invitat în cabinetul lui.

Iată-mă acum aşezată pe un scaun, în faţa unui birou. El e afundat într-un fotoliu negru lângă birou, astfel că sunt nevoită să stau pieziş ca să-l privesc. Pe peretele din faţa mea se află o bibliotecă înţesată cu cărţi, în care e încastrată o canapea maro cu un sul de căpătâi şi o perniţă. Medicul aşteaptă în mod vădit să-i vorbesc.

— Doctore, sunt bolnavă de multă vreme. Am fugit dintr-o clinică pentru a veni să vă văd. Nu mai pot trăi.

Îmi face semn din privire că mă ascultă cu atenţie, că trebuie să continui.

Apatică, retrasă în propriu-mi univers, cum să găsesc acele cuvinte care ar trece dinspre mine spre el? Cum să realizez acea punte care ar uni clocotul şi calmul, clarul şi obscurul, care ar păşi dincolo de canal, de fluviul umflat cu materii în descompunere, dincolo de crudul şuvoi de spaimă, ce ne despărţea, pe doctor de mine, pe ceilalţi de mine?

Ştiam să povestesc istorii, anecdote. Dar povestea ce-şi făcuse sălaş în mine, „CEVA-ul”, acea coloană a fiinţei mele, închisă ermetic, plină cu întuneric mişcător, cum să vorbesc despre lucrul ăsta? Era dens, consistent, parcurs totodată de spasme, de gâfâieli şi de mişcări lente, aidoma celor din străfundurile marine. Ochii nu-mi mai erau ferestre. Deşi deschişi, ştiam totuşi că-i închisesem, că erau doar două bucăţi de globi oculari.

Mi-era ruşine de ce se petrecea înăuntrul meu, de haosul acela, de acea răvăşeală, de acea agitaţie, şi nimeni nu trebuia să privească într-acolo, nimeni nu trebuia să ştie, nici măcar doctorul. Mi-era ruşine de nebunie. Îmi părea că orice formă de viaţă era preferabilă nebuniei. Navigam neîncetat în ape extrem de primejdioase, pline de curenţi, de cascade, epave,

vârtejuri şi cu toate astea trebuia să mă prefac a luneca pe un lac, încetişor, precum o lebădă. Ca să mă ascund şi mai şi, îmi astupam toate ieşirile: ochii, nasul, urechile, gura, vaginul, anusul, porii pielii, vezica. Pentru a obtura mai bine aceste orificii, corpul îmi furniza din abundenţă materialele adecvate, unele îngroşându-se într-atât, încât nu mai puteau trece, alcătuiau un bloc compact, în vreme ce altele se scurgeau neîntrerupt, interzicând astfel orişice intrare.

— Îmi puteţi vorbi despre tratamentele pe care le-aţi urmat? Despre specialiştii pe care i-aţi consultat?

— Da.

Despre asta puteam vorbi. Puteam enumera medicii şi medicamentele. Puteam vorbi despre sânge, de prezenţa lui blândă şi călduţă între coapse de mai bine de trei ani, despre cele două chiuretaje ce-mi fuseseră făcute spre a-i opri şiroirea.

Această curgere, cu diferenţele ei de regim, îmi era familiară. Anomalia aceasta era securizantă, întrucât se vedea, se putea măsura, analiza. Îmi plăcea s-o transform în punctul central şi cauză a bolii mele. Într-adevăr, cum să nu mă înspăimânte aceste pierderi constante? Ce femeie n-ar fi înnebunită văzând că i se scurge energia în felul ăsta? Cum să nu mă epuizeze continua supraveghere a acestei surse intime, jenante, bătătoare la ochi, ruşinoase? Cum să nu explic prin acest sânge faptul că nu mai puteam trăi cu ceilalţi? Pătasem atâtea fotolii, atâtea scaune, atâtea divane, atâtea canapele, atâtea covoare, atâtea paturi! Lăsasem atâtea bălţi, băltiţe, picături şi picăturele în atâtea saloane, sufragerii, anticamere, culoare, piscine, autobuze şi alte locuri! Nu mai puteam ieşi.

Cum să nu vorbesc de bucuria din acele zile când sângele părea că se opreşte, se mai arăta doar prin dâre

de culoare cafeniu-închis, apoi ocru, apoi gălbui? În zilele acelea nu eram bolnavă, puteam să mă mişc, să văd, să ies din mine. Sângele se ducea în fine să se ghemuiască în săculeţul lui molcuţ şi dormita acolo timp de douăzeci şi trei de zile, ca înainte. Cu această speranţă, mă străduiam să fac cât mai puţine eforturi. Mă deplasam cu mare băgare de seamă: să nu iau copiii în braţe, să nu car coşurile de la piaţă, să nu stau prea mult în picioare lângă maşina de gătit, să nu spăl rufe, să nu spăl geamurile. Încet, calm, pentru ca sângele să dispară, să pună capăt mânjelilor. Mă întindeam cu ceva de tricotat, supraveghindu-mi totodată cei trei copilaşi. Pe ascuns, printr-o mişcare a braţului, pe care obişnuinţa mi-o făcuse foarte iute şi îndemânatică, îmi supravegheam în permanenţă starea. Ştiam s-o fac în orice poziţie, fără ca cineva să-şi dea seama. După împrejurări, mâna mi se strecura prin faţă, printre firele de păr aspre şi creţe până ce dădea peste locul cald, moale şi umed al sexului, apoi se retrăgea numaidecât. Sau trecea lesne peste valea dintre fese şi coapsă şi se afunda, dintr-odată, în orificiul rotund şi adânc, după care se îndepărta prompt. Nu mă uitam imediat la vârful degetelor. Îmi rezervam o surpriză. Şi dacă n-ar fi nimic? Uneori era ceva atât de neînsemnat, încât trebuia să-mi zgârii bine de tot, cu unghia de la degetul mare, pielea de pe degetul arătător şi de pe cel mijlociu, ca să iasă la iveală o prelingere de-abia colorată. Atunci mă năpădea un fel de fericire: „Dacă nu mai fac nici cea mai mică mişcare, o să înceteze cu totul”. Rămâneam încremenită, parcă adormită, sperând din răsputeri să redevin normală, să fiu ca celelalte: refăceam la nesfârşit acele socoteli în care femeile erau experte: „Dacă ciclul mi se termină astăzi, următorul va fi... Să vedem, luna asta are treizeci sau treizeci şi una de zile...?” Cufundată în calcule, în bucurie, în visuri. Până ce mă făcea să tresar

mângâierea energică şi precisă, foarte ascunsă, foarte blândă, a unui cheag pe care sângele îl aducea cu sine. Lavă consistentă şi grăbită ce coboară din crater, năpădeşte cavităţile, se prăvăleşte, caldă. Şi inima care începea iarăşi să-mi bată, şi angoasa care-mi revenea, şi speranţa care se ducea, în vreme ce eu alergam spre baie. Sângele avusese de-acum vreme să mi se prelingă pe genunchi ori chiar pe picioare mai jos, în picuri de un frumos roşu-aprins. Atâţia ani la rând trăiţi într-o veşnică aşteptare, cu obsesia acestui sânge!

Mă văzuseră nu ştiu câţi ginecologi. Ştiam, aproape la precizie, cum să-mi aşez fesele pe marginea mesei de consultaţie, după ce-mi ridicasem picioarele desfăcute pe suporturile înalte. Viscerele deschise şi oferite căldurii lămpii, privirii doctorului, degetelor cu mănuşi de cauciuc subţiri, frumoaselor şi înfricoşătoarelor instrumente de oţel. Închideam ochii ori fixam cu obstinaţie tavanul, în vreme ce în miezul meu aveau loc percheziţii experte, explorări indiscrete, atingeri savante. Violată.

Toate astea justificau – îmi părea – propriu-mi dezechilibru, îl făceau acceptabil, mai puţin suspect. Nu internai la psihiatrie o femeie pentru că sângera şi pentru că asta o îngrozea. Atâta vreme cât aş vorbi numai despre sânge, ar fi numai el văzut, nu s-ar vedea ceea ce el maschează.

Mă aflam deci acolo, aşezată lângă medic, în liniştea acelei case baroce, de pe o străduţă înfundată, în capăt, tăcută, supusă şi drăguţă, aşa cum ar fi trebuit să fie sângele în cavitatea pântecului meu. Nu ştiam că acest loc şi acest om aveau să devină punctul de pornire a tuturor lucrurilor.

Mă complăceam în a povesti despre vizita, cu câteva săptămâni în urmă, la un renumit profesor universitar, medic ginecolog.

Specialistul, îmbrăcat în alb, bluză scurtă şi pantaloni, stil american, îşi vârâse mâna dreaptă înăuntrul meu şi cu stânga îmi apăsa pe pântec, într-o parte, în cealaltă, la mijloc, împingându-mi intestinele în jos, spre locul unde palpau degetele-i înmănuşate. Cam în genul unei gospodine ce se pregăteşte să-şi golească puiul dintr-o singură mişcare. Mă aşteptam ca viscerele să-nceapă să emită zgomote slabe, ca mersul prin mocirlă, „plici", „fleoşc-pleosc", „pleosc". Tavanul era alb, ca şi minciuna. De un alb imens, pentru ca în el să se piardă vaginurile diforme şi uzate; de un alb profund, ca să înghită infamele fantasme ale imaginaţiei mele.

După minuţioasa examinare, profesorul s-a ridicat, şi-a scos mănuşa şi, în vreme ce eu mă aflam tot acolo pe masă, cu picioarele depărtate, a declarat: „Deocamdată nu aveţi decât un uter fibromatos. Vă sfătuiesc însă să-l scoateţi cât mai repede. Dacă nu, o să aveţi probleme serioase şi chiar mai curând decât credeţi. Să fixăm o dată pentru operaţie. O să vedeţi, după aceea totul va fi bine. Să nu amânăm, vă operez săptămâna viitoare. Să vedem, ce zi preferaţi? Luni sau marţi?" Am spus „marţi". Mi-a indicat ce aveam de făcut în vederea examenelor preoperatorii şi ca să fiu primită în clinică. I-am plătit, i-am spus mulţumesc şi am plecat.

Aveam aproape treizeci de ani. Nu voiam să mi se scoată acel săculeţ şi cele două mici sfere. Nu mai voiam ca sângele să curgă pe acolo, însă doream să-mi păstrez acest pachet în pântec. „Ceva-ul" mi se agita în cap, se zbuciuma. Am coborât la iuţeală scara de marmură cu colonade, covoare, galerii de aramă, cu oglinzi pe paliere. M-am trezit în stradă, pe trotuarul lat, cenuşiu, tipic pentru cartierele elegante. Am luat-o la fugă, am dat năvală în metrou, unde acel ceva lăuntric m-a cotropit, afundându-şi taman atunci rădăcinile în uteru-mi fibromatos.

Fibromatos! Ce cuvânt! Cavernă năpădită de alge sangvinolente. Cavitate monstruos de umflată. Broască înţesată de pustule. Caracatiţă.

Pentru bolnavii psihic, cuvintele, aidoma obiectelor, trăiesc la fel ca oamenii ori ca animalele. Palpită, dispar sau se amplifică. A trece printre cuvinte e ca şi cum ai merge prin mulţime. Rămân chipuri, siluete ce se şterg repede din memorie sau, uneori, se înfig bine acolo, nu ştii de ce. Pentru mine, la acea vreme, un cuvânt, separat de masa celorlalte cuvinte, prindea viaţă, devenea un lucru important, devenea poate chiar cel mai important lucru, sălăşluia înăuntrul meu, mă chinuia, nu mă mai lăsa, reapărea în timpul nopţii şi mă aştepta la trezire.

Deschideam binişor ochii, ieşeam din somnul apăsător, chimic, păstos pe care mi-l produceau calmantele. Mai întâi îmi simţeam corpul intact. Apoi simţeam ora, soarele. Mergea. Urcam la suprafaţa conştiinţei. O secundă, două secunde, poate trei: FIBROMATOS! Pleosc! Întins ca o împroşcare abundentă de vopsea unsuroasă pe un perete curat. Venea numaidecât dârdâiala, cu bătăile inimii şi cu năduşeala de spaimă. Aşa-mi începea ziua.

Trebuie să-mi aduc aminte şi s-o regăsesc pe femeia dată uitării, mai mult decât dată uitării, dizolvată. Mergea, vorbea, dormea. Mă emoţionează gândul că ochii ei priveau, că urechile-i auzeau, că pielea-i simţea. Doar prin ochii mei, prin urechile mele, prin pielea mea, prin inima mea trăia acea femeie. Îmi privesc mâinile, aceleaşi mâini, aceleaşi unghii, acelaşi inel. Ea şi eu. Eu sunt ea. Nebuna şi cu mine ne-am început o viaţă cu totul nouă, plină de speranţe, o viaţă ce nu mai poate fi rea. Eu protejând-o, ea dăruindu-mi imaginaţie, libertate.

Ca să povestesc trecerea, naşterea, trebuie să mă îndepărtez de nebună, s-o ţin la distanţă, să mă dedublez. O văd pe stradă, grăbită. Îi cunosc strădaniile de a părea

normală, de a-şi reţine teama în spatele privirii. Mi-o amintesc în picioare, cu capul vârât între umeri, tristă, absorbită de creşterea agitaţiei lăuntrice şi totodată de blindarea ochilor. Să nu transpară nimic! Îndeosebi să nu cadă pe stradă, să nu fie înşfăcată de ceilalţi, să nu fie dusă într-un spital. Ideea că n-ar mai fi în stare s-o înăbuşe pe nebună, al cărei şuvoi crescând ar distruge într-o zi digurile şi s-ar revărsa, o făcea să dârdâie.

Itinerarul ieşirilor i se scurtase tot mai mult. Şi-apoi, într-o bună zi, nu s-a mai dus în oraş. După aceea, trebuise să-şi reducă spaţiul la interiorul casei. Capcanele se înmulţeau. În ultimele luni, înainte de a fi dată pe mâna medicilor, nu mai trăia decât în baie. Încăpere albă pardosită cu faianţă. Încăpere întunecoasă, de-abia luminată de o ferestruică în formă de semilună, astupată aproape în întregime de crengile unui brad masiv, ce atingeau geamul în zilele cu vânt. Încăpere propice mirosului de antiseptice şi de săpun de toaletă. Nicio dâră de praf pe la colţuri. Degetele alunecau pe pardoseală ca pe gheaţă. Nici urmă de descompunere, de fermentaţie. Doar materia care nu putrezeşte sau, în caz că o făcea, într-atât de lent, că nu-i puteai asocia ideea de putrefacţie.

Între bideu şi cadă, acolo îi era cel mai bine când nu mai izbutea să-şi domine acel ceva lăuntric. Acolo se ascundea aşteptând să-şi facă efectul medicamentele. Chircită, cu călcâile lipite de fese, cu braţele strângându-şi din răsputeri genunchii la piept, cu unghiile atât de înfipte în podul palmei, că până la urmă îl brăzdaseră cu răni, capul clătinându-i-se din faţă înspre spate sau dintr-o parte în alta, prea greu, cu sângele şi transpiraţia ce curgeau şiroaie. Ceva-ul acela care, în interior, se compunea dintr-o monstruoasă colcăială de imagini, sunete, mirosuri împrăştiate în toate direcţiile de un impuls devastator, destrămând coerenţa oricărui raţionament, făcând

absurdă orice explicaţie, inutilă orice tentativă de ordonare, se arăta, în afară, prin puternice zgâlţâieli şi printr-o năduşeală greţoasă.

Cred că atunci când m-am dus pentru prima oară la psihanalist era seară. Sau mi-a rămas nostalgia uneia din şedinţele acelea târzii, din capătul străduţei înfundate, la adăpost de frig, de ceilalţi, de nebună, de întuneric. Una din acele şedinţe în care realizam că mă maturizez, că mă nasc. Apăreau deschideri ample, drumul se lărgea, eu înţelegeam. Nebuna nu mai era femeia aceea care se ducea să-şi ascundă tremurăturile prin toaletele din cârciumi, care fugea de un duşman fără nume, sângera pe trotuare, îşi picura teama în baie, acea bolnavă care nu voia să fie atinsă, să fie privită, să i se vorbească. Nebuna se preschimba într-o fiinţă tandră, sensibilă, bogată. Începeam s-o accept pe nebună, s-o iubesc.

La început venisem în fundătură cu gândul să fiu pentru o vreme în grija unui doctor care nu m-ar interna. (Ştiam că psihanaliştii nu-şi trimit pacienţii la spital.) Mă temeam de internare aşa cum mă temusem de operaţia ce mi-ar fi amputat pântecul. Fugisem dintr-o clinică pentru a veni în fundătură, credeam însă că veneam prea târziu, că o să mă întorc într-o clinică de psihiatrie. Credeam că era inevitabil, mai cu seamă de când ceva-ul lăuntric se îmbogăţise cu halucinaţia. De altminteri, eram foarte hotărâtă să nu-i vorbesc doctorului de această halucinaţie. Aveam impresia că, dacă i-aş vorbi, nu m-ar mai putea îngriji şi m-ar trimite, urgent, de unde venisem. Prezenţa, când şi când, a unui ochi însufleţit privindu-mă, existând realmente, dar neexistând decât pentru mine (asta o ştiam) îmi părea a fi semnul adevăratei nebunii, al maladiei incurabile.

Aveam treizeci de ani, eram într-o foarte bună stare de sănătate, puteam să stau închisă vreo cincizeci de ani, şi

poate că m-aş fi lăsat dusă cu totul de soartă dacă n-ar fi fost copiii. Poate că fără ei aş fi renunţat să mă lupt. Căci bătălia contra acelui ceva lăuntric era istovitoare şi, din ce în ce mai mult, eram ispitită de medicamente care mă transportau într-un neant păstos şi plăcut. Copiii mei erau fiinţe umane pe care le dorisem enorm. Nu se născuseră la voia întâmplării. De pe când eram foarte mică îmi spuneam: „Într-o bună zi o să am copii şi voi construi cu ei şi pentru ei o viaţă plină de căldură, de afecţiune, de ocrotire tandră, de veselie”. Tot ce visasem când eram eu însămi copil. Veniseră pe lume aducându-şi viaţa lor complet nouă, robuşti, foarte diferiţi unul de celălalt. Creşteau bine. Ne adoram. Îmi plăcea să râd, îmi plăcea să le cânt cântecele.

Şi-apoi, totul s-a dus de râpă: s-a ivit ceva-ul lăuntric, a revenit şi nu m-a mai slăbit. Mă acapara într-atât, că ajunsesem să nu mă mai preocup decât de el. A fost o vreme, la-nceput, când credeam că pot trăi cu acel ceva lăuntric aşa cum alţii trăiesc cu un singur ochi ori cu un singur picior, cu o boală de stomac ori de rinichi. Unele medicamente îl izgoneau, e-adevărat, într-un colţ de unde nu se mai clintea. Atunci puteam asculta, vorbi, merge. Puteam să mă plimb cu copiii, să mă duc la cumpărături, puteam să le fac dulciuri şi să le povestesc istorioare care să le stârnească râsul. Mai apoi efectul medicamentelor a scăzut. Am luat atunci doză dublă, doză triplă. Şi, într-o bună dimineaţă, m-am trezit captiva acelui ceva lăuntric. Am consultat o sumedenie de medici. Sângele s-a pornit să curgă fără oprire.

Din când în când îmi slăbea vederea. Trăiam într-o ceaţă, totul devenea neclar şi primejdios. Capul mi s-a vârât între umeri, pumnii mi s-au încleştat într-o poziţie de apărare. Inima îmi bătea cu 130, 140 de pulsaţii pe minut, cât e ziua de lungă, de credeam că o să-mi străpungă

cutia toracică şi o să ţâşnească, palpitând, în văzul tuturor. Ritmu-i trepidant mă istovea. Aveam impresia că ceilalţi o auzeau cum bate şi-mi era ruşine.

Căpătasem două manii, două gesturi pe care le repetam de o mie de ori pe zi. Unul, pe care l-am descris deja, care consta în a mă duce să verific în ce stare se afla fluxul de sânge, şi altul prin care îmi luam pulsul. Ca şi în cazul sângelui, procedam pe furiş fără ca cineva să-şi dea seama. Nu voiam să aud pe careva zicând, văzându-mă că-mi pipăi încheietura mâinii: „Ce se-ntâmplă, nu vă simţiţi bine?” Sângele şi pulsul îmi erau cei doi poli sensibili, vizibili ai bolii. Două simptome ce-mi permiteau să spun uneori, când nu mai rezistam: „Sunt cardiacă. Am un cancer uterin”. Şi iarăşi cutreieram pe la medici. Iar moartea se făcea încă şi mai prezentă prin lichidele-i împuţite, cu descompunerile, cu viermii, cu oasele-i devorate.

Acum, când mi-a intrat în cap să vorbesc despre boala mea. Acum, când mi-am oferit chinuitorul privilegiu de a descrie cumplitele imagini şi dureroasele senzaţii pe care mi le trezeşte amintirea unor evenimente din trecut, îmi pare că sunt un regizor cu a lui cameră de filmat, care, prins bine de capătul braţului uriaş al unei macarale, e în stare să se dea jos ca să filmeze în prim-plan detaliile extraordinar de mărite ale unui chip şi în acelaşi timp să se înalţe deasupra platoului pentru a sesiza ansamblul unei scene. Astfel, cu ocazia primei vizite, văd Parisul cu luminile-i nocturne de toamnă (era toamnă?) şi, în Paris, cartierul Alésia, iar în acest cartier fundătura, şi în fundătură căsuţa, iar în căsuţă biroul scăldat într-o lumină blândă, unde stau de vorbă un bărbat şi o femeie, iar această femeie, în acest decor, pe canapea, ghemuită aidoma unui fetus într-un uter.

La acea vreme, însă, nu ştiam că de-abia începeam să mă nasc şi că trăiam primele clipe ale unei gestaţii lente, de şapte ani. Propriu-mi embrion purtat de mine însămi.

Îi vorbisem doctorului despre sânge şi despre acel ceva lăuntric ce-mi provoca bătăi de inimă. Ştiam că nu-i voi mărturisi despre halucinaţie. Aveam să-i vorbesc despre ultimele zile, despre clinică. În felul acesta i-aş fi povestit tot.

Doctorul asculta cu mare atenţie şi totuşi nimic special din povestea mea lungă nu-l făcea să reacţioneze. Când am isprăvit cu evocarea băii şi a crizelor de angoasă, m-a întrebat:

— Ce simţiţi în acele momente, cu excepţia tulburărilor fizice?

— Mi-e frică.

— Frică de ce?

— Mi-e frică de orice... frică de moarte.

La drept vorbind, nu ştiam de ce mi-e frică. Mi-era frică de moarte, însă mi-era frică şi de viaţa ce conţine moartea. Mi-era frică de exterior, însă mi-era frică şi de înăuntrul meu care e reversul exteriorului. Mi-era frică de ceilalţi, însă mi-era frică şi de mine, care eram o alta. Mi-era frică, frică, frică, FRICĂ, FRICĂ. Atât.

Frica mă alungase în lumea alienaţilor. Familia, de care de-abia mă separasem, secretase iarăşi un cocon în juru-mi, tot mai strâns, tot mai opac, pe măsură ce boala evolua. Nu numai ca să mă protejeze pe mine, dar şi ca să se protejeze pe ea. Nebuniei îi merge rău într-o anumită clasă socială, trebuie cu orice preţ ascunsă. Nebunia aristocraţilor ori a celor din popor e considerată drept o excentricitate ori o tară, se explică. Însă, în noua clasă a celor puternici, nu este admisă. Dacă provine din consangvinitate ori din sărăcie, mai treacă-meargă, se înţelege, dar nu din confort, din belşug, dintr-o sănătate

bună, din echilibrul pe care-l oferă banii câştigaţi cinstit. În acest caz, ea e o ruşine.

La început mi se susura calin: „Nu-i nimic, eşti nervoasă. Odihneşte-te şi fă sport”. În final, povestea s-a preschimbat în imperativ: „O să-l vezi pe doctorul Cutare, e prieten cu unchiul tău şi un specialist de vază în sistemul nervos”. Specialistul-prieten de vază îmi prescrisese un tratament „sub control medical”. Mi se rezervase la clinica unchiului o cameră la ultimul etaj.

O încăpere amenajată în pod, cu un pat mare, liniştită, tapetată cu pânză de Jouy, având motive câmpeneşti odihnitoare: ciobăniţa cu oile şi cu bâta, copacul cu trunchi noduros şi cu frunze de măslin. Ciobăniţa, oile, copacul, ciobăniţa, oile, copacul. Repetiţie tihnită. Un paravan acoperit cu aceeaşi ţesătură ascundea un cabinet de toaletă confortabil, dintr-un frumos porţelan alb, cu colţurile rotunjite, liniştitoare. În faţă, o masă cu scaunul ei, apoi o lucarnă transformată în fereastră ce dădea spre o privelişte încântătoare din Ile-de-France: un şir de plopi foşnind, meri dispuşi câte cinci, lanuri de grâne în pantă lină, cât vezi cu ochii. Cerul imens.

Pânza de Jouy era într-adevăr în camera de la clinică ori în camera mea de copil? Pânza de Jouy de la clinică nu era oare imprimată cu flori mari pe tije cărnoase? Pe pereţi era oare pânză de Jouy sau pur şi simplu vopsea albastră, lucitoare? Nu mai ştiu. Nu ştiu cum am ajuns acolo, cine m-a condus. Revăd perfect scara de lemn îngustă ce ducea spre cameră. Revăd dimensiunile camerei şi mobilierul, fereastra, toaleta.

A trebuit să mă dezbrac, să-mi pun o pijama nou-nouţă, să mă urc în patul moale cu aşternuturi proaspete, să mă lungesc, să las să mi se ia tensiunea şi pulsul. În voia medicinei. Am închis ochii pentru a-mi continua lupta în interior, deoarece în afară mă lăsam condusă: corpul mi-

era perfect întins, braţele mi se odihneau pe aşternuturile bine netezite, palmele îmi erau deschise. Eram normală pe dinafară. Înăuntru trebuia să-mi calmez pulsaţiile. Mi s-a înfăşurat braţul într-un manşon, auzeam suflul scurt de la para pe care o umflau, îl simţeam strângându-mă tot mai tare, apoi m-am crispat un pic la contactul cu discul de metal rece care mi se fixa la încheietura cotului. Doctorul făcuse mare caz de tensiunea care-mi era foarte scăzută; trebuia să mi se măsoare din patru în patru ore înainte de a mi se da tableta. Puţin îmi păsa că tensiunea îmi era atât de scăzută. Pe mine mă interesau pulsul, bătăile nebuneşti ale inimii. Îndeletnicirea cu tensiunea îmi dădea puţin răgaz ca să-ncerc să o calmez. Mi s-a scos manşonul, cineva s-a mişcat lângă mine.

Cine să fie? Unchiul? Profesorul-prieten? Altcineva? Nu ştiu. La acea vreme mă preocupa într-atât să mă controlez şi să-i declar război ceva-ului lăuntric, încât nu vedeam cu adevărat, simţeam că orbesc, navigam pe bâjbâite, mai degrabă un fel de instinct mă ferea să nu mă izbesc de lucruri şi de oameni.

În sfârşit, am simţit vârful a patru degete apăsând cu pricepere sub încheietura mâinii. Patru biluţe moi. Nu avuseseră nevoie să pipăie, de-abia de-au atins zona pulsului, că sângele, răscolit, bătut de acel ceva lăuntric, a şi început să zvâcnească în ele. Degetele, de cum au simţit zvâcniturile, le-au şi amplificat şi le-au făcut să se răspândească prin tot corpul, prin toată încăperea. 90, 100, 110, 120, 130, 140... În zadar îmi ascundeam ceva-ul lăuntric şi zăvoram totul ca să nu poată ieşi, ştia bine să se arate aşa, prin vene şi prin piele. Nemernicul era acolo, îşi bătea joc de mine, nu-mi dădea ascultare, lovea ca un apucat în degetele care s-au îndepărtat. De acum încolo, ştiau. Din nou mişcări, zgomote uşoare, nu înspăimântătoare, o agitaţie inofensivă.

— Acum o să vă luaţi tableta. Numai un sfert de tabletă, de patru ori pe zi, timp de o săptămână. Apoi vom mări doza. O să vă facă bine.

Vorbea o femeie scundă, subţire, cu păr alb. I-am citit în privire că înregistrase mesajul pe care i-l transmisese degetelor ei ceva-ul acela lăuntric. Ştia.

Am luat minusculul sfert de tabletă, paharul cu apă pe care mi-l întindea şi m-am prefăcut că înghit normal. În realitate, de săptămâni întregi nu mai puteam înghiţi tablete nedizolvate. Gâtul îmi era atât de strâns, că nimic nu mai trecea. Aveam impresia că mă sufoc ori de câte ori voiam să îngurgitez. Am închis ochii şi prin atitudinea mea am lăsat să se înţeleagă că totul decurgea bine, că doream să mă odihnesc. Bucăţica de pastilă îmi rămăsese înţepenită în gât, uriaşă, ca o masă compactă. Femeia a plecat.

Am făcut numaidecât un salt spre lavabou ca să elimin pastila, cu degetele vârâte adânc până în glotă pentru a provoca spasmele eliberatoare. În fine, micuţul triunghi gălbui s-a ivit cu mucozităţi, spumă şi firicele vâscoase. (Tableta era gălbuie sau rozalie, sau ca sideful?) M-am aşezat pe bideu, tremurând din creştet până-n tălpi, cu fruntea lipită de marginea răcoroasă şi aspră a lavaboului. Timpul nu mai exista. Nu ştiu cât am stat nemişcată. Îmi aduc aminte că mai apoi am scos tamponul ce-mi oprea sângele pe care atunci l-am văzut curgând încetişor, picătură cu picătură, în vreme ce mă balansam uşurel din faţă spre spate, ca să mă legăn, ştiind foarte bine că odată cu mine legănam ceva-ul lăuntric. Picăturile de sânge se striveau şi se diluau niţel în umiditatea faianţei albe, în cele din urmă şi-au croit un firicel de drum sinuos până la locul de scurgere. Îmi găseam o ocupaţie din a privi la ce făcea sângele ieşit din mine, mă gândeam că acum îşi are o viaţă proprie, că descoperea fizica lucrurilor de pe

pământ, greutatea, densitatea, viteza, durata. Îmi ţinea companie, şi el pradă legilor incomprehensibile şi indiferente ale vieţii.

Ceva-ul lăuntric izbândise. Nu mai existam decât noi doi, pentru totdeauna. Eram în sfârşit închişi, singuri, în compania a ceea ce secretam amândoi: sânge, năduşeală, rahat, muci, salivă, puroi, vărsături. Acel ceva lăuntric îmi alungase de lângă mine copiii, străzile pline de viaţă, luminile magazinelor, marea la ora prânzului, cu vălurelele din zilele frumoase, tufele de liliac, râsul, plăcerea de a dansa, căldura prietenilor, exaltarea secretă a studiului, îndelungatele ore de lectură, muzica, braţele unui bărbat tandru înlănţuindu-mă, crema de ciocolată, bucuria de a înota în apa răcoroasă. Nu-mi mai rămânea decât să mă chircesc în această toaletă de clinică, în locul cel mai curat, şi să năduşesc tremurând. Mă zgâlţâiam atât de tare, că maxilarele, clănţănindu-mi, produceau un zgomot stupid de automat.

Din fericire, treptele scăriţei scârţâiau. La cel mai mărunt zgomot mă duceam iarăşi să mă culc şi adoptam o poziţie normală. Nu-mi plăcea femeia cu păr alb şi nu-i vorbeam niciodată. Îmi aducea tăvile cu mâncare şi-mi dădea tabletele după ce-mi lua tensiunea şi pulsul. Nu puteam să mănânc. Aruncam în closet tot ce putea intra acolo, restul îl zvârleam pe jgheabul de la streaşina ce mărginea acoperişul din ţiglă ondulată de sub fereastră. Nu-mi aduc aminte ca timpul să fi fost scurt sau lung, nici de nopţi şi de zile. Eram prizonieră. M-am uitat pe fereastră ca să-mi dau seama dacă aş fi murit aruncându-mă de acolo. Da, aş fi murit, trebuie să fi fost patru etaje. Acoperişul îmi umbrea partea de jos a casei şi nu ştiam unde aş fi căzut, pe o verandă poate, ori în verdeaţă. Nu voiam să mă sinucid în acest fel. De altminteri, moartea

mă speria, oferindu-se totodată ca unică soluţie pentru a-mi suprima acel ceva lăuntric.

Nu ştiu câte zile au trecut până m-a acaparat o teribilă nevoie de evadare. Oricum, cel puţin opt, pentru că în dimineaţa aceea (era într-o dimineaţă, sunt sigură), doamna îmi dăduse să iau jumătate de tabletă şi reţinusem cu precizie că o săptămână trebuie să iau un sfert, apoi jumătate.

Brusc am realizat că mă aflam în pat, culcată normal pe spate, cu faţa descoperită. Asta m-a surprins: de luni şi luni în şir nu mai puteam trăi decât chircită, nu mai puteam dormi decât strânsă, cu capul afundat în cearşaf. Pe când constatam această schimbare, simţeam o greutate în ceafă, ca şi cum străfundul capului mă apăsa, ca şi cum cerebelul îmi era de plumb. Mi-am dat seama atunci că această greutate, nu tocmai precisă totuşi, exista deja de o vreme. Am recunoscut în aceeaşi clipă că ceva-ul lăuntric nu mai era acelaşi, agitat, gâfâind, iute; devenise consistent, lipicios, năclăit. Înăuntrul meu sălăşluia acum nu atât spaima, cât mai degrabă disperarea, amărăciunea, dezgustul. Nu mai voiam povestea asta. Nu ştiu ce instinct m-a făcut să prefer lupta epuizantă cu acel ceva furios în locul coexistenţei cu acel ceva moale, lipit de mine într-o abandonare greţoasă.

În cursul dimineţii – cu capul tot mai greu şi în suferinţă, afundat în pernă – am stabilit o legătură între starea mea prezentă şi tablete. Mi-am amintit de o conversaţie între psihiatrul-prieten şi unchi. Vorbeau despre un nou tratament, de un „electroşoc chimic”, încă dificil de manevrat, dar ale cărui rezultate erau cu mult mai bune decât acelea ale electroşocului obişnuit. Discutau de faţă cu mine de parcă eu aş fi fost un vas de porţelan. Şi fapt e că, pe moment, nu dădusem atenţie acelor vorbe ale lor. Mă gândeam pur şi simplu că cercul se închisese, că o să

fiu internată şi că era normal, întrucât eram incapabilă să trăiesc la fel ca ceilalţi, incapabilă să-mi cresc cum se cuvine copiii. Şi-apoi, nu mai puteam, voiam să mă elibereze de teamă, de ceva-ul lăuntric, oricare ar fi fost preţul.

În acea dimineaţă totuşi, la clinică, am intuit că preţul lor avea să fie exorbitant şi că nu voiam să-l plătesc.

N-o să mai iau scârboasele lor pastile, hotărâsem! Când doamna o să vină, o să simulez că înghit pastila, dar n-o voi înghiţi, voi scuipa totul pe fereastră. În jgheabul de la streaşină!

Şi asta am şi făcut.

Căutând după amintirile din acea perioadă, mă mir că în memorie găsesc doar terenuri virane întinse, pline cu resturi de oameni şi de obiecte, plaje presărate cu bucăţi nedesluşite din zilele mele şi, dintr-odată, construcţii clare, precise, întregi, perfect echilibrate şi strălucitoare. În timpul bolii am fost, în unele clipe, mai inteligentă, mai lucidă decât o să mai fiu vreodată. Păstrez din vremea aceea o amintire sfâşietoare. Când eram nebună am descoperit în mintea mea drumuri pe care fără nebunie nu le-aş fi descoperit vreodată. Eram capabilă de o incredibilă agilitate intelectuală. Când şi când aveam reflecţii pătrunzătoare, subtile, limpezi, care mă duceau la o cunoaştere mai cuprinzătoare, la o înţelegere mai profundă a tot ce mă înconjura. Îi cercetam pe ceilalţi şi-i vedeam luând-o pe căi atât de diferite de acelea pe care le descoperisem eu, opuse chiar, atât de nefaste pentru ei, încât voiam să-i opresc, să-i previn de pericol. N-o făceam însă, deoarece, crezându-mă bolnavă, îmi închipuiam că aceste găselniţe ale mele nu erau decât pură demenţă. Cum puteam să tremur la ideea că-i văd pe ceilalţi pierzându-se, de vreme ce eu eram nebună?

Astfel, în acea zi, am prevăzut limpede ce o să mi se întâmple. Totuşi nu întâlnisem niciodată „vindecaţi” de la psihiatrie. Mai apoi, am văzut câţiva dintr-ăştia: împăiaţi, inofensivi, precauţi cu ei înşişi, oameni cu palme jilave şi cu privirea dublă: o flacără, cenuşă, o flacără, cenuşă... Cred că ceva-ul nu-i mai face să sufere, însă le-a rămas înăuntru, viu. Tot el ţine frâiele atelajului.

Înţelesesem totul, cu capul meu bolnav, greu, suferind (cerebelul acesta pe care medicamentul mi-l smulgea!). Nu voiam soarta aceea! Am născocit aşadar un plan perfect de evadare. I-am prevăzut şi cele mai mărunte detalii. În primul rând, să nu mai iau nicio fărâmă de tabletă. Apoi, să mănânc niţel pentru că aveam să ies şi-mi trebuia forţă. Să obţin să fiu lăsată în parc. După aceea, ar fi uşor. Dar, îndeosebi, am prevăzut că, nemaiacţionând medicamentul, ceva-ul lăuntric o să mă asalteze cu angoasă, cu frisoane, dârdâieli, teamă, năduşeală. Iar n-o să mai văd bine, o să sângerez ca vitele. Asta e, trebuia să mă car! Ştiam că am numai douăzeci şi patru de ore ca să-mi joc rolul. După aceea, n-aş mai putea să plec, toată forţa fiindu-mi iarăşi concentrată în încăierarea cu ceva-ul lăuntric. Deoarece bănuiam că n-o să-mi mai pot recăpăta geanta doldora cu calmante, cu somnifere şi cu toate acele lucruşoare ce-mi serveau de obicei în luptă: bucăţele de zahăr ca să combat crampele de stomac, pastile de mentă pentru ca limba să nu-mi mai fie atât de cleioasă, iar gâtul să mi se mai decontracteze, aspirină ca să-mi scadă fierbinţeala capului, deodorant ca să nu mă cotropească duhoarea transpiraţiei, tampoane, batiste de hârtie, vată ca să pun stavilă sângelui, ochelari negri ce-mi ascundeau privirea de ceilalţi şi-mi protejau ochii de lumina insuportabilă. Această geantă conţinea şi bani, de care aveam nevoie pentru că mă aflam în plin câmp, imposibil deci de luat un autobuz, un tren, un taxi. Trebuia

să găsesc altă soluţie. O voi găsi. Voi merge în sat şi-i voi telefona unui prieten. (Eram cunoscută la poştă: „Nepoata directorului... va plăti mâine”. O şi făcusem.) A-mi cere geanta echivala cu a mă duce de râpă, eram convinsă. Nu trebuiau să aibă nicio umbră de bănuială. Din fericire, cunoşteam bine parcul unde, mică fiind, veneam să mă joc şi unde mai apoi îmi plimbasem adeseori copiii. Cunoşteam unele spărturi în gard pe unde aş fi putut ieşi fără să mă vadă paznicii. Ei nu ştiau de ce mă aflam eu acolo, această clinică nu era rezervată în mod special tratării bolnavilor psihic. Cu siguranţă că numai unchiul, mătuşa şi infirmiera deţineau secretul. Dar paznicii ar fi putut vorbi, iar unchiul ar fi putut afla că am ieşit din parc. Mi s-ar fi năruit tot planul. Nu la fel stăteau lucrurile cu cei de la poştă, ei nu erau în contact permanent cu personalul clinicii.

Aveam s-o fac mâine. Poimâine voi pleca. Singurul lucru ce mă putea trăda era pulsul. Medicamentul avea oare să acţioneze destulă vreme?

Pentru tableta de la ora prânzului mă întinsesem în pat. A intrat infirmiera.

— Bună ziua.

— Bună ziua, s-ar zice că vă e mai bine astăzi.

— Da, mă simt mai bine.

Tensiunea, pulsul, paharul cu apă şi jumătatea de tabletă pe o tăviţă de metal. De câteva zile nu mai era nevoie s-o diluez, înghiţeam normal. Semiluna fixată cu dibăcie sub limbă, lipită de dinţi, apa care trece.

Un zâmbet, a plecat. Tableta în jgheabul de streaşină.

După-amiază, de această dată, mă aflu în picioare la toaletă.

— E frumos astăzi.

— Da, e o zi frumoasă.

— Aş vrea să-l văd pe unchiul meu. Am chef să ies.

— Uşurel, uşurel, cred că nu-i posibil. Aşa, în plin tratament!

— Aş putea să-l văd pe unchiul meu? Am chef să citesc.

— Bineînţeles.

Tensiunea, pulsul, tableta în jgheabul de streaşină. După câteva clipe apare unchiul:

— Aşa deci, se pare că ţi-e mai bine, ai chef să citeşti! Ţi-am adus reviste ilustrate şi romane poliţiste.

— Aş vrea să mă mişc puţin. N-aş putea să fac o plimbare prin parc?

— Trebuie să-l întreb pe medicul tău curant.

— Telefonează-i. Ştiu c-o să-mi priască, am un chef nebun.

— O să-l sun, în principiu trebuie să vină să te vadă după-amiază.

— N-o să stau în tot acest răstimp fără să mă mişc. Ştii, mi-e mult mai bine.

Un zâmbet larg. E aşezat la picioarele patului. De-abia de îndrăzneşte să se uite la mine. Ca să-şi ascundă stinghereala, îşi face de lucru inspectându-mi fişa unde se indică zilnic tensiunea, pulsul şi dozele de medicamente ce-mi sunt administrate. Cunoaşte fişa asta pe dinafară. În fiecare dimineaţă i-o duce infirmiera.

— Ai aerul că ţi-e într-adevăr mai bine, e perfect. O să-ţi spun numaidecât ce crede doctorul tău.

Doctorul meu! Nici măcar nu ştiu cum îl cheamă!

Aşteptând întoarcerea unchiului, mă hotărăsc să-mi fac toaleta. Îmi perii pe îndelete părul, dându-l în faţă şi pe spate, apoi mă spăl pe dinţi. E obositor, sunt la capătul puterilor. Pândesc ceva-ul acela lăuntric, însă nu se agită. Atunci mă instalez ca să-mi privesc sângele curgând în bideu. Asta mă duce cu gândul la mare şi la valurile ei ce vin să-şi facă reverenţa pe plajă, cu un murmur. Mă gândesc la planetele ce se învârt în mod regulat.

De cum aud o treaptă trosnind, îmi trag chiloţii şi mă aşez pe un scaun, la masă, cu o revistă deschisă în faţă. E Gina Lollobrigida cu un decolteu adânc, zâmbind cu poftă. Doamne Dumnezeule, cum face femeia asta să fie atât de fericită?

Unchiul a intrat, îmbrăcat în acelaşi halat alb ce-l strânge un pic peste burtă, pe cap având boneta albă pe care o poartă în sala de operaţie.

— Medicul tău e de acord. Poţi să te duci mâine să te plimbi. E foarte mulţumit de rapiditatea cu care ţi se ameliorează starea. Acest nou produs pare a avea uneori efect contrar asupra pacienţilor, îi face apatici, le provoacă migrene. Te va însoţi infirmiera. Mătuşă-ta te întreabă dacă vrei să cinezi cu noi.

— Nu, nu în seara asta, mulţumesc. Deja am mâncat şi o să mă culc. O să vin mâine dacă plimbarea va decurge bine. Mulţumeşte-i din partea mea, mă va înţelege că nu vin.

— Bineînţeles. Ştii, nu s-a îndoit nicio clipă că o să scapi foarte repede din situaţia asta. Nu e tipică familiei. Te-ai ostenit prea mult vrând să-ţi creşti singură copiii. Asta-i tot. Îşi face griji în special pentru mama ta, care-i înnebunită de nelinişte. Ştii ce mult se iubesc ele. Cât e ziua de lungă stau atârnate de telefon. Biata maică-ta, nu se mai ţine pe picioare. Copiii o obosesc.

— O să mă vindec foarte curând. Trebuie s-o linişti̦ţi. N-o să se lungească.

— Ştii, ce să spun... e mai mult pentru mama ta. Biata femeie a trăit destule, merită să se odihnească... În fine, îţi vorbesc ca unei... persoane adulte. N-o să dai proporţii la ce ţi-am spus.

— Nu, nu. Te-nţeleg, dar o să-i pun capăt, o simt, mi-e mai bine.

— Bună seara, fata mea înţeleaptă.

Mă sărută pe frunte, iese.

Nu vreau să mă gândesc la mama. Nu trebuie să mă gândesc la copii...

Apoi, totul e confuz. Cearta cu ceva-ul lăuntric a fost feroce. Nu simţeam că aş mai avea forţa de a mă mai lupta cu el multă vreme, cu mâinile goale, fără nicio fărâmă de pastilă în ajutor, fără nimic, şi totuşi am rezistat. Am ieşit fără infirmieră. Am alergat pe câmp. (Caut să-mi aduc aminte dacă lanurile de grâu erau înalte, însă nu izbutesc.) L-am prins pe amicul meu la telefon.

— Îmi promiţi că vii mâine la aceeaşi oră? La intersecţia dintre şoseaua naţională şi cărăruie, acolo unde e tăbliţa indicatoare pentru clinică, un kilometru înainte de intrarea în sat, pe stânga.

— Poţi conta pe mine, voi fi acolo.

Seara, stând în faţa televizorului, între unchi şi mătuşă, îmi părea că suntem într-un mare acvariu. Ei erau nişte peşti drăguţi păscând în tihnă alge, eu eram o caracatiţă.

Mai cu seamă să nu-i agresez, să nu fac ceva ce-ar displăcea, niciun cuvânt, niciun gest.

Nu ştiam că o să-i părăsesc pentru totdeauna. Ştiam numai că aveam să-i înşel, iar asta mă întorcea pe dos. Mai cu seamă pe ei, care reprezentau ceea ce era mai reuşit în familie. Îndepărtându-mă de ei, mă îndepărtam de Bine. Dar ăsta era drumul pe care hotărâsem să merg. Gândindu-mă la viaţa lor, eu nu fusesem niciodată normală, nu ştiusem niciodată să trăiesc normal, ca ei. Dispărând, îi eliberam de mine.

A doua zi, maşina era acolo. Am pornit-o numaidecât şi am putut să mă las să tremur şi să clănţăn din dinţi.

— Nu ţi-e bine? Ce vrei să fac?

— Nimic. Nimic. Nu poţi face nimic pentru mine. Du-mă la Michèle. Nu te-ngrijora, o să-mi treacă. Telefonează după

aceea la clinică şi spune că sunt în siguranţă, să nu mă caute. Nu le spune însă unde sunt. Nu mai vreau să-i văd.

A doua zi, mă duceam pe străduţa înfundată pentru prima oară.

Cine i-a telefonat doctorului? Eu? Michèle? Nu ştiu. Ea îl cunoştea, iar eu auzisem de el. E posibil s-o fi făcut eu. (La Michèle găsisem nişte calmante şi putusem să-mi potolesc acel ceva lăuntric.) Nu mai ştiu.

* * *

Iată, spusesem tot.

Voiam să vorbesc despre sânge şi totuşi vorbisem mai ales despre ceva-ul lăuntric. Avea să mă dea afară? Nu-ndrăzneam să-l privesc. Mă simţeam bine, acolo, în încăperea aceea mică, vorbind despre mine. Era o capcană? Ultima? Poate că n-ar fi trebuit să am încredere în el.

A spus:

— Aţi făcut bine că n-aţi mai luat tabletele. Sunt foarte periculoase.

Mi s-a destins tot corpul. Am simţit faţă de acest omuleţ de treabă o profundă recunoştinţă. Poate că exista vreo cale de comunicare între mine şi altcineva. De-ar fi adevărat! De-aş putea vorbi cuiva care să mă asculte într-adevăr!

A continuat:

— Cred că vă pot ajuta. Dacă sunteţi de acord, de mâine putem începe o analiză împreună. Veţi veni de trei ori pe săptămână pentru trei şedinţe de câte trei sferturi de oră fiecare. Dar, în caz că veţi accepta, am datoria să vă avertizez, pe de o parte, că o psihanaliză poate să vă schimbe profund toată viaţa, pe de altă parte, că va trebui chiar de acum să nu mai luaţi niciun medicament, fie el pentru hemoragii ori pentru sistemul nervos. Nici măcar

aspirină, nimic. În fine, trebuie să ştiţi că o analiză durează pe puţin trei ani şi că vă va costa scump. Vă voi cere patruzeci de franci pe şedinţă, adică o sută douăzeci de franci pe săptămână.

Vorbea serios, iar eu simţeam că voia să-l ascult şi să reflectez. Pentru întâia oară după multă vreme cineva mi se adresa ca unei persoane normale. Şi pentru întâia oară după multă vreme mă comportam ca o persoană în stare să-şi asume responsabilităţi. Mi-am dat atunci seama că, treptat, mi se luaseră toate aceste responsabilităţi. Nu mai eram nimic. Am început să mă gândesc la această situaţie şi la ceea ce-mi spusese adineauri. Ce schimbare profundă putea să se producă în viaţa mea? Pesemne că aveam să divorţez, întrucât ceva-ul lăuntric mi se ivise taman din momentul căsătoriei. Asta e, o să divorţez, vom vedea. În afară de acest lucru nu vedeam ce poate să se mai modifice în viaţa mea.

În privinţa banilor, era mai greu, nu aveam. Trăiam din banii pe care-i câştiga soţul şi din cei ai părinţilor mei.

— Doctore, n-am bani.

— O să câştigaţi. Trebuie să vă plătiţi şedinţele din banii pe care îi câştigaţi personal. E de preferat.

— Dar nu pot să ies, nu pot lucra.

— O să reuşiţi. Pot aştepta trei luni, şase luni ca să vă găsiţi o slujbă. Ne putem înţelege. Vreau numai să ştiţi că trebuie să mă plătiţi şi că trebuie să vă coste scump. Şedinţele de la care veţi lipsi vor fi plătite ca şi celelalte. Dacă nu vă costă într-un fel sau altul, nu veţi lua în serios analiza. E ştiut.

Îmi vorbea destul de sec, pe tonul unuia care e pe cale să încheie o afacere. Nici umbră de compătimire în glas, nici umbră de atitudine medicală ori paternă. Nu ştiam că, acceptând să încep imediat, îşi mai lua trei ore pe săptămână încărcându-şi viaţa deja cotropită de bolnavii

lui. N-a făcut nicio aluzie la acest surplus de oboseală, nici la faptul că proceda astfel în mod cu totul excepţional, pentru că mă vedea foarte bolnavă. Niciun cuvânt despre toate astea, dimpotrivă. În aparenţă, era vorba doar de un simplu târg. Îşi asuma riscul, mă lăsa să aleg. Ştia totuşi că în afară de el nu mai aveam decât două soluţii: spitalul de psihiatrie sau sinuciderea.

— Doctore, sunt de acord. Nu ştiu cum voi face să vă plătesc, însă sunt de acord.

— E în ordine, vom începe de mâine.

Şi-a scos un carneţel şi mi-a indicat zilele şi orele când trebuia să vin.

— Doctore, şi dacă am o hemoragie?

— Nu faceţi nimic.

— Dar am fost deja spitalizată pentru asta, mi s-au făcut transfuzii, chiuretaje.

— Ştiu. Nu faceţi nimic, vă aştept mâine. Vă cer totuşi un lucru: încercaţi să nu ţineţi seamă de ce ştiţi despre psihanaliză, străduiţi-vă să nu vă referiţi la acele cunoştinţe, nu căutaţi echivalenţe pentru cuvintele din vocabularul analitic pe care le-aţi învăţat. Tot ce ştiţi nu vă poate decât împiedica.

Credeam, era adevărat, că ştiu totul despre introspecţie şi că, în străfunduri, îmi părea că acest tratament va avea asupră-mi acelaşi efect precum o frecţie la un picior de lemn.

— Doctore, dar ce am?

A făcut un gest vag, de parcă ar fi spus: „Ce rost au diagnosticele?”

— Sunteţi obosită, tulburată. Cred că vă pot ajuta. La revedere doamnă, pe mâine.

— La revedere, doctore.

II

Noaptea de după această primă vizită a fost grea. Ceva-ul se agita înăuntrul meu. Căpătasem, de multă vreme, obiceiul să nu adorm decât doborâtă de o doză masivă de pastile. Or, el spusese: „Trebuie să nu mai luaţi niciun medicament”.

Eram în pat, frământată, stoarsă, lac de transpiraţie. Dacă aş deschide ochii aş trăi descompunerea exteriorului, a obiectelor, a aerului. Dacă aş închide ochii aş trăi descompunerea interiorului, a celulelor, a cărnii mele. Mă speria. Nimic şi nimeni nu putea opri, fie şi numai pentru o clipă, această degradare totală. Mă înecam, nu mai izbuteam să respir, peste tot erau microbi, peste tot larve ale muştii de carne, peste tot acizi mistuitori, peste tot umflături cu puroi. De ce această viaţă care se hrăneşte din ea însăşi? De ce aceste gestaţii saturate cu agonii? De ce-mi îmbătrâneşte corpul? De ce produce lichide şi materii împuţite? Pentru ce propria-mi năduşeală, fecalele, urina? Bălegarul, pentru ce? Pentru ce războiul a toate câte există, al celulelor, jocul în care unul îl omoară pe celălalt şi se îndoapă cu cadavrul lui? De ce dansul inevitabil, maiestuos al fagocitelor? Cine dirijează acest monstru perfect? Ce motor inepuizabil conduce goana după pradă? Cine pune în mişcare atomii cu asemenea forţă? Cine supraveghează fiecare pietricică, fiecare fir de iarbă, fiecare bulă de aer, pe fiecare sugar, cu o atenţie desăvârşită, pentru a-i conduce până la putreziciunea morţii? Ce are statornicie în afară de moarte? Unde să te odihneşti, dacă nu în moartea ce reprezintă descompunerea însăşi? Cui îi aparţine moartea? Ce este ceva-ul acesta uriaş şi moale, nepăsător în faţa frumuseţii,

a bucuriei, a tihnei, a iubirii, care se lasă pe mine şi mă sufocă? Cine iubeşte în mod egal rahatul şi tandreţea, fără să le deosebească? Unde-şi găsesc ceilalţi forţa, ca să suporte ceva-ul lăuntric? Cum de pot trăi cu el? Sunt nebuni! Sunt cu toţii nebuni! Nu mă pot ascunde, nu pot face nimic, sunt la cheremul acelui ceva care vine binişor, inexorabil, care mă vrea, pe mine, ca să se hrănească!

Un curent de viaţă putrezită mă trăgea, cu sau fără voia mea, înspre moartea absolut obligatorie ce reprezenta oroarea însăşi. Asta-mi inspira o teamă îngrozitoare, insuportabilă. Cum pentru mine nu exista alt destin decât acela de a cădea în pântecul mârşav al infectului, măcar să cad cât se poate de repede. Voiam să mă sinucid, să pun punct.

În cele din urmă am adormit în zori, istovită, încolăcită în juru-mi ca un fetus.

La trezire mă scăldam în sânge, trecuse prin saltea, prin somieră şi picura pe parchet. El spusese: „Nu faceţi nimic, vă aştept mâine”. Încă şase ore de aşteptat, n-o să fac faţă.

Stăteam nemişcată în pat, ţeapănă ca o moartă, mă aşteptam la ce-i mai rău. Două amintiri de groază îmi reveneau în minte în cele mai mărunte detalii, două dezastre, două coşmaruri pe care le trăisem trează fiind. O dată, sângele cursese sub formă de cheaguri aşa de mari, încât s-ar fi zis că sunt bucăţi de ficat pe care le scoteam una după alta, cu o îndârjire absurdă, în treacăt atingându-mă printr-o blândă mângâiere călduţă. Mă transportaseră de urgenţă la spital pentru a-mi face un chiuretaj. Altă dată, dimpotrivă, sângele ieşise din mine ca o sforicică roşie care nu mai contenea să se depene: un robinet deschis. Îmi aduc aminte de stupoarea resimţită constatând faptul, urmată de groază: „În ritmul ăsta voi fi golită de sânge în zece minute”. Iarăşi spitalul, transfuzia,

medicii, infirmierele, toţi plini de sânge, perseverând în a-mi cerceta braţele, picioarele, mâinile, ca să-mi găsească o venă, o luptă cât a fost noaptea de lungă. Apoi, dimineaţa, sala de operaţie şi chiuretajul, din nou.

Nu eram conştientă că lăsându-mă în voia sângelui mă deghizam, mascam acel ceva lăuntric. În unele momente, blestematul de sânge îmi cotropea întru totul existenţa şi mă lăsa epuizată, încă şi mai fragilă în faţa ceva-ului lăuntric.

La ora fixată eram în capătul fundăturii, înfăşurată toată în bandaje, vată, încorsetată într-un fel de scutece pe care mi le confecţionasem. Am aşteptat niţel pentru că ajunsesem mai devreme. Persoana dinaintea mea a ieşit. Ca şi în ajun, am auzit deschizându-se şi închizându-se două uşi. În fine, am intrat şi am şi spus:

— Doctore, am fost exsanguinată.

Îmi aduc foarte bine aminte că am folosit acest cuvânt pentru că-mi părea frumos. Îmi aduc aminte şi că ţineam să am o figură şi o atitudine patetice. Doctorul mi-a răspuns încetişor şi calm:

— Sunt tulburări psihosomatice, nu mă interesează. Vorbiţi-mi despre altceva.

Acolo exista canapeaua aceea de care nu voiam să mă folosesc. Voiam să rămân în picioare şi să mă bat. Cuvintele pe care acest om le pronunţase mă plesniseră drept peste faţă, niciodată nu încasasem ceva aşa de brutal. Drept peste faţă! Sângele meu nu-l interesa! În cazul ăsta totul era praf şi pulbere! Eram sufocată, trăsnită ca de fulger. Nu voia să-i vorbesc despre sângele meu! Dar despre ce altceva voia să vorbesc? Despre CE? În afară de sânge nu mai exista decât frica, nimic altceva, iar despre asta nu puteam vorbi, nu puteam nici măcar să mă gândesc la ea.

M-am prăvălit şi am plâns. Eu care nu mai putusem să plâng de atâta vreme, eu, ce căutam zadarnic de luni şi luni alinarea lacrimilor! Iată că în fine curgeau şi picături mari îmi relaxau spatele, torsul, umerii. Am plâns mult timp. Mă cufundam în această furtună, o lăsam să-mi prindă braţele, ceafa, pumnii încleştaţi, picioarele strâns lipite de abdomen. Oare de câtă vreme nu mai simţisem plăcuta linişte a suferinţei? De câtă vreme nu-mi mai lăsasem faţa să se bălăcească în tandreţea lacrimilor amestecate cu puţină salivă şi muci? De câtă vreme nu mai simţisem scurgându-mi-se în mâini plăcuta licoare călduţă a durerii?

Îmi era bine acolo, aidoma unui copil îndestulat în leagănul său, cu buzele încă pline de lapte, cuprins de toropeala digestiei, ocrotit de privirea mamei. Stăteam perfect întinsă pe spate, supusă, încrezătoare. Am început să vorbesc despre angoasa mea şi am intuit că aveam s-o fac vreme îndelungată, ani şi ani în şir. Am simţit în străfundurile mele că am să găsesc poate mijlocul de a ucide ceva-ul acela.

Totuşi, ieşind de la această primă şedinţă, de cum s-a închis uşa după mine, mi-am adus aminte de sânge şi m-am gândit că doctorul acesta era un nebun, un şarlatan, încă unul. În ce vrăjitorie mă lăsasem prinsă? Acum trebuia să acţionez repede, să iau un taxi şi să mă duc să consult un medic, unul adevărat.

Şoferul era vorbăreţ sau poate i se păruse că am o figură ciudată, în orice caz nu mai contenea să vorbească şi-i vedeam mereu în oglinda retrovizoare privirea atentă.

În aceste condiţii şi mai ales dat fiind felul în care mă înfăşurasem ca să mă duc la medic, îmi era cu neputinţă să purced la una din acele scurte şi secrete verificări ale sângelui. Cu cât ne apropiam de adresa medicului, pe care i-o indicasem, cu atât nevoia de a face această verificare

se arăta mai imperioasă. Deveneam agitată, agresivă. Voiam, în acelaşi timp, ca şoferul să oprească, dar şi să-şi continue drumul. El nu pricepea nimic. În cele din urmă, m-am aşezat pe marginea banchetei, mi-am pus braţul stâng pe spătarul scaunului din faţă şi mi-am sprijinit capul deasupra. Mă prefăceam că ascult ce povestea acest om. Între timp, cu mâna dreaptă cotrobăiam pe sub rochie, trăgeam de fermoar, rupeam bandajele prinse cu ace de siguranţă, până ce am dat de sursa sângelui. Am constatat că nu se petrecuse nimic important. Hemoragia nu se accentuase, ba îmi părea că se domolise. Greu de spus. Pentru că sângeram din abundenţă la plecare, cu o oră în urmă.

M-am răzgândit brusc şi-am schimbat traseul, dându-i adresa de la Mich**è**le. Apoi m-am ghemuit în fundul taxiului. Poate că aş fi în stare să rezist până poimâine, până la următoarea şedinţă.

Am urcat scările în goana mare, agăţându-mi hainele pe care le făcusem zdrenţe. Repede, baia. Cârpele pătate pe jos, între picioare, eu, pe bideu. Sângele nu mai curgea! Nu-mi credeam ochilor. Sângele nu mai curgea!

Nu ştiam, n-aveam cum să ştiu în acea zi că sângele nu va mai curge niciodată aşa cum o făcuse neîncetat luni şi ani întregi. Credeam că s-a oprit pentru câteva clipe pe care voiam să le savurez, aşa cum îmi savurasem lacrimile. M-am spălat, apoi m-am întins goală, cu picioarele desfăcute, pe pat. Pură. Eram pură! Eram un vas sacru, altarul în aer liber al sângelui, chivotul lacrimilor. Curată, netedă!

Doctorul spusese: „Străduiţi-vă să înţelegeţi ce vi se întâmplă; ce vă provoacă, vă atenuează ori vă accentuează crizele. Totul e important: zgomotele, culorile, mirosurile, gesturile, ambianţa. Totul. Străduiţi-vă să faceţi asociaţii de idei şi de imagini”.

În acea zi, deşi eram încă totalmente stângace în a mânui analiza, mi-a fost totuşi uşor să stabilesc o legătură între hemoragie şi oprirea sângelui, în mijloc stând palma doctorului: „Sângele nu mă interesează, vorbiţi-mi despre altceva...” şi lacrimile mele.

În acea noapte, mintea, fiindu-mi eliberată de sânge ca într-o sărbătoare, s-a aventurat în reflecţii uşoare, în calcule simple, în gânduri odihnitoare. Activităţi ale creierului pe care de obicei le consideram ore de recreaţie în care nu puteam zăbovi, altminteri m-ar fi încleştat acel ceva lăuntric pe care nu izbuteam să-l combat decât dacă mă aflam în punctul maxim al inteligenţei mele vii, în adâncurile imaginaţiei, pe calea infinitului, a incomprehensibilului, a misterului, a magiei.

Iată cum, în mod cu totul stupid, cu dezinvoltura proprie izvorului, cu uşurătatea norului, cu o simplitate de ou, mi-am dat seama că suportasem zeci de examinări medicale, de radiografii, de teste, de analize şi niciun rezultat nu indicase vreo cât de mică urmă de anormalitate în diversele funcţionări ale corpului. Nici în plan hormonal, nici în plan celular, nici în planul circulaţiei, nici în plan organic, nici chiar în compoziţia sângelui. Înţelegeam limpede că sângele îmi era colacul de salvare ce ne permitea, medicilor şi mie, să plutim pe marea inexplicabilului. Eu sângerez, ceva-ul sângerează. De ce? Pentru că ceva nu funcţionează, ceva organic, ceva fiziologic, ceva foarte grav, ceva foarte complicat, ceva fibromatos, retroversat, rupt, anormal. Analizele nu arată nimic, nu-nseamnă nimic, nu sângerezi aşa, fără motiv. Trebuie să deschidem şi să vedem. Trebuie să-i facem o incizie mare în piele, în muşchi, în vene, să dăm la o parte carnea de pe abdomen, viscerele şi să punem mâna pe organul foarte cald, rozaliu, să-l tăiem, să-l suprimăm. Aşa n-o să mai fie sânge. Niciodată, niciun ginecolog, niciun

psihiatru, niciun neurolog nu admisese că sângele provenea de la ceva-ul lăuntric. Din contră, mi se semnala că acel ceva lăuntric provenea de la sânge. „Femeile sunt adeseori «nervoase» pentru că echilibrul lor ginecologic este precar, foarte fragil.”

În acea seară mi-a părut evident că esenţialul îl reprezenta ceva-ul lăuntric, el deţinea toată puterea.

Îi ţineam piept acelui ceva lăuntric. Nu mai era atât de vag, deşi nu ştiam să-l definesc. În acea seară am acceptat-o pentru prima dată pe nebună. Am admis că exista realmente. Am dorit să-mi asum boala aşa cum era. Am înţeles că eram nebuna. Mă înspăimânta deoarece transporta înăuntrul ei acel ceva. Mă scârbea şi mă atrăgea precum acele racle superbe pe care le plimbi cu rămăşiţele unui sfânt. Aurul, pietrele preţioase, toate acele frumuseţi, pentru a conţine un craniu cu dinţii putreziţi, bătrâne tibii gălbejite, sânge uscat! Preoţii împrejur, cu ale lor cădelniţe, acoperăminte, steaguri, şi mulţimea buimacă, ce psalmodiază incantaţii în procesiune, în spatele acelor resturi urâte, sfrijite! Plânsetele şi extazul ce emană din toate gurile acelea mişcătoare, din toate acele priviri pierdute, din toate acele şale îndoite, din toate acele degete încâlcite pe şiraguri de mătănii! Nebunie! Aşa era ceva-ul lăuntric, se folosea de ceea ce avea mai de soi nebuna, ca s-o facă să descopere josnicia.

Dobândisem o certitudine: ceva-ul se afla înăuntrul minţii mele, nu era altundeva în corp şi nu era în afară. Eram singură cu el. Întreaga-mi viaţă nu era decât o poveste între el şi mine. Din acel moment propria-mi izolare căpăta un sens nou: era poate o trecere, o năpârlire. Poate că aveam să revin la viaţă? Căci sufeream mult din pricina alienării în care mă refugiasem. Eram sfâşiată, aşteptând de la ceilalţi soluţii care, atunci când mi se ofereau, mă răneau de fiecare dată ori mă

îndepărtau încă şi mai şi. Cine mă putea atinge? Ce sens putea să aibă agitaţia celor din jur? Ce semnificaţie avea incomprehensibilul amestec de cuvinte, mişcări, acţiuni legale şi civilizate, de gesturi sălbatice?

Îmi devenise cu neputinţă să înţeleg împărţirea vieţilor în ani, a anilor în luni, a lunilor în zile, a zilelor în ore, în minute, în secunde. De ce oamenii făceau, toţi, aceleaşi lucruri în acelaşi timp? Nu mai pricepeam nimic, viaţa celor care mă înconjurau n-avea niciun sens.

Mă aflam în voia unui univers care, atunci când nu-mi era ostil, îmi era indiferent. Şi trebuia să răspund în faţa acestui univers, trebuia întruna să mă acuz pentru acţiunile rele şi să fac penitenţă, întrucât le-am săvârşit. Gândurile mi se încurcau într-atât încât, pe măsură ce anii treceau, aveam tot mai mult impresia că mă afund în rău sau în imperfect, sau în incorect sau în necuviincios, sau în indecent. Nu mai izbuteam nicicând să fiu mulţumită de mine. Mă consideram un deşeu, un rebut, o anomalie, o ruşine şi ceea ce era mai rău: credeam că mă lăsasem cotropită de eroare din cauza naturii mele detestabile. Credeam că aş fi putut fi în tabăra celor buni cu un pic de curaj, un pic de voinţă, ascultând sfaturile ce mi se dăduseră cu generozitate. Însă, din laşitate, din lene, din mediocritate, din josnicie, alesesem partea rea şi basculasem definitiv în abjecţie. Şi corpul însuşi mi se îngreunase, se încovoiase. Credeam că mă urâţisem pe dinafară ca şi pe dinăuntru.

Şi apoi, în acea seară, întrucât sângele nu mai curgea, întrucât doctorul îmi vorbise normal, discutam despre mine în mod diferit, mă vedeam altfel. Ce mişcare declanşase oare omuleţul? Ce instinct mă împingea?

Am început să-mi urmez noul drum cu îndârjire. Eram aidoma acelor albine ce adună de ici-colo şi pe care nimic nu le distrage de la munca lor migăloasă, preocupate

numai şi numai să aleagă cel mai bun polen. Mierea mea va însemna echilibrul meu. Nimic altceva nu mă interesa. Nu mă gândeam la nimic altceva. Nici măcar nu mi-a venit ideea să-i telefonez unchiului. Nu mi-am înştiinţat soţul decât mult mai târziu.

III

Era toamnă, iarnă. Fundătura era mereu umedă, mereu plină de bălţi luminate de o lumină slabă. Mi se întâmpla uneori să-i întâlnesc pe pacienţii de dinaintea mea ori care urmau, bine înfăşuraţi în paltoanele lor, mergând pe lângă ziduri, grăbiţi. Ne încrucişam privirile pe care le credeam anonime, însă ştiam că suntem bolnavi şi că avem în comun doctorul, canapeaua, tavanul, acel defect al tapiseriei de pe perete, acel gargui stupid de deasupra aceleiaşi grinzi false din partea cealaltă a canapelei. Aparţineam confreriei celor pierduţi, a celor hăituiţi. Înaintau şi ei, ca şi mine, între sinucidere şi spaimă, ca între doi jandarmi.

Ştiam şi că acele cuvinte pe care eu le revărsam acolo, şuvoaie, de trei ori pe săptămână, nu erau aidoma cu ale lor, că îşi aveau propria istorie, tot aşa de penibilă, tot aşa de derizorie ca şi a mea, tot aşa de incomprehensibilă pentru alţii, tot aşa de nesuportat.

Primele luni ale analizei le-am trăit cu gândul că aveam doar un răgaz, că situaţia n-avea să dureze, că aveam să fiu descoperită şi dusă înapoi. Totuşi, sângele nu mai curgea decât în mod normal, în perioada menstruaţiei. Angoasa se deşţepenea, slăbea strânsoarea tot mai frecvent. Însă tot nu vorbisem despre halucinaţie deoarece

credeam că ea mă va condamna inevitabil la spitalul de psihiatrie.

Mai aveam încă atitudinea de apărare: capul între umeri, spatele cocârjat, pumnii strânşi, la pândă îndărătul ochilor, al urechilor, al nasului şi al pielii. Mă ataca orişice, primejdia venea din toate părţile. Trebuia să mă descurc pentru a vedea fără să văd, a auzi fără să aud, a simţi fără să simt. Pentru mine, importantă era doar lupta cu acel ceva ce mi se instalase în minte, acea mârşavă matroană ale cărei fese uriaşe erau lobii creierului meu. Câteodată îşi proptea bine de tot fundu-i mare în ţeasta mea (o simţeam instalându-se) şi, cu capul în jos, dirija nervii care-mi încleştau gâtul şi abdomenul şi deschideau vanele năduşelii. Provoca circulaţia unui aer de gheaţă, iar atunci nebuna se punea pe fugă, terorizată, halucinată, incapabilă să strige, incapabilă să vorbească, incapabilă să se exprime în vreun fel, scăldându-se în transpiraţia-i rece, tremurând din toate mădularele, până ce dădea peste un loc curat şi întunecos unde se încolăcea ca un fetus.

Totuşi, de când începusem analiza, mă lăsasem tot mai rar dusă de nebună. Observam. Ceva-ului lăuntric nu-i făcea plăcere să-l privesc aşa, din afară, şi, după un timp, slăbea strânsoarea. Era tot acolo, însă trist, obosit, parcă nostalgic după minunatele zile cu agitaţie.

Luni, miercuri, vineri. Cele trei momente de întrerupere din alergătură când puteam să-mi aduc roadele şi să comunic cu cineva. Singurele-mi puncte de legătură cu viaţa celorlalţi. Intervalul mare de timp dintre vineri şi luni îmi părea, în fiecare săptămână, imposibil de trecut. Cât era duminica de lungă aşteptam economisindu-mi puterile, ocrotindu-mă pe cât de mult puteam. Lunea mă reîntorceam pe străduţa mea înfundată ce mustea de apă, cu bucurie imensă, cu speranţă adâncă.

La început am vorbit despre primele întâlniri cu ceva-ul lăuntric, pe atunci numindu-se pur şi simplu angoasă. Mai apoi am vorbit despre elementele principale ce-mi alcătuiau viaţa, despre părţile importante ale existenţei mele, pe care le cunoşteam.

Prima criză de angoasă a debutat la un concert cu Armstrong. Aveam nouăsprezece-douăzeci de ani. Îmi terminam licenţa în filosofie. Căutam un profesor de logică să mă ajute în susţinerea unei diplome despre Aristotel. Îmi plăceau matematicile, cărora mă obişnuisem să le spun matematică pe un ton de o pedanterie perfect acceptabilă printre studenţii de la filosofie. La fete îndeosebi. Toate ştiam că procentul celor admise la concursul de titularizare era foarte scăzut: nici măcar doi la sută. A te cufunda în aceste studii echivala pentru noi cu a te călugări, a deveni însăşi filosofia cu picioare, braţe şi păr.

Îmi plăcea matematica, însă, în familia mea, se considera că nu e ceva feminin. O fată care studiază matematica n-avea, pare-se, nicio şansă de „căpătuire” sau, în caz că da, cu un profesor de matematică. Mă aşteptau zile grele. În vreme ce, urmând filosofia, mă puteam orienta spre logică.

— Ai studia matematica, însă într-o formă literară…

Aşa aş putea atrage, în cel mai rău caz, un politehnician sau un ofiţer de marină sau chiar un bancher, era preferabil unui profesor de matematică, totuşi! Mi-am început deci diploma de licenţă în filosofie cu gândul de a studia logica, dacă nu cu acela de a mă căsători cu un inginer. Logica însă nu era deloc la modă, încă de pe atunci interesau psihologia, ştiinţele sociale… Înghiţeam deci toate aceste materii gândindu-mă că după ce voi fi în posesia certificatelor de studii voi face un master de logică, apoi un doctorat în logică. Visam să pătrund în

rigoarea aparentă a cifrelor, deoarece ştiam că acolo voi avea libertatea să mă las în voia imaginaţiei pe care ele o conţin din plin. Idolii mi-au fost, fireşte, întru început, Riemann şi Lobacevski, apoi Einstein. Din motive matematice îmi plăceau Bach şi jazzul şi, în acea perioadă a adolescenţei, am descoperit, încântată, muzica serială şi letrismul.

Eram deci foarte emoţionată când am ajuns la concertul Armstrong, mai ales că organizatorii anunţaseră că va fi un jam-session.

Armstrong avea să improvizeze la trompetă, avea să creeze o întreagă bucată muzicală în care fiecare notă avea să fie importantă, să aibă prin ea însăşi o valoare necesară acelei nopţi muzicale în ansamblul ei. N-am fost dezamăgită; atmosfera s-a încălzit foarte repede. A început să se înalţe o frumoasă construcţie. Eşafodajele şi volutele instrumentelor de jazz susţineau trompeta lui Armstrong, îi pregăteau spaţiile potrivite pentru ca ea să urce, să se aşeze şi s-o pornească din nou. Sunetele ce ieşeau din instrument se înghesuiau când şi când unele într-altele, se amestecau, se împingeau ca să constituie un fundament muzical, un fel de matrice din care izvora o notă precisă, unică, al cărei traseu sonor era aproape dureros de urmat, într-atât de indispensabile îi deveniseră echilibrul şi durata; îi scotea din minţi pe aceia care o urmaseră.

Inima a-nceput să-mi bată foarte repede şi foarte tare. Într-atât, că a devenit mai importantă decât muzica. Zgâlţâia zăbrelele cuştii mele toracice, se umfla comprimându-mi plămânii în care aerul nu mai putea să intre. Şi, panicată la ideea că mor acolo, în spasmele acelea, în acele tropăituri, în urletele acelea ale mulţimii, am fugit. Am alergat pe stradă, ca o nebună. Era o noapte de iarnă frumoasă, rece, toţi erau în casele lor, la căldură.

Alergam, iar zgomotul goanei mele răsuna aidoma unui galop în trompetele magistralelor, ale bulevardelor şi ale străduţelor.

— O să mor, o să mor, o să mor.

Inima bătea tempoul rapid, tare. Îmi aduc aminte de o camelie în floare, toată numai strălucire, cu toate petalele deschise în bacu-i de beton, de la colţul unei străzi, exact înainte de a mă afunda în tunelul Facultés. Frumuseţea acestor flori dese şi lăcuite! Alergam, ele erau de-acum în urmă, departe, şi totuşi inima uneia, pe care o zărisem o fracţiune de secundă, rămânea cu mine, îmi însoţea cavalcada, la fel de liniştită pe cât eram eu de agitată, una cu ea pe cât eram eu de ruptă în bucăţi. Tunelul era securizant datorită luminii, datorită faptului că era un pasaj practic în oraş şi că numeroase maşini îl foloseau. Treceau uşor. Pietonii se deplasau şi ei în grabă pe trotuare. La capătul tunelului strălucea cochet o firmă luminoasă. Nimic însă nu-mi putea domoli inima şi continuam să alerg.

Ajungând acasă, în loc să iau liftul, am urcat în mare goană scările până la etajul cinci, iar acolo, în faţa uşii, mi-am dat seama ce imens efort fizic făcusem şi mi-am zis: „Dacă aş fi cardiacă aş fi moartă, n-aş fi putut să fac nici a zecea parte din ce-am făcut”. Reflecţia nu m-a calmat. M-am dus în cameră la mine, m-am prăvălit pe pat ca să-mi potolesc gâfâiala. Eram singură, cu ochii închişi, nimic altceva nu mai conta, doar inima care-mi palpita şi tresălta: „O să mor, sunt cardiacă”. Iar angoasa cu care mă întâlneam atunci pentru prima oară a pus stăpânire pe mine, m-a acoperit cu transpiraţia-i de gheaţă, mi-a zgâlţâit muşchii cu tremurături groteşti, s-a distrat cu mine ca o căţea. Am chemat-o pe mama care dormea în camera de alături. O dată, de două ori. Nu mai ştiu de câte ori am chemat-o, din ce în ce mai tare: „Mamă, mamă, mamă!”

Mama a intrat la mine în cameră în acea ţinută şleampătă şi cu buhăielile somnului. Cocul i se desfăcuse, părul castaniu i se răsfirase pe cap şi chiar pe umeri sub formă de şuviţe lungi în zigzag. Am crezut că spectacolul pe care i-l ofeream avea să-i provoace explozia feţei, a ochilor ei verzi, că se va topi în propria-mi spaimă şi-mi va ţine acolo companie: copila ei agonizând, fata ei, femeie în toată firea, gata să moară. În loc de toate astea, şi-a aranjat hainele şi coafura. M-a privit compătimitoare şi s-a aşezat pe pat, lângă mine, mi-a luat mâna într-a ei şi a rămas aşa. Avea aerul pe care-l arbora atunci când vizita cimitirele, trist înduioşată, lamentabil de satisfăcută. „E o angoasă, un fleac, nu te speria, nu-i grav, e nervos.”

Nu-mi plăcea calmul ei, competenţa, resemnarea. Cum se putea să fie un fleac ceea ce înduram eu? Cum se putea să fie un fleac valul de lichid lipicios ce se rostogolea peste mine, înţesat cu dinţi de şerpi veninoşi, tăişuri, cu materii în descompunere? Acel fleac era, dimpotrivă, ceva capital, eram sigură, convinsă, şi văzând-o tratându-l aşa cum trata morţii, angoasa îmi creştea. Mă sufocam. Aerul nu-mi mai pătrundea în plămâni, puţinul pe care izbuteam să-l introduc scotea o notă stridentă, ridicolă.

— Mă-năbuş, o să mor.

— Nici vorbă, nici vorbă, e nervos. Pulsul îţi e mărit, dar bun. Crede-mă, n-o să mori.

Nu-mi plăcea acea complicitate dintre noi. Atât îi căutasem tandreţea, atenţia, îi aşteptasem într-atât această privire cu care acum îmi atingea blând faţa, ochii de culoare închisă, părul buclat, nasul ca un cartof, gura, bărbia, umerii laţi şi corpul robust. S-ar fi zis că făcea cunoştinţă cu mine şi în acelaşi timp mă recunoştea. O întâlnire un pic tristă şi plăcută. Nu, nu voiam asta, nu în această situaţie. Această privire asupra-mi aş fi vrut-o din răsputeri când plonjam, când alergam, când râdeam, când

obţineam coroniţe de lauri, aş fi vrut să fie mândră. Forţa mea era a ei, nu indispoziţia mea, nu spaima mea. Din atenţia călduroasă, din complicitatea, din intimitatea pe care mi le dăruia în acea noapte am înţeles că la naştere îmi oferise moartea, că moartea era ceea ce voia să-i restitui, că legătura dintre noi, acea legătură pe care o căutasem atât de mult, era moartea. Treaba asta îmi provoca oroare.

Zilele de după această criză, deşi calme, s-au târâit îmbibate cu angoasă, cu amintirea ei, cu obsesia de a o vedea revenind. Am consultat un medic, însoţită de mama. El i-a confirmat diagnosticul „Nu-i nimic, e ceva nervos. Trebuie că aţi făcut un pic de tahicardie şi cu siguranţă suferiţi de o uşoară aerofagie.” „Un pic”, „uşoară”. Ce cuvinţele! Dar ce putea fi mai rău decât ceea ce trăisem? Se poate îndura mai mult? Există vreo tulburare umană mai serioasă? Au început să vorbească despre cazuri grave de tahicardie şi de aerofagie pe care le-au întâlnit în cariera lor medicală. La mine era floare la ureche în comparaţie cu acei năpăstuiţi. Mă priveau cu o ironie blândă, mă băteau uşor cu palma pe obraz şi pe mâini: „Nu-i nimic, zău, sunteţi tânără şi sănătoasă”. Doctorul mi-a destăinuit că şi el suferea din când în când de aerofagie şi mi-a dat reţeta lui ca să-mi treacă mai repede. A făcut şi o demonstraţie. Trebuia să te aşezi în patru labe, să ridici binişor unul sau celălalt picior în funcţie de ce simţeai, ceva în genul unui câine făcând pipi lângă un felinar. Scopul era să se provoace ieşirea gazelor care, într-o prea mare cantitate, apăsau pe diafragmă şi dădeau o senzaţie de înăbuşire.

Îşi presărau comentariile afectuoase cu zâmbete şi-şi împodobeau frazele cu „tinereţe”, „iubire”, „căsătorie”. Ştiam foarte bine ce voiau să spună şi-mi plecam privirea, îi lăsam să vorbească.

Credeam că ceea ce învăţasem la universitate în materie de psihologie, de psihanaliză îndeosebi, cei doi ani de fiziologie a sistemului nervos (la Institutul de Psihotehnică) îmi permiteau să mă definesc, să mă situez, să mă înţeleg. Ştiam că suferisem mult din cauza divorţului părinţilor, pe care mi-i aminteam certându-se mereu până la moartea tatălui. Ştiam că, inconştient, mama îmi reproşase dintotdeauna că m-am născut. (Mă născusem, e-adevărat, în plin divorţ.) Ştiam că, din acest motiv, nu-mi cunoşteam deloc tatăl. Ştiam că disputele lor provocaseră în mine asemenea complicaţii, încât îmi fusese afectată sexualitatea. Credeam însă că ştiu şi de ce, şi cum era afectată. Pentru moment preferam să-mi asum virginitatea.

Câteva luni prima angoasă a rămas singura. Am mai avut apoi una, mai uşoară, în noaptea în care mi-am pierdut fecioria.

Când l-am văzut pe băiatul în pielea goală în erecţie, când i-am simţit în mână organul plăcut precum mătasea, cald precum pâinea scoasă din cuptor, m-a cuprins o bucurie nemaipomenită. Eram mândră şi fericită că mă aflam acolo. Corpu-i subţire de bărbat tânăr mi-a părut de o frumuseţe care te face să-ţi dea lacrimile, ca şi cum muşchii lui, pielea, părul, totul la el avea rostul de a-i înălţa sexul în erecţie. Când mi-a desfăcut picioarele şi, îngenuncheat între ele, a început să mă dezvirgineze încetişor, cu un aer încăpăţânat, un aer care-mi dădea de înţeles că nimic nu-l va opri din acest act, că trebuia să mă las în voia lui, am considerat că ceea ce făcea era util, necesar, în perfectă armonie cu adâncurile mele. O clipă mi-a fost ciudă pe mine că-mi ţinusem atâta vreme în captivitate profundele mişcări ale coapselor pe care el le stimula, acele unduiri pornind de la tălpi până la ceafă. Nimic nu m-a şocat, nimic nu m-a surprins. Nici măcar

atunci când ritmul a devenit brutal şi am simţit rupându-se înăuntrul meu nu ştiu ce baraj de satin. Cel mai mult m-a mirat, după aceea, tandreţea, slăbiciunea, fragilitatea lui, de parcă îmi dăruise întreaga-i forţă. Am simţit că îi sunt recunoscătoare.

N-avusesem o plăcere intensă, nu fusesem însă nici scârbită, dimpotrivă. Când am rămas singură mi-am spălat aşternuturile pătate de sânge. Era cald, urmau să se usuce repede. M-am întins direct pe saltea, în întuneric. Imposibil să adorm. Pe acest băiat îl alesesem pentru priceperea lui, avea reputaţia unui seducător, a unui amant. Îl ştiam îndrăgostit de o femeie căsătorită, mai mare ca mine. Îmi era simpatic, simţeam că va putea s-o facă. Acceptase cu seriozitate să-şi joace rolul de iniţiator. Misiunea îi reuşise, întrucât eu eram acolo mulţumită, convinsă că voi face iarăşi dragoste cu el şi a doua zi, dacă aş avea chef.

Totuşi inima-mi bătea, eram sufocată. Ştiam câtă importanţă avea actul meu, ştiam că procedând astfel stârneam întregu-mi mic ocean interior, chiar dezlănţuiam o furtună. Aveam peste douăzeci de ani. Nu numai că rămăsesem fecioară până în acel moment, însă nici nu flirtasem vreodată. (Cu excepţia, pe când mă apropiam de paisprezece ani, a unui sărut pe care-l primisem în plin soare, cu capul pe spate în nisip, taman cât să simt pe buze o plăcută salivă cu gust de Gauloise. O mică amintire ascunsă precum o floare uscată între paginile unei cărţi voluminoase.) Dacă mă comportasem aşa era pentru a mă supune regulilor mamei. Respinsesem până şi masturbarea. Şi adeseori îmi petreceam orele de siestă şi nopţile infernale pe burtă, pe pardoseala rece din camera mea, evitând plăcerea patului, evitând mirosurile de cimbrişor, de iasomie şi de praf al Mediteranei, evitând zgomotul iritant al greierilor, sunetele tandre ale fluierului

arab, atât de încordată, de-mi venea să-mi urlu dorinţa, nevoia.

Şi iată că dintr-odată hotărâsem cu totul, de una singură, să trec peste principiile clasei mele, peste prejudecăţile familiei, peste legile mamei, să tulbur colosala religie şi să fac dragoste cu un băiat pe care nici măcar nu-l iubeam, cu care nu trebuia să caut scuza pasiunii ori a raţiunii. Pur şi simplu voiam să fac dragoste şi o făceam pentru că aveam chef.

Când a apărut angoasa, am recunoscut-o numaidecât. Atunci însă, prezenţa ei îmi părea mai normală, nu mă speria prea mult. Ştiam bine că intram în lumea sexului pe uşa nepotrivită, foloseam calea femeilor pe care tata le primea la el, mă alăturasem cohortei lor ruşinoase. Mama le numea „târâturi”, iar amintirea vulgarităţii acestui cuvânt în gura ei mă făcea să tremur. Mi se întâmplase să le întrezăresc pe câteva, cu multă vreme în urmă. Ieşeau de cum intram eu. Tata se prefăcea că le conduce ca după o simplă vizită. Avea un zâmbet forţat şi gesturi prea politicoase. Ştia să se controleze. Cât despre ele, la plecare, aveau un fel de a-şi legăna şoldurile, de a spune la revedere, de a-l privi, care spunea multe. De fiecare dată simţeam o intimitate înnebunitoare între ei, o complicitate înspăimântătoare, urmele unei plăceri nebănuite. Povestea mă tulbura. Amantele tatălui îşi băteau joc de mama îngenuncheată pe scăunelul de rugăciune. Virtutea ei… viciul lor… viciul meu… un înger, diavoli. Toate astea erau prezente în acea noapte, împiedicându-mă să adorm şi-apoi mai era ceva, nu ştiam ce, care-mi strângea inima, care o făcea să bată.

Camera mea dădea pe o străduţă unde se înfiinţase o firmă de închiriat trăsuri cu cai. Era o cameră de vacanţă aproape deloc aerisită, ce mirosea a mucegai şi a umbră. În zori de zi venea un om să înşire animalele de-a lungul

trotuarului, introducându-le cu spatele în hulubele desuetelor trăsuri care în curând îi vor plimba pe turişti pe sub palmieri, de-a lungul bulevardului de lângă mare. Îmi amintesc zorile şi lumina zilei care, ivindu-se, împărţea jaluzelele în dungi gri şi negre, apoi galbene şi negre. Copitele cailor izbeau în bitum, loviturile fiindu-le tot mai dese pe măsură ce se făcea cald, iar muştele îşi reluau activităţile diurne. Mirosul de bălegar proaspăt ajungea până la mine. Gata cu noaptea albă. Mi-am aranjat din nou patul cu aşternuturile curate. N-am văzut nimic, nu ştiu nimic. N-am căutat să aflu de ce le spălasem. Am ieşit şi m-am dus pe plaja cu nisipul de-acum cald. Era totuşi îndeajuns să-ţi afunzi doar un pic picioarele, ca să dai de răcoarea şi de umezeala nopţii încă foarte aproape.

Toţi anii care au urmat (vreo zece) mi-au fost încetişor distruşi de lenta gestaţie a nebuniei. Nu eram conştientă de asta, evident. Pur şi simplu mă atrăgea tot mai puţin să mă mişc, să mă exprim, să mă proiectez în vreo acţiune ori vreun gând. Cu cât mă străduiam să-mi găsesc propriul drum, cu atât îmi pierdeam speranţa că-l voi găsi în locul pe care mi-l hărăzise naşterea. Deveneam greoaie, înceată, butucănoasă, cu clipe de agitaţie ce erau numite „înflăcărarea" mea. Treceam drept o persoană înţeleaptă şi echilibrată. În acea perioadă am susţinut examene, m-am cufundat în viaţa sexuală aşa cum te cufunzi într-o apă despre care ai impresia că e rece. N-am găsit-o rece, însă nu mi-am luat libertatea să înot în ea după propria-mi fantezie. M-am căsătorit, am predat în licee. Am avut trei copii. Voiam să le ofer fericire, căldură, atenţie, aşa cum eu nu avusesem niciodată, un tată şi o mamă mereu lângă ei, îndrăgostiţi.

În loc de toate astea, cu fiecare zi ce trecea, în mine prindeau tot mai mult contur lentoarea, vâscozitatea şi

absurditatea faptului de a exista, până ce au devenit ceva-ul acela lăuntric.

IV

Prima iarnă pariziană. Soare fără strălucire. Copaci fără frunze. Şi, ca un refren, obsedantul drum care mă duce în străduţa înfundată. În neclarul ceţii, în pustiul frigului, în monotonia ploii, în searbădul norilor, retrăiesc acolo încântarea căldurii, colcăiala străzilor albe, clocotul copilăriei, explozia adolescenţei. Mă însoţeşte o mulţime de fantome. În străduţa desfundată, amintirile dau năvală după mine, precise, vii, emoţionante, derizorii. Hurducăie până la divan, apoi defilează ca la o paradă cu acele care de carnaval.

N-a intervenit niciun bărbat în tinereţea mea. Eram pe mâna femeilor: mama, bunica, „servitoarele”, bunele călugăriţe-profesoare.

Despre tata, pe care l-am cunoscut foarte puţin deoarece nu locuia cu mine şi a murit pe când eram adolescentă, păstram amintirea unui bărbat fercheş, purtând ghetre, pălărie şi baston. Mustăţi scurte, mâini frumoase, zâmbet strălucitor. Îmi inspira teamă. Nu ştiam nimic despre universul masculin. La el acasă, baia cu briciul şi pămătuful de bărbierit, camera cu sertarele unde-şi ţinea cămăşile şi butonii de manşetă mă atrăgeau şi mă nelinişteau. Îmi reţinea atenţia mai cu seamă patu-i încăpător de celibatar, acoperit cu piei de panteră.

Mă numea „lupuşorul lui”. Mă considera mai degrabă o mică femeie decât o fetiţă, asta mă stingherea.

În copilărie mă duceam la el însoţită de guvernantă. Mai apoi m-am dus singură pentru câteva prânzuri între cursurile de dimineaţă şi cele de după-amiază. Mi-era greu la aceste mese. Când nu-mi inspira teamă, mă plictisea. Trebuia să-mi supraveghez gesturile, cuvintele. Mă dojenea adeseori şi, prin mustrările lui, înţelegeam că pe mama voia s-o atingă. Pe mama care mă creştea, care mă îmbrăca, mă educa. Eu simţeam că mă iubeşte şi că nu voia să-mi facă rău.

Dădea foarte mare atenţie studiilor mele. Îmi spunea că trebuie să învăţ tot: latina, greaca, matematica, tot... Nu-i arătam niciodată nici carnetele, care erau mai curând cu note bune, nici caietele. Procedând astfel, ştiam că-mi apăr mama, care avea drept de custodie, mă situam de partea ei. Ghiozdanul îmi era închis pentru el, era casa mea de bani, comoara, valoarea mea. Îmi ţineam astfel tatăl la distanţă, îi interziceam accesul în propriu-mi univers. Eram conştientă de asta.

Nu i-am văzut pe părinţi decât de trei ori împreună. Întâia oară a fost cu ocazia sărbătoririi primei mele împărtăşanii. Erau în aceeaşi încăpere, la aceeaşi masă, însă nu alături. În acea zi tandreţea tatălui mă jena. Aş fi preferat să nu se fi aţintit asupra-mi decât privirea severă a mamei, pe când tăiam uriaşul tort cu nu mai ştiu câte rânduri de nuga şi de chou à la crème. Am impresia că aş fi făcut treaba mai bine.

A doua oară, aveam doisprezece ani, s-au întâlnit ca să asiste la ceremonia cercetaşilor Franţei. Evenimentul se petrecea în aer liber, erau de faţă şi alţi părinţi. Ai mei stăteau alături şi nu-şi vorbeau. Erau atenţi la ceremonie. Îmi aduc aminte de cerul strălucitor de toamnă din acea zi.

A treia oară, spre sfârşitul vieţii lui, aveam în jur de cincisprezece ani. Avea o hemoptizie, se credea pe moarte şi o chemase pe mama.

TUBERCULOZA! Monstrul înfricoşător al copilăriei mele. Bunicul mort de ftizie, unchiul în sanatoriu, soră-mea moartă la unsprezece luni de meningită tuberculoasă, frate-meu cu „rezultat pozitiv la testele cutanate”, care făcea scolioză.

B.C.G., bacilul lui Koch, toracoplastie, pneumotorax frenectomie, cavernă, pleură, scuipături, Leysin, radiografie, vaccin, Calmette şi Guérin.

Toate aceste cuvinte, toate aceste nenorociri, din cauza tatălui, a bolii lui, a plămânilor săi putreziţi de la gaze în războiul din 1914.

— S-ar fi putut totuşi îngriji mai bine înainte de a mă lua de soţie. Nici măcar nu m-a prevenit. E o ruşine, o necuviinţă.

Războiul, tranşeele, tata sub o grămadă de soldaţi sufocaţi, scăpat de la moarte graţie grosimii stratului de cadavre, dar cu plămânii distruşi.

— I-am văzut radiografiile, e foarte simplu, are nişte plămâni ca nişte bureţi.

Precauţia cu care trebuia să procedez când intram la el şi când ieşeam de la el!

— Nu-l lăsa s-o îmbrăţişeze prea mult. Să nu-i folosească niciodată batistele. Ia sticluţa cu alcool de 90° şi vată. S-o ştergi la ieşire. Cu tot vaccinul B.C.G., această copilă n-are rezultat pozitiv la testele cutanate, e de neînţeles, nu-i normal. Am pierdut deja una, mi-ajunge.

Microbii. Neliniştitoarea prezenţă a microbilor.

— Sunt nişte animale foarte mici, invizibile. Există peste tot. De fiecare dată când taică-tău tuşeşte împrăştie în jur microbi din aceştia foarte periculoşi. Poţi să m-asculţi şi să mă crezi, ştii, soră-ta a murit din cauza lor. Stai cât mai puţin în preajma lui.

I-am văzut deci împreună şi o a treia oară.

O chemase pe mama la telefon: „Vino, te rog. Vino, e sfârşitul”.

Mama a închis, apoi a declarat că juca teatru şi m-a luat cu ea. De ce? Să se apere?

Stătea acolo, în patul lui mare, cu un lighean sub bărbie, peste tot prosoape, spumă roz în colţul buzelor. Nu-l văzusem niciodată într-un pat, nu-l văzusem niciodată în pijama. Aşternuturile şi pernele-i mototolite de cum dormise noaptea, măruntele detalii care îi trădau suferinţa mă jenau. A început să-i vorbească mamei, să-i spună că o iubea. Ea îi respingea frazele: „Eşti grotesc, nu te gândeşti la ce spui. Fii atent ce vorbeşti de faţă cu această copilă”.

Eu mă retrăsesem pe coridor, apoi în vestibul şi în cele din urmă pe palier. M-am aşezat pe treptele scării, cu mâinile la urechi să nu-i aud. Ea era atât de dură, el era atât de jalnic!

Stăteam acolo, pironind cu privirea liftul, încercând să alung tot ce auzisem şi văzusem adineauri. Cunoşteam pe dinafară această maşinărie de război. Mă intriga. În ea aveam impresia că sunt în pericol şi totuşi nu mă speria. Era o cutie greoaie închisă printr-un acordeon metalic recalcitrant. Când o chemai, cablurile care se înălţau în partea exterioară a plafonului se întindeau biciuind aerul şi începeau să ridice cabina cu opinteli şi zvâcniri, în vreme ce, în partea de jos, o coloană de oţel, rotundă, unsă cu ulei negru, solidă, contribuia cu multă forţă la împingerea ei în sus. Urcarea precisă, regulată, a acestui superb trunchi lubrifiat părea incomparabilă cu tam-tamul zgâlţâitor din cabină.

Această maşină păzea casa tatălui meu şi o transforma într-un teritoriu greu accesibil, un pic periculos. O cunoşteam la perfecţie, excepţie făcând dimensiunea acelei găuri, pe care mi-o închipuiam vertiginoasă, în care se afunda coloana de oţel. Mi se întâmpla şi să mă

gândesc că această gaură nu era pesemne adâncă, acea coloană se înfăşura înăuntru ca un arc.

Mi se întâmplase până şi să fac pipi în liftul acesta. Căci în casă la tata nu îndrăzneam să cer să merg la toaletă. Aşa că, într-o zi, nemairezistând, ştiind că îmi lua preţ de două ore ca să ajung la closetul turcesc de la şcoală, făcusem pipi taman în bătrâna cutie. Aş fi simţit plăcută această uşurare dacă hurducăielile şi zdruncinăturile maşinii nu m-ar fi împiedicat să nimeresc unde trebuie, astfel că-mi udasem din plin pantofii. Ca să pot acţiona în linişte am oprit în cele din urmă liftul între etajele doi şi trei. Dar, oroare, şiroirea mea pătrunsese prin preşul rărit cu totul, trecuse de podea şi se împrăştia într-o cascadă de picuri care băteau neîncetat în placa metalică ce prindea strâns la parter trunchiul de oţel. Auzind cea dintâi ploaie, apăsasem iute butonul de la cinci, însă nu mă mai puteam opri. De spaimă, ruşinată de necuviinţa mea, auzeam vuind un torent. Când am ajuns la tata, eram leoarcă.

Acea fetiţă, acel lift… Ce departe erau toate astea! Discuţia dintre acel bărbat şi acea femeie schimbase totul. Era prima oară că-i vedeam realmente împreună. Tocmai îmi dădusem seama că eram rodul lor, al bietei lor dorinţe, al bietei lor duşmănii. Îmbătrânisem brusc. Dintr-odată, totul se preschimbase în odinioară.

Mi se părea că ar fi fost nevoie de un alt cadru pentru marea basculadă a copilăriei în trecut. Ar fi fost nevoie de un cer albastru de primăvară ori de toamnă, de o mare veselă cu vălurele, de flori, de mirosuri. Crezusem prosteşte că dragostea dintâi, cel dintâi sărut mă va transforma într-o adultă. Dar nu, a fost chiar acea conversaţie dintre acei doi străini care-mi erau părinţi. Au fost sângele hemoptiziei, acreala mamei şi casa scării – ce

devenea tot mai întunecoasă pentru că ziua se apropia de sfârşit, iar în Algeria soarele apune foarte repede.

În plină reverie, şi-a făcut apariţia mama, ireproşabilă, niţel tulburată: „Aha! Aici erai. Te căutam peste tot. Dar ce cauţi tu pe scări? Te-a văzut cineva? Haide, plecăm, se simte foarte bine. Erau fandoseli, ca de obicei. N-o să mă mai prindă. Ce spectacol ridicol!”

Ştiam că n-o să moară. Ştiam că ea o să fie iritată. Înţelegeam că, în povestea lor, eram totalmente dusă de nas.

Şi mai apoi, după câteva luni, i-am văzut încă o dată împreună, însă în această a patra oară, el era mort.

Ziua în care am aflat că a murit era o zi fierbinte de vară. După-amiază. Eram cu prietenii mei: un grup de adolescenţi adunaţi la umbra unui patio. Aşteptam să se mai răcorească pentru a ne juca. Obţinusem de foarte puţină vreme permisiunea de a nu-mi mai face siesta, aşa că văzând-o pe mama la acea oră, în acel loc, am avut vechiul reflex de a mă apăra. Într-o clipită întregu-mi arsenal de scuze, de explicaţii, de minciuni îmi era, bine orânduit, la dispoziţie; nu ruginise mecanismul duplicităţii infantile. Astfel că în momentul în care s-a proţăpit în faţa mea, m-a privit, stângace, stingherită, cu o figură ciudată şi îmbrăcată în hainele de oraş, iar după o clipă mi-a spus pe un ton jalnic „Taică-tău a murit, du-te şi te-mbracă, trebuie să te întorci cu mine la Alger”, m-am destins. Am văzut cerul frumos, marea orbitoare, plantele mustind de sevă, cu florile lor roz şi galben dispuse radial, eram uşurată. Nu venea să mă lipsească de toate astea, de amici, de joc. Restul nu privea propria-mi viaţă. De altminteri de ce acest ton compătimitor faţă de tata despre care nu spusese niciodată altceva decât răutăţi? Întrucât murise? Moartea îl făcea mic, nefericit, înduioşător? Pentru mine rămânea acelaşi: necunoscut,

celibatar, plicticos, un pic înfricoşător şi jenant cu gesturile-i stângace de a mă atrage spre el: „Vino să mă săruţi, lupuşorul meu!” De obicei mama îi zicea pe numele de familie: „Îi vei spune lui Drapeau că tot nu mi-a trimis pensia”. „Cere-i lui Drapeau să-ţi cumpere încălţăminte etc.” Acum spunea „tatăl tău” de parcă era soţul ei, de parcă formau un cuplu. S-ar fi zis că moartea îi lega, făcea din ei o familie. Pentru mine era de neînchipuit. Mi se părea fals şi nesănătos, fără să ştiu de ce. Nu îndrăzneam s-o privesc, ardeam de nerăbdare să plece.

Şi totuşi, nu se mişca din loc. M-am gândit: „Dacă, pe deasupra, mai şi plânge, o iau la fugă”. Nu, nu plângea, era tulburată, mă aştepta. „Trebuie să ne întoarcem la Alger, avem de făcut toate pregătirile.”

Arareori se circula cu maşina la acea oră a după-amiezii în plină vară. De altminteri pe câmp nu era nici ţipenie. Vedeam defilând rândurile de viţă-de-vie bine aliniate, aleile de eucalipţi, pădurile de pini maritimi, gardurile de trestie, acele aloe ce-şi înălţau lungile tulpini înflorite înspre cerul alb, smochinii din Barbarie[1] împodobiţi cu fructele lor, iar pe coasta dealurilor, întinse la orizontală în faţa mea, dreptunghiuri de chiparoşi împrejmuind mici livezi de portocali. Prin geamul din spate puteam să văd praful roşu, pe care-l răscoleam, învolburându-se atât de sus şi de departe, încât umbrea cu totul peisajul.

Ca să nu ne sufoce această pulverulenţă închisesem geamurile. Era o zăpuşeală îngrozitoare. Cine conducea? Nu ştiu. Imposibil să-mi aduc aminte. Oricum, cineva care nu vorbea.

Noi eram ochiul ciclonului. Maşina făcea zgomot şi mergea repede, praful ne escorta într-un vârtej nebun, în faţă câmpul doborât de căldură părea împietrit de tremurul aerului dogorâtor.

---

[1] Nume dat regiunilor Africii de Nord, situate la vest de Egipt. (*N.t.).*

A-nceput să vorbească:

— De-abia am primit telegrama, cu opt zile întârziere din cauza grevei de la poştă. Astfel că trupul tatălui tău soseşte chiar în această după-amiază. Nimic nu-i pregătit. S-ar fi putut închiria un catafalc cu lumânări aprinse. E unul pe chei foarte bun. Am fost însă anunţaţi prea târziu. Trebuie aranjată casa. Am putut să obţin de la Pompe funebre să se ducă să ia trupul lui Maurice şi să-l transporte până la etajul cinci, cu toate că e o oră târzie. Pentru că sicriele sunt descărcate după pasageri, după mărfuri, ultimele! O să se facă târziu... Ce nebunie!

Ce voiau să însemne „trupul tatălui tău”, „sicriul lui Maurice”, „catafalcul cu lumânări aprinse”, „Pompele funebre”? Şi mai ales ce voia să însemne „trupul lui Maurice”? Şi-apoi, ceea ce numea casa era casa lui, nu a ei, nu a mea, nu casa. Era casa aceea de bărbat unde el trăia cu trofeele din călătorii, cu acea colecţie de măşti negre, cu armele lui, cu briciul şi cu acel pat mare acoperit cu piei de panteră. Acel pat mare despre care ştiam că acolo trebuie că se zbânţuia cu „târâturile” lui, cum spunea mama.

La el era o harababură de necrezut. Fuseseră scoase mobilele din salon: „Ca să poată fi pus sicriul”. Aşa de mare era un sicriu?

— Biserica Saint-Charles trebuie să ne trimită scăunele de rugăciune.

Scăunele de rugăciune aici! Aşa de aproape de patul mare, aşa de aproape de brici, de arme?

— O să punem paturi de campanie în camerele din fund.

— Paturi de campanie? Pentru cine?

— Ei bine, pentru familie, evident. O să priveghem toată noaptea.

Familie? Dar el n-avea, era singur. Ceea ce mama numea familie era propria-i familie, aceea care-l copleşea

pe tata de atâta vreme. Aveau să vină aici? Mi se părea necuviincios. El nu-i vedea niciodată. N-ar fi vrut să pună vreodată piciorul în casa lui. Îmi spusese de nenumărate ori că mai curând ei decât mama îi distruseseră căsnicia.

Culoarele şi celelalte camere fuseseră înţesate cu mobilele din salon şi din sufragerie. Apartamentul se preschimbase într-un Capharnaüm, în nişte culise unde fiecare se pregătea să întâmpine oraşul care avea să defileze pentru că tata era o persoană de vază. Pretutindeni domnea o forfotă de sărbătoare funebră, cu delicate etalări de crep de doliu, cu sclipiri de ametist, reflexe de lacrimi, vaiete de gaiţă.

Apoi a fost deschisă uşa batantă de la intrare. Lumea a început să vorbească în şoaptă, să meargă în vârful picioarelor. Apartamentul era pâslos, matlasat, rece, pregătit pentru macabra recepţie mondenă. Mirosea a ceară, peste tot erau flori. Din oficiu şi din bucătărie venea un miros plăcut de mâncăruri burgheze. Se pregătea o „gustare” pentru cei care vor priveghea.

De pe palier îi pândeam pe dricarii ce transportau sicriul tatălui, obiect greu din stejar cu mânere de bronz în părţi şi cu un crucifix de bronz deasupra. Oamenii negri se agitau, numeroşi, gâfâind, vorbind despre mişcările cerute de coturile abrupte ale scării. Îi încurcau elegantele grilaje, frunzele de acantă, volutele, tijele de fier forjat ce protejau bătrânul lift greoi şi, de astă, dată inutil, incapabil să ducă acea cutie a mortului, mai cu seamă prea fragil: fundul, prin care pipiul meu trecea aşa de uşor, ar fi cedat.

Urcau întruna. Cinci etaje interminabile. Şi tata înăuntru, ca un colet! L-au aşezat în sfârşit pe nişte capre drapate în negru. Mama, foarte demnă, foarte ocupată, dădea ordine în calitate de expertă. Mi-a indicat locul meu: un scăunel de rugăciune separat, în faţa celorlalţi. Se aduceau flori, coroane, jerbe. Cum era vară, erau în special alcătuite din

cârciumărese, florile acelea uscate, nemirositoare, în culori superbe: mov, ocru, carmin-auriu. Stăteam acolo, în genunchi, mă plictiseam în această poziţie de reculegere. Fusesem învăţată să nu-mi întorc privirea după oameni pe stradă ori în biserică şi nu îndrăzneam să mă uit la cine intra şi ieşea din cameră într-un du-te-vino discret. Covoarele şi perdelele trase absorbeau zgomotele, rămâneau doar fâşâituri, bâjbâieli imperceptibile, uşoare ciocniri de scăunele de rugăciune şi smiorcăieli de neînţeles.

Întrucât trebuia să stau acolo, stăteam acolo. Mă gândeam la altceva, la plaja de unde veneam, la prieteni. Ce mutră ar face văzându-mă îmbrăcată în negru, culoarea adulţilor? Aproape că aţipeam, cu capul bine proptit în mâini, coatele rezemându-mi-le de scăunelul de rugăciune.

Mirosul frunzelor s-a răspândit, parcă adus de căldura nopţii şi de flăcările lumânărilor groase. Odată cu parfumul verdeţii, în care descopeream chiparoşi, asparagus, soc, copacii şi plantele din ramurile cărora se alcătuieşte baza coroanelor, venea şi un alt miros, fad, cam greţos. Încercam să-l definesc. Nu putea fi al cârciumăreselor, aceste flori sunt uscate, în cel mai rău caz miros a praf. Mirosul acela era diferit, nu era vegetal. M-a cuprins o nelinişte, ceva ce nu ştiam defini. Un miros de apă stătătoare, de mocirlă? Da, însă foarte puţin. Nu atât de izbitor, nu atât de precis. Un miros intim, jenant. Un miros uman necunoscut.

Mama a venit spre mine. Cu o mână apăsându-mi umărul, s-a aplecat să-mi vorbească în şoaptă, cu faţa lipită de obrazul meu.

— Ţi-e bine?

— Mi-e bine. Nu ţi se pare că e un miros ciudat?

Mâna i s-a lăsat şi mai mult pe umărul meu, practic mi-l strângea şi-i imprima un fel de balansare, ca pentru a mă legăna.

— Sunt deja câteva zile bune de când a murit. Pe căldura asta! Şi-apoi, trebuie că sicriul a fost lovit în timpul transportării, pesemne că e vreo uşoară crăpătură. Le-am spus deja domnilor de la Pompe funebre. Or să rezolve, nu te nelinişti.

Să mă neliniştesc! Dar de ce? Pentru că se simţea că tata putrezeşte? Căci ăsta era mirosul acela, însemna descompunerea cărnii!

Tata, ferchezuit cu ghetre, baston, apă de colonie, cu unghiile perfecte, dinţii albi, cu pantofii lustruiţi. Tata, pe punctul de a se descompune aidoma acelor hoituri, a doua zi după furtună, pe care marea le aruncă pe nisip, atrăgând muştele mari albastre, puţind. Din pantofii lăcuiţi, din manşetele şi gulerul scrobite, din pantalonii cu dungă impecabilă ieşeau la iveală sucurile morţii. Tata puţea, tata colcăia de viermi! Nu era suportabil. Am ieşit, am alergat spre camera cea mai izolată şi m-am aruncat pe un pat proaspăt făcut, peste cearşafurile mirosind a leşie, pe burtă. Cu capul în pernă, plângeam, hohoteam. Ca s-alung putreziciunea îmi readuceam în minte imagini de viaţă, râsete, elanuri împlinite, cer de vară, vălurele la ora prânzului, tumbe în iarbă şi apoi băiatul de care eram îndrăgostită luându-mă în braţe, sărutându-mă. Îi sorbeam saliva plăcută ce păstra un gust de ţigară şi de pastă de dinţi. Am adormit.

Va fi prima şi ultima oară când dormeam la tata, lângă el.

De atunci, singurătatea.

Nu-l cunoşteam pe acest om, nu-l văzusem decât foarte puţin. Îmi era totuşi unicul aliat, fără s-o vreau. Nu trăisem niciodată în funcţie de el, iar acum trebuia să trăiesc fără

el, era un imens gol inexplicabil. Ceva subtil dispăruse pentru totdeauna, ceva tulbure. Astăzi ştiu în ce consta acea lipsă: nu mai aveam certitudinea că plac cuiva în orice împrejurare şi eram privată de tandreţe. Chiar şi atunci când îmi făcea morală, când îşi lua vocea aceea gravă, iar ochii îi erau în lacrimi, avea un sărut în privire. Sărut pe care-l refuzam, dar care exista cu siguranţă.

De atunci, când şi când, m-a cuprins (mă cuprinde mereu) o dorinţă subită de a alerga, dusă de bucurie, de un avânt fericit, de plăcerea de a fi iubită şi ocrotită, şi de a mă refugia în braţele tatălui. El m-ar legăna, m-ar rostogoli binişor de la dreapta la stânga. Am dansa împreună de pe un picior pe celălalt, într-un ritm lent şi tandru „La, la, la, fata mea, ţi-e bine în braţele mele. Linişteşte-te, fata mea mare, odihneşte-te”. De-abia de-ar fi o idee mai înalt decât mine, mi-aş ţine capul lipit de al lui. Ce miros ar avea? Ce forţă ar avea? Nu ştiu.

Pentru mine, Tata e un cuvânt abstract, fără niciun sens, pentru că Tata se asociază cu Mama, iar în viaţa mea aceste două persoane sunt distincte, departe una de cealaltă, precum două planete ce-şi urmează cu perseverenţă traiectoriile diferite pe orbitele imuabile ale celor două existenţe personale. Eu mă aflam pe planeta-mamă şi, la intervale regulate, foarte rare însă, ne încrucişam cu planeta-tată care trecea, aureolată cu un nimb nesănătos. Aşa că mi se ordona să fac naveta între cele două planete şi de cum puneam iarăşi piciorul în regatul mamei, de cum mă recupera, părea să-şi accelereze cursa ca să mă îndepărteze mai repede de nefasta planetă-tată.

Când am devenit eu însămi o planetă solitară şi supusă, ca toate planetele, şi am început să-mi conduc traiectoria pe uriaşul cer albastru-negru al existenţei, am căutat multă vreme să mă apropii de Tata. Neştiind însă nimic

despre el, am fost nevoită să renunţ la căutări, obosită, nici măcar tristă. Ştiu că nu ştiu nimic despre dimensiunea paternă a bărbaţilor, în caz că aceasta există totuşi.

În capătul străduţei înfundate, întinsă pe canapea, cu faţa spre tavan, ochii închişi pentru a izbuti mai bine să intru în comunicare cu uitarea, cu zăvorâtul, cu interzisul, cu nenumitul, cu negânditul, voiam să-l reînsufleţesc pe tata. Voiam să-l găsesc în sfârşit, crezând că absenţa lui, inexistenţa chiar, îmi produsese înăuntru o rană periculoasă, un soi de ulcer adânc, ascuns, în infecţiile căruia aveam să-mi găsesc germenii bolii. Mă străduiam deci să-mi adun toate amintirile pe care le aveam despre el, cele mai mărunte frânturi de imagini, cele mai modeste fărâmituri de memorie.

Am avut multă vreme două coşmaruri ce-mi reveneau adesea în nopţile din copilărie şi adolescenţă. În primul retrăiam o scenă care se petrecuse aievea: era la grădina zoologică din Vincennes.

Ca să-i pot vedea mai bine pe lei şi tigri, tata mă aşezase pe un parapet ce se înclina spre groapa adâncă, separând animalele sălbatice de public. Mă ţinea bine. În realitate îmi fusese tare frică, dar nu lăsasem să se vadă. În coşmar, ceea ce mă speriase se realiza: cădeam în groapă şi mă trezeam sufocată de groaza din momentul în care fiarele se năpusteau asupra mea, ca după pradă. Aveam şase-şapte ani.

În celălalt coşmar eram mai mică: doi-trei ani, poate mai puţin. (Uneori eram un bebeluş de câteva luni.) Eram cocoţată pe umerii tatălui şi amândoi ne pierduserăm într-o pădure de brazi înzăpezită. Zăpada, pentru mine, care n-o văzusem niciodată decât în poze, făcea ca locul acela să fie foarte frumos, extraordinar, îmi închipuiam că mi-era interzis, că nu puteam rămâne acolo multă vreme. Şi totuşi nu mai găseam drumul de întoarcere. Se anunţa

furtună, iar noi ne învârteam în jurul brazilor negri fără a descoperi nicicând altceva decât alţi brazi şi zăpada deja bătută de picioarele noastre. Tata mă ţinea de glezne cu mâinile, îi simţeam capul cald între picioare. Râdea, nu-şi arăta nicio umbră de îngrijorare. Cât despre mine, ştiam că avea să vină noaptea, că ne pierduserăm definitiv… mă trezeam atunci lac de transpiraţie.

Aşa am descoperit că ceva-ul acela se afla în universul meu din fragedă copilărie şi că tata nu putea face nimic pentru a mă feri de el, nu putea face nimic pentru mine. Tata avea dimensiunea pe care i-o acordase mama, nu-şi avea o dimensiune proprie. Îmi e cu totul un necunoscut care n-a făcut niciodată parte din viaţa mea.

Mi se întâmplă câteodată să mă uit la cele câteva fotografii ale lui pe care le am. Celor care-l arată la sfârşitul vieţii, aşa cum l-am cunoscut, purtând cravată, lustruit, la patru ace, le prefer pe acelea din tinereţe, din vremea când nu-şi compusese personajul. Caracter rău, încăpăţânat, orgolios, fugise, la cincisprezece ani, din impozanta locuinţă a părinţilor din La Rochelle, se instalase la Paris ca muncitor necalificat pe un şantier de construcţii şi-şi jurase să nu revină acasă fără o diplomă de inginer în buzunar. O diplomă pe care şi-o va fi obţinut de unul singur. O fotografie mi-l arată tânăr muncitor, cu pantofi grosolani, pantaloni prea lungi, prea largi, părând a fi ţinuţi cu o sfoară, într-o cămaşă cu mânecile ridicate, descheiată la piept, capul uşor pe spate, râde în soare, pe un fundal de grinzi şi bârne. În mână ţine un buchet de gura leului de câmp. Cui avea să i-l ofere?

Urmase cursurile la seral, dăduse examene, concursuri. Continuându-şi viaţa de muncitor, devenise în cele din urmă inginer la Poduri şi Şosele. Îi plăcea mult să vorbească despre acea perioadă, de cât de greu îi fusese lui, fiu de burghez, să ducă viaţa istovitoare a ucenicilor.

Îşi zdrelea spatele cu încărcăturile pe care le transporta, iar seara, isprăvindu-se cu treaba, când oamenii se adunau în jurul unui foc, în mijlocul molozului şi al fiarelor vechi, încălzeau apă în ligheane mari, pe care apoi o turnau peste el ca să-i poată scoate cămaşa pe care sângele, uscându-se, i-o lipise de umeri. Îmi spunea că ceilalţi îl numeau, râzând, „Mutră de Prinţ”. Datorită mâinilor frumoase şi a pielii delicate. Rămăsese cu un fel de nostalgie a acelei camaraderii şi a acelei vieţi dure. N-a mai redevenit nicicând pe de-a întregul burghez. Se vedea după cum lua în mână un instrument. Mama spunea: „Nu-i din mediul nostru, n-ai decât să vezi cum mănâncă”. Şi-i adevărat că la masă se apleca uşor peste farfurie de parcă voia s-o protejeze cu braţele şi îi aprecia conţinutul cu multă seriozitate şi satisfacţie. Mâncarea nu trebuia risipită. Asta nu-i plăcea.

Nu ştiu prin ce întâmplare am acasă, într-un sertar, diploma lui de inginer şi brevetul de „velocipedist”, precum şi permisul de conducere pentru vehiculele cu gaz şi certificatele de la patronii lui recomandând, de-a lungul anilor, ucenicul, muncitorul, maistrul, apoi inginerul. O fotografie din acea perioadă: pe un teren de tenis, în plin rever. Simţi că mingea l-a surprins într-o mişcare de recul, pe picior greşit. Corpul îi e întins, desfăşurându-se parcă din vârful picioarelor până în creştet, şi totodată sprijinit de racheta lungă, toată forţa îi stă în încheietura dreaptă, braţul stâng ridicând în aer o frumoasă mână de bărbat, fină şi puternică.

Era în perioada când nu avea tuberculoză, când n-o cunoştea pe mama. Văzându-i acele mâini frumoase, zâmbetul strălucitor, corpul subţire şi musculos, cred că mi-ar fi plăcut.

Nu m-a rănit niciodată, nu m-a blamat niciodată, nu m-a lezat niciodată şi poate că acesta e motivul pentru care niciodată n-am căutat să am alt tată.

După câteva luni, când am îndrăznit să vorbesc despre halucinaţie şi am descoperit că ochiul care mă teroriza era acela al tatălui, am înţeles şi că nu de el mă temeam, ci mai degrabă de maşinăria prin care privea şi de situaţia în care mă aflam eu. Despre aceste lucruri voi vorbi mai târziu.

V

Anarhia sângelui se sfârşise de câteva luni bune. Eram într-atât de surprinsă, încât mereu mi se părea că-l simt curgând iarăşi. Treceam la verificările obişnuite. Nu, nu era acolo. Mă cuprindea un fel de uşurare.

Aveam nevoie de bucuria pe care mi-o oferea absenţa sângelui pentru a avea curaj să-mi continui lupta împotriva fricii. În cele mai cumplite momente de rătăcire când, epuizată de încăierarea cu ceva-ul lăuntric, eram tentată să deschid sertarul în fundul căruia se aflau vechile tablete ce-l îndepărtau, îmi aminteam de picurările calde şi stacojii prelingându-mi-se pe picioare, de lenjeria cu pete închise la culoare, de cheagurile mari, negricioase şi moi, tampoanele de vată fixate, cu miros infect, pe care trebuia să le schimb întruna, iar asta îmi dădea curajul să mă mai zbat. Sângele dispăruse. De ce n-ar dispărea şi ceva-ul lăuntric?

Socoteam ce progrese făcusem. Mai întâi sângele şi apoi faptul că-l vedeam pe doctor de trei ori pe săptămână, singură. La dispoziţia oraşului, a exteriorului, a

necunoscuţilor. Nu era atât de uşor, îmi pregăteam cu meticulozitate itinerarul. Făceam popasuri pe anumite trasee: un magazin unde-i cunoşteam pe patroni, o cafenea cu un telefon, un colţ întunecos unde mă lăsam în voie fără să fiu văzută, casa unui prieten, a unei cunoştinţe, ori pur şi simplu un copac pe care-l consideram frumos, perspectiva în formă de cot a unei străduţe liniştitoare, orice. Dacă, dintr-un motiv sau altul, eram abătută din drum, îşi făceau apariţia panica, încremenirea, transpiraţia, iar inima în cuşca ei izbea ca un surd pentru a ieşi de acolo. Orice-ar fi fost, ajungeam la timp la şedinţe şi lucrul ăsta nu l-aş fi putut face cu trei luni în urmă.

Acum moartea îi luase locul sângelui. Mi se etala nestingherită în minte.

Moartea, într-un sens, era mai înfricoşătoare decât sângele. Purta mereu vălurile-i brune ce se târâiau prin ungherele gândurilor mele, făcându-le să fie vagi, imprecise, nesigure. Îşi avea mereu coasa lucitoare, bine ascuţită, anume pentru a tăia dintr-odată orişice avea chef, fără explicaţii. Îşi avea mereu cu ea frumuseţea, supleţea, subtilitatea prin care mă atrăgea, astfel că uneori îmi venea să-i dau mâna ca să mă conducă pe tărâmul cunoaşterii, al luminii, al odihnei. Din câte îmi aminteam, moartea ocupase întotdeauna un loc important în mintea mea. Acum însă, instalându-se în fotoliul sângelui, devenea stăpâna corpului, a celor mai mărunte manifestări ale lui. Era tot timpul acolo. În orice clipă putea da naştere la abcese, cancer, guşă, ulcere, chisturi, la scurgeri, putrefacţii, infecţii. Mă poseda întru totul, era în fiece zvâcnire a pleoapelor, în fiece suflu, în fiece manevră a sângelui, în fiece moment al digestiei, în fiece moment de indigestie, în fiece înghiţire, în fiece fâlfâit al ventriculelor, în fiece strop de salivă, în fiece milimetru de unghie ori de fir de păr. Chiar din cauza vieţii, mi-era frică

de moarte. Eram în faţa ei precum un şofer la volanul unui bolid, lansându-se cu toată viteza într-o curbă în unghi ascuţit. Nu fusesem învăţată să conduc acea maşină, nu ştiam s-o domin, mergeam prea repede ca să pot vira.

De ce moartea fiinţelor umane era aşa de absurdă? De ce doliul, de ce drapelele în bernă, de ce muzica apăsătoare, lacrimile, ceremoniile, pompele funebre, tobele acoperite cu văluri, culoarea neagră? De ce să nu se vorbească niciodată despre viermi, de pielea fără sânge care se marmorează, despre picioarele ce se întind ca nişte spatule, despre miros? De ce să li se închidă cadavrelor gura şi ochii, de ce să li se astupe anusul cu vată? De ce să nu fie lăsat corpul liber în mutaţiile lui, în activităţile-i misterioase? De altminteri, unde era misterul? Exista vreunul? De ce măştile, machiajele? Şi camerele mortuare unde cadavrele tricotează, citesc sau cel mai adesea se odihnesc în tihnă, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, în vreme ce fiecare ştie că înăuntrul lor se pregăteşte în secret preţioasa schimbare a materiei, alunecarea dinspre solid spre lichid, transformarea lichidului în gaz şi în ţărână, tot acel balans armonios ce face ca pădurile să crească, vântul să sufle, pământul să se zguduie, planeta să se învârtă, soarele să încălzească. De ce să nu se vrea participarea la echilibrul forţelor, al fluxurilor, al ritmurilor, al curenţilor, al puterilor? Nu pricepeam nimic, eram nebună. Tocmai pentru că eram nebună nu pricepeam nimic din ceea ce făceau şi voiau ceilalţi.

Mi-era frică de ceilalţi, frică să nu cad, pe când mă deplasam, pe vreun trotuar, şi să mă sfârşesc acolo, în praful oraşului. Mi-era frică să nu-mi dau duhul cu faţa spre cerul pe care l-aş vedea pentru ultima oară pe deasupra clădirilor, foarte departe, în vreme ce trecătorii s-ar opri la oarecare distanţă ca să vadă murind o femeie.

Între ei şi mine ar fi un cerc de bitum plin de scuipaţi, de chiştoace şi de pipi de câine. Mi-era frică de privirile lor, de moartea pe care mi-o propuneau, pe care mi-o impunea prezenţa lor, şi din care nu pricepeam nimic. Îmi vedeam de-acum corpul indisponibil, inert, picioarele un pic îndoite, braţele depărtate de bust, ochii deschişi ţintuind frumoasa imensitate de dincolo de acoperişuri, de dincolo de păsări, de dincolo de avioane. Nu mai eram în stare să le strig: „Nu-mi închideţi ochii, nu mă atingeţi, plecaţi, nu sunt dintre ai voştri!” Eram la discreţia lor, a morţii lor, iar asta mă îngrozea.

Mi-era frică încontinuu. O frică atât de mare, de intensă, de torturantă, că doar nebunia mă mai ajuta s-o pot suporta. Frica atingea cote paroxistice, astfel că ar fi trebuit să explodez ori să mă dizolv. În loc de aşa ceva, o înduram la nesfârşit. Voiam să fiu doborâtă, răpusă de un şoc electric, de o injecţie cu adrenalină, de un duş foarte rece. Îl uram pe doctorul care mă priva de aceste remedii şi la care alergam, deşi nu mai aveam nici pic de aer în plămâni, nici strop de sânge în vene, niciun muşchi, nici brumă de forţă spirituală, nimic în afară de un instinct ce-mi ducea oasele şi harnaşamentul lor, iute, iute, în capătul străduţei înfundate.

Să vorbesc, să vorbesc, să vorbesc.

— Vorbiţi, spuneţi tot ce vă trece prin cap, străduiţi-vă să nu faceţi nicio selecţie, să nu reflectaţi, străduiţi-vă să nu vă ordonaţi frazele. Totul e important, fiecare cuvânt.

Era singurul remediu pe care mi-l oferea, iar eu mă îndopam cu el. Poate că asta era arma împotriva ceva-ului lăuntric: acel şuvoi de cuvinte, acel vârtej de cuvinte, acea masă de cuvinte, acel uragan de cuvinte! Cuvintele transportau neîncrederea, frica, neînţelegerea, severitatea, voinţa, ordinea, legea, disciplina, precum şi tandreţea, blândeţea, iubirea, căldura, libertatea.

Vocabularul ca un joc de puzzle, graţie căruia reconstituiam imaginea clară a unei fetiţe aşezate foarte corect la o masă mare, cu mâinile de o parte şi de alta a farfuriei, cu spatele drept, neatingând spătarul scaunului, singură în faţa unui domn cu mustaţă care-i întindea un fruct zâmbind. Solniţele de cristal cu căpăcele de argint, serviciul de Sèvres, clopoţelul ce atârna de lustră şi unde, pe o bilă din marmură roz, o Colombină şi un Pierrot aşteptau să se strângă în braţe pentru ca în oficiu să se audă o sonerie.

Cuvintele reactivau scena. Eram iarăşi fetiţă. Mai apoi, când imaginea dispărea, redevenind o femeie de treizeci de ani, mă întrebam de ce acea atitudine rigidă, acele mâini încleştate pe faţa de masă, acel spătar interzis? De ce neplăcerea aceea, acea jenă în prezenţa tatălui? Cine îmi impusese toate astea şi de ce? Eram acolo, pe canapea, cu pleoapele strânse, ca să mai reţin fetiţa. Eram realmente ea şi realmente eu. Atunci totul era simplu şi lesne de înţeles. Începeam să văd conturându-se cu precizie dominaţia mamei. Ca să dau de mine trebuie să dau de ea, s-o demasc, să mă afund în tainele familiei şi ale clasei mele sociale.

Închideam ochii, eram fetiţa culcată în patu-i cu aşternuturi de pânză bine netezite, un crucifix pe peretele de deasupra capului, cu privirea îndreptată spre o uşă închisă, cu păpuşile orânduite după mărime. Un foc de lemne gata să se stingă în şemineu aducea în cameră scânteieri de vulcan, împrăştia umbrele.

O aşteptam pe mama. Mă luptam cu somnul care mă putea face să ratez momentul sosirii ei. Eram cuminte. „Dacă nu eşti cuminte nu voi veni să-ţi spun noapte bună!”

M-am apucat să vorbesc despre mama şi n-am mai contenit până la sfârşitul analizei.

De-a lungul anilor, m-am afundat în ea ca într-un hău întunecos. Aşa am făcut cunoştinţă cu femeia ce voia să fiu. A trebuit, zi de zi, să iau notă de îndârjirea cu care fabrica o fiinţă perfectă, potrivit propriei dorinţe. A trebuit să-i apreciez forţa voinţei cu care-mi deforma corpul şi gândirea, pentru a le face s-o ia pe drumul decis de ea. Tocmai între acea femeie pe care voise s-o creeze şi mine se instalase ceva-ul lăuntric. Mama mă abătuse din drumul meu, iar acest travaliu fusese atât de bine făcut, atât de profund, încât nu eram conştientă, nu-mi mai dădeam seama.

Despre mama, acum, îmi aduc aminte că am iubit-o la nebunie în vremea copilăriei şi a adolescenţei, apoi că am urât-o şi finalmente că am părăsit-o în mod voit, cu foarte puţin timp înainte de moartea ei, care de altminteri a pus punct analizei mele.

Nopţi calde din tinereţe, când nu dormeam. Când, după ce mă tot suceam şi răsuceam în pat, după ce citeam până la slăbirea vederii, mă sculam în căutare de nimic. Rătăceam prin spaţiosul apartament adormit, pe culoarul în formă de U; una din ramificaţiile acestui U mergea de-a lungul dormitoarelor, baza deservea saloanele de primire, cealaltă ramificaţie, traversând oficiul, ducea până la bucătărie. Cunoşteam într-atât de bine locurile, încât n-aveam nevoie de lumină. De altminteri, totdeauna mi-a plăcut să umblu pe întuneric şi, la acea vreme, umbra şi misterul se potriveau cu iritarea şi cu excitaţia anxioasă cărora copiii le cad uneori pradă neputând să definească această stare şi cu atât mai puţin s-o exprime. Toată viaţa îmi era înainte, toată acea viaţă pe care o doream şi care mă speria!

În aceste deplasări orbeşti, ce aduceau a plânsete, mi s-a întâmplat în nenumărate rânduri, odată ce treceam de primul cot al culoarului, să fiu smulsă din singurătate de o

lumină în depărtare, ce lăsa pe sticla de la uşile salonului dâre roşii şi aurii. Unul dintre aceste reflexe, deformat din cauza defectului unui gemuleţ, se rotunjea, sub forma unui ochi, alterând puritatea transparenţei sticlei. Acele licăriri arătau că mama era acolo. Înaintam mai repede şi mai în linişte. Ajungeam în holul de la intrare, în faţa uşii deschise ce dădea spre scara de serviciu. Mă opream la hotarul cu întunericul. În capătul culoarului, scăldându-se într-o lumină cu atât mai strălucitoare, cu cât era mai adâncă obscuritatea în care mă aflam eu, stătea în picioare cu un pahar mare în mână, plin cu vin. Era nemişcată, tristă şi paşnică, privea în depărtare, foarte departe. Uneori bea cu înghiţituri mari închizându-şi ochii. Mi se părea că-i prieşte. Odată golit paharul, se ducea în penumbra oficiului, deschidea frigiderul care o plasa atunci într-o lumină veselă şi confortabilă, scotea o sticlă, îşi umplea paharul, stingea lumina în bucătărie, apoi o pornea pe bâjbâite spre camera ei, cu întăritorul în mână. Îşi închidea uşa cu cheia. Ştiam că nu se va mai clinti de acolo până a doua zi.

Pe când era în bucătărie, singură în lumină, o vedeam bându-şi vinul alb, şi tare voiam să fiu eu acel vin. Aş fi dorit să fac un lucru bun pentru ea, aş fi dorit s-o fac fericită, aş fi dorit să-i atrag atenţia. Îmi făgăduiam să descopăr o comoară pe care să i-o ofer.

Mă gândeam atât de mult la acea comoară încât, în orele de siestă, începeam să transpir de emoţie. În pământ se găsesc pietrele preţioase. Aşa că ieşeam în soarele ce mă ţintuia, în aerul dens ca o dulceaţă. Săream pe fereastră, trăgeam obloanele după mine şi o porneam prin vie. Aşezată pe vine, râcâiam pământul. Râcâiam până ce treaba asta îmi provoca dureri, până ce aveam impresia că mi se dezlipesc unghiile. Căutam pietricele care nu semănau cu celelalte. Îmi umpleam buzunarele. Printre ele poate existau într-adevăr diamante, smaralde, rubine. Ce

surpriză ar avea! Chipul i s-ar destinde, m-ar îmbrăţişa, m-ar iubi.

Mă atrăgeau de asemenea cupele unor flori, în special cele de la belşiţă, cele de la rodul-pământului. Ce vedeam înăuntru, cercetând cu atenţie, mă ameţea: catifele de aur şi de foc, picături de elixir, damasc, satin. Precis că acolo erau sipete fabuloase conţinând nestemate. Ciopârţeam florile şi nu găseam nimic. Atunci, în faţa spectacolului pe care i-l ofereau plantele distruse, seara, îmi spunea cu duritate în glas:

— Ţie nu-ţi plac florile, mie-mi plac, nu trebuie să le strici.

Văzând grămăjoara de pietricele pe care o scoteam din buzunar, cu respiraţia întretăiată, cu mintea în delir, cu sufletul jubilând la ideea minunăţiei pe care fără doar şi poate că ea o conţinea şi care avea să-i lumineze viaţa, spunea:

— Nu ţine porcăriile astea în casă.

Mai erau de asemenea trestiile şi bambuşii. Etuiurile formate în spaţiile inelelor de pe tulpinile lor îmi păreau a fi cutiuţe pentru obiecte rare. Trebuie că acolo se găseau tocmai butoni aşa-zişi ai mandarinilor, din care făcea colecţie. Smulgeam tijele frunzoase şi tăioase ale acestor plante, după care mă apucam să explorez fiecare tubuleţ. Dădeam peste capitonări cu bumbac alb, câteodată peste minuscule şi fragile hostii ce ocupau întreg orificiul. Însă nimic altceva, nimic, nimic. De cum mă săturam de toate decepţiile acumulate, scoteam inima frunzelor, din vârful tulpinei, şi-mi confecţionam un fluier strident. Ceilalţi copii mă imitau şi o porneam împreună, găşculiţă asurzitoare, spre reprize de-a v-aţi ascunselea sau de-a urmărirea.

Nici butonii de mandarini, nici bijuteriile, nici bucăţile de aur nativ nu-mi ieşeau vreodată cu totul din cap.

Măcar aveam note bune la şcoală.

Cu trecerea anilor şi pe măsură ce cunoştinţele mi se îmbogăţeau, am aflat în mod cert că terenul de la noi nu era nici aurifer, nici diamantifer, nici în general cu pietre preţioase. Am aflat că trestiile nu puteau conţine butoni de-ai mandarinilor pentru că aceştia erau confecţionaţi din fildeş, de negăsit pe meleagurile noastre, şi aparţineau unor persoane oficiale care trăiseră în China, la mii de kilometri de aici. Am aflat că frumuseţea florilor, pentru acei cărora le plăceau, era o comoară în sine şi nu producea vreo altă comoară, de natură diferită.

Am descoperit în schimb valoarea şi existenţa banilor, a trocului şi a schimbului. M-am apucat să vând cărţile vechi şi sticlele vechi, colecţiile de *Illustration* şi *Marie Claire* îngrămădite prin debarale. Comparam totalul bănuţilor mei cu preţul celui mai mic buton de mandarin expus în prăvăliile anticarilor. Scăderea ducea la un rezultat deznădăjduitor. Îmi dădeam seama de gusturile şi de nevoile ei. Pentru ea, căreia nu-i plăceau decât „lucrurile de preţ", nu exista ceva pe piaţă care să fie pe măsura portofelului meu. Uşa fericirii ei îmi era aşadar închisă deoarece credeam că n-o pot deschide decât cu cadouri. Iubirea-mi nefiind, după toate aparenţele, cheia potrivită.

M-am refugiat atunci, inconştient, în lumea visului, dispreţuind erorile primei copilării, inepţiile căutărilor, stupiditatea speranţelor mele. Toate eforturile acelea zadarnice mă făcuseră să mă resping, să-mi fie ruşine de mine. Am descoperit însă că mă puteam inventa doar pentru mine singură, în ascuns.

În afara orelor de şcoală unde învăţam bine, îmi petreceam tot timpul încercând să-mi atribui valoare.

De-abia veneam acasă şi mă şi duceam pe terasă unde organizam campionate mondiale, cosmice. Singură împotriva universului, dar cu o asemenea voinţă de a învinge, cu o atât de mare nevoie de a mă exprima, încât

nu mă temeam de nimeni, chiar doream această înfruntare.

Cu excepţia unei grămezi de butuci nu era nimic pe terasa cu pardoseală din cărămidă roşie. Nu era decât cerul întreg. Lăstunii se învârteau cu miile pe deasupra capului, scoţând sunete foarte ascuţite. Trebuie că mai erau şi zgomotele oraşului, dar nu-mi aduc aminte. Nu-mi amintesc decât cerul, lăstunii şi esplanada roşie pe care desenam un şotron. Toate fetele din clasă, toate fetele din şcoală, toţi oamenii pe care-i cunoşteam erau de faţă, nu lipsea niciunul. Vom vedea cine va câştiga.

Alegerea pucului mă preocupa mult. Cel mai bun puc era o cutie de pastile Valda umplută cu noroi. Însă, jucând aşa, ca o apucată, metalul avea să se deterioreze şi curând fundul cutiei s-ar desface precum acela al unei banale cutii de conserve. Ceea ce era dramatic, întrucât nu aveam bani de buzunar. Trebuia deci să aştept următoarea răceală a unui membru al familiei şi, din lipsă de ceva mai bun, să joc cu orişice fel de cutie, fapt ce compromitea campionatele.

Jucam pentru toată lumea, pe rând, cu o înflăcărare şi o forţă de intensitate egală, pentru fiecare persoană pe care o reprezentam. Când îmi venea mie rândul, tremuram de frică. Adeseori jucam mai bine pentru ceilalţi decât pentru mine însămi.

— Hai, domnişoară!

Domnişoara, de data asta, eram eu! Glezna mi se încorda. Glezna a cărei supleţe era garanţia izbânzii.

Vegheam la aplicarea cu extremă rigurozitate a regulilor, mai cu seamă când îmi venea mie rândul, nu ţineam să obţin o semivictorie. O cât de uşoară atingere a liniei cu talpa şi urma eliminarea. De nenumărate ori încercasem să trişez în favoarea mea, însă nu gustasem gloria. Când ajungeam în „paradis”, era realmente

paradisul. Acolo puteam să stau pe ambele picioare şi să mă destind. Îmi calculam şansele. Niciodată nu mă gândeam că eu eram cea care jucase în locul aceleia care, pe moment, se afla în fruntea competiţiei, voiam s-o înving. O porneam din nou într-un picior.

Când mă chemau la cină era adeseori întuneric, însă vedeam perfect liniile de cretă albă ce-mi delimitau câmpul de bătaie. Lăstunii se duseseră odată cu soarele.

Organizam şi competiţii cu mingea la perete, competiţii cu arşice, competiţii de sărit coarda, competiţii de yo-yo. Totul depindea de jocul practicat cel mai frecvent în curtea de recreaţie de la şcoală.

Când mi se întâmpla să fiu campioana lumii, mă simţeam atât de mulţumită, încât atunci înţelegeam perfect ce spunea mama în legătură cu binefacerile împărtăşaniei. Ea garanta că, odată intrat în suflet, Hristos oferă fericirea, bunătatea, înţelepciunea, pacea; exact ce simţeam eu după ce câştigam un campionat epuizant.

Căci mă împărtăşisem şi fusesem foarte atentă la efectele sanctificatoare ale cuminecăturii. Nu se produseseră. Pur şi simplu mă înspăimânta bonomul acela mic în zdrenţele lui şi cu bărbuţă care mi se plimba prin cavernele sufletului. În acelaşi timp mi-era tare frică pentru el, de trecerea aceea de la gură la inimă, de acel tobogan extraordinar al laringelui meu. Învăţasem la catehism că în cea mai infimă bucăţică de hostie Domnul există în întregime. Cum eram în vreme de război şi trebuia să se facă la orice economie, preotul împărţea hostiile în patru. Cu cât bucata era mai mică, cu atât creatura pe care o conţinea era, logic, mai mică şi cu atât îi sporeau şansele ca să se piardă în complicaţiile din organismul meu.

Eram foarte preocupată de ce se petrecea înăuntrul corpului. Copil fiind, mama îmi spusese: „Dacă înghiţi un

sâmbure de cireaşă, îţi va creşte un cireş în burtă”. Deduceam că dacă aş înghiţi o sământă de strugure mi-ar creşte o viţă-de-vie, un sâmbure de caisă, un cais etc. Îmi mâncam fructele cu cea mai mare atenţie şi dacă, din nefericire, mi se întâmpla să treacă un sâmbure, nu mai izbuteam să adorm. Simţeam copacul crescându-mi înăuntru, mă aşteptam dintr-o clipă în alta să-i văd ramurile încărcate de fructe ieşindu-mi prin nări, prin urechi, gură, îmi simţeam degetele preschimbându-se în rădăcini. Până la urmă vomam şi în sfârşit îmi venea somnul. Apoi simţeam realmente că ea mă lua în braţe, îmi aranja părul, mă schimba, îmi primenea cearşafurile şi faţa de pernă. Eram în al nouălea cer, de o fericire perfectă. O auzeam spunându-i bonei:

— Probabil că nu digeră fideaua din supă. Uite, e întreagă.

Adormeam în braţele ei, strâns lipită de ea, eram cea mai fericită fetiţă din lume.

Ca să revin la campionate, voi spune că au fost foarte importante. Pentru că adeseori câştigam, iar aceste victorii îmi confereau în secret o valoare pe care n-o avusesem niciodată. Mă simţeam demnă de ea, de austeritatea ei. Îmbrăţişările, emoţiile, toate astea erau bune pentru cele plăpânde! Nu mai aparţineam acestora. Ştiam să lupt, să mă arăt generoasă, onestă, în fine, bună. Nu asta era ce voia să fiu: bună? Şi voi fi încă şi mai bună practicându-mi cu adevărat religia de care ea era atât de legată. Aşa m-am hotărât s-o însoţesc la liturghiile de dimineaţă.

Aveam acea vârstă când adolescenţa începe să pătrundă mintea, să brăzdeze şi să îmblânzească trupul. Mergeam alături de ea, dis-de-dimineaţă. Ne răsunau paşii pe asfalt. Vorbeam puţin. Ghiozdanul îmi atârna greu. Cu atât mai greu, cu cât campionatele şi în primul rând mama nu-mi lăsaseră vreme să-mi fac temele pentru acea zi. O

să mi le fac de cum ies de la biserică, în drumul spre şcoală, în autobuz şi apoi în tramvai.
— Eşti sigură că n-ai mâncat nimic, n-ai băut nimic?
— Sigură. Când m-am spălat pe dinţi am fost atentă să nu înghit apă.
— Bine. De câtă vreme nu te-ai spovedit?
— De zece zile.
— E mult. N-o să te spovedeşti cu şcoala?
— Da, mâine.
— În acest caz, e preferabil să nu te împărtăşeşti azi, nici mâine-dimineaţă. Suntem în întârziere, n-ai avea timp să te spovedeşti înainte de liturghie.

La spovedanie spuneam întruna acelaşi lucru: „Părinte, am minţit, n-am fost ascultătoare, am fost lacomă, am spus cuvinte urâte”. Atâta tot. Degeaba îmi frământam mintea, nu găseam nimic altceva. Nu era totuşi posibil, întrucât ea îmi spunea că sfinţii păcătuiesc de cel puţin şapte ori pe zi. Asta era situaţia, nu îndrăzneam să mă uit la preot prin grilajul de lemn şi debitam în pripă: „Am minţit, n-am fost ascultătoare, am fost lacomă, am spus cuvinte urâte”.
— Atâta?
— Da, atâta.
— N-ai păcătuit împotriva purităţii, copila mea?
— Nu, părinte.
— Niciodată?
— Niciodată.

Nu ştiam ce voia să spună.
— Bine. Spune-ţi Actul de căinţă.

Atunci urma partea mea de glorie. Îl ştiam pe dinafară, pe cel vechi şi pe cel nou. În perioada războiului i se schimbaseră cuvintele pentru simplificare. Îmi plăcea că Biserica se moderniza!

— Doamne, regret foarte mult că te-am ofensat, pentru că Tu eşti nesfârşit de bun, nesfârşit de binevoitor şi-Ţi displace păcatul. Îmi iau angajamentul ferm cu ajutorul Sfintei Tale Îndurări să nu Te mai ofensez şi să fac penitenţă.

— Drept pocăinţă, vei spune 3 *Bucură-te, Marie* şi 3 *Tatăl nostru*. Mergi în pace, fiica mea.

Pocăinţa se recită pe rozariu. Întâi cruciuliţa, urmată de bobiţe înşirate pe partea liberă a lănţişorului, ca să-ţi faci semnul crucii, şi apoi şirul de *Ave*. Aveam acasă o întreagă colecţie de mătănii. Din aur, din argint, din cristal, ametist, imitaţie, de la Lourdes, Ierusalim, Roma, binecuvântate de papă, de monseniorul X, de preotul din Ars, cele ale bunicii, ale străbunicii, ale mamei, de la căsătorie, de la prima împărtăşanie, de la logodnă, de la douăzeci de ani. Trebuia o tehnică specială pentru ca să ajungi exact la ultima mărgea la sfârşitul rugăciunii. Arareori ajungeam. Sau eram la ultima bobiţă şi-mi mai rămânea de spus jumătate din rugăciune, atunci răsuceam multă vreme bobiţa între două degete, cel mare şi arătătorul, sau terminasem şi-mi mai rămâneau trei bobiţe, atunci trebuia să socotesc: o bobiţă: m, o bobiţă: i, o bobiţă: n.[2]

În timpul liturghiei mama era foarte reculeasă. Stătea în genunchi aproape pe toată durata slujbei. Eu o imitam, iar la ieşirea din biserică genunchii îmi erau brăzdaţi cu adânci şănţuleţe oblice de la scăunelul de rugăciune din pai. O priveam ca să procedez aşijderea. Îi observam frumosul profil, nasul drept, buzele bine conturate, pleoapele închise peste ochii-i verzi, voalul gri aşezat ca o negură peste ondulaţiile părului şi apoi mâinile-i de regină

---

[2] În textul francez: „un grain: si, un grain: soi, un grain: til” (de la: „ainsi soit-il”: amin). (*N.t.).*

încrucişate, lungi, albe, fermecătoare, cu unghii lucioase şi pilite.

Nu era aproape nimeni în biserică: vreo câteva bătrâne vârâte în umbra naosului lateral şi noi două în primul rând al naosului, pe scăunelele de rugăciune ale familiei. La acea oră servea drept sacristană, dădea răspunsurile şi suna din clopoţel. Chiar şi cântam. Amândouă aveam voci profunde. Prefacerea, împărtăşania, momente intense a căror intensitate nu izbuteam s-o simt, iar asta mă făcea să-mi plec şi mai mult capul, de ruşine. Mă făcea să mă rog încă şi mai bine. Gândindu-mă la toate cuvintele.

„Introibo ad altare Dei. Ad Deum qui laetificat juventutem meam.

Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.

Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum. Sed tantum dic verbo et sannbitur anima mea.”

Studiam latina, traducerea era simplă: „Doamne, nu sunt demnă să Te primesc sub acoperişul meu. Dar spune-mi doar un cuvânt şi sufletu-mi va fi vindecat”.

Dar să spună odată cuvântul! Să fiu plină de har! Fie ca ea să mă iubească! Nimic. Nimic altceva decât soarele ce răsărea ca un miracol şi făcea să strălucească vitraliul din spatele altarului. Hristos răstignit cu picioarele străpunse, cu mâinile străpunse, cu coasta străpunsă stătea în echilibru într-o lumină acum de un roşu-aprins, cu firavele-i coapse şi cu pânza-i brodată.

* * *

Venea apoi goana nebună prin grădinile din parcul Galland, cu o carte deschisă în mână, cu ghiozdanul deschis, cu uniforma răvăşită. Lecţia la istorie, lecţia la matematică. După care, în tramvai, în mare viteză, pe genunchi, retroversiunea sau traducerea latină, disertaţia. Tramvaiul zgâlţâia, zdruncina.

— Domnişoară! Caietul dumitale e o zdreanţă!

Şi nu fără motiv. Ca şi cum eu aş avea timp să trag linii drepte, să scriu titlurile şi subtitlurile cu cerneluri colorate, să pun data!

— Şi-apoi, e prost scris!

Era adevărat, iar tramvaiul nu rezolva nimic. Caligrafia era ca şi religia: degeaba mă străduiam, nu-mi ieşea. Aş fi dat orice să fac „D-uri” ca Solange Dufresnes, sau „m-uri” ca mama. Şi-apoi, făceam pete şi ştersături. Stilourile nu-mi funcţionau niciodată.

— Păcat, tema e bună, însă îţi scad două puncte pentru aspect.

Nu-mi păsa, întrucât notele n-o interesau pe ea. Cel puţin nu se uita decât la cele proaste. Cu degetu-i frumos urmărea coloana cifrelor şi se oprea la cele sub zece.

— 6! Ai avut un 6 (sau un 4 sau un 3).

— La croitorie.

— Dar e foarte importantă croitoria. Trebuie să ştii să-ţi faci tivurile şi să-ţi coşi nasturii. Zău, mă-ntreb ce ne vom face cu tine. O îngălată.

O îngălată! O îngălată era ca netoată, ca negreală, ca scotoceală, ca sperietură, ruginitură, ca păduchios, monstruos. Era ceva flasc, fermentat, cleios. Nu semăna în niciun caz imaginii pe care o aveam despre ea şi cu care voiam să semăn. La ieşirea de la liturghie mirosea a lavandă. Corpu-i excesiv de robust, cu şolduri late, dar cu gambe subţiri şi distinse, era într-un costum de gabardină gri-bleu având o linie clasică, impecabil. Mocasinii îi erau lustruiţi. Avea să ia autobuzul care o va duce pe colinele oraşului, acolo unde îi aduna pe copiii străzii. Era o staţie terminus. Toţi o cunoşteau: controlorii, şoferii, încasatorii. O sărbătoreau în fiecare dimineaţă. Îi ofereau bucheţele de anemone şi de narcise galbene ori de panseluţe, după

anotimp. Îi aduceau pe cei nou-născuţi, împopoţonaţi ca de paradă.

La despărţire, îmi făcuse pe frunte, cu degetul mare, un mic semn al crucii pentru a-mi spune la revedere. „Du-te şi să înveţi bine!”

O porneam alergând spre şcoală, lăsând-o cu sărmanii ei care o înconjurau, fericiţi că o văd, că o ating, o aud.

Acel semn pe frunte era un stigmat. Îmi părea că-i vizibil pentru toată lumea. Mi-l închipuiam aidoma unui lichen strâns, bombat şi moale sub degetul arătător, ca o cicatrice, care năpădeşte literele gravate în piatra vechilor morminte jilave.

În copilărie, religia ocupa un loc foarte important deoarece mă ajuta să ajung la mama. În sine n-avea nicio semnificaţie pentru mine, căci n-am avut niciodată nici credinţă, nici har. Totuşi, nu pentru că nu m-aş fi rugat, nu l-aş fi implorat pe Dumnezeu să-şi pogoare asupră-mi una din acele mane cereşti ce mi-ar fi domolit agitaţia, vinovăţia. Căci, fireşte, nu posedam virtuţile acelea creştine care-mi erau descrise. Pe parcursul meditaţiilor la care eram adeseori constrânsă (întrucât frecventam o şcoală religioasă şi, în plus, mama era o practicantă fervent) mă plictiseam îngrozitor. Nu izbuteam să reflectez. Dacă mi se spunea să meditez un sfert de oră asupra carităţii creştine, spre exemplu, începeam să fac la fel ca toţi ceilalţi, îmi propteam capul în palme şi-mi spuneam: „Iubiţi-vă, e într-adevăr bine. Da, trebuie să ne iubim unii pe ceilalţi, asta-i adevărat şi nu-i uşor, pentru că unii n-au chef să iubească şi apoi există alţii pe care ai vrea să-i iubeşti şi nu se lasă iubiţi”. Şi asta era tot, nu mergeam mai departe, mă apucam să mă gândesc la altceva, încercam să-mi fixez privirea pe materialul hainelor mele, pe urzeala ţesăturii. De fiecare dată însă mă-ndepărtam, mă abăteam pe nesimţite şi mă gândeam

la ce nu trebuia să mă gândesc: ce voi face în recreaţie, sau la ieşirea de la liturghie, sau joia viitoare. Nu izbuteam să-mi curm gândul de la asemenea lucruri şi-mi era ruşine. Mă luptam să-i pun frână derapajului şi suferam realmente că nu aveam tăria să scap de această lipsă de concentrare. Cum eram încredinţată că paradisul şi iertarea Domnului nu se obţin decât prin sacrificiu, suferinţă, dificultăţi, mizerie, deduceam că, logic, mă voi duce de-a dreptul în infern şi că în acel moment însuşi Dumnezeu se încrunta şi plângea din cauza supărării pe care i-o pricinuiam. Ieşeam într-o dispoziţie proastă din aceste examene de conştiinţă: îl rănisem pe Dumnezeu pe care mama îl iubea, căruia îi sacrifica totul. Era ceva de nerezolvat.

De aceea, dacă nu reuşeam să mă conformez în interior trebuia s-o fac în exterior. Corectă, politicoasă, elevă bună, curată, virtuoasă, supusă, econoamă, serviabilă, pudică, milostivă, onestă, izbuteam cu chiu cu vai, adeseori cu vai, pentru că-mi plăcea prea mult să mă distrez şi să râd. Îmi murdăream hainele şi mâinile, mă juleam, caietele-mi erau pline de pete şi de ştersături. Eram totuşi o fată bună, nu foarte prezentabilă, însă virtuoasă, onestă şi elevă bună şi făceam un efort vizibil ca să am o reală viaţă religioasă.

În fapt, singurele momente în care reuşeam să am o atitudine religioasă erau momente de extaz create de obiecte ori de anecdote. Ceva foarte concret. De exemplu, istorioarele despre miracole, când Iisus mergea pe apă, când înmulţea pâinişoarele şi peştişorii, când îi vindeca pe bolnavi ori îi învia pe morţi etc. Mă puneau pe gânduri şi realmente îmi plăcea Iisus ca o persoană într-adevăr capabilă, pe care efectiv aş fi vrut s-o cunosc, cu care m-aş fi plimbat bucuroasă pe drumurile din Galileea sau din altă parte. Da, mi-ar fi plăcut să mă duc în Paradis şi să-l întâlnesc şi să asist la jongleriile pe care le făcea. Din

acelaşi motiv, în timpul liturghiei îmi plăcea momentul prefacerii, când pâinea şi vinul se transformau în trupul şi sângele lui Hristos. Remarcasem într-o zi că această hostie nu semăna cu pâinea, atunci mama îmi explicase cum şi de ce se fabricau hostiile şi că de altminteri numai protestanţii mâncau pâine pentru a se împărtăşi. Dintr-odată am crezut că am făcut un păcat dorind pâine şi am început să privesc hostia exact ca şi cum ar fi o pâine mare rotundă, aşa cum vezi în unele tablouri reprezentând Cina cea de taină. Oricum, eram foarte fericită în ziua de Paşti şi-mi păreau delicioase feliuţele de cozonac ce se împărţeau atunci la liturghia mare. Îmi plăcea şi muzica religioasă. Unele cântece mă răscoleau, mai cu seamă *Stabat Mater* din Vinerea Mare. Aveam o voce joasă, iar corurile de fete erau întotdeauna foarte înalte. Ca să-mi urc vocea până la acele altitudini eram obligată să-mi încreţesc fruntea şi să mă ridic după muzică până în vârful degetelor de la picioare, fapt ce-mi dădea un fel de ameţeală şi o uşoară migrenă pe care le apreciam mult. Îmi părea că aceste indispoziţii erau semn al misticismului.

Singurele meditaţii care mi-au fost realmente pline de reflecţii erau acelea în care mă afundam seară de seară după rugăciune, îngenuncheată în faţa crucifixului atârnând de peretele de la capul patului. Crucea era din abanos, Iisus era din fildeş, la fel şi genul acela de banderolă deasupra capului său pe care sta scris *Inri*, cuiele erau din bronz. Acest obiect îmi fusese făcut cadou în ziua primei împărtăşanii. Întru edificare, mama îmi dăduse amănunte în legătură cu preţioasele şi nobilele materiale ce compuneau ansamblul. „Ştii, e un crucifix foarte frumos, de mare valoare, e o adevărată operă de artă.” Nimic nu-i prea frumos când este vorba de Dumnezeu. Astfel că seara admiram în acelaşi timp abanosul, fildeşul, bronzul şi pe Iisus torturat. Stăteam

multă vreme să studiez cuiele. Pentru cele de la mâini îmi închipuiam că treaba se petrecuse simplu, trecuseră uşor printre oase, însă pentru cele de la picioare, trebuie că fusese mai greu, cu siguranţă că i le înfipseseră oricum. Povestea asta îmi provoca dureri la picioare. Şi coroana de spini! Imposibil să-şi lase capul pe spate, s-ar fi izbit de cruce şi astfel spinii i-ar fi intrat încă şi mai adânc în craniu. Ştiuse să-şi găsească o poziţie cum nu se poate mai potrivită, capul în faţă, bărbia în piept. Rana triunghiulară dintr-o parte nu-mi spunea cine ştie ce, bustul îi era atât de slab, coastele-i ieşite, ca scheletul unei bărci abandonate, ca acei bieţi câini care scotocesc prin gunoaie. Slăbiciunea aceasta îmi dădea mai mult de gândit decât triunghiul rănii de-abia marcat de fildeş. Picioarele, dimpotrivă, îi erau foarte musculoase, cele ale unui atlet. Şi-apoi, pânza decentă din dreptul sexului. Era altceva! Picioarele acestea frumoase, misterul acesta de dincolo de zdrenţe... Nu zăboveam îndelung în acea zonă şi totuşi tocmai ea mă făcea să-mi dea lacrimile, gândindu-mă că murise pentru mine. Ca să conchid, îmi înfigeam cuiele în vârful degetelor, trebuiau să-mi producă un pic de durere. Cred că mi-ar fi plăcut efectiv să-mi dea sângele, dar n-am ajuns niciodată până acolo. Apoi, semnul crucii la iuţeală, un fel de zăpăceală magică şi hop, dintr-un salt eram în aşternuturile cu miros plăcut de leşie, pe perna de puf pe care o iubeam tare mult şi pe care o strângeam în braţe. Nu riscam, nici măcar în plină vară, să-mi las un picior ori o mână dezvelite ca nu cumva scârboşii demoni de sub pat să mă prindă şi să mă ducă în infern. Văzusem în vechiul catehism al străbunicii două mari ilustraţii: moartea creştinului şi moartea păcătosului. Creştinul murea stând pe jumătate aşezat, susţinut în agonia lui de îngeri cu aripi frumoase, privirea îi era atrasă în sus, înspre lumina strălucitoare a Domnului, de dincolo

de baldachinul cu ciucuri. Creştinul avea o cămaşă de noapte impecabilă, închisă la gât şi la mâneci, cearşafuri frumoase neşifonate, mâinile-i împodobite cu un şirag de mătănii stăteau împreunate întru rugăciune. Cât despre păcătos, acesta era pe un pat mizerabil, în dezordine, se contorsiona şi se strâmba. Diavoli cu nişte cozi în formă de săgeată, înarmaţi cu furci (din cauza acestei unelte totdeauna am crezut că Neptun e un diavol), îl duceau pe păcătos de braţe şi de picioare sub pat spre focul din infern din care se vedeau câteva flăcări ce începeau să atingă uşor mobilele jalnice din sărăcăcioasa mansardă unde se petrecea această agonie.

Ştiam totuşi că nu asta era important, ştiam că trebuie să alung aceste imagini, oricât de sfinte ar fi, pentru a reflecta asupra unor lucruri precum „Dumnezeu e un simplu spirit” sau la Sfânta Treime „un singur Dumnezeu în trei persoane: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh”. Atunci însă povestea lua o întorsătură proastă. Tatăl cu sandale şi barbă, Fiul cu sângele, crucea, în fine Sfântul Duh, pasărea aceasta! Mister. Pasărea se preschimba în pescăruş, iar pescăruşul ajungea pe plaja mea preferată cu valuri, cu umbrele de soare, stânci şi cu băiatul care-mi plăcea! Păcătuiam, păcătuiam, păcătuiam, fără-ncetare. Orişice plăcere îmi era umbrită de acest fapt. N-aveam încredere în mine şi era greu de suportat această neîncredere. Ca să-i plac mamei nu trebuia să fiu o păcătoasă. Or, eu eram o păcătoasă şi încă una mare.

Singurele momente când eram în perfectă armonie cu mama, când eram sigură că o înţeleg bine şi că nu fac nimic din ce i-ar displăcea erau acelea ale plimbărilor prin grădini.

Ne petreceam toate vacanţele şi toată vara la proprietatea familiei. Venise războiul şi ne privase (eram

încântată) de verile din Franţa. Aşa că locuiam acolo pe durata celor trei luni lungi, fierbinţi, făcând naveta între ferma din mijlocul podgoriei şi vila de la malul mării, legate între ele prin câţiva kilometri de drumuri prăfuite, năpădite de zgomotul asurzitor al greierilor.

Amintirile mele fericite, adevăratele-mi rădăcini ţin de fermă, aşa cum ghirlandele atârnă de un pom de Crăciun. De ce? Pentru că acolo îmi petreceam vacanţele, iar timpul îmi aparţinea mai mult decât se întâmpla în perioada şcolii? Datorită spaţiului nesfârşit? La fermă era Algeria, în oraş era Franţa. Eu preferam Algeria.

Îmi plăceau acele vâlcele şi dealuri roşcate plantate cu viţă-de-vie, aleile de eucalipţi, vegetaţia sălbatică şi săracă a pădurilor, alcătuită din pini piperniciţi, din fistic, grozame şi arbutus, pământul uscat în care creşteau tufe de cimbrişor. În comparaţie cu aceste vaste întinderi austere, fertilitatea şi fantezia locurilor irigate îmi erau oferite ca o sărbătoare zilnică.

Peste podgorii şi până departe în zare plutea un miros blând de pământ afânat. În grădini, din zori până-n noapte, era o nebunie a miresmelor: iasomia, portocalii, smochinii, chiparoşii şi, ca încheiere, după stropitul de seară, imediat după ce pământul şi-a deschis inima răcorii, parfumul subtil şi vesel de regina nopţii. La fel, în privinţa culorilor. Pe fundalul de argilă roşie al sobrelor terenuri cultivate se înşirau verdele-negru al podgoriilor şi verdele-gri al măslinilor, bejul butucilor de viţă-de-vie şi al tulpinilor, cum se cuvine, sub albastrul uniform şi şters al unui cer prea luminat. Însă, aproape de bazine, dădeai peste roşu-stacojiu, galben, indigo, alb, roz-aprins, portocaliu, violet, peste culoarea smaraldului, a turcoazei, a safirului, a ametistului, a diamantului. Îmi venea să dansez în mijlocul lor cu clopoţei la picioare şi la mâini, pentru ca toată lumea să-mi audă plăcerea.

Casa era joasă şi solidă, construită de cel dintâi străbun din Bordeaux, care şi-o dorise asemenea caselor de pe meleagurile lui: simplă, practică, rezistentă şi încăpătoare. La început, era o fermă consolidată, împrejmuită cu ziduri înalte de cinci-şase metri. Când am văzut-o pentru prima dată, nu mai avea decât o bucată din acele ziduri înalte, înspre curtea de la intrare, străpunsă de un portal uriaş cu grinzi groase. În interiorul locuinţei, camerele erau spaţioase şi comunicau între ele. Salonul mare, ce se întindea cât cuprindea faţada, era amenajat pentru persoanele adulte cărora le plăcea vinul de porto, havanele şi muzica clasică. Prin geamurile ferestrelor, dincolo de doi presupuşi arbuşti de piper romantici din care curgeau frunzele dantelate şi ciorchinii de biluţe roşii, zăreai frumoasa podgorie, cât vezi cu ochii.

Serviciul lent şi grijuliu era asigurat de slujitori arabi care, pentru a servi la mesele de gală, îşi puneau veste brodate, pantaloni largi de pânză, eşarfe în culori stridente şi ţechini de aur pe fruntea tatuată. Picioarele lor goale nu făceau zgomot pe lespezile negre şi albe ale pavajului. Mâinile lor, vopsite în roşu cu praf preparat din arbustul de henna, duceau cu respect argintăria familiei.

Sub frontonul triunghiular al casei, între cer şi pământ, era înscrisă data construcţiei: 1837.

Ferma avea grădini întinse. Mai întâi, grădina pentru plimbare, cu straturi de flori, alei de rozmarin cu crengile scurtate, cu bolţi de verdeaţă, una în formă de chioşc, acoperită de o iasomie cu flori mari, radiale. Din acea iasomie rupea Youssef, grădinarul, în serile când o pornea haihui, Dumnezeu ştie încotro, pe câmpul pustiu. Îşi punea câteva firicele bine strânse deasupra urechii stângi, peste turbanul de mătase şi lăsa o urmă parfumată pe oriunde trecea. Era zgârcit în această privinţă, nu dădea nimănui din florile astea, doar mie, când şi când. Grădina aceea mă

cam plictisea. O consideram frumoasă, însă aranjamentul ei nu mă impresiona. Îi preferam grădina în care creşteau flori şi plante de tăiat, precum şi grădina de zarzavaturi.

Dimineaţa devreme mama pregătea coşurile cu fundul plat, foarfecele de grădinar şi o porneam.

Îmi plăceau la nebunie acele începuturi de zi petrecute în verdeaţa încă foarte răcoroasă din zori. Descopeream noile flori şi noile frunze pe care mi le pregătise noaptea. Ni se întâmpla să aşteptăm mai bine de o săptămână înflorirea vreunui trandafir sau a vreunei dalii. În fiecare dimineaţă făceam un popas prelungit în faţa bobocului de floare ca să-i observăm evoluţia. La-nceput micuţ, creştea puţin câte puţin, se întredeschidea în partea de sus lăsând să i se întrevadă petale incolore, încă strânse şi lipite unele de altele. Apoi, într-o bună dimineaţă, bobocul începea să plesnească ici şi colo, să tragă în toate direcţiile, ca sutienul spălătoresei spaniole care nu izbutea să-şi ascundă sânii mari.

— Când se va deschide îi vom face un buchet de jur-împrejur din crăiţe, galbenul lor i se va potrivi foarte bine, şi din alţi trandafiri mai pali, cei din aleea cu migdali, care sunt sidefii. Cred că va fi încă şi mai frumos decât anul trecut.

Astfel, cu totul absorbite şi satisfăcute, ne ocupam de culesul florilor pentru împrospătarea ori înlocuirea buchetelor din casă. Câteodată, în holul de la intrare, confecţiona buchete ce atingeau până la doi metri înălţime, cu ramuri de moşmon şi tije de yucca, plantă cu flori dese, albe, dispuse în formă de piramidă.

Aranjamentele florale făceau parte din educaţia unei tinere fete de condiţia mea. Mama excela în această privinţă, iar mie îmi plăceau florile, parfumurile, culorile, formele şi misterele dinăuntrul inimii lor, acolo unde credeam să descopăr, când eram mică, butonii

mandarinilor. Nu-mi dispărea niciodată speranţa că într-o bună zi o să găsesc ceea ce ar face-o fericită, încă şi mai fericită şi mai frumoasă, ceea ce ar risipi neînţelegerea aceea dintre noi, imposibilitatea în care mă aflam, nu ştiam de ce, de a-i plăcea întru totul.

Momentul lecţiilor pe care mi le dădea în legătură cu alcătuirea buchetelor era acela în care mă înţelegeam cel mai bine cu ea. Mă învăţa cum să aranjez florile într-un vas. Îmi spunea să aleg mai întâi vasele, în funcţie de flexibilitatea tijelor ce aveau să fie aranjate înăuntru. Îmi arăta cum unele combinaţii erau imposibile sau foarte greu de obţinut, dată fiind supleţea unor flori care nu mergea cu rigiditatea altora.

În cursul dimineţii ne petreceam negreşit o bună bucată de vreme în grădina cu zarzavaturi care mirosea a ţelină şi a roşii.

Legumele ca nişte obiecte preţioase! Vinetele, pepenii galbeni, bostanii, ardeii iuţi, roşiile, castraveţii, bobii, dovleceii, fasolea, toate proaspete, crescute, strălucind de sănătate, trimiţând reflexe aprinse sau întunecate în scobitura robustelor frunze. Pătrunjelul, morcovii, napii, ridichile, salata, ceapa, haşmaua, arpagicul, hasmaţuchi, toate aceste legume bine rânduite în grămezi verzi, netede sau cu zimţuri, răspândind mirosuri de mâncare bună, de masă familială, de tihnă, de căldură. Florile de usturoi, în vârful tijelor lunguieţe, etalându-şi rozul delicat pe deasupra celor roşii, violet şi verzi.

Veneau apoi portocalii celor patru anotimpuri, mandarinii, lămâii, grepfrutul, moşmonul, sub care ne opream ca să gustăm câte un fruct plin de zeamă, unde răcoarea nopţii mai era încă prizonieră.

În sezon, ne terminam întotdeauna plimbarea trecând pe la întinsa parcelă umbroasă cu violete din care confecţionam buchete rotunde şi parfumate. Mâinile lungi

ale mamei căutau cu dibăcie şi descopereau florile pe sub frunzele late, înfrumuseţate de rouă.

VI

Algeria franceză trăia în plină agonie. Era vremea când, după cum spun specialiştii, Războiul din Algeria îl câştigaseră din punct de vedere militar francezii. Cei mai buni soldaţi ai noştri, aceia care de-abia fuseseră bătuţi măr în Indochina, organizaseră în bolovănişul din terenurile muntoase marea hărţuială: puştimea contingentului, tineretul din Saint-Malo, Douai, din Roanne şi de prin alte părţi (toţi vor fi însemnaţi cu fierul roşu ca animalele unei cirezi afurisite), cu căşti, cizme, arme automate şi maşini blindate, primiseră ordin să se întreacă în a-i omorî pe partizanii algerieni slăbănogi şi fanatici. Copiii Franţei cădeau în luptele corp la corp, vomitându-şi maţele şi patriotismul, ceilalţi însă cădeau încă şi mai şi. În cele din urmă, bătălia a încetat din lipsă de combatanţi. Partizanii algerieni, care putuseră să scape teferi, se refugiaseră în oraşe, unde deveniseră eroi şi unde, ca în basme, cuvintele de pe buzele lor, ca nişte diamante şi trandafiri, curgeau prin palate şi prin cartierele populare.

Bătălia tricoloră încetase aşadar. Pentru autorităţile de la Paris, în Algeria nu mai era război. Nu se mai trimiteau aici nici tunuri, nici gloanţe, nici mitraliere, nici grenade, nici napalm. Pentru impunătorul registru de socoteli al economiei franceze domnea liniştea totală, deoarece căzile, electrozii, perechile de palme, loviturile de pumn în mutră, picioarele în burtă şi în testicule, ţigările stinse pe sfârcul sânilor şi biciurile, astea se găseau la faţa locului:

fleacuri. Tortura nu se socotea, prin urmare nu conta, nu exista. Tortura era numai o simplă chestiune de imaginaţie, nu era ceva serios.

Şi totuşi, Algeria franceză era într-o agonie ruşinoasă, în totală degradare, în abjecţie, în sângele războiului civil ale cărui bălţi mari picurau de pe trotuare pe şosele, urmând traseul geometric al joncţiunilor din ciment, proprii civilizaţiei. Era sfârşitul în josnicie, cu ripostele seculare ale arabilor, cu teribilele lor moduri de a se răzbuna: trupuri sfârtecate, organe sexuale tăiate, fetuşi spânzuraţi, grumazuri despicate.

Îmi pare că ceva-ul lăuntric mi s-a înrădăcinat într-un fel permanent când am înţeles că o să omorâm Algeria. Căci Algeria îmi era adevărata mamă. O purtam în mine aşa cum un copil poartă în vene sângele părinţilor.

Ce caravană duceam prin tot Parisul până în străduţa înfundată! Ce echipaj absurd! În vreme ce Algeria ciopârţită îşi arăta în plină zi rănile infectate, eu reînsufleţeam o ţară a iubirii şi a tandreţei, un pământ parfumat cu iasomie şi cu prăjeală. Îi însoţeam la doctor pe lucrătorii, pe funcţionarii, pe „servitorii” care-mi populaseră copilăria! Pe toţi aceia care făcuseră din mine o fetiţă în stare să râdă şi să alerge, în stare să şterpelească năut sau câte o smochină de pe tava bătrânului Ahmed, în stare să cânte *Laroulila*, în stare să danseze după tobele arabe, în stare să rumenească clătitele şi să toarne ceai de mentă.

În oraş, ca şi la fermă, eram un copil solitar. Mama, după liturghia de dimineaţă, pleca să-şi îngrijească săracii în dispensarele din oraş ori în *raïmas*[3] din sate. Nu se întorcea decât seara, epuizată, sleită de oboseală. Toată ziua făcuse injecţii şi pansamente, ascultase vaiete şi mulţumiri, îşi dăruise cu multă largheţe, întru cea mai

[3] Corturi din păr de cămilă. (N. t.).

mare glorie a Domnului ei, răbdarea, atenţia, ştiinţa şi dragostea. Îi botezase în ascuns pe muribunzi: „Aşa-i totdeauna recuperat”.

Când se întorcea acasă, nu-i mai rămânea nimic altceva decât dorinţa de a dormi, puţin instinct de a-şi face datoria şi nicio brumă de răbdare. Eu, privilegiata, care locuiam sub acoperişul ei, n-aveam nicio scuză pentru slăbiciunile mele.

„De-ai fi văzut suferinţele pe care le-am văzut eu astăzi, ai îngenunchea şi te-ai ruga lui Dumnezeu să-i mulţumeşti pentru că ţi-a dat ceea ce ţi-a dat.”

„Când cineva are şansa de a avea ce ai tu, nu mai are decât un singur drum de urmat: să-l preamărească pe Domnul, să-i ajute pe ceilalţi şi să nu se ocupe de sine!”

„De-ai trăi doar o zi ca săracii pe care-i vizitez în fiecare zi, ai înţelege fericirea de a merge la şcoala ta şi ai fi mereu prima.”

„De-ai şti ce înseamnă să n-ai încălţăminte, ai avea grijă de a ta.” (La fel pentru rochii, mantouri, pulovere etc.).

„Există oameni care n-au nimic de mâncat, termină-ţi ce ai în farfurie, nu strica supa, mănâncă tot ficatul de viţel!”

Atinsese un asemenea grad de devotament şi de generozitate, încât îmi era cu neputinţă să ţin pasul cu ea. Bunătatea ei, sacrificarea zilnică a propriei vieţi o înălţau într-atât deasupra mea, încât era deznădăjduitor.

Atunci o porneam spre bucătărie, spre grajduri, spre grădină ori spre pivniţă şi, acolo, izbuteam să trăiesc. Mă duceam să-i întâlnesc pe aceia care-mi făceau viaţa frumoasă, pe aceia pe care-i iubeam şi care mă iubeau la rândul lor.

Fără ei ştiu că m-aş fi zidit înăuntrul meu, toate ieşirile mi-ar fi fost astupate prin neputinţa mea de a-i plăcea mamei, de a mă face iubită de ea, prin deplina-mi

incapacitate de a-i înţelege propria lume, prin certitudinea pe care o aveam că sunt rea şi urâtă.

Din fericire, datorită divorţului părinţilor şi îndeletnicirilor mamei nu aveam cu adevărat o viaţă de familie. Când eram foarte mică, în timpul zilei n-o vedeam decât pe Nany a mea care, în realitate, era o spaniolă tandră şi urâtă. Îşi revărsa asupra mea toată iubirea pe care nu i-o putea oferi acelui *caballero* al visurilor ei. Mă acoperea cu sărutări şi mă legăna cu „Madre mia" ori „Povrecita" şi „Aüe, que guapa!" Avea trei surori, angajate ca lenjereasă şi cameristă, la mama şi la bunica ce locuia la etajul de deasupra. Jeannette, cea mai tânără dintre surori, totodată şi cea mai drăguţă, se pregătea neobosită pentru concursuri de tango. Astfel, zilnic, îşi organizau şedinţe de dans fandango cu pocnituri din mâini şi călcâie, castaniete şi voci aspre, olè! Pornea cu ajutorul unei manivele un vechi fonograf ascuns într-un dulap cu lenjerie şi, împreună cu sora ei Elyse, care-i servea drept cavaler, repeta, pe ritmul unu-doi, unu-doi-trei, o coregrafie compusă din răsuciri savante, din învârtituri periculoase şi înaintări rapide, terminându-se, brusc, pe o notă, într-o nemişcare totală, cu un picior încremenit în spate, cu profilul împietrit întors spre cavaler (el însuşi pironindu-şi privirea către infinit), braţul lui Jeannette întins spre tavan de Elyse care-şi punea în această mişcare întreaga-i forţă.

Fără să mi se fi cerut, nu i-am vorbit niciodată de aceste şedinţe mamei, care revenea seara istovită, frumoasă, tristă. Îşi lăsa la intrare, pe tava pentru scrisori, cartea de rugăciuni şi şalul pe care le relua a doua zi dimineaţă ca să se ducă la prima liturghie. Nany o venera. Era deja în serviciul ei în acea vreme, pentru mine de neînchipuit, când mama locuia împreună cu tata. Nany ştia totul. De îndată ce mama se întorcea acasă, atmosfera devenea

pâsloasă, liniştită, un pic dramatică. Îmi luam masa de seară în oficiu, mâncam foarte cuviincios, atât ca să-i fac plăcere mamei, cât şi ca să nu fie mustrată Nany care, în restul timpului, nu se sinchisea dacă am o ţinută corectă sau nu. Mama venea să vadă efectiv cum decurgea masa. Apoi mă duceam la culcare şi-i aşteptam sărutul de noapte bună.

Mi se întâmpla adeseori s-o aud smiorcăindu-se în cameră la ea. Prin uşă răzbăteau zgomote slabe de hârtie foarte fină, mototolită, amestecate cu uşoare inspirări şi uneori cu un geamăt firav: „Ah, Doamne Dumnezeul meu, Doamne Dumnezeul meu”. Ştiam că-şi întinde pe pat relicvele surorii mele moarte: pantofiori, şuviţe de păr, îmbrăcăminte de bebeluş. Nany reacţiona atunci de parcă se afla într-o biserică, se închina, mormăia rugăciuni, avea lacrimi în ochi. Cât despre mine, sufletu-mi era înăsprit, ca de piatră. De obicei în acele seri – la fel ca în serile în care înghiţisem un sâmbure şi mă temeam că simt crescând înăuntrul meu un copac –, vomam tot ce mâncasem la cină, iar când mama venea să-mi spună bună seara, mă scăldam în lichidul supei şi în cocoloaşele budincii. O chema pe Nany în ajutor. „Nu crezi că această copilă vomită des?” Trebuia să mă mai spele o dată, să mă schimbe şi în vreme ce Nany îmi refăcea patul, adormeam în braţele mamei. Îmi mai aduc aminte ce delicios era să mă las furată de somn lipită de ea, în parfumul ei, în căldura ei.

După câţiva ani, mă apropiam de adolescenţă, venise războiul, iar noi părăsiserăm oraşul pentru câteva luni. Oarecum din prudenţă: „Italienii ne vor bombarda într-o bună zi”, şi îndeosebi din economie, întrucât afacerile vinicole mergeau prost: „Vinul nu se mai vinde”, ceea ce nu era ruşinos, pentru că şi ceilalţi proprietari erau în aceeaşi situaţie. Retragerea noastră căpăta chiar un uşor

aer eroic, de genul: „Trebuie să te sacrifici pentru ţara ta. Să trăim deci ca nişte ţărani”.

Personalul de la oraş fusese redus, Nany a mea devenise menajeră, iar surorile îi fuseseră plasate în dreapta şi-n stânga, pe la prieteni sau rude.

Ne mutaserăm aşadar la fermă, cu căţel şi purcel, pentru mine era o fericire.

Dimineaţa mă îngrămădeam alături de copiii lui Kader şi ai lui Barded într-o caleaşcă veche condusă de Aoued. Mergeam la şcoala din cătun unde, într-o singură sală, se adunau puştii lucrătorilor din împrejurimi. Învăţam foarte bine în acea şcoală şi totuşi aveam impresia că nu fac nimic altceva decât să mă distrez. Învăţătorul ne lovea cu linia peste degete şi, când dintr-un motiv sau altul îl chema soţia, decreta că avem nevoie de odihnă întrucât eram în plină creştere. Atunci ne punea să ne întindem, unii pe mese, alţii pe bănci, poruncindu-ne să nu scoatem nicio vorbă în lipsa lui.

Urma reîntoarcerea la ferma ale cărei acoperişuri se zăreau numaidecât printre eucalipţi, acolo, la capătul vâlcelei, în mijlocul podgoriilor. Bijou, calul, era foarte bătrân şi trăgea vânturi formidabile. De obicei, imediat după aceea, coada i se ridica şi-şi arăta fundul care îi creştea precum o dalie mare roz. Atunci dădea drumul la un şir de baligi înmiresmate, iar asta ne făcea să râdem cu lacrimi. Aoued nu agrea aşa ceva; fie considera că nu-i corect să subliniem evenimentul, fie nu voia să ne batem joc de Bijou. Ne ameninţa cu biciul pe care ni-l pocnea pe deasupra capetelor şi ne spunea pui de canalii şi copii de târfe.

Cum totul era proferat în arabă, se subînţelegea că nu-mi erau adresate mie.

În primii ani de analiză procedam întotdeauna în acelaşi fel: scoteam la iveală o părticică din teamă şi, iute, compensam prin râs, plăcere, fericire, un pic de nostalgie.

Începusem să vorbesc despre mama, de cât de greu îmi fusese, toată copilăria, să mă fac iubită de ea. Revărsam amintiri un pic triste, apoi număram mătăniile gândindu-mă de atâtea ori intens la atenţiile, la privirile, la gesturile pe care le avusese în privinţa mea, la momentele petrecute împreună într-o relativă armonie: liturghia, florile. Inconştient, pentru a mă mai proteja încă, pentru a nu fi carne sângerândă expusă pe tejghea, respingeam esenţialul.

Ca şi cum teama, odată exprimată, avea să mă nimicească? Sau ca şi cum teama, odată exprimată, avea să fie considerată derizorie? Sau ca şi cum teama, odată exprimată, avea să mă deposedeze de orice valoare? Sau ca şi cum teama, odată exprimată, s-ar dovedi a fi nu teamă, ci o boală ruşinoasă?

La acea vreme nu eram în stare să răspund la aceste întrebări, nu eram în stare nici măcar să mi le pun. Eram un animal hăituit, nu mai pricepeam nimic legat de oameni.

Mi-au trebuit pe puţin patru ani de analiză ca să-mi dau seama că, atunci când schimbam subiectul ori tăceam, o făceam nu pentru că subiectul era epuizat, ci pentru că mă aflam în faţa unui obstacol şi-mi era teamă să-l depăşesc. Nu din cauza efortului pe care-l reprezenta, ci din cauza a ceea ce se afla în spatele lui.

Vorbisem despre tata pentru că, ce-i drept, nu riscam nimic vorbind despre el. Vorbisem despre mama, cu uşurătate însă, numai cât trebuia ca să fiu niţel compătimită. Tot nu spusesem nimic despre halucinaţie, nu suflasem o vorbă despre adevărata porcărie dintre mama şi mine. Am spus deja, în privinţa halucinaţiei, că

îmi era teamă ca nu cumva să mă reîntorc la spital din cauza ei. Mai credeam şi că ar fi cauza alungării mele din străduţa înfundată. Referitor însă la cadavrul dintre mama şi mine n-aveam de dat vreo explicaţie nici doctorului, nici mie însămi, n-o căutam. Pur şi simplu, nu vorbeam despre el.

Veneam, închideam ochii şi reactivam bagatele, flecuşteţe care-şi aveau importanţa lor, fireşte, însă nu erau esenţa acelui ceva lăuntric.

Omuleţul nu spunea nimic important. Deschidea uşa, „Bună ziua, doamnă”. Mă invita înăuntru, eu mă întindeam pe canapea, vorbeam. La un moment dat, mă întrerupea: „Cred că şedinţa s-a terminat”. Îl văzusem cu coada ochiului uitându-se la ceas de două-trei ori mai înainte de a mi-o spune, de parcă era arbitru la un meci. Mă ridicam: „La revedere, doamnă”. Nimic altceva. Chipu-i impenetrabil, privirea atentă, însă fără compătimire, fără complicitate. Mai târziu, din când în când, va extrage câte un cuvânt din talmeş-balmeşul monologurilor mele şi va spune: „Cutare cuvânt, la ce vă face să vă gândiţi?” Eu voi lua acest cuvânt şi voi depăna toate gândurile, toate imaginile care se legau de el. Cel mai adesea, acest cuvânt era cheia ce deschidea o uşă pe care n-o văzusem. Asta-mi dădea încredere: îşi cunoştea bine meseria. Îl admiram: cum proceda să prindă din zbor tocmai cuvântul care trebuia?

La începutul analizei, însă, n-a intervenit niciodată.

Uneori ieşeam de la el răvăşită, luptându-mă cu o criză de nebunie: mă oprise în plin discurs, iar eu nu spusesem niciun sfert din câte voiam să spun.

— Nu pot pleca acum, m-aţi întrerupt la mijlocul unei fraze, n-am spus încă nimic.

— Bună seara, doamnă, pe miercuri.

Chipul îi devenea rece, privirea severă, ochii lui fără expresie se fixau pe ai mei părând a-mi spune: „n-are rost să insistaţi”. Mă pomeneam, singură, pe străduţa înfundată, sufocându-mă din pricina angoasei, pradă ceva-ului lăuntric. Mă gândeam că e un om rău, că mă împinge la sinucidere, la crimă. Mă târam pe lângă zid, bântuită de o pasiune demenţială: „Să mă omor, să-l omor, să omor pe careva. Să mă arunc sub o maşină, trupul să mi se împroaşte pe tot pavajul! Să mă întorc la el şi să-i crăp capul în două, ca mârşavu-i creier să picure pe frumosu-i costumaş grotesc!” Începeam să plâng, iar când ieşeam din fundătură, în stradă, mi-era bine. Nici măcar frică nu-mi mai era.

Mult mai târziu aveam să aflu că spiritul nu se prezintă aşa, dintr-odată, la uşa celui ascuns. Nu e îndeajuns să vrei să pătrunzi în inconştient, iar conştiinţa să se ducă într-acolo. Spiritul temporizează, se mişcă încolo şi-ncoace, tărăgănează, ezită, stă la pândă şi, când a sosit momentul, se postează în faţa uşii ca un prepelicar, e împietrit. Atunci stăpânul trebuie să se ducă el însuşi acolo şi să ridice vânatul.

Acum, că mă debarasasem de acele înflorituri în reînvierea cărora mă complăcusem, îmi dădeam seama că o luam pe ocolite. Mă irita că nu plonjez direct în valurile ceva-ului lăuntric ce transporta murdărie, oroare, putrefacţie, insuportabil. Căci bănuiam că ceea ce trebuia să fac pentru a mă vindeca era: să înfrunt ceva-ul lăuntric, să-l apuc zdravăn şi totuşi ce ieşea la suprafaţă, când îi vorbeam doctorului, erau lucruri tristuţe, cu mici amabilităţi, drăgălaşe, înduioşătoare, cu care să stârneşti lacrimile inimilor sensibile.

Până în ziua în care, tot continuând să-nşir amintirile ofilite, am luat-o pe o cale lăturalnică, imperceptibilă, însă importantă.

Mai vorbeam încă despre acele căutări ale mele ca să dau peste cadouri demne de mama. Totdeauna taman în momentul siestei mi se însufleţea gândul în această privinţă.

Fetiţa a venit cu mine în străduţa înfundată. M-am dus iarăşi să-i caut pielea bronzată de soare, părul blond zbârlit, curiozitatea, dorinţa de a plăcea. Ea s-a întins odată cu mine, înăuntrul meu.

Biroul doctorului e propria-mi cameră. Am vreo zece ani. Pe tavan se află un mic gecko bej ce stă acolo în timpul zilei. E singura fiinţă activă din casă la acea oră când toată lumea se odihneşte. Ea hăituieşte insectele în fâşiile de lumină pe care soarele le proiectează prin interstiţiile obloanelor. Picioarele-i spatulare aduc a cârcei de viţă-de-vie. Are aerul că doarme, însă nu doarme. Dintr-odată, se năpusteşte cu toată viteza să înhaţe musca pe care şi-a ales-o şi o savurează mai apoi cu mişcări din gâtlej, ca un curcan care gâlgâie. Cu câtva timp în urmă şi-a pierdut coada într-o încăierare nocturnă, căci iese noaptea. Coada i-a crescut din nou, încetul cu încetul, iar acum e aproape normală. Mi-ar plăcea realmente să-mi crească şi mie o coadă de băiat.

Totdeauna îmi vin idei dintr-astea exact în acele momente afurisite de siestă. Când ne scăldăm în bazinul de irigaţie, unde apa e aşa de caldă încât pare densă, fiul lui Kader se distrează pipăindu-şi robinetul până ce i se înţepeneşte ca un deget. Apoi se preumblă, cu şoldurile înainte, precedat cu trufie de propriu-i periscop. Ceilalţi râd de el. Eu îl invidiez. Mi-ar fi plăcut într-adevăr să am ceva asemeni lui sub pântec, în loc de fructul meu plat. De-aş avea o coadă m-aş plimba goală-goluţă şi aş vârâ-o în frumoasa floare de trandafir galben ori în fesele durdulii ale bucătăresei Henriette pe când se apleacă în faţa cuptorului. Zbang! Gândul îmi producea o căldură în şale!

Mi-e cald în pat, cearşafurile şi perna sunt prea moi. Mă frec de ele, e ceva mai puternic decât mine, încercând să-mi găsesc somnul care nu vine. Deunăzi l-am văzut pe Aoued ieşind de la el din casă cu un prosop de jur-împrejurul mijlocului. Mai înainte îl auzisem râzând cu soţia, în spatele uşii. Se ducea spre bazin pentru că era ora deschiderii vanelor, prosopul îi era umflat în faţă, de parcă îl trăgea un ţăruş de cort. Am înţeles că era robinetul care i se mărise şi se ridica. La întoarcere şi-a închis uşa cu cheia şi n-am mai auzit nimic. Când voi fi mare mă voi mărita şi mă voi distra goală cu soţul meu.

Doamne, iartă-mă, nu izbutesc să mă apropii de Tine, capul îmi e doldora de păcate. Nu-mi place să-mi pun mănuşi, mă fac să transpir. Nu-mi place să-mi pun chiloţi, îmi taie fesele. Nu-mi place să-mi pun pantofi, mă jenează (de-abia dau colţul pivniţei că mă şi descalţ, îmi ascund sandalele în vie şi o şterg în picioarele goale cu prietenii, până în pădure). Mă plictisesc la liturghie. Asta-i cel mai ruşinos lucru, da, Doamne, mă acuz pentru că mă plictisesc la liturghie, mă acuz că m-am uitat des la un băiat blond de la şcoala Saint-Charles cu ocazia retragerii întru reculegere pentru prima împărtăşanie. Mă acuz că-mi pierd nasturii, îmi stric fermoarele, îmi rătăcesc panglicile şi bentiţele de pe cap, că am mâinile murdare. Doamne, mă acuz că nu pot citi cărţile Contesei de Ségur cu istorii despre castelani, despre fetiţe model şi despre sărmanul Blaise, că nu mă interesează poveştile lui Andersen, nici istorioarele cu zâne, cu spiriduşi şi cu copii pierduţi prin zăpadă. Prefer să mă duc în casă la Youssef, unde mă aleg cu purici, însă unde bătrâna Daüba face prăjituri şi pâine din făina de grâu arnăut şi ne spune poveşti. Vin toţi copiii de la fermă. Ne aşezăm în jurul focului şi-o ascultăm...

Bătrâna Daüba (supraveghindu-şi totodată fiertura pusă la foc mic), pe un ton uşor plângăreţ şi monoton, aşa cum

mormăi o rugăciune, povestea despre plecări în grabă pe cai înaripaţi, ce săreau până în paradisul lui Allah. Dădea la o parte capacul de pe oala de pământ, răspândind de fiecare dată un miros grozav de mentă şi de mirodenii, şi-şi relua povestirea cu pedepsele administrate unui nefericit de un şarpe venit din mormintele cimitirului învecinat. Aţâţa focul cu un evantai rotund din rafie împletită şi continua cu aventurile unor uriaşi negri ce clinteau din loc munţii, ale unor izvoare ce ţâşneau în plină secetă şi ale unor demoni închişi în sticle. Cu o mişcare lentă, ne dădea apoi fiecăruia câte o bucăţică din clătitele şiroind de miere, pe care le pescuia dintr-un lighean smălţuit ornat cu semilune galbene şi cu flori mari, roşii şi negre. Nici măcar perspectiva frecţiei cu Marie Rose şi a examinării în amănunţime a părului meu buclat, ceea ce era un supliciu, nu mă puteau opri să mă duc acolo.

— Nu ştii să te stăpâneşti. Ai face orice ca să te îndopi cu porcăriile acelei bătrâne.

Nu mă atrăgeau atât prăjiturile bătrânei Daüba, ci mai curând calul alb al lui Allah ce galopa pe cer cu ale lui copite şi aripi aurii. Asta însă n-o mărturiseam.

Mă enervam că nu pot adormi şi că-mi ţin socoteala păcatelor. Atunci, dusă de un şuvoi malefic, ajungeam în general la ce-i mai rău.

Confecţionam un cornet, un soi de tub mai evazat într-o parte, pe care-l obţineam înfăşurând în jurul unui deget o foaie de hârtie sau, şi mai bine, un carton subţire. Îl ascundeam sub îmbrăcăminte. Apoi mă duceam, în liniştea din casa aţipită, nefăcând niciun zgomot cu picioarele goale pe lespezi, până la toaletă, unde mă zăvoram.

Era mult mai spaţioasă decât e de obicei acest gen de încăpere. Şi pentru că în familie (cu excepţia mamei) exista o mare plăcere să citeşti aici, e ca şi cum ai spune că toaleta era o anexă a bibliotecii. Găseai, rânduite pe

etajere, vechi colecţii din *Illustration* şi din *Marie-Claire*, dicţionare *Larousse* şi *Littré* în nu mai ştiu câte volume, cărţi de telefoane, ziare şi romane poliţiste. Tronul era alcătuit dintr-un recipient din porţelan alb, imaculat, încastrat într-un confortabil capac din lemn de stejar lustruit de atâta folosire şi ceruit zilnic. După-amiaza, soarele pătrundea aici direct printr-o fereastră îngustă străpunsă în grosimea peretelui solid ce dădea înspre curte. Îmi plăcea mult să mă ghemuiesc în alcovul pe care-l reprezenta lucarna. Centrul fermei era acolo, la picioarele mele: de jur-împrejurul curţii, pavate cu pietre mari, neregulate şi lucitoare, se orânduiau locuinţele lucrătorilor, grajdurile, dincolo de care se înălţau sus de tot, înspre cer, cei şase eucalipţi de la intrare, iar peste acoperişurile din ţiglă roz ale silozurilor de grâne puteam vedea urcând lin dealul plantat cu viţă-de-vie şi împrejmuit de pădurea cu pini maritimi.

Pădurea aceasta era un paradis. Nu numai că mirosea în orice anotimp a cimbrişor, fistic şi a răşină, însă, în funcţie de lunile anului, emana până în camerele casei suflul grozamei, al zambilelor de câmp, al margaretelor ori al imortelelor. Solul ei, alcătuit din pământul roşu al ţinutului amestecat cu nisip sidefiu, era plăcut sub tălpi. Era tărâmul copiilor fermei. Aici construiam cabane şi organizam partide palpitante de-a v-aţi ascunselea sau cavalcade pe măgari şi catâri atunci când nu erau luaţi la muncile câmpului. Ca şa, le puneam pe spinările aspre greutatea sacilor de cartofi goi. Preferam această pădure oricărui alt loc din lume.

Cu toate recomandările mamei: „Stai la lizieră să te pot vedea din casă”, mă afundam cu ceilalţi până în poienile şi subarboreturile pe care numai noi le ştiam.

Băieţii se jucau de-a Tarzan, se balansau într-o parte şi-n alta cu braţele şi se aruncau cu forţă dintr-un copac într-

altul scoţând ţipete îngrozitoare sau îşi dădeau drumul din vârful unei crengi drept pe spatele unui măgar care, de regulă, nu suporta lovitura şi care, după o zvârlitură din copită, nu mai voia să înainteze cu niciun chip. Băieţii se şi băteau, organizau lupte în cursul cărora se tăvăleau pe jos încâlcindu-şi picioarele şi braţele în nisip, străduindu-se să se apuce de şorturile lor de-acum ferfeniţă. În cele din urmă, ajungeau goi, iar când încăierarea lua sfârşit îşi ascundeau, rânjind şi aruncând spre fete priviri ciudate, vârfuleţul de tub roz ce le atârna între picioare.

Îi invidiam. Mă simţeam în stare să fac tot ce făceau ei. Dar nu puteam, nu erau jocuri de fete, aşa că, împreună cu celelalte „pişăcioase” (după cum spunea Kader), adunam flori şi făceam ordine prin cabane, în aşteptarea organizării de la sine a unui joc mixt.

Mă înflăcăram gândindu-mă la toate astea pe când stăteam ghemuită la fereastra din toaletă. Soarele care bătea drept pe mine mă făcea să transpir. După un timp, coboram din adăpost, îmi căutam tubul de hârtie ascuns sub bluză şi mă duceam să-ncerc a urina din picioare ca băieţii, orientându-mi jetul prin cornet. Nu era uşor.

Retrăind acele momente în capătul străduţei înfundate, resimţindu-le întocmai cum fuseseră cu douăzeci de ani în urmă, îmi dădeam seama că gesturile pe care le făceam ca să potrivesc tubul la propriu-mi corp, tatonările-mi pentru găsirea precisă a sursei, erau aidoma acelora pe care le făceam pentru a controla curgerea sângelui: mişcări pe furiş, atingeri uşoare, imperceptibile de du-te-vino, îndemânatice trageri încolo şi-ncoace, totul săvârşit cu un aer absent, cu o indiferenţă a restului corpului, o parte din minte fiindu-mi ocupată cu altceva, de parcă ceea ce făceam n-avea nicio importanţă, deşi străfundul gândului îmi era acolo, în vârful degetelor.

Dar, în loc de a da de pedeapsa sângelui, simţeam la baza pulpei piciorului o senzaţie puternică, un fel de pişcare, o furnicătură la limita dintre plăcere şi durere, ce-mi urca treptat înspre coapse, apoi îmi cuprindea tot pântecul şi, finalmente, pentru că nu mai puteam controla nimic odată ce mi se scurgea pe degete urină caldă, corpul îmi era furat de o balansare aidoma tangajului, un soi de mişcare ca de târâre, ce-mi arcuia violent şalele şi-mi producea o fericire formidabilă, o fericire totală care mă speria.

De cum trecea plăcerea, mi-era ruşine. Zvârleam cornetul de hârtie, fleşcăit şi udat, şi trăgeam apa ca să se ducă departe. Ieşeam. Mă simţeam vinovată şi nedemnă de mama, de acea casă, de familie, de Iisus, de Sfânta Fecioară, de tot. Trebuia să fac ceva să mă răscumpăr, să găsesc o comoară. Îi făgăduiam lui Iisus să n-o mai iau de la capăt şi cum nu izbuteam să-mi ţin promisiunea, de fiecare dată mă simţeam încă şi mai culpabilă.

Am deschis ochii. Toate erau la locul lor: doctorul la căpătâiul meu, un pic mai în spate, garguiul deasupra grinzii false (ce idee să instalezi un drăcuşor într-o cameră unde nu vin decât bolnavi psihic! Era oare dinadins?), pânza de iută pe pereţi, tabloul abstract, tavanul.

Nimic nu se schimbase şi totuşi eu mă uitam la toate astea altfel, mai cu îndrăzneală. Deoarece mă întâlnisem pentru prima oară cu mine. Până atunci îmi organizasem mereu scenariile trecutului de aşa manieră că ceilalţi, şi îndeosebi mama, aveau rolul principal. Eu nu eram decât o executantă supusă, o fetiţă amabilă pe care o manipulai şi care asculta.

Îmi aduc foarte bine aminte de povestea cu robinetul, nu se îngropase în uitare, însă nu-mi plăcea să mă gândesc la ea. Şi după douăzeci de ani amintirea lui îmi retrezea o ruşine îngrozitoare pe care nu încercam s-o

explic. După douăzeci de ani, deşi făcusem dragoste şi avusesem „aventuri”, cum se spune, îmi era ruşine că am vrut să fac pipi din picioare! Nu-mi era ruşine că mă masturbasem, pentru că până acum nu admisesem că asta era ce făceam. Fetiţa care se masturba printre dicţionare, în soarele ce-i mângâia fesele, nu exista. De-abia se născuse pe canapeaua doctorului, în capătul străduţei înfundate.

La vremea robinetului de hârtie nu cunoşteam cuvântul „a se masturba” şi n-aveam nicio idee despre masturbare. Când băieţii se pipăiau până ce robinetul li se întărea, ne spuneam între noi că ei „se atingeau”. În conversaţiile noastre, nu era niciodată vorba despre fete care se ating. De altminteri, ce-ar fi putut să atingă? N-aveau NIMIC de atins. Mai târziu, când am aflat ce înseamnă masturbarea şi cum sunt alcătuite femeile, nu mi-a trecut niciodată prin minte să fac o legătură între masturbare şi robinetul de hârtie. Era totuşi clar, dar era şi motivul pentru care până atunci simţisem un profund dezgust faţă de masturbare, un fel de scârbă care mă stingherea îngrozitor.

Descopeream că mă preferasem mai degrabă anormală şi bolnavă decât normală şi în bună stare de sănătate. Simultan descopeream că am un rol în boala mea, că în parte sunt răspunzătoare. DE CE?

Acest dintâi adevărat „de ce” a fost instrumentul care avea să-mi fie de folos ca să sap, să scobesc adânc, să-mi ar câmpul până a mă duce pe de-a întregul la lumina zilei.

Oricum, ce plăcere am avut retrospectiv cu masturbarea de altădată! Cu ce emoţie am întâlnit-o pe acea copilă plină de forţă ce voia să se masturbeze, se masturba şi simţea plăcere. (Mama nu greşea întru totul când îmi zicea „încăpăţânată ca un catâr”.) Această copilă mă securiza: existam deci, nu fusesem mereu la discreţia totală a celorlalţi, puteam să-i păcălesc, să-i trag pe

sfoară, să le scap, să-mi construiesc propria apărare. Ce bucurie! Trebuia să-mi regăsesc acel drum. De-acum încolo aveam certitudinea că el există, că eram prizonieră şi că deţineam modalitatea prin care să mă eliberez, deoarece eu eram copilul care se masturba.

Ridicându-mă, i-am spus doctorului:

— N-ar trebui să păstraţi acest gargui în biroul dumneavoastră, e groaznic. Există deja destule orori şi spaime în capul celor care vin aici, nu-i nevoie de altele în plus.

Era pentru prima oară când îi vorbeam în alt fel decât ca o bolnavă.

N-a zis nimic.

În acea zi am descoperit că haosul acela, acea nebunie care mă-mpingea să pornesc în fuga mare prin căldură în căutarea unei comori inexistente era deja ceva-ul lăuntric. Dacă inima-mi bătea atât de tare nu se datora numai alergăturii, dacă transpiram aşa nu se datora numai căldurii, erau deja spaima şi năduşeala acelui ceva lăuntric. Ruşinea şi vinovăţia-mi sufocante erau deja ceva-ul lăuntric. El era deja acolo, s-o tortureze pe fetiţa care alerga şi-şi sucea gleznele prin moviliţele uscate de pământ arat al viţei-de-vie.

VII

Chiar de la următoarea şedinţă am vorbit despre porcăria mamei.

Povestea s-a petrecut cu foarte mult timp în urmă, în pragul adolescenţei mele.

Se cuibărise în fotoliul din piele aşa cum o găină s-ar aşeza ca să clocească. Cercetase îndelung cea mai confortabilă poziţie, îngrămădindu-şi pernele sub ea, apoi îşi lăsase capul, cu trăsături bine conturate, niţel cam prea tăioase, pe catifeaua spătarului. Avea ochi verzi ca valurile şi o frunte luminoasă ca o plajă.

Corpu-i prea gras şi apetisant nu semăna cu faţa. Era încorsetat într-o impecabilă „pijama” din şantung alb foarte largă în jos, astfel că materialul îi cădea în falduri de-a lungul picioarelor pe care tocmai şi le aşezase unul peste celălalt. Îi vedeam gleznele fine în care îi persistase întreaga tinereţe şi în care i se articula piciorul, suplu, lung, bine prins în sandale albe.

Eram în 1943. Era frumoasă, era mama. O iubeam din tot sufletul, cu toată forţa.

Nu aveam obiceiul să beau ceaiul cu ea. De regulă, revenind de la şcoală, mă duceam în oficiu să-mi iau gustarea şi ieşeam s-o mănânc afară, împreună cu ceilalţi copii de la fermă. Trebuia să se fi întâmplat ceva cu totul excepţional pentru ca eu să mă aflu acolo, ca într-o vizită, îmbrăcată de oraş, în acel salon care pentru mine era o încăpere ceremonioasă unde nu veneam decât pentru a spune „bună seara” şi pentru a-i saluta pe oaspeţii familiei.

Stăteam pe un scaun exact ca al ei. Între noi se afla o masă joasă pe care erau împrăştiate, într-o neglijenţă căutată, obiecte de argint: cutiuţe de farduri, de pastile ori de săruri, scrumiere, păhărele pline cu anemone. Erau de jur-împrejurul piciorului unei lămpi înalte, vechi, al cărei abajur din hârtie pergament dădea luminii electrice o nuanţă de miere, veselă şi în acelaşi timp intimă.

De-abia ni se servise ceaiul. Răspândea un miros plăcut. Mirosu-i, amestecat cu cel al ţigărilor Craven A pe care le fuma mama şi cu cel al feliilor de pâine prăjită calde

formează un tot bine precizat în amintirile mele, astfel că, de atunci, unul din aceste parfumuri, întâlnit oriunde, le cheamă pe celelalte şi retrăiesc încă o dată scena: ea şi cu mine în faţa focului, luându-ne ceaiul, cu foarte mult timp în urmă. Peste treizeci de ani.

Nu se grăbea să vorbească. Alternativ, trăgea un fum adânc din ţigară şi bea o înghiţitură de ceai. Îşi punea ceaşca jos şi, cu o mişcare creolă a braţului, îşi plimba mâna largă, aidoma unei comete, peste obiectele răspândite pe masa joasă dintre noi. Lua unul, îl netezea cu platul degetului mare, binişor, ca şi cum îl mângâia, şi apoi îl reaşeza la locul lui.

Avea aerul ei serios, expresia de iniţiat pe care şi-o lua ca să-şi întâmpine unii vizitatori, preoţi, călugăriţe, medici. Comportamentul ei mă ridica într-un fel la nivelul adulţilor, îmi dădea de înţeles că o să-mi vorbească de la egal la egal, ca uneia mari, ca unei femei.

Câteva cuvinte şi referiri la vizita pe care i-o făcusem deunăzi unui medic, în oraş, mi-au dat de înţeles că vom avea o discuţie medicală. Nu era ceva care să-mi displacă, aveam curiozităţi în această privinţă.

Când eram mică îmi plăcea mult să-mi operez păpuşile. La-nceput le desfăcusem, dar vacuitatea corpului lor şi simplul Y terminat cu cele două bile ale ochilor, pe care-l găseam în cap, mă dezamăgiseră. Fără să mai pun la socoteală tonul scandalizat al mamei când Nany îi arătase rezultatul operaţiilor mele.

— De ce-ai făcut asta?

— ...

Nu ştiam de ce.

— Dacă te mai prind, îţi iau toate jucăriile. Sunt copii care n-au cu ce să se distreze, e o ruşine să-ţi strici păpuşile în acest fel.

Mai apoi îmi făceam operaţiile cu creioane colorate reprezentând instrumente chirurgicale. Îmi dezbrăcam „copiii”, spunându-le vorbe liniştitoare, deşi ştiam că o să le fac rău. Ca să operez, trebuia să fiu singură, absolut singură. Mă apucasem să trasez linii pe corpul bebeluşilor mei, mari tăieturi colorate ce porneau de la gât, treceau printre picioare şi se terminau în spate, deasupra feselor. Făceam mai multe, de diferite culori. Îmi închipuiam că trupurile erau desfăcute, larg deschise, palpitânde, sacrificate. După aceea, cu creionul negru atacam un loc, mâzgăleam printr-o mişcare foarte rapidă şi apăsând foarte puternic. Îmi spuneam că ratasem operaţia şi că acum trebuia să-mi omor copiii. Treaba mă excita enorm, transpiram. Când trecea excitaţia, îmi îmbrăcam repede păpuşile şi procedam în aşa fel ca nimeni să nu vadă ce făcusem cu ele, simţeam un fel de ruşine, o jenă.

Din cauza acestor amintiri medicina, pentru mine, rămânea legată de mister, de o plăcere îndoielnică, însă atrăgătoare. Şi-apoi, ce făcea mama toată ziua cu trusa neagră de care era nedespărţită şi în care stăteau rânduite seringi, un mic bisturiu, pense, foarfeci?

Da, într-adevăr, medicina mă atrăgea. Dar îmi plăcea mai mult să fiu cel care operează decât cel operat. Şi totuşi, în acea după-amiază eu fusesem cea care mă întinsesem goală pe masă, eu fusesem cea pe care doctorul o ascultase pe toate părţile şi eu fusesem cea despre care vorbiseră pe ascuns, mama şi el, după ce m-au trimis în sala de aşteptare. Mi-ar fi plăcut să le aud conversaţia, însă, din cauza unei doamne care era acolo aşteptând cu băiatul ei suferind, nu putusem să mă duc să ascult la uşă ce spuneau. A trebuit să stau cuminte pe scaun, cu mâinile pe genunchi, contemplându-mi cele şase nervuri ale mănuşilor albe, nemişcată. Totuşi, înăuntrul meu, supărarea şi contrarietatea că nu ştiam ce-şi

spuneau creaseră o asemenea tensiune, încât mă temeam de ţipătul ascuţit ce-mi va ieşi din gât dacă situaţia mai dura încă mult timp, ştiind totodată că nu voi putea face nimic să-l opresc.

Când uşa s-a deschis am tresărit atât de tare, încât doctorul m-a întrebat: „Adormiseşi?” Am zâmbit aprobând din cap pentru a-l face să creadă că intuise corect. N-am spus „da” întrucât nu puteam minţi de faţă cu mama.

Am ieşit. Kader ne aştepta jos cu maşina. Şi-a scos şapca, a ţinut portiera deschisă în vreme ce noi urcam, apoi am mers până la fermă, nescoţând niciun cuvânt. Mi-a vorbit tocmai când am ajuns în curte:

— Vino să iei ceaiul cu mine, am ceva să-ţi spun.

Aşa că eram acolo, bându-ne ceaiul fierbinte cu înghiţituri mici, uitându-ne la foc.

— Mereu eşti obosită ca în vara asta?

— Nu, mamă, nu sunt obosită decât uneori.

De câteva luni aveam ameţeli, impresia că propriu-mi corp devenea foarte slab, foarte uşor şi cădea, cădea, cădea, fără să pot face ceva ca să-l reţin.

— Ştii că doctorul crede că o să devii domnişoară şi că asta e ce te tracasează. E-adevărat că nu eşti avansată în această privinţă, ar fi trebuit de-acum să ţi se întâmple. Altminteri, ai o sănătate excelentă. Nimic, absolut nimic la plămâni, de asta mă temeam cel mai mult.

O domnişoară! Cum puteam să mă transform dintr-odată într-o domnişoară? Pentru mine domnişoare erau cele mari din penultima clasă de liceu, care-şi puneau ciorapi şi se machiau de cum dăduseră colţul străzii Michelet. Îşi fixau întâlniri cu băieţii în faţa patiseriei „La Princière” şi se fandoseau acolo cu ei. Cum puteam dintr-odată să devin ca ele? Nici măcar nu eram în penultima clasă. Învăţam bine, dar nu eram încă în penultima clasă, trebuie că doctorul s-a înşelat.

— Ştii ce înseamnă să devii domnişoară? Ţi-au spus prietenele? Trebuie că unora din clasa ta li s-a şi întâmplat. Sunt chiar sigură că eşti singura căreia nu i s-a întâmplat, deoarece chiar dacă ai făcut progrese la învăţat n-ai făcut şi în celelalte privinţe.

Nu înţelegeam nimic din ce-mi spunea. O simţeam stingherită, confuzia punea stăpânire pe mine: ce voia să spună?

— Presupun că ştii că băieţii nu se nasc din varză şi nici fetiţele din trandafiri.

După tonul vocii ştiam că lăsând să-i scape această frază îşi bătea joc de mine.

— Nany spune uneori că berzele sunt acelea care aduc copiii, însă ştiu, bineînţeles, că nu-i adevărat. Mi-ai explicat tu însăţi odată, când soţia lui Barded aştepta un copil, că ea-l purta în pântece şi că părinţii sunt aceia care comandă copiii. Nu ştiu însă cum procedează.

— E un fel de a vorbi. Trebuie că ai totuşi o idee despre asta.

În şcoală la mine era un grup de eleve, în frunte cu Huguette Meunier, care se îndopau cu istorioare dezmăţate în recreaţii. Nu-mi plăcea să mă alătur lor. Meunier spunea că băieţii fac copii cu propriul robinet. Sabine de la Borde susţinea că e îndeajuns ca un bărbat să-şi pună degetul pe fesele unei fete pentru ca ea să aibă un copil. Altele spuneau că asta provine din sărutarea pe gură.

În realitate, de vreun an sau doi mă izolasem, n-aveam multe relaţii cu fetele din şcoală, în niciun caz pentru acest gen de lucruri, astfel că nu aveam idei foarte precise despre sexualitate. Era un subiect spinos care mă atrăgea enorm şi mă speria, nu-l discutasem cu nimeni.

De altfel, toate aceste lucruri erau ruşinoase şi nu se punea desigur problema să le abordez cu mama. Cât

despre a fi ori a nu fi domnişoară era o chestiune de vârstă, iar eu n-aveam vârsta.

— Hai, zău, nu face pe proasta. Chiar tu mi-ai spus adineauri că ştii că femeile îşi poartă copiii în pântece mai înainte de a-i aduce pe lume. Ţi-e desigur teamă să nu mă şochezi destăinuindu-mi că ştii mai multe. Te înşeli, consider că e foarte natural. Ştiu foarte bine că n-o să rămâi toată viaţa o copilă, că o să devii femeie. Ştii că rolul femeilor e nu numai să aducă pe lume copii, ci şi să-i crească întru iubirea Domnului. Dumnezeu ne pune la încercări pe care trebuie să le acceptăm cu bucurie deoarece ele ne fac demne de a ne apropia de El. Tu te afli în faţa primei încercări pentru că în curând o să ai menstruaţie.

— ...

— Într-adevăr nu ştii ce înseamnă asta?

— Menstruaţie? Nu, mamă, nu ştiu ce-nseamnă.

E-adevărat că nu ştiam. Fetele din clasă nu-mi vorbiseră niciodată despre aşa ceva, iar altundeva singurii mei prieteni erau băieţi.

— Ei bine, într-o zi o să găseşti un pic de sânge pe chiloţi. Şi-apoi o să se repete în fiecare lună. Nu doare, e murdar şi nu trebuie ca cineva să-şi dea seama, dar asta-i tot. Nu va trebui să-ţi fie teamă când o să ţi se-ntâmple. Doar să mă previi şi-o să-ţi arăt ce trebuie să faci pentru a nu murdări nimic.

— Când o să mi se-ntâmple? Ţi-a zis doctorul?

— Nu ştie exact, crede însă că probabil curând... în următoarele şase luni. Ştii ce-nseamnă să ai menstruaţie?

— Nu, mamă.

— Aş putea să nu-ţi vorbesc despre toate astea. Înţelegi că e jenant şi pentru mine, ca şi pentru tine. Sunt însă pentru anumite principii moderne de educaţie. Prea multă ignoranţă strică. Eu am regretat totdeauna că n-am ştiut

mai multe în legătură cu anumite lucruri. Cred că aş fi putut evita săvârşirea unor greşeli grave. Iată de ce am luat hotărârea să-ţi vorbesc. De altminteri, doctorul m-a îndemnat insistent s-o fac. E ca şi mine de acord că vechea educaţie are uneori părţi rele. Ei bine, fetiţa mea, să ai menstruaţie înseamnă să fii în stare să ai copii.

Mă uitam la covor fără să-l văd. Eram paralizată de această situaţie, de această conversaţie, de această revelaţie. Cum poţi avea un copil în pântece când ai toată copilăria în corp? Cum poţi fi promovată la rangul venerabil şi esenţial de reproducătoare când vrei să te joci în pădure şi să alergi prin apă, la liziera valurilor, acolo unde ele fac o spumă ajurată?

Nu mă simţeam în stare de aşa ceva, respingeam, terorizată şi dezgustată, prima încercare a Domnului. Nu voiam să am copii imediat. Nu îndrăzneam să-mi ridic privirea pentru ca mama să nu vadă sacrilegiul.

Butucii de viţă-de-vie care ardeau în şemineu trosneau tare de tot în tăcerea pogorâtă.

Ceaiul, focul, mobilele lustruite, covoarele groase de lână, afară înserarea peste vie, câinii care lătrau, mama: toată viaţa mea! O lume frumoasă, generoasă, exemplară, călduroasă, în care exista un loc pentru mine. Iar eu îmi refuzam dificultăţile rolului! Nu-mi acceptam condiţia, mă speria.

La fermă, vacile şi iepele care urmau să aibă pui erau obiectul unor îngrijiri foarte speciale. Puii lor sporeau şeptelul şi îmbogăţeau familia. Nu mi se îngăduise totuşi niciodată să asist la o naştere, iar când câinii se împerecheau făceau totul ca să mă îndepărteze de acest spectacol. Văzusem totuşi destule dintr-astea ca să am ce să-mi imaginez. Şi aceste imagini ce-mi apăreau în cap mă făceau să-mi fie ruşine. Totdeauna mi se spusese, vorbindu-mi-se despre cineva grosolan ori de un criminal:

„S-a purtat ca un animal, ca o vită, ca un câine!” Dar acele istorii, istoriile acelea despre sânge, despre copii, erau istorii ale căţelelor! Şi tocmai propria-mi mamă voia să mă vâre în această viaţă, îmi vorbea despre aşa ceva?

— Nu-ţi lăsa capul în jos, nu-ţi fie teamă. Toate femeile trec prin asta, ştii, nu mor. Recunosc, bărbaţii sunt totuşi mai favorizaţi de soartă decât noi. Nu cunosc aceste neplăceri. E-adevărat că ei fac războiul. Mă-ntreb dacă-i mai rău...

— Ai şi tu povestea asta?

— Bineînţeles, ţi-am spus: toate femeile. Te obişnuieşti, nu-i dificil, cu excepţia murdăriei, nu durează decât două-trei zile, patru cel mult.

— În fiecare lună!

— La fiecare douăzeci şi opt de zile, în principiu. A avea menstruaţie e una. A avea copii e altceva, deşi este legat de menstruaţie. Prima e şocantă la început, dar te obişnuieşti şi se poate ascunde uşor. Seamănă cu respiraţia, cu foamea, cu orice funcţie naturală. Înţelegi ce vreau să spun?... E inevitabil, aşa suntem făcute, trebuie să respectăm legile Domnului, ale cărui căi sunt de nepătruns. Celălalt lucru este mai complicat pentru că nu depinde numai de tine. Ştii că acest al doilea lucru se întâmplă când trăieşti cu soţul tău?

— Da, mamă.

— Cine ţi-a spus?

— Huguette Meunier.

— E în clasă cu tine?

— Da, mamă.

— Cu ce se ocupă taică-său?

— Nu ştiu.

— O voi întreba pe directoare. Ce ţi-a spus?

— Ei bine, că ai copii cu soţul tău. Că-i porţi în pântece... Că durează nouă luni.

— Ei bine, ştie nişte lucruri micuţa asta! Şi vrei să mă faci să cred că atunci nu ţi-a vorbit şi despre menstruaţie?

— Te asigur, mamă, că nu mi-a vorbit niciodată. Nu prea vorbesc cu ea.

— În fond, e normal să nu-ţi fi spus nimic, nu ne prea place să vorbim despre asta.

Acest „noi” care le lega, pe Huguette Meunier de ea, era de neînchipuit!

— Ţi-a spus că unele femei au copii fără să fie căsătorite?

— Nu, mamă, nu mi-a spus.

De fapt, Huguette Meunier vorbea de băieţi, nu vorbea de soţi. Cum semăna cu o nevăstuică şi cum, pentru a-şi istorisi poveştile, aduna fetele într-un colţ din curte unde eram ferite de supraveghetoare, credeam că născoceşte nişte basme ca să facă pe interesanta sau ca să ne distreze.

— Se poate întâmpla. E un păcat atât de mare, încât Domnul nu-l iartă niciodată. Femeia care a comis acest păcat şi copilul care se naşte astfel sunt blestemaţi pentru toată viaţa lor. Mă auzi?

— Da, mamă.

— Aşa că, din momentul în care o să-ţi vină menstruaţia, va trebui să nu mai rămâi niciodată singură cu un băiat şi cu atât mai puţin cu un bărbat. Tu, cu toate că-ţi plac mult jocurile băieţilor, va trebui să te controlezi. Gata cu acele cavalcade în pădure cu fiii lui Barded! S-a înţeles?

— ...

— Nu va mai trebui niciodată să te laşi atinsă ori sărutată pe obraji. Trebuie să ştim mereu unde eşti şi cu cine. S-a înţeles?

— ...

— Dacă aflu că ieşind de la şcoală procedezi ca dezmăţatele astea mici care se-ntâlnesc cu băieţi pe care

eu nu-i cunosc, te previn că nu vei mai sta aici. Vei fi la călugăriţe în următoarele douăzeci şi patru de ore.

— De ce?

— Pentru că aşa e... N-am ce explicaţii să-ţi dau... Nu vorbeşti cu orişicine, trebuie să ştii să te faci respectată. Asta-i tot.

Ce tulburare! Eram totuşi conştientă de importanţa momentului şi, finalmente, mândră de a pătrunde în sfârşit în tainele celor din mediul meu. Căci, în fond, înţelegeam ce voia să-mi spună. Făceam pe proasta ca să aflu mai multe, voiam să-mi mai vorbească, însă ştiam foarte bine că există o diferenţă între copiii celor de rând şi mine, că în anumite privinţe nu era o punte, o comunicare posibilă între noi. Ei nu ştiau nimic. Vedeam după felul în care mâncau, vorbeau şi chiar după cum se distrau. N-aveau nicio reţinere şi, uneori, miroseau un pic urât. Îmi plăceau copiii de la fermă, însă ştiam că nu eram ca ei.

Ne consacraserăm, mama şi cu mine, unei şedinţe de iniţiere. Unei şedinţe importante, poate cea mai importantă. Ea îmi oferea cele mai preţioase piese ale uniformei invizibile ce-mi va semnala casta oricui mă va întâlni. Trebuia să fiu în aşa fel dresată, încât în orice moment, în orice circumstanţă să mi se poată recunoaşte originea. Murind, jucându-mă, aducând un copil pe lume, făcând războiul, dansând cu logodnicul meu într-o cârciumă de mahala ori la balul Guvernatorului, va trebui să-mi port uniforma invizibilă. Ea mă va proteja, mă va ajuta să-mi recunosc semenii şi să mă fac recunoscută de ei, va insufla respect inferiorilor.

— Mamă, te rog, de ce fetele Henriettei ies singure pe plajă cu băieţii?

— Henriette e o bucătăreasă excelentă. N-am decât laude la adresa serviciilor ei. Dar îşi creşte copiii cum crede de cuviinţă. Nu mă priveşte, nici pe tine. Cei care lucrează n-

au timp să se ocupe de educaţia copiilor lor. De altfel, nu le-ar servi la nimic. Ar putea chiar să-i jeneze mai târziu. Apropo, nu-mi prea place să-i inviţi pe tinerii ăştia în casă. Ştiu că intenţia îţi este generoasă, dar, vezi, într-o bună zi vor vrea tot ceea ce ai tu şi nu vor avea niciodată şi vor fi nefericiţi. Într-o bună zi, o să ai petreceri de domnişoară, voi invita prieteni de vârsta ta, iar fetele Henriettei nu vor putea veni. Înţelegi, n-ar fi la locul potrivit lor, le-ar jena. Dar dacă le obişnuieşti să vină aici, le-ar răni treaba asta. Aşa că, învaţă, draga mea, să păstrezi distanţa, păstrându-ţi totodată generozitatea.

Chemase servitoarea ca să ia tava cu ceştile de ceai. Eram iarăşi singure cu focul. Îmi plăcea focul, flăcările lui, ca şi scânteile ce se prindeau de pereţii şemineului aidoma unor stele şi se stingeau subit.

Atunci am pus stupida întrebare. O întrebare al cărei răspuns îl ştiam totuşi, deşi nu mi-a fost niciodată oferit. Credeam însă că acea zi era anume pentru explicaţii, pentru a limpezi totul.

— Mamă, pentru musulmani e acelaşi lucru ca şi pentru noi?

— Evident, toţi suntem egali în faţa lui Dumnezeu şi suportăm aceleaşi legi naturale.

— O să inviţi băieţi arabi bine educaţi, pe fiii şeicului Ben Toukouk, spre exemplu, care sunt la pension în Franţa?

— Ai darul să pui întrebări stupide. Ce să caute oamenii ăştia aici? S-ar plictisi! Nu s-ar simţi la locul lor.

O agasasem. Nu ştiam să-i vorbesc, totdeauna eram stângace cu ea, o şocam. Uneori suspina: „Cu tine n-o voi scoate la capăt niciodată!” Când era cu alţii, străini, şi mă vedea apărând îi prevenea: „Atenţie la fiică-mea, e un copil sălbatic, e argint viu”. O simţeam neliniştită, înţelegeam că încerca printr-un cuvânt atât de frumos să-mi scuze eventualele gafe.

Argint viu. Mă făcea să mă gândesc la sclipirea pe care o aruncau bancurile de peşti când îşi schimbau brusc direcţia, la strălucirea subită a burţilor lor argintii. Şi stolurile de porumbei aruncau în virajele lor sclipiri de argint.

Gata, se terminase, credeam că o să-mi ceară să plec. În loc de asta, şi-a luat o altă ţigară, şi-a aprins-o şi s-a afundat în fotoliu. Sufla fumul încet. Buzele îi erau perfecte, bine conturate, cu două creste ascuţite în partea de sus şi o linie clară, uşor curbată, jos.

Ochii ei verzi o porniseră într-un vis trist. Nu suportam să fie tristă. Dacă m-ar fi lăsat măcar să mă apropii de ea, dacă aş fi putut s-o consolez, s-o îmbrăţişez, s-o mângâi. Dar nu voia. Numai sărutări din vârful buzelor, salutări de bun-găsit şi de bun-rămas, nimic altceva. Mă ducea cu gândul la acei fazani regali care erau în cuşcă în grădină. Se plimbau, hieratici, cu gravitate şi ţepeni, cu gluga lor castaniu-aurie, penajul cu reflexe verzi şi lunga trenă din aur şi bronz. Mi-ar fi plăcut să-i ating, dar ciupeau atunci când te apropiai prea mult de ei. N-ar fi trebuit să fie închişi, de aceea poate erau răi. Iar mama, era şi ea închisă? Nici vorbă, făcea ce-i plăcea, mergea unde voia, cunoştea toate regulile, nu risca să se piardă. Şi dacă aceste reguli îmi păreau uneori a fi nişte gratii, ele nu erau aşa în realitate, dimpotrivă. Îmi repeta adeseori: „Dacă nu mă asculţi n-o s-o scoţi la capăt”. Vasăzică ea o scotea la capăt.

— Aş vrea să-ţi vorbesc despre taică-tău. Mi-ar plăcea să-ţi spun cum te-ai născut. Cred că te va ajuta să înţelegi mai bine discuţia noastră şi să eviţi greşelile pe care le-am săvârşit eu. Nu-i un om din mediul nostru, în ciuda aparenţelor şi în ciuda originii. Căci provine dintr-o familie bună franţuzească, fără pretenţii şi absolut corectă. A rupt-o cu ea de foarte tânăr, ca să trăiască pe picioarele sale.

Ştii că e din Franţa, din La Rochelle. Dar Dumnezeu ştie pe unde a rătăcit până să ajungă aici! E mai bine să nu ştiu. Este mult mai în vârstă decât mine, ştii... E un bărbat foarte frumos, are mult şarm, cum se spune. De cum a ajuns aici a fost vedeta oraşului. Inginer francez, bun vorbitor, avea toate calităţile ca să placă şi, mărturisesc, am fost flatată când m-a cerut în căsătorie. De altminteri, în ciuda diferenţei de vârstă, bunicii tăi aprobaseră căsătoria. El avea o situaţie frumoasă, uzina mergea bine în acea vreme. Să-i dăm Cezarului ce este al Cezarului: era un om curajos, căci diplomele le obţinuse cu sudoarea frunţii, frecventând cursurile serale. Dar în acei ani în care a fost muncitor a uitat tot ce fusese învăţat la el acasă, şi-a schimbat obiceiurile bune cu unele proaste. În fapt, e un aventurier, însă nu mi-am dat seama decât prea târziu. De-ai şti ce gâsculiţă eram!... La urma urmelor, e tatăl tău, nu vreau să ţi-l vorbesc de rău... şi totuşi dacă-ţi vorbesc aşa cum o fac în această seară e pentru că vreau să-ţi fac un serviciu, vreau să-ţi intre bine în minte că, declasându-te, te expui unei catastrofe. Nu te poţi căsători cu oricine.

O mustaţă neagră peste dinţii albi, o frunte înaltă, păr negru netezit, ochi negri care râd, mâini suple şi îngrijite care mă prind: tata. Are un baston, ghetre şi o pălărie pe care şi-o scoate adeseori, printr-un gest amplu, pentru a saluta doamnele pe stradă. Ori de câte ori îl întâlneam era fericit că mă vede. Prea fericit. Mă privea râzând, mă strângea în braţe, era atent la mişcările mele, la cuvintele mele. Îmi enumera trăsăturile feţei: „Nasul tău, ochii, mâinile, aceleaşi ca ale mele! Îmi semeni, lupuşorule!” Asta-l făcea să râdă şi mai şi. Când eram acolo, nimic în afară de mine nu mai exista. Mă jena treaba asta.

Mi-era tare groază de după-amiezile de duminică pe care trebuia să le petrec împreună cu el o dată pe lună. Consideram că prânzurile în cursul săptămânii erau

îndeajuns. Dar, în ziua în care am îndrăznit să-i mărturisesc mamei că nu-mi plăceau întâlnirile acestea duminicale, mi-a atras atenţia: „Aşa e legea, dacă nu te duci, nu-mi va plăti pensia care şi aşa e derizorie”. Şi de altfel, la capătul acestor zile, aveam sarcina să solicit „plicul mamei”.

Nany era aceea care se ocupa de transmiterea puterii. Mai înainte de a mă lăsa la uşa tatălui, îmi repeta întruna recomandările mamei: „Nu te şterge cu batistele lui. Atinge-l cât se poate de rar. Boala lui a ucis-o pe soră-ta. Şi nu uita să-i ceri plicul”.

În acele duminici mă ducea invariabil la clubul său de tenis unde începea prin a face o partidă („Taică-tău este un excelent jucător”), apoi intra în club-house unde juca bridge cu domni sportivi, îmbrăcaţi în pantaloni din flanelă albă, cămăşi Lacoste, pulovere de shetland; erau şi femei pe care le consideram prea îndrăzneţe, care-i puneau o mână pe umăr, îl strigau pe numele mic şi i se aplecau la ureche pentru a-i şuşoti lucruri ce-l făceau să râdă.

Detestam locul acela. Nu numai că mă plictiseam îngrozitor, însă acolo mai mult decât oriunde altundeva mi-era ruşine că sunt fiica unor oameni divorţaţi. În compania mamei, divorţul părinţilor era o nenorocire, o încercare, oarecum un fel de eroism să trăieşti. În compania tatălui, din cauza râsului său, a obiceiurilor de celibatar, a înclinaţiei pe care o avea faţă de femei, treaba asta devenea ceva scandalos.

Când eram în acel club de tenis nu vorbeam cu nimeni şi mă ascundeam în crângul din spatele cabinei unde se dezbrăcau femeile. Nici când se înnopta nu mă mişcam de acolo. Dacă ploua, mă adăposteam sub veranda de la club-house. Tata, nefiind obişnuit cu copiii, nu mă căuta niciodată. Credea că m-am distrat în parc ori în casă şi considera întru totul firesc să mă vadă lângă maşină în

momentul plecării. Pe când ne instalam în maşină, declara invariabil: „Am petrecut ziua bine. Nu-i aşa, lupuşorul meu?”

Când ajungeam aproape de casă, spuneam (şi mă pregăteam de fiecare dată pe toată durata traseului să spun această frază): „Mama ar vrea plicul”.

Se prefăcea că îi ieşise cu totul din minte – noroc că mă gândeam eu – şi începea să se caute prin toate buzunarele, deşi de fiecare dată găsea plicul în acelaşi loc. Mi-l întindea râzând: „Mă costă scump copiii!”

Nu-mi plăcea că spune această frază, deoarece ştiam că pensia pe care i-o dădea mamei lunar şi care nu se mărise de la divorţ, adică de la naşterea mea, n-ar fi ajuns să-mi cumpăr o pereche de pantofi.

Acum, când crescusem, izbucnise războiul, iar familia avea probleme cu banii, această pensie revenea continuu pe tapet.

— Dacă tu crezi că din ce-mi dă taică-tău pot să-ţi ofer când una, când alta, când altceva…

Mi-era atât de teamă să aud fraza aceasta, încât nu ceream niciodată nimic. În perioada războiului am purtat încălţăminte cu două-trei numere mai mici, astfel că picioarele mi-au rămas deformate. Orice era greu de găsit, iar îmbrăcămintea, în special, ajungea la preţuri exorbitante. Mama, exasperată de creşterea mea, constata cu fiecare schimbare de anotimp, cu fiecare început de an şcolar, că hainele din anul precedent nu-mi mai veneau. Atunci ridica receptorul şi, în prezenţa mea, îl suna pe tata. Îmi spunea cu vehemenţă:

— Vreau să fii martoră. Îmi trebuie martori ca să-i cer judecătorului o creştere a pensiei. Trebuie să-i spună cineva ce calvar trăiesc eu. O să depui mărturie că dau tot ce pot, de una singură!

Mă plasa lângă telefon, forma numărul şi imediat auzeam vocea tatălui deformată de aparat.

Acum sunt sigură că mă aşeza într-un asemenea loc încât să le pot auzi toată discuţia, deoarece atunci când mă prefăceam a mă îndepărta, mă readucea acolo printr-un gest brusc.

— Aşa deci, fiică-ta a mai crescut. Cu ce-mi dai tu nu pot s-o îmbrac. Îi trebuie un mantou, o fustă, două pulovere...

Parlamentau îndelung pe un ton acru. Ranchiuna ieşea la suprafaţă. Ea-i azvârlea în obraz că mă întreţinea. El îi răspundea că era încântat să mă ia la el, definitiv. Ea riposta că numai asta mai lipsea, că nu era o persoană pe care s-o frecventeze o fată de vârsta mea. Îi răspundea că ea fusese aceea care ceruse divorţul şi care-l determinase astfel să ducă o viaţă de celibatar. Ea izbucnea în lacrimi, că nu ştia că era bolnav când se căsătorise cu el, dacă ar fi ştiut n-ar fi făcut-o. El se revolta spunându-i că era vindecat în acea perioadă, că era o rană de la război, că n-avea nicio vină dacă boala îi revenise fără ca el s-o ştie. Ea gemea că îi murise copila. El îi vorbea pe un ton mai scăzut zicându-i că o iubea, că tocmai pentru că o iubea nu îndrăznise să-i spună că e bolnav. Avea remuşcări, pierduse totul, prima fiică, soţia, pe mine, totul.

Era îngrozitor! Aceste telefoane erau o tortură! Mama închidea hohotind de plâns, se ducea în cameră la ea unde o auzeam plângând la nesfârşit.

În vremea adolescenţei, tocmai în momente dintr-astea am început să mă gândesc la sinucidere.

Vorbea numai din când în când. În restul timpului s-ar fi zis că focul o fixa într-o contemplare tristă.

— În sfârşit, pe scurt, din diverse motive viaţa cu taică-tău îmi devenise de nesuportat. De la moartea surorii tale, taică-tău mă scârbea. Eram foarte tânără, de-abia douăzeci de ani, nu văzusem niciodată un cadavru. Când

mi-am văzut bebeluşul aşa, în starea aceea, fetiţa mea atât de frumoasă, de care eram atât de mândră, a fost groaznic. Mai cu seamă că se petrecea la Luchon, într-o cameră de hotel. Doctorul tatălui tău mă trimisese acolo pentru a îngriji copilul. În realitate, mă trimisese în exil, pentru ca bebeluşul să nu moară în Alger. La plecare ştiau amândoi, taică-tău şi cu el, că micuţa era pierdută. Medicul nu-mi spusese că boala de care suferea era de origine tuberculoasă. Nu-mi spusese că taică-tău era tuberculos. Nu ştiam. Taică-tău nu mi-a spus niciodată. Dacă aş fi ştiut, aş fi putut să fac ceva, s-o protejez, ar fi încă în viaţă. El a ucis-o. Prin căsătorie voia să intre în mediul nostru. Avea bani, era inginer, era frumos. Având o femeie tânără (şi drăguţă cum eram!) de familie bună, nu-i mai lipsea nimic.

Aşa că mi-am pierdut minţile văzându-mi fetiţa care nu mai trăia, în acel hotel necunoscut, în acel loc detestabil. Fără familie, fără prieteni, fără soare! Am înnebunit. Avusese dreptate să mă îndepărteze, căci de-ar fi fost acolo, de l-aş fi avut în preajmă, l-aş fi omorât!

Privea focul atât de intens, atât de feroce, încât ai fi putut trage două linii de la pupilele ochilor ei până la flăcări. Două săbii fine, ucigătoare pentru a-l străpunge pe tata.

Inima-mi bătea, mintea-mi sărea încetişor, ca o pasăre, ici-colo, înnebunită. Dragostea-mi pentru ea era în pericol pentru că nu era la înălţimea durerii ei. Ce să fac? Cum să o uşurez de această greutate? Cum să-i schimb privirea? M-am mişcat până la marginea fotoliului, m-am aplecat spre ea.

— Mamă, nu trebuie să te necăjeşti.

Privirea nu i s-a schimbat, nu i s-a clintit, nici când a murmurat:

— Ah! Nu ştii, n-ai cunoscut-o, era o copilă excepţională.

Rămăsese multă vreme încremenită, fascinată de amintiri: viaţa copilului ei, moartea copilului ei, cimitirul.

Plânsese. Câteva lacrimi îi alunecaseră pe obraji, pe ascuns; ele nu erau decât preaplinul lacului de amărăciune dinăuntru şi în care plânsul interior i se scurgea fără-ncetare. Acum pe faţă îi rămăseseră două urme fine satinate, ca şi cum doi melci îşi croiseră drum printre delicateţele pudrei parfumate.

Era întuneric de-a binelea, iar becurile din salon luminau ici şi colo ramurile cele mai apropiate ale pretinşilor arbuşti de piper ai faţadei, al căror frunziş plângea şi el cu picuri verzi.

Rămăseserăm amândouă aşa, nemişcate, până ce focul ne-a întrerupt tăcerea prin pocnituri scânteietoare. Se ridicase şi aţâţase focul dând naştere altor jerbe de scântei şi adunând jarul cu sclipiri roşietice mai înainte de a adăuga un nou butuc.

— Ştii că divorţul e interzis de Biserică, excepţie făcând acele cazuri de forţă majoră. Ştii că pentru nimic în lume nu trebuie să ne îndepărtăm de Domnul, care a murit pentru noi pe cruce. Ştii că este mereu alături de noi, deşi nu-L vedem. Împreună cu îngerul nostru păzitor, El încearcă să ne protejeze... Mi-a trebuit curaj să cer divorţul. M-am dus să-l văd pe arhiepiscopul din Alger şi n-am luat hotărârea decât după ce m-a asigurat că, sub rezerva de a nu mă mai căsători niciodată, voi putea divorţa continuând în acelaşi timp să-mi practic religia şi să primesc sacramentele. Opinia publică poate fi înfruntată cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu încredere în iubirea Lui!

Ar fi trebuit să-l părăsesc pe taică-tău după moartea copilului meu, însă n-am îndrăznit... Era un aşa de mare scandal! N-am avut curajul, eram prea tânără. Fratele tău s-a născut doi ani mai târziu. Am tremurat pentru noul

meu bebeluş. Mi-era teamă că-l văd şi pe el murind. Mereu am fost neliniştită din pricina sănătăţii lui, era atât de slab! Mai apoi au fost probleme la uzină. La căsătoria mea, tata plasase un capital şi zestrea ce-mi aparţinea în afacerea tatălui tău, care mergea foarte bine. Au fost lucruri complicate, nu le-ai înţelege. Erau zilnic discuţii. Eu serveam drept legătură între cei doi bărbaţi. Fiecare folosea, vorbind despre celălalt, cuvinte nu prea măgulitoare. Nu mai suportam: tata pe de o parte, soţul pe de alta. S-a amestecat bunică-ta... O cunoşti, făcea scandal. Sufeream mult. Atunci taică-tău s-a îmbolnăvit iarăşi, a plecat în Elveţia, a stat în sanatoriu doi ani. Când s-a întors, lucrurile mergeau şi mai prost, în lipsa lui afacerea i se dusese de râpă. L-am implorat să-i plătească lui tata, măcar asta... La uzină erau douăzeci şi cinci de fierăstraie mecanice, iar taică-tău îmi zicea al douăzeci şi şaselea fierăstrău. Îi mai ardea de glume! Nu avea totuşi motive. Ne pierduserăm copilul, el era tuberculos până în măduva oaselor, uzina nu mai avea nicio valoare. La urma urmelor, toată zestrea mea era acolo, aveam şi eu un cuvânt de spus. Pământul va fi moştenit de unchii tăi, eu nu voi primi decât o mică parte din el; trebuia să-mi asigur viitorul şi pe cel al fratelui tău... Şi pe al tău bineînţeles, dar tu nu te născuseşi încă.

Nu avem o avere imensă, dar e străveche. Bunicul dintâi, care a venit aici, era un poet. A pierdut mai mulţi bani decât a câştigat în acest ţinut. Trebuie să păstrăm ceea ce ne rămâne. Aşa mai putem face un bine, să ne ajutăm lucrătorii.

Mama vorbea despre lucrători cu acelaşi respect şi cu aceeaşi teamă cu care vorbea despre sfinţi. Simţeam că şi unii, şi ceilalţi îi erau necesari bunei practicări a religiei. Dând de pomană unora şi rugându-te la ceilalţi ajungeai până la urmă în paradis.

Câţiva lucrători locuiau tot anul la fermă cu familia lor. Aveau locuinţe cu apă curentă şi electricitate, care dădeau spre curtea principală. Aceşti oameni, în majoritate, se năşteau şi mureau acolo, lăsându-şi în loc progenitura. Mă jucam cu copiii lui Barded, el însuşi se jucase cu mama şi taică-său se jucase cu bunică-mea, iar bunică-său, cu străbunicul şi aşa mai departe, de mai bine de o sută de ani. Cunoşteam mai bine naşterile, morţile şi căsătoriile din familia lor decât pe acelea din propria-mi familie, care în parte trăia în Franţa, prea departe, în frig, în vag. Aceşti lucrători erau complet sub ocrotirea noastră. Împărţeam totul cu ei. În afară de sânge, bani şi pământ.

Primii colonişti îşi dăduseră osteneala să facă acest pământ cultivabil. Asanaseră bălţile care colcăiau de vipere şi de ţânţari purtători de malarie. Drenaseră apa sărată care îmbiba câmpiile de-a lungul coastei. Apoi desecaseră aceste câmpii pentru a le face fertile. Crăpaseră de muncă în soare. Frigurile şi oboseala îi făcuseră să moară aşa cum mor desţelenitorii din legendă, în casa pe care o construiseră cu propriile mâini, în preţiosul pat care provenea din fostul loc de baştină, cu un crucifix pe piept, înconjuraţi de copii şi de servitori. Unora le lăsau moştenire pământul roşu şi plăcerea de a-l lucra pe mai departe (căci devenea frumos cu şirurile de viţă-de-vie, cu livezile de portocali, cu grădinile lui), celorlalţi, certitudinea zilei de mâine (nu le va fi niciodată foame, nu vor fi niciodată dezbrăcaţi, când vor fi bătrâni vor fi veneraţi aşa cum sunt veneraţi strămoşii, când vor fi bolnavi vor fi îngrijiţi) şi multe altele, dacă vor rămâne serviabili şi fideli. Toată lumea plângea, iar servitorii poate încă şi mai mult decât copiii, deoarece împărţirea acestui pământ smuls sterilităţii era greu de făcut. Aşa se întâmpla din generaţie în generaţie.

Când bunică-mea sosea la fermă în momentul culesului viei, aveau loc pregătiri ca de război. Kader, la volanul limuzinei, îmbrăcat în haina şi cu şapca de şofer, claxona de-a lungul aleii de măslini care ducea de la şosea spre casă şi stârnea tot praful posibil. Dintr-o ceaţă roşiatică îşi făcea intrarea triumfală în curtea spălată cu multă apă, curăţată, măturată, frecată cu peria, strălucitoare. Lucrătorii, soţiile şi copiii lor care aşteptau, entuziasmaţi, de multă vreme, escortau maşina. Bunică-mea cobora şi toţi se repezeau s-o atingă, să-i sărute mâinile şi hainele. Era chibania, Ma[4], chiar pentru cei mai în vârstă decât ea. Râdea, le asculta noutăţile, le dădea la rându-i veşti despre fiecare dintre fiii ei. Se uita de jur-împrejur, vedea că totul era curat, solid, securizant, imuabil. Se născuse aici, întocmai ca aceia care o înconjurau, se cunoşteau dintotdeauna.

Culesul viilor era evenimentul în jurul căruia se învârtea tot anul. Oamenii munciseră din greu pentru a-l face frumos. În oraş priveai zilnic pe fereastră ploaia, grindina, vântul şi soarele. Se ştia că, dincolo de aceste manifestări naturale, exista, acolo, nesfârşita suprafaţă cu rânduri de viţă-de-vie care sufereau ori creşteau. Pe de altă parte, unchiu-meu le comanda lucrătorilor, le îndruma eforturile pentru ca toate culturile să fie bine arate, bine tăiate, bine sulfatate.

De îndată ce strugurii aveau să fie îndeajuns de copţi, se anunţa prin zonă că se făceau angajări pentru recoltare. Sute şi sute de oameni aveau astfel de lucru pentru vreo zece zile.

Culegătorii veneau în grupuri mici. Adesea merseseră zile în şir ca să ajungă aici. Dimineaţa, când se deschidea poarta cea mare, îi găseai aşezaţi sub eucalipţi. Îşi

---

[4] Bătrâna respectată, mama. (*N.t.*).

întâlneau veri, prieteni. Mereu erau aceleaşi familii care furnizau sezonierii.

În perioada când se culegeau viile, în curte domnea vânzoleala încă de la patru dimineaţă. Se scoteau caii şi catârii care trăgeau căruţele. Pivniţa era luminată, ca o catedrală în noapte. Marile tocitoare, ţevăriile, robinetele din aramă erau lustruite şi străluceau. Echipele care aveau să lucreze în porţiunile de vie cele mai îndepărtate se îngrămădeau în camioane şi dispăreau în întuneric. De cum vor sosi acolo se va lumina de ziuă, căci zorile se iveau repede cu un soare roşu. Ele luminau chipurile de sub pălăriile de pai şi turbane, precedau ziua care apărea cu muşte şi greieri. Atunci îi puteai vedea pe oameni, cât cuprindeau câmpiile şi vâlcelele, rupţi în două, spetindu-se să uşureze via ale cărei mamele umflate atârnau până la pământ.

În fiecare dimineaţă, către ora zece, bunica se instala sub un măslin din apropierea pivniţei. Deşi îşi punea pe cap o pălărie cu boruri mari, îşi deschidea şi umbrela ca să se protejeze de soare, întrucât avea pielea de roşcată, specifică familiei noastre. Purta o îmbrăcăminte uşoară din pânză albă, din muselină mov sau albastră, care îi fâlfâia pe umerii şi pe braţele-i dezgolite. I se aşeza în faţa fotoliului din ramuri de palmier o masă şi un cântar mare. Stătea acolo să-i întâmpine, cu ceai de mentă, pe micii proprietari arabi din împrejurimi, care aveau prea puţină viţă-de-vie ca să aibă propria pivniţă şi să-şi facă propriul vin. Aşa că îi vindeau bunică-mii strugurii. Unii erau tot aşa de bătrâni ca şi ea. Se gătiseră ca să vină s-o vadă, îşi puseseră pantalonii albi bufanţi, turbanul alb şi cămaşa albă, cu o vestă din satin galben sau mov sau negru şi larga tunică din lână ecru care mirosea a curat. La mijloc, într-un mic etui din piele roşie, le atârna acel *mouss*, cuţitaş folosit atât pentru a tăia pâinea, cât şi pentru a-şi

regla conturile. Veneau cu vreo câteva coşuri cu ciorchini de struguri, uneori cu o căruţă plină. Atingeau cu vârful degetelor mâna întinsă a bunicii, apoi îşi duceau la piept arătătorul. Făcea şi ea la fel. După care se băteau reciproc pe umăr şi pe spate râzând. Se cunoşteau bine. Când era mică îşi dădea inelele şi brăţările pe mokroutes[5], pe pâine de secară pe care ei le aduceau într-o batistă mare în carouri. Astfel, îşi păstraseră obiceiul de a face schimb de comori. Acum îşi vindeau strugurii, adică anul lor de muncă, în schimbul câtorva bancnote şi al câtorva monede. Urmăreau cu atenţie cântărirea, apoi se aşezau pe jos, turceşte. Îşi confecţionau o ţigară, nu scoteau nicio vorbă. Se uitau ca nişte cunoscători la activitatea din jurul pivniţei şi la cantitatea de struguri a celorlalţi vânzători. În acest fel se ştia ce se petrece în toată regiunea, pe o distanţă de sute şi sute de kilometri.

Ferma era centrul lumii.

Zilele treceau, fierbinţi, istovitoare pentru bărbaţi. Ţinutul era pradă febrei câştigului: culesul viilor însemna milioane pentru unii, câteva sute de parale pentru alţii. Marile tocitoare se umpleau una câte una, primele umplute începeau deja să fermenteze: se forma la suprafaţă o spumă groasă rozalie. Curând va fi vin nou. Un vin natural spumant, tare, servind la îndoirea vinurilor franţuzeşti. Lucrătorii nu beau din el, le interzicea religia, însă ştiau că de calitatea vinului pe care-l fabricau depindeau viaţa lor şi cea a familiei. Cei care lucrau în pivniţă aveau o figură gravă şi atentă în timp ce munceau. Trebuiau să se cureţe bine de tot şi dacă afară domneau praful, muştele, mirosul de bălegar, de must şi de transpiraţie, înăuntru domneau prospeţimea şi curăţenia dintr-un laborator. Totul era continuu spălat cu jetul, aleile dintre tocitoare erau frecate cu peria din rădăcini de pir,

---

[5] Prăjituri cu miere şi curmale. (*N.t.*).

roţile groase care ferecau uşile tocitoarelor străluceau din loc în loc, în penumbră. Zgomotul maşinilor care luau strugurii, îi zvârleau în aparatul de stors, îi zdrobeau, îi tescuiau era infernal.

Se încheiase o dimineaţă. Niciun zgomot, niciun du-te-vino. Însă ocupaţii ascunse, murmure, palpitări surde, chiar din zori. O ambianţă fremătătoare, ca nişte aripi de libelulă. Se pregătea în surdină sărbătoarea culesului. Mai întâi, cuşcuş şi berbec la proţap. Gropile erau deja săpate şi lemnul pregătit pentru jăratic. Berbecii tăiaţi în bucăţi, făcuţi frigărui, înfipţi pe vergele rânduite lângă zidul de la intrare, aşteptau să fie rumeniţi; era ditamai şirul! Femeile trăncăneau în jurul cuşcuşului pe care-l preparau în curte. Erau surescitate. În principiu, bărbaţii nu trebuiau să le vadă, deoarece erau fără haik[6], fără hadjar[7], dar făceau totul ca să le atragă atenţia. Cele mai tinere se duceau să-i spioneze pe băieţi printre trestiile din grădină ori pur şi simplu prin deschizăturile porţii şi erau ocărâte de femeile în vârstă, însărcinate să le păzească virginitatea.

În acele zile se vorbea mult despre generozitatea familiei mele. În provincie se ştia că la noi sărbătoarea culesului era deosebit de fastuoasă. Mă simţeam uşoară, stăteam cu femeile să ronţăi stafide şi migdale prăjite.

După masă va fi o siestă prelungită la umbra eucalipţilor, pentru digestie. Apoi va fi petrecerea pregătită de lucrători, cu cântece, dansuri, focuri mari, de cum se va însera. Întreaga familie le va arunca pe ferestrele din salonul mare pachete de ţigări, pastă de dinţi, săpunuri cu parfum de paciulie, oglinjoare din

---

[6] Veşmânt lung, dreptunghiular, din mătase purtat de femeile musulmane pe deasupra altor haine (N. t.).

[7] Mic văl ce acoperă o parte a feţei (t.).

celuloid, piepteni, periuţe de dinţi, bijuterii fără valoare. Un lux nemaipomenit!

— În cele din urmă am cerut divorţul. Fratele tău avea patru ani. A fost dramatic. După ce mă îndemnaseră, acum părinţii tremurau văzându-mă că-mi părăsesc soţul. Nu se face în familia noastră. Dar nu mai puteam. Trăiam mereu cu spaima că-l văd pe frate-tău îmbolnăvindu-se, dar şi că-mi pierd toată averea. M-am ţinut de hotărârea nea. Am plecat de la taică-tău. Doar când a fost pornită procedura de divorţ mi-am dat seama că eram din nou însărcinată.

În realitate, lucrurile nu s-au petrecut astfel. Nu eram la fermă, în salon, în faţa unui foc de lemne. Întregu-i monolog, toate precizările, revelaţiile şi instrucţiunile pe care mi le dădea cu privire la condiţia femeilor, cu privire la familie, cu privire la morală, cu privire la bani, mi le debita chiar pe stradă.

O stradă lungă, în pantă, al cărei nume, ca din întâmplare, l-am uitat. O stradă care ducea de la poşta mare la hotelul Aletti. De o parte a străzii, clădiri, iar de cealaltă parte, o balustradă care începea prin a fi o rampă mult deasupra străzii Omano, apoi, spre sfârşit, cobora la nivelul ei.

Cred că prefera să-mi spună ce avea să-mi spună, ce trebuia să-mi spună, ceea ce (după propria-i părere) trebuia să ştiu altundeva decât într-un loc destinat vieţii noastre.

Kader nu era acolo să ne aştepte cu chipu-i plăcut, nasu-i fin şi nările dilatate pe care le făcea să freamăte pentru a mă distra, în uniforma albă cu guler şi revere albastre, cu şapca pe care mi-o punea pe cap atunci când eram doar noi cu Nany şi mă aşeza pe genunchii lui ca să conduc eu. Acolo nu era nici maşina, bineînţeles, cu

strapontinele pe care-mi plăcea să le îndoi şi să le întind, cu micuţele nişe din acaju în care se aflau flacoane cu căpăcele de argint pe care dintotdeauna le-am ştiut goale. Era război, nu mai exista benzină.

Eram pe stradă, o stradă din centru cu mulţi trecători, cu zgomot. Ceea ce vedeam, căci îmi lăsam capul în jos în vreme ce mama îmi vorbea, erau lespezile de ciment ale trotuarului şi, pe aceste lespezi, reziduuri ale oraşului: praf, scuipaţi, mucuri de ţigări vechi, pipi şi rahaţi de câine. Acelaşi trotuar pe care mai târziu va curge sângele urii. Acelaşi trotuar pe care, după douăzeci de ani, îmi va fi teamă să nu cad, împinsă la moarte de ceva-ul lăuntric.

Ori de câte ori mă gândeam la această scenă, alungam strada. Îmi cream un cadru securizant ca să păstrez amintirea acestei unice discuţii cu mama. Îmi reaminteam adeseori discursul ei şi, de-a lungul anilor, fabricam un decor în care aveam de ce să mă agăţ şi posibilităţi de evadare. Îmi aminteam cele mai mărunte cuvinte ale ei, cele mai mărunte intonaţii ale vocii, cele mai mărunte expresii ale chipului, zărite ori de câte ori o tăcere prea îndelungată mă făcea să-mi înalţ capul spre ea, ca să văd unde se afla. Nu voiam însă cu niciun preţ să-mi aduc aminte că eram pe stradă. Pentru mine, situaţia devenea atunci de nesuportat.

Pe stradă vedeam prea multe lucruri, auzeam prea multe lucruri, simţeam prea multe lucruri.

Până la război nu văzusem strada decât prin geamurile de la maşină. Apoi mă dusesem la şcoală absolut singură, eram într-a şasea.

Mi se dădea prea mult dintr-odată! Acea libertate necunoscută! Toţi acei oameni care mă depăşeau, cu care mă încrucişam, mă atingeau uşor, mă împingeau!

Pe stradă treceam din uluire în uluire, din emoţie în emoţie, din excitare în excitare.

Strada mediteraneeană! Cu băieţii care fluierau fetele, cu fetele care-şi legănau trupurile trecând pe lângă băieţi, cu ondulaţiile lor de la permanent, cu parfumurile izbitoare, machiaje, cu fesele mişcându-li-se ritmic. Cerşetorii îşi debitau văicărelile zgândărindu-şi râia: „Ya Ma! Ya ratra moulana! Ya, ana meskine besef! Ya chaba, ya zina, atténi sourdi!”[8] Îşi arătau cioturile, îşi scoteau la iveală rănile, resturile de măsele stricate, crustele plăgilor, ochii morţi şi lăcrimoşi, varicele: „Ya chaba, ya zina, atténi sourdi!” Femeile îşi expuneau bebeluşii mâncaţi de muşte, le legănau corpurile deformate psalmodiind: „Ya chaba, ya zina, atténi sourdi!” Prin deschizătura zdrenţelor scoteau o altă zdreanţă, aceasta însă brăzdată cu vene albastre, sânul lor, pe care-l întindeau micuţului care se şi pornea să-l sugă lacom. Poziţiile sexy ale manechinelor din magazinele de confecţii. Unii bărbaţi scuipau din mers, iar flegma groasă se strivea pe trotuar. Terasele cafenelelor de unde venea un miros plăcut de cafea matinală. Îndrăgostiţii care se sărutau pe la colţuri, vârâţi bine unul într-altul, departe de orişice. Vânzătorii de flori de câmp, vânzătorii de smochine din Barbarie, prezentatorii de maimuţe dresate „sare, dansează, tum-tum, tum-tum!”. Reparatorii de scaune, ţigani. Şi-apoi, când şi când, în geamurile vitrinelor, propria-mi imagine: spatele arcuit, fundul ridicat, sfârcurile ţâţelor, părul blond cu bucle, braţele lungi şi picioarele lungi de fetişcană ce în curând n-o să mai fie o fetişcană.

Circulaţia, claxoanele, clopotele tramvaielor, şoferii care se înjurau: „Du-te-n pizda mă-tii, cretinule!”, „Futu-te-n cur!” Strada de traversat în această devălmăşie. De cealaltă parte, pe celălalt trotuar, era la fel.

---

[8] Mamaie! Domnul o să te răsplătească! Ei, sunt foarte sărac! Ei, domnişoară, ei, frumoaso, dă-mi un ban! (*N.t.).*

Posibilitatea de a o lua pe prima stradă la stânga ori la dreapta, de a-mi schimba traseul şi totul va fi altcumva. Eram atentă la tot, doar la drumul meu nu, şi mă loveam mereu de ficuşii plantaţi drept în mijlocul străzii Michelet. Când ajungeam la şcoală eram ameţită, groggy, îmi pierdeam echilibrul, contrastul era prea mare! Ceea ce eram învăţată nu se potrivea cu ceea ce vedeam. Milostenia, bunele obiceiuri, igiena, ţinuta! Înţelegeam că existau două moduri de a trăi: al nostru şi cel al oamenilor de pe stradă. În traiul nostru eu nu obţineam niciun rezultat bun, însă pe stradă, care mă atrăgea, totul îmi părea mai uşor. Ruşinea! Îmi era frică deoarece voiam să-i plac mamei, voiam să trăiesc aşa cum dorea ea şi-mi simţeam totuşi înăuntru o forţă înspăimântătoare ce mă-mpingea să mă abat de la drumul pe care trebuia să-l urmez.

Se oprise şi, cu mâinile-i înmănuşate sprijinindu-se de balustrada din granit, privea în depărtare, dincolo de strada care, la nivel inferior, deschidea o tranşee rectilinie în oraş, dincolo de portul care, încă şi mai jos, în plină activitate asurzitoare, înălţa capul macaralelor, dincolo de golfuleţul albit de căldură, plat ca o oglindă, dincolo de colinele din zare, privea într-acolo unde amintirile i-au rămas intacte, conservate în gheaţa trecutului.

Dacă aş fi putut cunoaşte răul pe care avea să mi-l facă, dacă, în loc de a-l presimţi doar, mi-aş fi putut imagina urâta rană nevindecabilă pe care avea să mi-o provoace, aş fi scos un urlet. Bine proptită în picioarele-mi depărtate, aş fi căutat înăuntrul meu plânsetul vital pe care-l simţeam născându-se, l-aş fi dus până la gât, până la gura din care ar fi ieşit în surdină, la-nceput ca un avertizor, apoi s-ar fi ascuţit ca un zgomot de sirenă şi s-ar fi umflat în cele din urmă ca un uragan. Aş fi urlat de moarte şi n-aş fi auzit

niciodată cuvintele pe care le va lăsa să se năpustească asupră-mi ca nişte tăişuri schiloditoare.

Acolo, pe stradă, în câteva fraze, mi-a scos ochii, mi-a străpuns timpanele, mi-a smuls scalpul, mi-a tăiat mâinile, mi-a fracturat genunchii, mi-a schingiuit pântecul, mi-a sluţit sexul.

Acum ştiu că nu era conştientă de răul pe care mi-l făcea şi n-o mai urăsc. Îşi alunga nebunia dându-mi-o mie, eu îi serveam drept holocaust.

— Să mă trezesc însărcinată în plin divorţ! Îţi dai seama ce-nseamnă?... Voiam să mă despart de un bărbat de la care aşteptam un copil!... Nu poţi înţelege... Ca să divorţezi trebuie să nu-l mai vrei pe bărbat într-atât, încât să nu-i mai suporţi nici măcar prezenţa... Ah! eşti prea tânără, nu-nţelegi ce vreau să spun!... Dar trebuie să-ţi vorbesc, trebuie să ştii câte poţi suferi pentru o prostie, pentru câteva secunde!... Există femei rele şi medici răi ce pot suprima un copil în pântecele unei femei. E un păcat monstruos pe care Biserica îl pedepseşte cu infernul, iar Franţa, cu închisoarea. Este unul din cele mai rele acte pe care le poate săvârşi o fiinţă umană. Totuşi se poate ca în mod natural, adică fără să fi recurs la vreunul din acei medici răi ori la vreuna din acele femei rele, să pierzi un copil pe care-l aştepţi. Anumite şocuri pot provoca pierderea sau anumite boli, anumite medicamente, anumite alimente, uneori, pur şi simplu o spaimă. Atunci nu mai e un păcat, nu e nimic, un accident, asta-i tot. Dar nu se întâmplă aşa de uşor cum se crede! Când mă gândesc la precauţiile cu care sunt înconjurate femeile însărcinate! Să nu se obosească prea mult, să nu coboare scările fără să se sprijine de balustradă, să stea cât mai multă vreme lungite... Cum de nu!... Glume!

Ce violenţă, ce vulgaritate, ce ură mai avea în privire şi în vorbe; după atâţia ani!

— Eu, fata mea, m-am dus să-mi iau bicicleta ce ruginea în magazie de nu mai ştiu când şi am pedalat pe câmp, prin pământul arat, peste tot. Nimic. Am călărit ore în şir: obstacole, trap – şi fără nicio ridicare din şa, te rog să mă crezi. Nimic. De cum îmi lăsam bicicleta sau calul, mă duceam să joc tenis în bătaia soarelui. Nimic. Am înghiţit tuburi întregi de chinină şi de aspirină. Nimic. Bagă de seamă la ce-ţi spun: când un copil s-a prins, nu mai poţi face nimic să-l desprinzi. Şi un copil se capătă în câteva secunde. Mă-nţelegi? Înţelegi de ce vreau să te fac să profiţi de experienţa mea? Înţelegi că noi cădem în cursă? Înţelegi de ce vreau să ştii şi să nu te încrezi în bărbaţi?... După mai bine de şase luni cu acest tratament am fost nevoită să admit că eram însărcinată şi că o să am un copil. De altminteri, se şi vedea. M-am resemnat.

Acum îşi întorsese capul spre mine şi, cu o mişcare frumoasă, dintr-acelea ale albilor din colonii, mişcări în care se amestecă reţinerea Europei şi voluptatea ţărilor calde, se străduia să-mi strecoare pe sub panglica de satin buclele din faţă care ieşeau întruna.

— În cele din urmă te-ai născut, deoarece pe tine te aşteptam. Domnul m-a pedepsit, fireşte, pentru că am vrut să ajut un pic natura, şi te-ai născut în poziţie occipito-sacrală, cu toată faţa înainte, în loc de a-ţi arăta doar vârful capului. Am îndurat supliciul, mult mai mult decât pentru soră-ta sau frate-tău. Pedeapsa însă n-a fost prea rea, întrucât erai un bebeluş frumos, sănătos tun. Ca să treci, îţi frecaseşi pesemne de mine bărbia şi pometii, căci îţi erau foarte roşii. S-ar fi zis că erai machiată. Doamne, cât de drăgălaşă mai erai! Călugăriţa Césarien care se afla acolo, bineînţeles, ca la toate naşterile din familie, te-a curăţat lună, te-a înfăşat, ţi-a şi periat perişorul auriu de pe cap, apoi te-a aşezat în leagănul tău drăguţ, cu mâinile

încrucişate pe piept, dormeai. A spus: „Doamnă, uitaţi-vă, parcă-i o candidată la călugărie”, şi am râs amândouă.

Această amintire încântătoare o făcea şi acum să râdă: fetiţa-bebeluş complet machiată, cu mâinile încrucişate, cu ochii închişi, ca o micuţă călugăriţă. S-a aplecat asupră-mi şi, dintr-un elan tandru pe care arareori îl avea, a vrut să mă îmbrăţişeze. Dar, printr-o mişcare de recul inconştientă, ca şi cum pierdeam pământul de sub picioare, i-am evitat sărutul, i-am evitat în special apropierea pântecului.

Ah! De-aş fi fost în salon, cum voiam să-mi închipui mai târziu, de i-aş fi simţit prin preajmă pe Nany sau pe Kader, poate n-aş fi căzut în acea crăpătură a pământului care tocmai se căscase. De-aş fi putut auzi câinii lătrând pe înserate. De i-aş fi putut auzi pe şacali răspunzându-le din pădure. De-ar fi avut frumoasa îmbrăcăminte, plăcutu-i parfum, pe care le folosea acasă... Dar, nu, eram în vacarmul străzii, în hainele mele de oraş cu rigorile lor. Singure, faţă în faţă, ne trăiam unica întâlnire. Până atunci viaţa nu-mi fusese alcătuită decât dintr-o acumulare de eforturi ca să-mi deviez drumul înspre ea. Credeam că de îndată ce o voi întâlni îmi voi continua calea împreună cu ea, potrivindu-mi paşii într-ai ei. În loc de aşa ceva, de-abia am întâlnit-o şi m-am şi grăbit, pentru ca propria-mi cale să se despartă repede de ea. Nu făcuserăm decât să ne încrucişăm. Vieţile noastre formau una dintr-acele cruci oblice de care te serveşti ca să barezi, să anulezi, să suprimi.

Ura nu s-a dezvoltat imediat. La-nceput, în faţă mi s-a întins un nesfârşit deşert arid, plat, obositor, deznădăjduitor, neted. Toată adolescenţa am bătut acest deşert în lung şi-n lat ca un bou care ară, trăgând de împovărătorul plug derizoriu al iubirii mele pentru mama, fără rost de-acum încolo. Sângele a aşteptat să împlinesc

douăzeci de ani ca să mă viziteze, foarte neregulat şi cu suferinţe atroce. Apoi am devenit femeie şi mi-am aşteptat primul copil. Când am ştiut ce-nseamnă să ai în pântece un micuţ de patru luni, de cinci luni, de şase luni etc., am început s-o urăsc pe mama, ticăloasa asta nenorocită!

Nu ştiu ce eram pe punctul de a face când mi s-a întâmplat pentru prima oară. De altfel, am foarte puţine amintiri vii din perioada dintre mărturisirea mamei privind avortu-i ratat şi propria-mi analiză. În afară, viaţa mi se scălda în cenuşiu, tern, corect, conform, mut, iar înăuntru în apăsător, secret, ruşinos şi, tot mai des, în înspăimântător. Am simţit în pântece, în partea dreaptă, o atingere aproape imperceptibilă, cumva în felul în care simţi privirea unei persoane pe care n-o vezi. Eram însărcinată de un pic peste patru luni. După câteva zile, din nou acea atingere uşoară, acea micuţă mângâiere: un deget delicat de catifea.

Era copilul meu care se mişca! Larvă, mormoloc, peşte din marile adâncimi. Cea dintâi viaţă oarbă şi nesigură. Cap enorm de hidrocefal, şira spinării de pasăre, membre de meduză. Exista, sălăşluia acolo, în apa-i caldă, fixat de cablul gros al cordonului. Infirm, neputincios, oribil. Bebeluşul meu! Cel care venea din marea dorinţă pe care o simţisem faţă de un bărbat, din frumoasa mişcare ce ne făcuse să lunecăm unul într-altul, din ritmul perfect pe care-l găsisem dintr-odată, cu simplitate, împreună. Din această perfecţiune nu se putea naşte decât o minune, o fiinţă preţioasă.

Se mişca! Făceam cunoştinţă cu el. Se mişca atunci când îi venea lui, nu puteam să-i prevăd manifestările. Îşi avea propriu-i ritm care nu era al meu. Eram atentă, îl aşteptam. Iată-l! Mângâiam cu mâna locul. Ce-şi mişca? Una din fărâmele-i de degete diafane? Unul din genunchii umflaţi? Unul din picioarele-i diforme? Sau capul de

monstru? De-abia de se mişca, aşa cum o bulă urcă la suprafaţa unei mocirle neavând nici măcar forţa să explodeze acolo. Se mişca aşa cum se mişcă umbra unui copac într-o zi fără vânt. Se mişca aşa cum se mişcă lumina când trece un nor prin faţa soarelui.

Ştiam unde era, cum se aşeza pe măsură ce săptămânile treceau, iar mişcările îi deveneau tot mai puternice. Acum izbea, pedala, se sucea şi se răsucea.

Şi mama ştia unde eram şi cum eram. Ştia pentru că făcuse studii medicale. Dar oricare mişcare a mea îi arăta doar un singur lucru: nu izbutise încă să mă omoare. Ah! Acel fetus care o deranja! E lungă sarcina, durează luni, săptămâni, zile, ore, minute! Ai tot timpul să-l cunoşti pe micuţul ce trăieşte în tine şi care nu este ca tine. Există oare vreo intimitate mai mare? Sau vreo promiscuitate mai mare? Orice mişcare de-a mea îi aducea aminte de odioasa împerechere din care am rezultat? De pasiunea duşmănoasă? De silă?

Atunci se suia pe bicicleta ruginită şi tot înainta prin locurile virane, prin gunoaie! Sper că fiică-mea dansează acolo înăuntru, peştişorul meu, o să vezi cum o să-ţi zdrobesc oasele! Cară-te, du-te şi te plimbă!

Îşi călărea mârţoaga şi hop! Simţi împunsăturile de berbec în hidosu-ţi trup? Drăguţa mea! Aşa se stârneşte o furtună straşnică ce sfărâmă micuţele submarine! Nu? Aşa se stârnesc vârtejuri de apă ca să fie asfixiaţi micuţii scafandri! Ai? Pleacă, secătură, dar pleacă odată!

Te mai mişti? Iată, uite ceva să te linişteşti. Chinină, aspirină! Nani, puiuţule, nani, lasă-te legănată, bea frumoasa mea, bea plăcutul elixir otrăvit. O să vezi cum o să te mai distrezi pe toboganul fundului meu când vei putrezi bine de tot din cauza medicamentelor, când vei crăpa ca un şobolan din canalul de scurgere. Moarte! Moarte!

În cele din urmă, neputincioasă, resemnată, învinsă, descurajată, m-a lăsat să lunec vie în viaţă, cum laşi să lunece materia fecală. Şi ce avea să i se-ntâmple fetiţei-fecale ce venea binişor, cu faţa înainte, spre lumina pe care o vedea acolo, la capătul îngustei ţevi umede, la capătul tunelului, în exteriorul ăsta care o brutalizase atât? Spune, mamă, ştiai că o împingeai la nebunie? Bănuiai?

Ceea ce am numit porcăria mamei nu era faptul că a vrut să avorteze (există momente în care o femeie nu e în stare să aibă un copil, nu e în stare să-l iubească îndeajuns), porcăria consta, dimpotrivă, în faptul că n-a mers până la capătul dorinţei sale profunde, că n-a avortat când trebuia; apoi că a perseverat în proiectarea urii asupră-mi în vreme ce mişcam înăuntrul ei, în fine, că mi-a povestit despre jalnica-i crimă, despre acele biete tentative de omor. Ca şi cum, după ce a greşit lovitura, o reia, paisprezece ani mai târziu, în siguranţă, fără să-şi mai rişte propria viaţă.

Totuşi, datorită porcăriei mamei am putut mult mai târziu, pe canapeaua din străduţa înfundată, să-mi analizez mai uşor tulburarea din viaţa de până atunci, acea permanentă nelinişte, acea teamă perpetuă, acea scârbă de mine, care dezvoltaseră în cele din urmă nebunia. Fără mărturisirea mamei n-aş fi izbutit poate niciodată să mă întorc în timp până la pântecele ei, să revin la acel fetus urât, hăituit, pe care-l regăseam totuşi inconştient când mă ghemuiam între bideu şi cadă, în întunericul din baie.

Acum nu mai consider „porcăria mamei” drept o porcărie. E o întâmplare importantă din viaţa mea. Ştiu de ce a făcut aşa ceva această femeie. O înţeleg.

VIII

„«Ţeavă» la ce vă duce cu gândul?”

Îmi începusem psihanaliza de multă vreme. De multă vreme, de trei ori pe săptămână, veneam să-mi las sacii grei ai vieţii mele la micul doctor. Biroul îi era înţesat cu ei. Mă întindeam pe canapea, printre aceştia, şi vorbeam. Verificasem în mai multe rânduri că doctorul era atent, că nu vorbeam în gol. Cum proceda? Lua notiţe? Îmi înregistra monologurile pe magnetofon? Am cercetat cu de-amănuntul liniştea, străduindu-mă să detectez un cât de mic zgomot de aparat: un declic, o şuierătură de bandă magnetică. Nimic. Mi se întâmplase adeseori să mă întorc brusc spre el, în plină divagaţie, crezând că-l surprind pe punctul de a scrie. Stătea acolo, impasibil, neclintit, cu braţele sprijinite de rezemătorile fotoliului, picior peste picior. Nu scria, asculta. N-aş fi putut suferi să existe vreun instrument, hârtie, creion, între el şi mine. Îmi ştia la fel de bine ca şi mine stocul de amintiri, de fantasme acumulat acolo. Între noi nu era decât vocea mea, nimic altceva. Nu-l minţeam, iar când încercam să maschez o situaţie, să o înfrumuseţez, să o îndulcesc (precum, spre exemplu, în momentul în care începusem prin a spune că eram în salonul casei de la fermă atunci când mama îmi povestea verzi şi uscate, în loc să spun că eram pe stradă), până la urmă dădeam totdeauna masca la o parte şi spuneam adevărul adevărat. Înţelegeam foarte bine, nefiind nevoie să mi-o spună, că ascundeam anumite imagini pentru că inconştient mi-era teamă să nu-mi facă şi mai rău dacă le-aş aduce la lumina zilei, deşi, dimpotrivă, tocmai dând acelor răni frâu liber, curăţându-le temeinic, ar dispărea durerea.

Până în acea zi, ziua în care mi-am luat inima în dinţi ca să vorbesc în sfârşit despre halucinaţie, iar el mi-a spus când mi-am terminat descrierea: „«Ţeavă» la ce vă duce cu gândul?”, până în acea zi nu făcusem o reală expediţie în inconştient. Ajunsesem acolo din întâmplare, fără să ştiu că am fost. Vorbisem numai despre evenimente de care îmi aminteam, pe care le ştiam pe dinafară, unele sufocându-mă, întrucât nu le destăinuisem nimănui: robinetul de hârtie, operaţia de păpuşi, porcăria mamei. Reconsiderându-le în scopul unei analize complete, brutale, crude, ajunsesem în cele din urmă să detectez legăturile dintre ele. Constatam că, în fiecare din aceste ocazii, pe de o parte, transpiram, iar pe de altă parte, dacă păream mută şi încremenită, înăuntrul meu, dimpotrivă, se producea o agitaţie extrem de mare, născută dintr-o abundenţă de elanuri şi de retractări în toate direcţiile simultan, pe care n-o înţelegeam, pe care n-o stăpâneam şi care mă teroriza. Ceva-ul era acolo.

Ceva-ul era acolo încă din frageda-mi pruncie, eram convinsă. Survenea ori de câte ori nu-i plăceam sau credeam că nu-i plac mamei. De aici şi până la a deduce, acum, în străduţa înfundată, că plăcerile interzise de mama erau generatoare de ceva-ul lăuntric, nu mai era decât un pas pe care l-am făcut uşor. Îmi dădeam seama că şi la treizeci şi ceva de ani îmi era în continuare frică să nu-i displac mamei. În acelaşi timp realizam şi că lovitura nemaipomenită pe care mi-o dăduse povestindu-mi despre avortu-i eşuat îmi lăsase o scârbă profundă de mine însămi: eu nu puteam să fiu iubită, nu puteam să plac, nu puteam decât să fiu aruncată. Aşadar, toate plecările, toate nepotrivirile, toate despărţirile le trăiam ca abandonuri. Un metrou pur şi simplu pierdut agita ceva-ul lăuntric. Eram o ratată şi prin urmare ratam orice.

Era simplu şi limpede. De ce nu ajunsesem eu singură la aceste concluzii? De ce nu le aplicam de fiecare dată când mă apuca o nelinişte? Era pentru că până atunci nu vorbisem cu nimeni. Orice groază fusese trăită izolat şi refulată numaidecât, fără comentarii, cât mai departe cu putinţă. Când am ajuns la vârsta de a reflecta în legătură cu principiile mamei (care erau acelea ale clasei din care proveneam) şi de a le considera rele, stupide şi ipocrite în cea mai mare parte a fost deja prea târziu, spălarea creierului se înfăptuise în totalitate, seminţele erau îngropate foarte adânc, fără putinţă de a ajunge la suprafaţă. Nu vedeam niciodată semnalele „interzis" sau „abandon" pe care ar fi trebuit să le dobor printr-o simplă înălţare din umeri. Când intram în ţinutul lor dădeam dimpotrivă de o haită înspăimântătoare care mă urmărea urlând „vinovată", „rea", „nebună"; ceva-ul de demult, pitulat în cel mai întunecos ungher al minţii, profita de haosul în care mă aflam, de goana mea nebunească, să mă apuce de gât şi gata criza. Când mă străduiam să înţeleg, nu ajungeam la niciun rezultat întrucât ştersesem „interzis de mama", „abandonată de mama", şi în loc scrisesem „vinovată", „nebună". Eram nebună, era singura explicaţie pe care o puteam da.

Era atât de simplu, încât era de necrezut. Şi totuşi, asta era realitatea: îmi dispăruseră tulburările psihosomatice: sângele, impresia că devin oarbă şi surdă. Se răriseră şi angoasele, nu mai aveam decât două-trei pe săptămână.

Cu toate acestea, nu eram încă normală. Îmi stabilisem câteva trasee prin oraş pe care le puteam parcurge fără prea multe temeri, însă celelalte deplasări încă îmi erau interzise. Continuam să trăiesc într-o permanentă spaimă de oameni şi de lucruri, transpiram încă mult, eram încă hăituită, pumnii mi-erau încleştaţi, capul între umeri şi mai cu seamă îmi persista halucinaţia. Mereu aceeaşi, simplă,

precisă, nu se adăuga niciodată o cât de mică variaţie. Tocmai această perfecţiune a ei mă îngrozea încă şi mai şi.

În primele luni ale terapiei făcusem o dată aluzie la aceasta:

— Ştiţi, doctore, când şi când mă apucă ceva ciudat: văd un ochi care se uită la mine.

— La ce vă duce cu gândul acest ochi?

— La tata... Nu ştiu de ce zic asta, căci n-am nicio amintire despre ochii tatei. Ştiu că erau negri ca şi ai mei, e tot ce ştiu despre ei.

Şi-apoi vorbisem de altceva. Fără să bag de seamă măcar, evitasem pericolul printr-o piruetă. Ştiam însă că obstacolul halucinaţiei era acolo şi că într-o bună zi va trebui să trec de el ca să merg mai departe.

Angoasele apărute din „plăcere interzisă”, „abandon” erau de-acum încolo uşor de combătut, devenisem în stare să le alung mai înainte de a avea vreme să prindă rădăcini. Celelalte însă, acelea care mă mai chinuiau, care mă făceau să continui a-mi fi imposibil să trăiesc împreună cu ceilalţi, de unde veneau, unde să le găsesc sursa? Băteam pasul pe loc. Venise momentul să vorbesc despre halucinaţie.

Într-o zi m-am simţit îndeajuns de puternică pentru a putea s-o fac, încrederea pe care o aveam în doctor era îndeajuns de mare. Nu mai credeam că o să mă trimită înapoi la clinica de psihiatrie.

Aşa că m-am instalat. Lungită, cu braţele şi picioarele întinse, am verificat dacă materialul îmi era acolo: mama, pământul roşu, ferma, toate umbrele, toate siluetele, toate mirosurile, toate luminile, toate zgomotele, în special fetiţa care avea atâtea lucruri de povestit. Şi am vorbit.

— Când şi când mi se-ntâmplă ceva ciudat. Nu-mi apare niciodată când sunt în criză, dar provoacă de fiecare dată o criză, pentru că îmi stârneşte o foarte mare teamă. Mi se

poate întâmpla şi dacă sunt singură, şi dacă sunt cu una sau mai multe persoane. De altminteri, cel mai adesea aşa vine: dacă sunt cu cineva. Cu ochiul stâng văd persoana din faţa mea, decorul în cele mai mărunte detalii, iar cu ochiul drept văd, cu tot atâta precizie, o ţeavă care mi se potriveşte în orbită, încetişor. Când e plasată acolo, văd, prin celălalt capăt al ţevii, un ochi ce se uită la mine. Această ţeavă, acest ochi sunt la fel de vii ca şi ceea ce văd cu ochiul stâng. Nu se situează altundeva decât în real, exact în planul a ceea ce sunt pe punctul de a trăi, în aceeaşi lumină, în aceeaşi ambianţă. Ceea ce văd prin ochiul stâng are exact aceeaşi valoare de existenţă ca şi ceea ce văd prin ochiul drept. Doar că o percepţie vizuală îmi oferă un spectacol normal, pe când cealaltă mă terorizează. Nu izbutesc niciodată să echilibrez cele două realităţi, îmi pierd busola, transpir, vreau să fug, e de nesuportat. Ochiul care mă priveşte nu e lipit de ţeavă cum este al meu, altminteri în ţeavă ar fi întuneric, ea ar fi astupată la ambele capete. În ţeavă nu e deci complet întuneric, iar ochiul se află în plină lumină, foarte aproape de orificiu, foarte precis, foarte atent. Acest ochi mă face să transpir, întrucât privirea pe care şi-o lasă asupră-mi cu greutate este severă. Nu-i mânios, e de o severitate rece, cu nuanţe de dispreţ şi indiferenţă. Nu mă slăbeşte o clipă, mă scrutează intens, fără complezenţă. Expresia nu i se schimbă niciodată. Dacă-mi închid pleoapa, nu se rezolvă nimic, ochiul rămâne crud, de gheaţă. Dispare aşa cum a venit, dintr-odată. După aceea, încep să tremur; am o criză. Am şi o senzaţie foarte puternică de ruşine. Mi-e mai ruşine de acest ochi decât de toate celelalte manifestări ale bolii mele.

Iată, povestisem tot, mă dezvăluisem în întregime. Ştiam că am ajuns într-un moment important al analizei. Dacă nu-i voi găsi halucinaţiei o explicaţie, nu voi mai

izbuti să progresez, nu voi izbuti nicicând să am o viaţă normală.

Atunci doctorul a zis:

— Ţeava la ce vă duce cu gândul?

M-am iritat auzindu-l pronunţând aceste cuvinte. Vedeam clar unde voia să ajungă: ţeavă = robinet din hârtie, ieşire din pântecele mamei. Nu era asta. De-ar fi fost aşa de simplu, aş fi descoperit singură. Îmi venea să mă ridic şi s-o şterg. Mă exaspera paiaţa asta mică şi mută, cu nepăsarea-i şi calmul de cunoscător.

— Îmi aduceţi aminte de preoţi. Nu faceţi mai multe parale. Sunteţi marele preot al religiei fundului! Deoarece cu dumneavoastră mereu trebuie să ne-ntoarcem la asta. Mă dezgustă, mă dezgustaţi. Sunteţi un tip scârbos care ascultă cât e ziua de lungă scârboşeniile unora şi ale altora. Sunteţi infect. De ce-aţi ales cuvântul ţeavă? Vă-nchipuiţi foarte bine că ţeavă nu-i un cuvânt care să mă facă să mă gândesc la ghirlande de trandafiri.

— ...Spuneţi-mi, fără să reflectaţi, la ce vă duce cu gândul ţeavă.

— ...Ţeava mă face să mă gândesc la ţeavă. O ţeavă e o ţeavă... Ţeava mă face să mă gândesc la tub... la tunel. Tunel mă face să mă gândesc la tren... Mică fiind, călătoream adeseori. Ne petreceam toate verile în Franţa şi în Elveţia. Luam vaporul, apoi trenul. În tren mi-era frică să fac pipi. Mama avea principii de igienă foarte stricte şi peste tot vedea microbi.

Divagam, divagam. Fetiţa mi se alăturase. Eu eram fetiţa, aveam trei-patru ani. Tocmai debarcasem în Franţa, un loc dificil unde întruna trebuia să te porţi cuviincios, să spui mereu: „Bună ziua, doamnă, bună ziua, domnule, mulţumesc, doamnă, mulţumesc, domnule, la revedere, doamnă, la revedere, domnule”. Un loc în care n-aveam dreptul să-mi scot pantofii şi să merg în picioarele goale,

un loc în care era interzis să scoţi un cuvânt la masă şi în care trebuia să cer voie ca să ies, un loc în care era musai să-mi spăl mâinile de douăzeci de ori pe zi.

Era vară. Ne aflam în tren, era cald, mă plictiseam, era o călătorie lungă. Am cerut să fac pipi. (Pentru asta trebuia să-i spun lui Nany: „Nany, number one, please”.) Nany i-a transmis mamei nevoia mea de a face „numbeurreouane”. (Când nevoia era mai consistentă zicea „numbeurretout”.) S-au văzut atunci silite să caute o anumită pungă printre bagaje: punga cu farmacia. Farmacie nu-mi spunea nimic bun, doar lucruri care fac rău, care înţeapă, precum tinctura de iod sau eterul, care smulg din păr precum plasturele. De ce trebuia punga cu farmacia ca să mă duc să fac pipi în tren? Devenea alarmantă treaba.

În cele din urmă au găsit ce căutau printre cutiile cu pălării, valize, truse de toaletă etc. şi am ieşit împreună pe culoar. Înaintam, mama în faţă, Nany în spate ţinând punga cu farmacia, iar eu la mijloc. Puteam să-mi dezmorţesc picioarele, era mai bine decât în compartiment. Când am ajuns la capătul vagonului, acolo unde se afla toaleta, ne zgâlţâia ca pe un sac de cartofi şi, colac peste pupăză, ce mai zgomot! Ne era greu să ne ţinem pe picioare. Mama şi Nany se agăţau de ce le venea la îndemână, cât despre mine, eu mă agăţam de fustele lor. Era hazliu. Mai puţin hazliu era mirosul din acel loc: un miros puternic de urină, ceva grosolan, de proastă creştere, ruşinos.

Mama i-a spus lui Nany:

— Dă-mi spirtul de 90°. Vei şterge capacul şi scaunul de la closet, iar eu voi şterge chiuveta. O să profităm ca s-o spălăm pe faţă şi pe mâini, e deja neagră de fum de la cărbuni. Incredibil ce repede se murdăreşte copila asta!

S-au apucat să cureţe cu îndârjire acel loc împuţit folosindu-se de tampoane mari de vată îmbibate în spirt de 90°. Mama spunea:

— E plin de microbi pe-aici.

Despre microbi mă informase deja, erau acele animale mici care rodeau plămânii tatălui şi o omorâseră pe soră-mea. Nu mai voiam să fac pipi, însă nu-ndrăzneam să spun. Îmi părea că toaleta colcăia de scorpioni invizibili, de şerpi minusculi, de viespi ascunse. Interminabilele zgâlţâieli şi zarva îngrozitoare.

După ce au terminat curăţenia au întins un tifon alb pe scaun. Acum puteam să fac pipi. Nany mi-a deschis pantalonii. Aveam pantaloni *Petit-Bateau* care se încheiau cu nasturi peste o cămăşuţă cu bretele. Un nasture pe burtă şi câte un nasture în părţi. Porţiunea din faţă a pantalonilor rămânea fixă, iar spatele se putea trage, un şnur din bumbac îl încreţea mai mult sau mai puţin în funcţie de cât te îngrăşai, la fel cum nasturii se coseau tot mai jos pe cămăşuţă în funcţie de cât te înălţai. „E foarte practic”, spunea mama. Nany nu era de aceeaşi părere.

Aveam deci fesele la aer. Nany m-a luat pe sub braţe şi m-a ridicat pentru a mă aşeza pe scaunul uriaş unde-mi ţineam picioarele desfăcute. Îmi trăgea de pantaloni în afară ca să nu fac pe partea care se îndoia. Încerca de bine de rău să-şi păstreze echilibrul, în timp ce mă ţinea de spate. Mama privea scena cu un aer critic: Grăbeşte-te, vezi bine că nu-i uşor!

În acel moment, vacarmul a devenit asurzitor (trebuie că treceam pe la un macaz). Totul se mişca atât de tare, încât nu mai ştiam dacă am capul în sus sau în jos. M-am uitat printre picioare şi am văzut, în fundul closetului, la capătul unei ţevi rotunde şi cleioase, plină de materii abjecte, pământul cu pietriş ce defila într-o viteză ameţitoare. Mi-era frică, frică, frică, frică. O să fiu aspirată

de acel orificiu, o să fiu înghiţită pe-acolo, prinsă de pipiul meu şi zdrobită pe pietrişul luminos după ce am trecut prin ţeava dezgustătoare, plină de excremente.

— Nu mai am chef să fac number one.

— Ba da, o să faci. Acum când totul e pregătit, numai asta ar mai lipsi. Grăbeşte-te.

— Nu îmi mai vine, nu pot.

— Ah! capriciile astea ale tale. O să mi-o plăteşti!

Nany care mă cunoştea bine a spus:

— Doamnă, cred că n-o să facă.

În acea harababură, în acea nebunie, am auzit un zgomot slab, constant, rapid, regulat: tap tap tap tap tap tap...

Taptaptaptaptaptaptaptaptaptaptap... Aveam patru ani, aveam treizeci şi patru de ani. Tot mai stăteam cu picioarele desfăcute pe veceul din tren, eram lungită pe canapeaua din străduţa înfundată. Tap tap tap tap tap tap.

Nu mai aveam vârstă, nu mai eram o persoană, nu mai eram decât acel zgomot: tap tap tap tap tap tap tap tap... alert ca „alabala” din jocurile de copii, ritmat ca un cântec de leagăn... Taptaptaptaptaptap... De unde venea? Era esenţial să ştiu de unde provenea.

— Doctore, mă doare capul.

Un rău îngrozitor, o durere intensă la baza craniului, mai puternică decât tot ce simţisem până atunci. Mi se smulgea creierul cu smucituri brutale.

Străfulgerare a durerii. Tulburare din preaplinul suferinţei. Rădăcini monstruos contorsionate prinzând strâns în convulsiile lor cu pustule schelete de dragoni, stârvuri de caracatiţe, răspândind, pe măsură ce erau extirpate la lumina zilei, un miros insuportabil de putreziciune.

— Doctore, îmi pierd minţile! E îngrozitor, înnebunesc!

Ştiam că, dacă mă ating de halucinaţie, îmi voi găsi sfârşitul. Nu trebuia să urmez acel impuls care mă chema spre ea. N-ar fi trebuit să mă duc în acel ţinut. Aş fi putut trăi pe mai departe ca o infirmă inofensivă, fără să fiu închisă într-un azil. Acum era prea târziu, mă cufundam în neagra demenţă, în agitaţia devastatoare.

— Doctore, ajutaţi-mă!

Îmi explodează capul! Se clatină, se clatină...

Tap tap tap tap tap ta-p ta-ptaptaptaptap...

Tap tap tap tap. Zgomotul e acolo, foarte aproape!

Este singurul lucru ce nu-i aparţine nebuniei, care se află în afara isteriei. Trebuie să dau de el. TREBUIE SĂ MĂ DUC SPRE EL.

Sunt un bebeluş, o fetiţă foarte mică ce de-abia ştie să meargă. Mă plimb printr-o pădure mare cu Nany şi cu tata. Sunt pe punctul să fac „number one please”. Nany m-a ascuns după un tufiş. A căutat îndelung pentru a găsi unul care să se potrivească perfect. Trebuie să te ascunzi ca să faci „number one please”. Pe vine, ţin strâns de partea din spate a pantalonilor *Petit-Bateau* şi mă uit la jetul de lichid care iese din mine şi se înfundă în pământul dintre picioare, între frumoşii mei pantofi de lac noi-nouţi. E interesant... Tap tap tap tap tap tap tap tap tap... Un zgomot în spatele meu. Îmi întorc capul şi-l văd pe tata în picioare. Are în dreptul unui ochi ceva ciudat, negru, un fel de animal din fier cu un ochi la capătul unei ţevi. Asta face zgomotul! Nu vreau să mă vadă când fac pipi. Tata nu trebuie să-mi vadă fundul. Mă ridic. Pantalonii mă stingheresc la mers. Mă duc totuşi spre tata şi-l lovesc din răsputeri. Îl bat cât pot de tare. Vreau să-i fac rău. Vreau să-l omor!

Nany se străduieşte să mă smulgă de la picioarele tatălui pe care-l zgârii, pe care-l muşc, pe care-l izbesc şi care continuă să mă sfideze cu lunguieţu-i ochi rotund.

Taptaptap taptap... Urăsc ochiul acela, ţeava aceea. Am în mine o mânie, o furie nemaipomenite.

În cele din urmă, tata şi Nany îmi vorbesc. Îmi spun unele cuvinte pe care nu le-nţeleg şi altele pe care le-nţeleg. „Nebună, foarte necuviincioasă, foarte rea, nebună, prost crescută! E rău, e ruşinos! Nu trebuie să dai în mama, nu trebuie să dai în tata! E foarte rău; e ruşinos! Pedepsită, nebună! Foarte urâtă, foarte necuviincioasă, nebună! Ruşine, ruşine, ruşine. Rău, rău, rău. Nebună, nebună, nebună.” Până la urmă am înţeles că ei consideră că ce-am făcut e oribil, groaznic şi, brusc, mi-a fost ruşine de mine însămi.

Zgomotul a încetat.

Tăcere. Calm. Calm profund.

Am demascat halucinaţia, am exorcizat-o. Aveam convingerea absolută, totală, completă că halucinaţia n-o să mai revină niciodată.

Totul plutea în jur. Reveneam de foarte departe.

— Doctore, am găsit, s-a terminat. Asta era halucinaţia.

— Bineînţeles. Acum şedinţa s-a încheiat.

Când m-am ridicat, mi-am simţit pentru prima oară perfecţiunea corpului. Muşchii îmi puneau în mişcare articulaţiile cu o uşurinţă extraordinară. Pielea aluneca lesne peste ei. Eram în picioare, eram înaltă, mai înaltă decât doctorul. Respiram încetişor şi regulat exact cantitatea de aer de care aveau nevoie plămânii mei. Coastele îmi protejau inima care-mi legăna fără-ncetare sângele. Bazinul îmi era o cupă de ornament albă în care viscerele aveau exact spaţiul ce le trebuia. Ce armonie! Nu durea, era simplu. Picioarele-mi robuste mă duceau spre uşă. Braţul îmi întindea mâna spre cea a doctorului. Toate astea îmi aparţineau, toate funcţionau bine. Nu mă speriau!

— La revedere, doctore.

— La revedere, doamnă.

Privirea-mi a întâlnit-o pe a lui şi sunt sigură că el i-a văzut bucuria. Ce treabă bună am făcut noi împreună! Nu-i aşa?

Mă ajutase să mă aduc pe lume. De-abia mă născusem. Eram nouă!

Am ieşit în străduţa înfundată. Totul era la fel şi totul era diferit. Burniţa picura, plăcută precum pudra, pe obrajii mei proaspeţi şi trandafirii. Bătătoritele pavaje îmi mângâiau tălpile picioarelor pe sub pantofi. Cerul roşcat al nopţii pariziene se înălţa deasupra mea aidoma cortului unui circ gigantic. Mă îndreptam spre strada zgomotoasă, spre o sărbătoare.

Dintr-odată, pe când mă apropiam de capătul străduţei înfundate, totul a devenit şi mai uşor, mai vesel, mai simplu. Eram suplă, sprintenă. Pentru că umerii mi se lăsaseră brusc, eliberându-mi gâtul şi ceafa care se vârâseră în ei de ani şi ani la rând, încât uitasem cât de plăcută era suflarea lină de vânt prin păr, în partea de dinapoi a capului. Ceea ce se afla în spatele meu era la fel de puţin înspăimântător ca şi ceea ce era în faţă!

Mai aveam un singur scop: s-o găsesc pe mama şi să-i pun întrebări.

— Îţi aminteşti de-o întâmplare de pe când eram mică: l-am bătut pe tata pentru că mă filma în timp ce mă pregăteam să fac pipi?

— Aşa a fost, într-adevăr. Nu eram acolo, însă am văzut filmul. Mi l-a pus atunci taică-tău. Cine ţi-a povestit?

— Nimeni. Mi-am adus eu aminte. Am fost pedepsită?

— Fără îndoială. Trebuie că n-ai mai primit sărutul dinainte de culcare sau ceva de genul ăsta, o bătăiţă la fund poate. O pedeapsă pentru un bebeluş, ce mai. Erai sălbatică atunci când erai mică.

— Câţi ani aveam?

— E simplu să-mi amintesc. A fost prima vară pe care o petreceai în Franţa. Taică-tău ieşea din sanatoriu, voia să te cunoască. Era taică-tău, la urma urmelor... Aveai cincisprezece-optsprezece luni.

M-a privit cu un aer ciudat. Am crezut că îi văd în ochi un fel de mirare, de regret, un buchet de flori ofilite şi încă parfumate. Pe-atunci pesemne a început să mă iubească aşa cum eram, atât de puţin asemănătoare cu ceea ce ar fi vrut să fiu.

Era prea târziu, nu mai aveam ce face cu dragostea ei.

IX

Strada înfundată devenise calea către propriu-mi paradis, aleea izbânzii mele, canalul energiei mele, fluviul bucuriei mele. Nu m-ar fi mirat dacă acest braţ atrofiat al oraşului s-ar fi preschimbat într-un loc pentru o fantastică paradă. Micul doctor ar fi ieşit prin gardul de care se încolăceau crengi. Ar fi fost în hainele-i obişnuite, însă, în plus, ar fi avut pe cap un joben strălucind de paiete, iar în mână un bici lung de manej, din muselină aurie.

Apropiaţi-vă, doamnelor şi domnilor! Apropiaţi-vă! Nu vă temeţi, spectacolul e gratuit! Nu vă fie frică de nimic, deschideţi-vă porţile şi ferestrele, doamnelor şi domnilor! Veniţi să vedeţi ce n-aţi mai văzut niciodată! Doamnelor şi domnilor, deschideţi-vă ochii şi urechile, uitaţi-vă la un spectacol unic în lume!

Pleosc plici trosc! Tacataca! Bumtroncbum!

Ascultaţi oameni buni! Ascultaţi povestea năduşitei care nu mai năduşeşte, a tremurândei care nu mai tremură, a sângerândei care nu mai sângerează, a palpitatei care nu

mai palpită. Apropiaţi-vă, apropiaţi-vă! Desfăceţi-i picioarele, pipăiţi-i pulsul, deschideţi-i creierul. Nu şovăiţi! Haideţi, vă rog, haideţi, n-o să mai găsiţi nimic, nimic!

Şi acum observaţi, doamnelor şi domnilor! Acea femeie pe care aţi văzut-o trecând iarăşi şi iarăşi de ani în şir prin faţa caselor dumneavoastră, strânsă în ea însăşi ca un fetus, acea umbră care vă atingea în treacăt zidurile, acea cerşetoare care se oprea să dârdâie de frică pe la porţile dumneavoastră, acea nefericită care fugea, urmărită de groază, şi-şi rupea picioarele pe trotuarele dumneavoastră desfundate. Ei bine, priviţi ce a devenit nebuna aceea!

În acel moment, eu, printr-o săritură mare de antilopă, mi-aş fi făcut o intrare strălucitoare în capătul fundăturii, dinspre stradă. Frumoasă! Frumoasă de să-ţi taie răsuflarea! Îndeajuns de frumoasă pentru *Playboy* ori pentru reclamele ciorapilor *Dim*. Despovărată. Un gât lung, braţe lungi, picioare lungi, o talie înaltă. Eu, sănătoasă tun, totuşi cu înduioşătoare fragilităţi la articulaţii, la glezne, la genunchi, la şolduri, la umeri, la coate, la încheietura mâinilor. Eu, puternică, totuşi cu sensibilităţi la comisura buzelor, în colţul ochilor, la baza nasului, în punctul de unde porneşte ceafa. Eu, strălucind de tinereţe, prinsă în plin avânt de flash-urile mulţimii ce se minuna. Cu braţele îndepărtate de corp şi uşor în sus, cu frumosu-mi păr blond răsfirat spre înaltul cerului ca un evantai brodat. Veselă, veselă! Şi îmbrăcată în rochia mea de mireasă făcută de Marinette, croitoreasa familiei, care mă văzuse la naştere, care mă îmbrăca dintotdeauna, care avea mâini de aur, care pretinsese douăzeci de probe îndelungi.

Apoi aş fi înaintat cu paşi mari de felină, aşa, binişor, încet. Străduţa înfundată ar fi fost acoperită cu gazon scurt parfumând iarba proaspăt cosită. Acolo ar fi existat toţi pomii pe care-i îndrăgeam: palmieri, rodii, lauri, portocali. Toate florile pe care le îndrăgeam, toate animalele pe care

le îndrăgeam. Toate parfumurile. Şi zgomotul mării din zilele frumoase, marea care-şi împinge vălurelele în mod regulat, precum suveicile paşnice şi muncitoare care ar ţese plaja.

Doctorul şi-ar fi ridicat biciul de manej a cărui împletitură lânoasă mi-ar fi atins uşor şalele, şi pornirea! Salt periculos, dublu salt periculos, triplu salt periculos, sfoara, lumânarea, roata, tumba, porcul, porcul spânzurat, roaba. Hop! Hop! Ici o piruetă, colo o tumbă! Şi iarăşi hop! Hop! săritură dublă, pas de pisică, pas de cadril, piruetă. Şi hai! Fundul peste cap! Făceam ce voiam din corp, el se supunea, mă ducea unde-mi venea mie. Nu mai era, alături de mine, acea grămadă mare de cărnuri asudând peste tot, tremurânde, adăpost inevitabil şi dezgustător al spiritului meu înnebunit.

Ce victorie! Toată lumea aplauda. Publicul ne răsplătea cu flori!

Dar lucrurile nu se petreceau aşa. Micul doctor continua să stea în fotoliu, încremenit, corect, mut, aproape crud, uneori ironic prin comportament. Iar eu, ca un câine bine dresat, veneam să-i aduc propriile-mi descoperiri, cu recunoştinţă. Cum odinioară îi duceam mamei pietricele sperând că în mâinile ei se vor preschimba în bijuterii. Mama îmi respingea comorile imaginare, în timp ce doctorul îmi asculta povestirile fără să clintească, însă cu mare atenţie, ajutându-mă astfel să-mi dau singură seama de valoarea exactă a relatărilor mele.

Îmi descopeream sănătatea, corpul, forţa de a-l comanda, avantajul de a mă mişca în libertate. Simţeam o bucurie imensă.

Descopeream noaptea. Nu mă săturam să mă las dusă de ea în fiecare zi. Luminile locurilor publice. Era de Crăciun. Confortul şi luxul magazinelor fără clienţi, iluminate din interior, oferindu-şi comorile celor curioşi:

rochiile de seară, hainele de blană, şampania, pateul de ficat, bijuteriile, jucăriile, orhideele. Trotuarele lucitoare ale iernii. Alternanţa zonelor de lumină şi de întuneric pe străzi. Oamenii din noapte. Căldura prietenilor în acel frig. Alcoolul. Bărbaţii. Acea exaltare de a intra într-un loc, de a nu mă uita decât foarte puţin la mulţimea de acolo şi de a-mi şi pune deja ochii pe câte unul. Cucerirea. Jocul cuceritoarei cucerite.

Descopeream camerele de hotel, garsonierele, micile apartamente. Bărbaţii aceia ştiau oare cu cine împărţeau patul pentru câteva clipe? Niciunul n-a ghicit vreodată că pentru mine conta să fac tot ce-mi fusese interzis până atunci. Numai asta căutam, dar o căutam cu o nemaipomenită lăcomie. Deci asta însemna să-ţi „trăieşti viaţa”? Ce uşor era! O ştergeam apoi de una singură şi era momentul cel mai plăcut. Descopeream singurătatea şi zorile de zi. Nu-mi era frică. O stradă necunoscută, „păcatul” în trup, cât cuprinde, peste tot întuneric, iar mie nu-mi era frică. Era ora patru sau cinci dimineaţa. De-abia de-mi rămâneau o oră-două de somn până la trezirea copiilor, ştiam totuşi că nu voi fi obosită, că mâine va fi aceeaşi plăcere.

Descopeream machiajul, parfumurile, rochiile, lenjeria de corp neagră, colierele, cerceii. În restaurante mă îndopam cu de toate şi totuşi slăbeam, slăbeam. Toate kilogramele ce mi se prinseseră de corp, precum greutăţile de la picioarele ocnaşilor, se topiseră fără să fac ceva în acest scop.

Săptămâni în şir, luni poate, nu mai ştiu, eram întruna ameţită de bucurie, de sănătate, de alcool, noapte, de noi mângâieri, de mâncare bună. Îmi petreceam zilele distrându-mă cu această extraordinară jucărie: corpul meu. Totul mă uimea şi-mi plăcea: cum mi se mişcau degetele, cum mă duceau picioarele, cum mi se zbăteau

pleoapele, cum îmi ieşea din gât vocea, cum o modulam, cum toate îmi funcţionau bine. Eram eu. Trăiam.

Mă distram pe ascuns chemându-mi sângele, teama, ţeava cu ochi, năduşeala. Le aduceam pe rând în faţa mea: rămâneau în afară. Le expuneam în amănunţime, le manipulam la-nceput cu frică, apoi cu îndrăzneală; nu intrau.

Aş fi vrut ca toate astea să dureze multă vreme, căci nu mă amuzasem niciodată cu mine însămi. Nu ştiam ce-i aceea nepăsare. Întreaga mea viaţă fusesem greoaie şi zbuciumată, până şi în jocurile mele de copil. Nu mă jucasem realmente de-a v-aţi ascunselea, leapşa pe cocoţate, arşice, şotron sau de-a prinselea (ortografiam „omoar-o”[9]). Ochiul mamei, pe care-l confundam cu acela al lui Dumnezeu (şi, inconştient, cu ochiul de la camera de luat vederi), era acolo şi mă privea, evaluându-mi gesturile, gândurile, nelăsând nimic să-i scape. „Părinte, am păcătuit cu gândul, cu vorba, prin acte şi prin... omisiune.” Cel mai rău era că puteam păcătui şi fără s-o ştiu. Păcatele semănau cu microbii, erau peste tot, nu se vedeau, mă puteau prinde în orice clipă şi fără voia mea.

După păcat a venit greşeala, apoi ceva-ul lăuntric. Trăisem în permanenţă obsedată, hăituită, spionată, vinovată, până în ziua în care am aflat semnificaţia halucinaţiei.

Atunci m-am lăsat dusă de mirajul sănătăţii şi al libertăţii, cu desfătare, cu o fantastică foame bruscă şi violentă.

Dar ceva-ul lăuntric a revenit pe ascuns, prin bufeuri de teamă. Până ce, într-o noapte, s-a repezit făţiş la mine, scuturându-mă cu putere, zdruncinându-mi capul ce mi se izbea de aşternuturile îndoielnice, de negreala bărbii ce

[9] În textul francez, joc de cuvinte: „tu l’as... tue la”. (*N. t.).*

creştea singură pe faţa acelui bărbat adormit lângă mine, cu gura deschisă, de corpul nebunei, acea femeie de treizeci şi patru de ani care avusese trei copii, de vanitatea acelei mediocre camere de celibatar. Am alergat în stradă şi am văzut coşurile de gunoi pline, vagabonzii adormiţi cu băutura în nas pe trotuare, pisicile slăbănoage pe care goana mea le făcea să spele putina, muncitorii şi târfele de dis-de-dimineaţă, mizeria bărbaţilor! Descompunerea era pretutindeni! Totul putrezea! Trupu-mi complet nou era pe punctul de a putrezi!

Gata cu viaţa! S-a dus nepăsarea!

Nu eram decât o paiaţă, o marionetă, un robot, o păpuşă!

Ce sens îmi avea sănătatea? La ce-mi servea corpul? La Nimic!

Era o furtună tare puternică. Smulgea totul. Noua armă a ceva-ului lăuntric era mai teribilă decât cele precedente. Mai teribilă decât sângele, mai teribilă decât moartea, mai teribilă decât inima ce porneşte la atac. Noua armă a ceva-ului era angoasa pură, directă, rece, simplă, fără paravan, fără pavăză, goală. O angoasă fără transpiraţie, fără tremurături, fără tahicardie, fără energia care mă-mpingea s-o iau la fugă ori să mă ghemuiesc. Nu mai eram o bolnavă. Nu eram decât o femeie stupidă, care îmbătrâneşte, fără importanţă, a cărei viaţă n-avea niciun sens. Eram un nimic. Atât de nimic, de să ameţesc, atât de nimic, de să urlu până mor.

Să mor. Să mor şi să termin cu toate. Mă atrăgea moartea, mă atrăgea misterul ei. Mă atrăgea pentru că era altceva, ceva de neînţeles pentru bărbaţi, ceva de neimaginat. Tocmai asta îmi doream: inimaginabilul, inumanul. Doream să mă dizolv într-o particulă electrică, să mă dezintegrez într-un impuls circular, să fiu nimicită. Neantul.

De ce nu m-am omorât atunci? Din cauza copiilor? Nu le puteam lăsa moştenire cadavrul unei ţicnite care le-ar fi împovărat viaţa tot aşa de mult cum mi-o împovărase mama pe a mea. Nu voiam să-i aduc în acel circ al ceva-ului lăuntric. E oare adevărat că din cauza lor nu m-am sinucis? Nu ştiu.

Mă duceam în străduţa înfundată şi-l insultam pe micul doctor. Îi aruncam în faţă tot ce auzisem spunându-se despre psihanaliză: că-i face pe oameni şi mai nebuni, că-i preface în obsedaţi sexuali, că le distruge personalitatea.

Chemam în ajutor vocabularul psihanalizei, acele cuvinte pe care îmi ceruse, când începusem şedinţele, să le las deoparte. Jonglam cu libidoul şi cu Eul şi cu schizofrenia şi cu complexele şi cu Oedip şi cu refularea şi cu psihoticul şi cu nevroticul şi cu fantasma şi păstram totdeauna pentru final transferul. Pentru că mă durea că mă lăsasem într-atât în voia lui, că-i acordasem atâta încredere, că-l iubisem aşa de mult!

Era păpuşa lui Freud! Solidele sfori ale lui Freud erau acelea care-l făceau să se mişte! Era preotul psihanalizei, acea religie despre care gargarisea o anume elită intelectuală, pompoasă, vanitoasă şi vătămătoare.

— Da, vătămătoare, pocitanie mică! O religie care-l alienează încă şi mai şi pe bolnavul psihic. Ce faci cu bolnavul psihic în gângurelile dumitale de salon, de la televiziune, din revistele de mare tiraj, răspopitule? Ştiu foarte bine că dumneata ai făcut o psihanaliză didactică precum toţi clovnii de soiul dumitale. La ce vă serveşte? Ca să cunoaşteţi gesturile de la liturghie? Ştiţi cum se culcă lumea, cum vorbeşte, cum celălalt e în spate şi vă ascultă, cum totul se petrece într-o ambianţă pâsloasă şi secretă, pe ascuns! Despre ce aţi putut vorbi în timpul analizei didactice? Ei? Despre neplăcerile pe care vi le-a

cauzat pesemne codiţa de şobolan? Despre dificultatea pe care o aveţi de a vă alege hăinuţele de prim-împărtăşit?

Asta nu înseamnă că ştiţi ce presupune boala psihică. E o boală îngrozitoare! Înseamnă să trăieşti într-o melasă densă alcătuită din exterior şi din interior, din ce-i viu şi din ce-i mort, din ce-i strident şi din ce-i surd, din ce-i uşor şi din ce-i greu, din aici şi din acolo, din înăbuşitor şi impalpabil. Înseamnă să fii în voia ceva-ului scârbos, întruna schimbător, lipit de bolnav, fascinant, care trage încolo şi-ncoace, care taie, care adaugă, care apasă, care atârnă, care nu te lasă niciodată în pace, care ocupă tot spaţiul şi tot timpul, care provoacă teamă, care provoacă năduşeală, care paralizează, care te-mpinge s-o iei la fugă, care reprezintă incomprehensibilul şi vidul! Însă un vid plin, un vid compact! Măcar înţelegi ce vreau să spun, tăntălăule?

Nu mai puteam. De cum ieşeam de la aceste şedinţe mă duceam să trag la măsea, să mă fac criţă. Când o femeie foloseşte expresia „a trage la măsea” pare vulgar şi josnic, pentru un bărbat e mai puţin vulgar şi sună ca ceva puternic şi trist. O femeie se grizează, se ameţeşte, în cel mai rău caz bea. Refuz să folosesc aceste dulcegării ipocrite. Turnam în mine: mă distrugeam, mă pierdeam, mă dispreţuiam, mă uram.

Pentru că nu mai aveam nicio putere asupra mea. Eram nimeni. N-aveam dorinţe, nici voinţă, niciun gust, niciun dezgust. Fusesem totalmente clădită ca să semăn cât se poate de mult cu un model uman pe care nu-l alesesem şi care nu-mi convenea. Zi de zi, de la naştere, mi se fabricaseră gesturile, atitudinile, vocabularul. Mi se reprimaseră nevoile, plăcerile, elanurile, îmi fuseseră îndiguite, machiate, deghizate, întemniţate. După ce mi-au smuls creierii, după ce mi-au golit capul de ce-i al meu, mi l-au umplut cu o gândire corespunzătoare care mi se

potrivea ca nuca-n perete. Iar când s-a văzut că grefa prinsese foarte bine, că nu mai aveam nevoie de nimeni ca să-mi refulez valurile ce-mi veneau din străfundurile fiinţei, am fost lăsată să trăiesc liber.

Acum când, în străduţa înfundată, făcusem inventarul harababurii, când îmi aminteam, cu precizie, detaliile minuţioasei spălări a creierului la care fusesem supusă şi graţie căreia devenisem aproape demnă de mama, de familie, de clasa mea, acum, când cunoşteam, când descopeream vicleşugul prin care aceste suplicii fuseseră practicate şi îndurate până la capăt, întru dragoste, onoare, frumuseţe, bine, ce-mi mai rămânea? Vidul. Cine eram? Nimeni. Unde să mă duc? Nicăieri. Nu mai exista frumuseţe, nici onoare, nici bine, nici dragoste, cum nu existau, din aceleaşi motive, rău, ură, ruşine şi urâţenie.

Descifrând halucinaţia crezusem că mă aduc pe lume, crezusem că mă nasc. Acum mi se părea că scoţând ochiul din capătul ţevii îmi provocasem propriu-mi avort. Acel ochi nu era doar al mamei, al lui Dumnezeu, al societăţii, era şi al meu. Se distrusese ceea ce eram, iar în locul meu se afla un zero, începutul şi sfârşitul, acel punct din care totul basculează înspre cât se poate de mult ori cât se poate de puţin, zona vieţii moarte şi a morţii vii. Era cu putinţă să ai în acelaşi timp zero zile şi treizeci şi patru de ani? Eram un adevărat monstru. Cel mai înspăimântător lucru nu era că mă aflam acolo, ci că ştiam că mă aflam acolo şi că o ştiam cu acea limpezime rece şi cu acea certitudine pe care le oferă psihanaliza. Eram o uriaşă paralizată de o simplă hârtie de muşte sau o muscă prinsă într-o capcană pentru o uriaşă. Grotescă, ridicolă, stupidă.

Vai! Ah, nebuna! Vai, ah, nebuna!

Cel mai rău era gândul că toţi cei din mediul meu suferiseră aceeaşi soartă ca mine. Atunci, de ce doar eu reacţionasem atât de bine şi totodată atât de prost la

dresaj? Pentru că realmente mintea îmi era bolnavă şi pentru că eram deosebit de slabă şi de inconsistentă? Nu concepeam decât această alternativă care era un hău, un infern.

Mă duceam în străduţa înfundată, mă lungeam, iar acum nu mai spuneam nimic. Nimic. Nu mai aveam nimic de spus. Nu mai găseam nimic de spus. Doctorul şi cu mine ne cunoşteam într-atât, încât mi-erau destule câteva cuvinte ca să-i explic ce se mai petrecuse de la ultima şedinţă. Apoi venea tăcerea. O tăcere apăsătoare, mohorâtă. Mi se întâmplase până şi să adorm acolo, pe canapea, scăpând astfel cu totul de realitatea absurdă, derizorie.

Vag. Vag. Acelaşi peisaj ca acela din adolescenţă: un deşert cenuşiu, ceţos, sub un cer bej, calm. La ce folosea să tot merg pe acolo? Mereu era la fel.

De ce persistam să mă duc în străduţa înfundată? Canapeaua. Ochii mei deschişi spre pânza de iută care tapeta pereţii, platitudinea aceea cenuşie şi bej, simultan uni şi imprecisă. Ochii mei deschişi spre deşertul meu angoasant, simultan ceţos şi neted.

Într-un loc plat şi neted, lipsit de vegetaţie, lipsit de relief, într-o zi închisă din copilărie l-am întâlnit pe tata. Aveam şase-şapte ani. Îmi adusese un cadou: un cub din catifea roşie împodobit cu panglici din satin auriu. Magnific! Un asemenea ambalaj nu putea conţine decât un foarte frumos cadou. Eram ca de obicei stingherită de prezenţa ambiguă a tatălui, de tandreţea şi de iubirea voioasă pe care le avea faţă de mine. Râdea, ochii lui străluceau.

— Deschide, să vezi ce-i înăuntru.

Aş fi preferat să deschid cutia când nu mai era el de faţă, dar insista.

Aşa că, încetişor, am tras de o parte din nodul auriu şi cutia, brutal, s-a deschis de la sine, dând la iveală un drăcuşor ce se balansa la capătul unui arc, scoţând limba, străpungând cu nişte ochi gata să-i iasă din orbite, strâmbându-se. Era foarte urât, foarte tâmpit, mă speriase. Ce decepţie! M-am pus pe plâns, ruşinată la culme. Trădată!

Drăcuşorul meu din stadiul de adultă era micul doctor. Îmi ofeream luxul să vin să văd de trei ori pe săptămână un drăcuşor ce mă decepţiona şi mă ridiculiza. Cheltuiala era enormă. Preţul şedinţelor înghiţea aproape tot ce câştigam. După ce plăteam întreţinerea şi gazele, lumina şi cantinele copiilor, îmi mai rămâneau cinci franci pe zi pentru toate celelalte. Era greu. Această mizerie însă se potrivea cu deşertul meu. Din moment ce copiilor nu le lipseau lucrurile esenţiale, la ce să-mi trebuiască mai mulţi bani? Mă pierdusem în incoerenţă.

Eram o nebunească nebuloasă răsucindu-mă în jurul unui centru indefinibil. Până atunci centrul vieţii îmi fusese, conştient ori inconştient, mama. Fusese arsă de analiză ca de un acid. Nu mai rămânea nimic din ea. Eu însă nu ştiam să fac altceva decât să mă răsucesc în jurul ei, al principiilor ei, al fantasmelor ei, al pasiunii ei, al tristeţii ei. Chiar dacă unele părţi din fiinţa mea se desfăceau în lungi şuviţe lânoase, ondulate, ce pluteau în depărtare, libere în aparenţă, de fapt erau puternic legate de centrul vârtejului pe care-l reprezenta ochiul, de-acum scos, al mamei.

În Sertao, o regiune deosebit de uscată şi de aridă din Brazilia, cresc ici şi colo vreo câteva tufişuri de vegetaţie. Când încerci să le smulgi descoperi că au rădăcini puternice şi că se îngroaşă afundându-se în pământ. Dacă te îndârjeşti să le dezgropi observi că sunt în legătură cu rădăcinile tufişurilor vecine şi că toate converg spre o

tulpină solidă ce se adânceşte încă şi mai mult, îngroşându-se şi în cele din urmă ajunge la un unic trunchi uriaş ce sfredeleşte pământul ca un trepan. În fapt, îţi dai seama că e vorba de un copac uriaş ce s-a îngropat singur la douăzeci-treizeci de metri sub nivelul solului, pentru a găsi apă. Prin urmare, tufişurile pe care le vezi în deşertul din ţinut nu sunt decât vârfurile crengilor acestui copac gigantic.

Eram aceste tufişuri. Însă, privată de trunchiul ce scotea apa din adâncuri, aveam să mor.

X

Nu ştiam de ce mai veneam în străduţa înfundată. De altfel, lipseam de la multe şedinţe. Uitam cu totul de ele ori greşeam ziua sau ora. Ajungeam în faţa intrării; era un fel de ceremonial pentru sunat: trebuia deschisă o primă uşă cu geam, ce dădea direct spre grădină şi, în interior, pe tocul uşii, se afla un buton pe care trebuia să apeşi pentru ca în biroul doctorului să se audă o sonerie. Numai iniţiaţii ştiau. În acest mod nu-l vedeai niciodată decât pe el. Dacă ajungeam la fix mă introducea direct în birou şi-mi puteam imagina că stătuse acolo, să m-aştepte, de la ultima şedinţă. Era însă îndeajuns să ajung cu cinci minute mai devreme ori mai târziu ca să dau peste siluete, mai degrabă umbre. Fie peste „bolnavul dinainte”, cu capul între umeri, înfăţişare jenată, privire camuflată şi furtivă. Fie peste cei de-ai casei pe care îi identificasem de-a lungul anilor ca fiind: tata, mama, sora. Nu ştiu dacă erau realmente aceştia.

Pe atunci, aşadar, mi se întâmpla adeseori să urc treptele peronului îngust, să deschid prima uşă cu geam, să apăs pe butonul interior şi să aştept. Auzeam imediat deschizându-se uşa de la birou, cei trei paşi mari ai doctorului traversând holul şi îl vedeam apărând la uşa de la intrare întredeschisă. Ochii lui şterşi, reci, limpezi, măriţi printr-o uimire simulată, corpul său mic foarte drept, vocea un pic tremurătoare şi totuşi autoritară.

— Aţi greşit, nu vă aştept astăzi. (Sau: „Nu e ora, vă aşteptam mai devreme”.)

Până să mă scuz şi dispărea, lăsându-mă în faţa uşii închise, adică în faţa mea însămi. Frustrată şi vinovată. Vinovată, pentru că ştiam ce şoc era să auzi acea sonerie în plină şedinţă, chiar de nu spuneai nimic, să-l vezi pe doctor ridicându-se, ieşind, era insuportabil.

În toată această interminabilă perioadă, făcuse, când şi când, unele scurte remarci care, încetişor, încolţeau înăuntrul meu.

Că şedinţele de la care lipseam trebuiau plătite.

Eu, care n-aveam un ban, gândindu-mă că trei sferturi de oră de mutism ori de absenţă mă costau o avere: patruzeci de franci.

Că tăcerea avea un sens. De tăceam nu însemna că n-am nimic de zis. Însemna fie că ascundeam ceva, fie că mă aflam în faţa unui obstacol pe care mi-era frică să-l trec. Dacă voiam să progresez, trebuia deci fie să vorbesc despre ce voiam să ascund, fie să fac eforturi ca să definesc obstacolul invizibil ce mă ţinea în loc; singurul mijloc de a izbuti era să spun absolut tot ce-mi trecea prin cap. Şi nu-mi trecea nimic.

Că cele mai mărunte manifestări ale mele aveau un sens. Spre exemplu, în acea perioadă de tăcere totală, dacă scoteam un suspin, chiar foarte slab, doctorul spunea: „Da?... Da?”, ca pentru a-mi da de înţeles că

poate era o deschidere atunci, exact în momentul în care scosesem suspinul. Trebuia să încerc să găsesc ce mi se petrecea în minte în acea clipă. La fel şi când îmi schimbam poziţia (căci puteam rămâne abătută, culcată ghemuit, întoarsă spre perete, fără să mă mişc pentru nimic în lume, pe toată durata şedinţei) îi auzeam acel „Da?… Da?”.

Atitudinea în viaţa de zi cu zi nu-mi era prea diferită de aceea pe care o aveam la doctor. Dacă mă controlam în faţa copiilor (când eram împreună toţi patru vorbeam, ne jucam, pregăteam temele şi lecţiile pentru ziua următoare), dacă izbuteam să lucrez (scriam acasă texte de publicitate) putând astfel să-mi plătesc şedinţele şi să-mi hrănesc copiii, în restul timpului eram mută. Nu puteam comunica cu nimeni, mă ghemuiam în pat şi stăteam acolo ore-n şir, fără să mă gândesc la nimic anume, înecată într-un fel de supă călduţă şi fadă din care mă scotea uneori frica, făcându-mă să mă ridic în fund, să mă agit, accelerându-mi respiraţia. Îmi era imposibil să spun de ce îmi fusese frică. Mi se întâmpla să adorm îmbrăcată. Deschideam ochii, era dis-de-dimineaţă, era acelaşi lucru. N-avea nicio importanţă faptul că există zile şi nopţi.

Uitarea e încuietoarea cea mai complicată, însă numai o încuietoare, nu e o gumă ori o sabie, nu şterge, nu ucide, închide. Acum ştiu că mintea captează totul, clasifică totul, ordonează totul şi întreţine totul. Totul înseamnă: până şi ceea ce cred că n-am văzut, auzit sau simţit, până şi ceea ce cred că n-am înţeles, până şi mintea altora. Fiecare eveniment, oricât de minuscul ar fi, oricât de cotidian ar fi (ca, de exemplu, că mă întind dimineaţa căscând), e catalogat, etichetat, strâns în uitare, însă indicat la nivelul conştiinţei printr-un semnal adeseori microscopic: o rămurică de miros, o scânteie de culoare, o licărire de lumină, o bucăţică de senzaţie, o aşchie de cuvânt. Şi chiar

şi mai puţin: un fâşâit, un ecou. Şi chiar şi mai puţin: un nimic ce-ar exista.

E îndeajuns să fii atent la aceste semnale. Fiecare păzeşte un drum la capătul căruia se află o uşă zăvorâtă, iar în spatele ei se găseşte amintirea intactă. Nu încremenită în moarte, ci, dimpotrivă, vie, realmente vie, nu doar cu lumina ce-i este proprie, cu mirosurile, cu mişcările, vorbele, zgomotele, culorile ei, ci şi cu senzaţiile, cu emoţiile, cu sentimentele, cu gândirea ei, şi cu două antene, două mijloace posibile de a prinde ce-i înainte şi după.

Afundându-mă, cum am făcut-o vreme de şapte ani, ca să mă vindec, în cercetarea inconştientului, am înţeles mai întâi sistemul de semnale, apoi am găsit secretul deschiderii majorităţii uşilor, în fine, am descoperit că existau uşi pe care le credeam imposibil de deschis şi în faţa cărora tropăiam în disperare. Angoasa provenea atunci din faptul că aveam certitudinea că nu mai există mijloc de a face cale întoarsă. Situaţia era ireversibilă: imposibil de a părăsi ori de a uita vreo uşă greu de deschis şi în spatele căreia se găsea vreun remediu pentru a-mi linişti şi îngriji mintea bolnavă.

Şi dacă n-aş izbuti? Şi dacă toate astea nu erau decât o vulgară sugestie? Şi dacă mă aflam pe mâinile unui şarlatan? Şi dacă aş lua iarăşi medicamentele mele bune care mă adormeau? Şi dacă aş lăsa totul baltă?

E formidabilă rezistenţa pe care o opune mintea la deschiderea acestor uşi. A mea se manifesta cu o forţă fantastică. Stătea acolo de pază îndărătul a câte ceva care mă rănise, care-mi făcuse mult rău, care-mi făcuse fiinţa ţăndări. Nu voia să revin într-acolo, nu voia să sufăr din nou de acel rău uitat. Punea moartea de gardă ca să păzească mai bine uşa. Moartea cu putrefacţiile ei, cu lichidele sale împuţite, cu ale ei cărnuri în descompunere,

cu scheletu-i albicios de care atârna moale o bucată de carne colcăind de viermi. Punea acolo în faţă orori, tot ceea ce eu, pe-atunci, consideram a fi orori: spectacole ce mă făceau s-o iau la fugă, imagini care mă făceau să vomit, ceva extrem de periculos. Cel mai adesea însă, în faţa uşii era vidul. Un vid colcăind de lucruri invizibile, un vid fascinant care-mi provoca ameţeli, un vid îngrozitor.

Prima uşă s-a deschis aproape fără să-mi dau seama.

Am avut, într-o noapte, un vis pe care nu-l mai avusesem de multă vreme şi care se repetase totuşi aproape în toate nopţile din tinereţe.

Mă aflam într-un loc plăcut care, în funcţie de zile, era fie complet gol, fie plantat cu pini maritimi. Pământul era uşor fărâmiţat, uneori chiar nisipos, totuşi tare.

În liniştea şi în blândeţea acestui decor pătrundea un călăreţ, el însuşi în totală armonie cu ansamblul. Calu-i mergea la trap într-o cadenţă foarte lentă. Îl ducea într-un manej dreptunghiular pe care-l delimita cu precizie făcând mai multe ocoluri exact la fel, animalul punându-şi copitele în urmele pe care le lăsase în trecerile anterioare. Bărbatul putea fi un călăreţ din Evul Mediu în armură (în acest caz flutura un splendid steguleţ de luptă, iar calul era acoperit din plin cu valtrap) ori un călăreţ modern îmbrăcat în tweed şi lenjerie fină (o mică eşarfă din mătase, parfum delicios dintr-un amestec subtil de vértiver[10], de piele şi de bălegar). Nu mă privea niciodată. Îl consideram foarte seducător şi ştiam că avea cunoştinţă de prezenţa mea.

La un moment dat, accelera ritmul trapului: foarte exact, mişcările calului deveneau mai profunde, mai marcate, cam în felul practicilor de la Haute-Ecole; efectul consta în balansarea călăreţului din faţă spre spate în mod regulat. Pe măsură ce cadenţa se accentua, călăreţul îşi scurta traseul, astfel că în cele din urmă ajungea să se

---

[10] Plantă indiană a cărei rădăcină e folosită în parfumerie (N. t.).

învârtă în cerc în mijlocul dreptunghiului. Nu-i vedeam ochii, nu-i întâlneam privirea şi cu toate astea bănuiam că mi-ar fi uşor să sar pe crupă, în spatele lui şi că acest lucru nu i-ar fi displăcut. Totuşi, cu cât se învârtea mai mult, cu atât terenul devenea pentru mine mai păstos, un fel de sos alb sau de maioneză în care mă împotmoleam, mă afundam, îmi paraliza mişcările, mi le îngreuna. Nu mai izbuteam să scap de acel lipici gros, moale, care mă sufoca.

Mă trezeam tresărind brusc, plină de transpiraţie, fără suflu. Detestam acel vis care tindea să devină un coşmar şi-mi făcea inima să bată de să-mi sară din piept. Eram incapabilă să-l identific pe cavalerul care pentru mine n-avea chip, pentru că n-avea privire. De altminteri, nu pricepeam nimic din acea imagine care-mi lăsa o impresie de groază şi a cărei amintire încercam s-o refulez.

Retrăind acel vis pe canapeaua din fundătură, precizând cât mai mult cu putinţă fiecare element care-l alcătuia, mi-am dat seama că eram pe punctul de a descrie două universuri. Unul pe care-l cunoşteam bine, cel al medicului meu, universul mamei: nepericulos, plăcut, un pic plictisitor, un pic trist, ponderat, cuviincios, armonios, plat. Celălalt pe care nu-l cunoşteam, dar îl doream inconştient în acea vreme în care am avut visul, al aventurii, al bărbatului, al sexului (întrucât acel călăreţ îmi plăcea enorm), universul străzii. A rămâne şi a pleca. Mă împotmoleam în rezolvarea problemei, insolubilă pentru o fetiţă.

Mama însemna armonia tristă a peisajului. N-aveam nevoie de ochiul ei ca să-mi impun propria-i regulă. Ochiul era deja înăuntrul meu. Vedeam prin ea. Eu nu mai aveam privire sau cel puţin eram în stare de la şapte-opt ani (când am început să visez călăreţul) să lupt şi să-mi

resping inconştient privirea personală cu riscul de a fi paralizată ori asfixiată.

Cât despre călăreţ, acesta nu mă privea, mă lăsa liberă. Vorbind despre el, am început să pricep ce-mi plăcea cu adevărat, ce doream cu adevărat pe când eram copilă. Am înţeles şi de ce, mai târziu, nu-mi plăcea să fiu privită când făceam dragoste şi de ce, de cum mi s-a agravat boala, nu mai puteam simţi plăcere decât dacă îmi imaginam că mă împerechez cu un animal, în special un câine. Fantasmă ce mă dezgusta şi mai mult de mine şi de care nici nu îndrăzneam să-i vorbesc doctorului.

Am început să vorbesc, iar fantasma s-a îndepărtat de mine, nu mă putea judeca, mă lăsa liberă, privirea unui câine nu mă putea nici umili, nici răni.

De fiecare dată când am deschis câte una dintre uşile temute am observat, pe de o parte, că mecanismul încuietorii nu era aşa de complicat pe cât credeam şi, pe de altă parte, că acolo unde mă temeam că descopăr groaza, tortura, oroarea, descopeream fetiţa în toate stările ei: nefericită, înnebunită, înspăimântată. Mi-era frică să nu dau peste ceea ce putea să sperie o femeie de treizeci şi patru de ani care văzuse bărbaţi omorându-se pe stradă, care-şi simţise copiii născându-se, sfâşiindu-i viscerele, care ştia ce-nseamnă napalmul, tortura, lagărele de concentrare. Descopeream însă frica unei copile. În spatele uşii se afla fetiţa terorizată pentru că un gândac mare tocmai intrase în crăpătura unui perete, chiar deasupra capului ei, pentru că un domn o filma pe când făcea pipi, paralizată de un călăreţ ce o vizita noaptea, îngrozită de un robinet de hârtie. Retrăiam momentul împreună cu ea, deveneam ea, aveam frica ei. Apoi dispărea. Eu mă trezeam şi mă apucam să curăţ de buruieni terenul recent cucerit. Spaţiu-mi devenea tot mai întins. Îmi era mai bine.

În prima parte a analizei îmi dobândisem sănătatea şi libertatea corpului. Acum aveam să-ncep, încetişor, să-mi descopăr fiinţa.

Iniţial treaba a fost dificilă pentru că nu aveam încredere în mine. Mă temeam să nu dau peste cineva care n-ar fi ştiut să-şi înăbuşe defectele şi viciile. A trebuit să fac nenumărate incursiuni în inconştient pentru a mă convinge că era sălbatic şi liber, însă incapabil de răutate. Binele şi răul aparţineau conştiinţei mele, mie-mi revenea să le configurez după cum îmi convenea.

Tratamentul s-a terminat atunci când m-am simţit în stare să-mi asum răspunderea propriilor gânduri şi a propriilor acte, oricare ar fi ele. Asta mi-a mai luat încă patru ani.

XI

Mi-au trebuit primii patru ani de analiză, acel mare număr de şedinţe, ca să-mi dau seama că eram în curs de a urma o psihanaliză. Până atunci mă lăsasem în voia acestui tratament de parcă era o vrăjitorie, un fel de exerciţiu agil de magie care mă proteja de clinica de psihiatrie. În zadar progresam, nu ajungeam să mă conving că simplu-mi fapt de a vorbi îmi va elimina definitiv acel haos, acel rău atât de adânc, acea dezordine devastatoare, acea permanentă frică. Mă aşteptam ca, dintr-o clipă într-alta, totul s-o ia de la capăt: sângele, angoasa, năduşeala, tremurăturile. Mă minunam într-atât văzând că se prelungeau momentele de răgaz, încât nu realizam că mă schimbasem profund. Eram tot mai puţin în mod arbitrar la discreţia celorlalţi şi a hazardului.

Strada înfundată se preschimba într-un laborator sau într-un castel cu porţile închise. Micul doctor îmi era pavăză şi martor al călătoriilor în inconştient. Drumul meu era de-acum jalonat cu puncte de reper pe care el le cunoştea la fel de bine ca şi mine. Nu mă mai puteam pierde.

Întâi am retrăit momente ce mi-au servit drept scut împotriva ceva-ului lăuntric, de parcă voiam să-i dovedesc şi să-mi dovedesc mie însămi că n-am fost mereu bolnavă, că exista în mine un embrion ascuns pe care-l puteam regăsi şi pe baza căruia m-aş dezvolta. Căutam să precizez cum şi de ce devenisem bolnavă psihic.

Procedând astfel am scos la lumină personalitatea nesănătoasă a mamei. Revedeam scenele pe care le voi descrie acum în toată strălucirea vieţii.

Vacanţele de vară ni le petreceam în parte într-o casă pe malul mării, care se numea Salamandre. Albă cu obloane albastre. Un culoar central deservind opt dormitoare şi, în capăt, un living-room spaţios dând înspre Mediterana. La cealaltă extremitate a culoarului, o curte în care erau plantate cârciumărese, zorele şi, jur-împrejur, bucătăria, camerele de serviciu, spălătoria, garajul. Un mic univers închis, rezervat familiei reunite în totalitate acolo, însă deschis spre cer şi mare.

Viaţa în acel loc era veselă şi fără constrângeri. Îmi petreceam zilele alergând în costum de baie pe stânci şi pe nisip, jucându-mă în apă. Nany mă supraveghea de pe plajă, unde ore în şir stătea la taclale şi tricota împreună cu bonele din vilele vecine ocupate de prieteni ori de cunoştinţe.

Mesele la Salamandre erau delicioase, alcătuite din supe gazpacho, salate, băuturi răcoritoare din suc de fructe şi lichior, prăjeli, crustacee, însă eu nu aveam voie. Până la zece ani copiii nu trebuiau să mănânce la masă cu

adulţii. În plus, aveau un regim special, în stilul britanico-american, pe bază de cereale, hamburger, fructe şi legume fierte sau crude. Foarte sănătos. Îmi luam deci masa înaintea adulţilor. Nany stătea lângă mine şi-mi observa ţinuta şi masticaţia. Căci mama spunea cu multă ştiinţă: „Alimentele bine mestecate se digeră mai uşor”. Aşa că Nany repeta: „Mestecă. Por l’amor de dios, mestecă!”

Într-o seară, la Salamandre, mă aşezasem în faţa tacâmului meu, la capul mesei deja aranjate pentru cina celor mari.

Benaouda trăsese obloanele făcându-mi câte o grimasă la fiecare fereastră. Era jocul nostru de seară. Partea de sufragerie din living-room era luminată cu o lustră arabă pe care o găseam splendidă, pentru că semăna cu un pom de Crăciun. Era compusă dintr-o suprapunere de stele din aramă ale căror nenumărate şi lungi braţe susţineau nişte creuzete din sticlă colorată: albastre, roşii, galbene, verzi. În aceste creuzete (foste lămpi cu ulei) ardeau becuri ce proiectau în acel colţ al spaţioasei încăperi nişte lumini multicolore.

Partea de salon rămânea în penumbră. Cel mai tânăr unchi al meu, care avea doar cu vreo zece ani mai mult decât mine, adică avea aproape cincisprezece ani, se plictisea într-un fotoliu mare din ramuri de palmier. Îşi ţinea piciorul drept în faţă, întins într-o gutieră: suferea de un epanşament de sinovie. Mama îmi explicase că lichidul sinovial era asemeni uleiului cu care Kader îmi ungea lanţul şi pedalele bicicletei. Astfel, tânărul meu unchi, în urma unei căderi, pierduse lichidul care lubrifia genunchiul. Ca să-l recapete trebuia să stea nemişcat... Ţinea mult la mine şi totdeauna îmi făcea complimente în legătură cu buclele, cu pistruii, cu genunchii juliţi, cu rochiile. Şi eu ţineam mult la el. Nu era nici adult, nici copil

şi totuşi poseda acea extraordinară superioritate de a-mi fi unchi, fratele mamei. Mi se întâmpla să adorm la masă, în mijlocul cinei, într-atât mă obosiseră zilele-mi de mare, de soare şi nisip. Unchiul, când era valid, mă lua în braţe şi mă ducea până în cameră la mine. Îi simţeam tandreţea chiar înainte de a mă cufunda pe de-a întregul în somn.

Aşadar, eram bine apărată în acea seară: Nany alături de mine, unchiul în faţă, de cealaltă parte a mesei, lustra în formă de stea deasupra capului şi marea ce se odihnea afară şopotind din adâncuri. Tocmai atunci Messaouda mi-a pus în faţă o farfurie plină cu supă de legume. Detestam mâncarea asta. În special firele de praz, faţă de care simţeam o repulsie totală. Nu le puteam înghiţi. Era un refuz visceral imposibil de trecut. Îmi încleştam maxilarele, nu voiam să duc lingura la gură. Înghiţeam fiertura care-mi aluneca singură pe gât, însă nu lăsam să intre nicio fărâmă din legume, mai cu seamă prazul.

Atunci a venit mama, frumoasă, parfumată, cu părul ondulat bine lipit de cap. Dintr-o singură privire înţelesese situaţia.

— Trebuie să-şi mănânce supa.

— Doamnă, dar n-o poţi face cu niciun chip să înghită legumele.

— Lasă-mă pe mine.

I-a luat locul lui Nany, lingura.

— Nu ţi-e ruşine, trebuie să fii hrănită ca un bebeluş!

Nimic de făcut, dezgustul meu era prea puternic, imposibil să-mi descleştez dinţii. Mama, enervată, s-a ridicat de pe scaun.

— Continuaţi. Nu se va culca până ce nu-şi va fi terminat ce are în farfurie şi nu va mai primi nimic altceva.

Apoi a ieşit, iar eu am rămas în faţa supei, încredinţată că n-o să mănânc nimic, cu toată supărarea pe care i-o puteam pricinui mamei acţionând astfel.

După câteva clipe a scârţâit pietrişul din faţa casei. Cineva mergea pe sub ferestre. Apoi o pietricică a lovit în oblonul cel mai apropiat de mine. Am deschis gura şi am înghiţit legumele. Unchiul şi Nany nu spuneau nimic. Încă vreo câteva clipe şi o a doua pietricică, o altă lingură înghiţită ca un purgativ. O a treia pietricică, o a treia, a patra, a cincea înghiţitură, agăţându-mă de masă ca să-mi înving scârba. Atunci unchiu-meu, care nu părea nicidecum îngrozit, a zis:

— Ai face mai bine să-ţi mănânci toată supa pentru că am impresia că vânzătorul de haine e prin preajmă şi de nu eşti cuminte, te ia cu el.

Vânzătorul de haine era un om care cumpăra hainele vechi de prin cartierele frumoase şi se ducea să le vândă altundeva. Mergea încet pe străzi scoţând, la intervale regulate, un strigăt ascuţit: „Hai...ne! Hai...ne... le...!” Îmi provoca o adevărată spaimă pentru că purta, atârnând de capătul curelei, piei de şobolani uscaţi formându-i pe şolduri un fel de basc. Mă ascundeam când îi auzeam strigătul, iar mama mă ameninţa că mă dă vânzătorului de haine, dacă nu eram cuminte.

Dar vânzătorul de haine nu trecea pe la Salamandre, nu putea fi el. Înghiţeam totuşi tot ce era în lingura pe care mi-o întindea Nany.

Deodată, în liniştea totală din spaţioasa încăpere, în noapte, în timpul suspendat de surpriză, am auzit foarte aproape de mine:

— Hai...ne! Hai...ne...le!

Era aici! Nu-mi terminasem farfuria! O să mă ia cu el! M-a cuprins groaza, un fel de fior puternic m-a zguduit, mi-a strâns abdomenul şi, ca şi cum îmi dădeam sufletul, supa înghiţită mi-a ieşit din nou pe gură ca un gheizer. M-au cuprins spasmele, vomam apă, aer, nimic. Nany mă ţinea de frunte şi, surprinzător, unchiul râdea.

Mama revenise. Într-o fracţiune de secundă a văzut frumoasa faţă de masă împroşcată cu ce vomasem. I s-a crispat faţa: o decepţionasem încă o dată. Îi înţelegeam stratagema: făcuse pe vânzătorul de haine ca să mă forţeze să-mi mănânc supa. N-a mers după cum credea. În privire şi în voce avea o exasperare isterică.

— Îşi va mânca toată supa, totuşi! Va trebui într-o bună zi să înceteze, copila asta, o dată pentru totdeauna, cu capriciile. Nu mă voi clinti de aici. Nu vom cina până ce ea nu va fi terminat.

Atunci am mâncat singură supa vomată şi am făcut-o nu pentru a-i plăcea, ci pentru că simţeam în ea ceva periculos, bolnav, ceva ce o depăşea şi mă depăşea, ceva mai îngrozitor decât vânzătorul de haine.

Această întâmplare a stârnit mai apoi râsul întregii familii, alertate de tonul ridicat al vocii. Şi-o povesteau unii altora în cele mai mărunte detalii. Pentru a conchide, s-a zis despre mama: „E severă, însă e dreaptă”. Fraza aceasta nu izbutea să-mi intre în cap. Nu înţelegeam ce-nsemna, o refuzam.

Nu reuşeam să atrag pentru multă vreme asupra mea afecţiunea şi atenţia mamei, decât atunci când eram bolnavă. Mă-ntorceam de la şcoală arzând, cu ochii în flăcări, dârdâiam. Pe drumul spre casă, Nany decretase deja: „Nu e-n regulă”. De cum soseam, mama era prevenită şi camera mi se preschimba într-o cameră de bolnavă. Mama întindea pe comodă un gen de pânză de altar scrobită şi brodată pe care rânduia medicamentele, termometrul, linguriţe de argint pe farfurioare şi, tronând în mijlocul acestui calabalâc, un mic ceainic de porţelan cu flori, a cărui bază forma o grotă unde ardea o flăcăruie ce păstra în permanenţă caldă infuzia de verbină pe care o adoram.

— Trebuie să bei mult când ai febră.

Mama venea spre patul meu, se aşeza, se apleca spre mine şi mai degrabă îmi pipăia decât îmi săruta fruntea şi tâmplele. O făcea din colţul buzelor şi cu obrazul, atent, o parte a feţei, apoi cealaltă parte, prin atingeri repetate, ţinându-mi bine bărbia între palme. Aceste alăturări uşoare, rapide şi precise mă umpleau de fericire şi de tandreţe.

— Ai o febră serioasă. Să văd, deschide gura.

Totdeauna în acest loc se descoperea secretul. Se folosea de una din linguriţele de pe comodă ca să-mi apese limba în jos, mânuia o lămpiţă ca să-mi vadă gâtul.

— O frumoasă anghină cu puncte albe. O s-o ai opt zile.

Se străduia să-mi explice că eram bolnavă pentru că eram neglijentă, neascultătoare, imprudentă etc., dar asta nu mă împiedica să fiu cea mai mulţumită fetiţă din lume. Ştiam că, opt zile, mă va îngriji cu tot zelul. Cu gâtul în suferinţă, cu acele curbaturi resimţite în tot corpul, mă lăsam dusă în patul meu unde fuseseră puse aşternuturi proaspete, atât de proaspete încât, atunci când m-am ghemuit înăuntru, contactul cu ele mi-a provocat un frison. Eram moale şi fragilă ca un fruct foarte copt.

Nu numai că mă îngrijea, dar stătea acolo, lângă mine, tăcută, îndeletnicindu-se cu ceva de citit sau cu vreun lucru de mână. Cu ea zilele treceau repede şi, de cum se lăsa întunericul, toată camera începea să se clatine din cauza flăcării pâlpâitoare a lămpiţei ce-i dădea verbinei un parfum delicat, delicios. Umbrele disproporţionate ale mobilelor şi ale obiectelor formau o cavernă fermecată şi călduroasă unde se înălţa vocea mamei cântând ca să mă adoarmă, să mă legene, blândă, plină, un pic joasă: „Mama omuleţului i-a zis într-o dimineaţă: la cincisprezece ani eşti la fel de înalt precum covata noastră de pâine. În oraş poţi să fii un bun ucenic, dar ca să ari pământul eşti mult prea mic, amice, eşti mult prea mic, păi, da!” Urma

povestea lui Grégoire, micul Chouan[11], până la moartea-i în plin şuierat de gloanţe: „Însă unul dintre ele îl loveşte între ochi, prin gaură iese sufletul, Grégoire e în ceruri”. Atrocitatea acestui final şi strofa următoare în care Iisus îşi întredeschide „mantia-i roz”, ca să-l apere pe copil şi să-l ascundă, mă tulburau. Ea cânta dând mai cu seamă atenţie pasajelor poetice şi dramatice. Mai erau şi *Batistuţele din Cholet* şi multe alte cântece triste şi drăguţe care mi-au rămas în cap şi nu-mi vor ieşi niciodată. Vor fi totdeauna importante pentru mine deoarece sunt încărcate de nopţi plăcut mirositoare şi de iubire.

Mâinile îi erau răcoroase, uşoare, extrem de îndemânatice şi făcute pentru a îngriji. Nimeni altcineva nu ştia să facă mai bine o injecţie sau să schimbe un pansament. Mâini ca de păsări, ca de pisici. Mâini care se înmulţeau, erau iuţi, experte. Mă învelea bine, îmi mai pipăia fruntea:

— Acum o să dormi, micuţa mea dragă.

Îmi vorbea cum o auzisem vorbindu-i copilului ei pe mormântul de la cimitir. Vocea şi mâinile sale mă mângâiau.

Ah, aveam iubirea ei! Cât era de frumos, cât era de simplu. Adormeam fericită, arzând de febră.

Cel mai bine era dimineaţa. La trezire, gâtul mă durea mai puţin, saliva trecea mai uşor, termometrul indica o scădere a temperaturii. Simţeam furnicături în gamba piciorului şi dorinţa să mă mişc.

— Nu trebuie să ieşi din pat. Nu eşti câtuşi de puţin vindecată.

Pentru a mă face să stau liniştită mă aşeza în fund, îmi punea perne la spate şi-mi citea. Îmi citea mai ales fabule

---

[11] De la Jean Chouan, porecla unuia dintre şefii insurgenţilor din vest; *Les Chouans*, roman de Balzac. (*N.t.*).

de La Fontaine şi poeme, cu intonaţie. Pentru aceste şedinţe lua mereu aceleaşi cărţi. Le ştiam cu precizie locul în bibliotecă. Era una pe care o aşteptam cu un amestec de nerăbdare şi de groază, o culegere de poeme de Jehan Rictus, autor parizian şi mizerabilist[12]. Dintre aceste texte, aprecia în chip special unul intitulat: „Bocetul bătrânei”[13]. Când mi-l anunţa, mi se făcea pielea de găină. Era povestea unui puşti din cartierul Ménilmontant care o lua pe o cale greşită şi ajungea la eşafod. Mama canaliei, îngenuncheată pe pământul anonim al pătratului condamnaţilor dintr-un cimitir din Paris, dădea drumul la o jelanie ce se întindea pe numeroase pagini. Mama îi împrumuta vocea. Acea transformare a mamei, ca şi cum şi-ar fi pus pe faţă o mască de târfă, şi-ar fi deghizat corpul în sărăntoacă, îmi stârnea o curiozitate nemaipomenită. La drept vorbind, în acea clipă, mama mă fascina, dar mă şi dezgusta. De unde-i venea asemenea zeflemea grosolană, aşa de surprinzătoare pentru o femeie ca ea, atât de demnă, atât de mândră, atât de bine-crescută, atât de strictă? Motivul e că textul era scris în argou parizian, iar mama îşi lăsa buzele să-i atârne într-o abandonare fără vlagă pentru a pronunţa „Menilmuche”[14] şi „Montmertre”[15] şi „lovituri de şiş” şi „omu’”, din care nu pricepeam mare lucru, doar că era vorba de un limbaj popular. Îmi dădea

---

[12] Care insistă pe aspectele cele mai mizerabile ale vieţii sociale. (N. t.).

[13] În franceză, „La jasante de la vieille”, care face parte din culegerea de poeme Cantilènes du malheur (Cantilenele nefericirii) (1902). (N. t.).

[14] Deformare a numelui unui cartier din estul Parisului, Ménilmontant. (*N.t.*).

[15] De la Montmartre. (*N.t.).*

însă explicaţii şi atunci înţelegeam că sărmana femeie plângea pentru că i se înmormântase fiul acolo, în acel pământ, fără să ştie exact unde, căci nu se indica prin nicio cruce, niciun semn, mormântul decapitaţilor... Plângea, plângea şi plângând îşi revedea băiatul în vremea când era doar un bebeluş trandafiriu şi dolofan, pe burta căruia se distra făcând „prr” ca să-i stârnească râsul, îi revedea gura cu buze tandre ce-i sugeau la sân şi capul cu bucle blonde. Capul acela care-i fusese retezat şi care era îngropat acolo, despărţit de corp.

Acest text era momentul de glorie al mamei şi nu arareori, când îl citea, vedeai apărând lumea din casă care venea s-o asculte. De altminteri, în familie, se spunea despre mama: „E o adevărată artistă”.

Uneori îmi punea pe genunchi, ca să mă uit la desene, *Infernul* lui Dante, cu ilustraţii de Gustave Doré, pe care-l legase în piele de şarpe, ori catehismul străbunicii, înţesat cu îngeri graşi şi extatici şi cu demoni care fac grimase...

Venea apoi vindecarea şi viaţa reîncepea ca mai înainte. De cum nu mai eram slabă fizic, se ridica şi se îndepărta, se întorcea la săracii ei, la bolnavii ei. Îmi rămânea amintirea preţioasă a atenţiei şi prezenţei ei şi impresia că eram prea mică pentru a-i înţelege cântecele, imaginile şi lecturile. Aveam vaga senzaţie că se înşela, că nu era normală.

În Elveţia locuiam într-o vilă mare, Edelweiss: o construcţie din lemn, cu două etaje, împrejmuită de un culoar în aer liber, spre care dădeau toate camerele de la parter. Jur-împrejurul casei se întindea peisajul elveţian la care râvnesc toţi albii din colonii: o pajişte cu iarbă verde şi proaspătă, presărată cu floricele încântătoare, o pădure de brazi în depărtare şi, cât vezi cu ochii, lanţurile munţilor Alpi.

— Respiraţi adânc, aerisiţi-vă plămânii, sunteţi aici pentru a vă însănătoşi.

Locuiam acolo împreună cu cea mai bună prietenă a mamei şi cu cei doi fii ai ei care erau de aceeaşi vârstă cu mine. Trei copii de şase şi şapte ani, încredinţaţi, în privinţa studiilor, unui preceptor ecleziastic, abatele Grandmont, pe care impetuozitatea noastră de tineri mediteraneeni îl depăşea şi care, pentru a ne face să stăm liniştiţi, ne povestea viaţa sfântului Guy de Fontgalant, tânăr recent beatificat, având particularitatea de a ajuta la regăsirea obiectelor pierdute când era rugat: „Sfinte Guy de Fontgalant, fă să-mi regăsesc batista”. Şi-ţi găseai batista.

Eram în 1936.

Sala de cursuri se afla la etajul doi al vilei, parcă suspendată între cer şi piscurile înzăpezite ale munţilor.

Într-o dimineaţă, un strigăt, mai curând un urlet, o voce puternică ce dădea alarma. Într-o clipită am fost pe palier, aplecaţi peste balustrada din stejar lustruit. Toţi locatarii procedaseră la fel, astfel că vedeam, mai jos, umeri şi cefe aplecate, precum ale noastre, înspre biroul de la intrare. În mijlocul spaţioasei case a scării, mama îşi înălţa faţa-i răvăşită, cu trăsăturile trase spre spate ca de nişte gheare, cu ochii bulbucaţi de groază, mai verzi decât de obicei:

— Comuniştii au luat puterea! Tocmai s-a anunţat la radio!

Comuniştii? Ce-nseamnă asta? Sunt oare nemţi care vin să ne ţintuiască de uşile hambarelor ca în perioada Marelui Război? De ce îi era atât de frică mamei?

Panica pusese stăpânire pe toţi ai casei. În douăzeci şi patru de ore bagajele erau făcute, vila încuiată, ne întorceam în Algeria, în galop!

— Vom lua expresul de noapte, în felul acesta vom străbate Franţa fără să vedem nimic.

Şi-i adevărat că dimineaţă eram deja la Marsilia, Mediterana, cu portul şi impozantul pachebot la chei. Uf! Eram primii îmbarcaţi. Aveam impresia că scăpasem ieftin. Aparent, comuniştii nu se aflau la malul mării întrucât totul părea calm. Încă o şansă că locuiam în Algeria, şi nu în Franţa. Nu puneam întrebări şi aveam grijă să fiu cuminte pentru că, în acele momente extrem de tensionate, mama era iute de mână şi, pentru un da sau un nu, se pricepea să tragă nişte palme care şfichiuiau lăsând urma celor cinci degete pe faţă ori pe fund. Nany însăşi o ştergea încetişor şi toată lumea odată cu ea.

Totuşi, imediat ce am urcat la bord, atmosfera s-a destins. În cabina mamei erau flori. Cine le trimisese?

Mama vorbea cu Nany:

— Am putut expedia o telegramă acasă pentru a-i înştiinţa. După spusele comandantului, se pare că acolo totul e bine... Nu-i agitaţie.

Apoi am ieşit. Acum era multă lume pe chei. Un domn, îmbrăcat într-un costum alb (un costum dintr-acelea pe care le poartă francezii care se duc în colonii), umbla cu paşi mari încolo şi-ncoace pe puntea noastră, în mijlocul unui grup de oameni ce-l ascultau cu seriozitate. Avea de asemenea pantofi albi, pălărie de panama, cravată roşie şi o garoafă roşie la butonieră.

Un difuzor a anunţat că vizitatorii şi însoţitorii trebuiau să părăsească vasul. Aveam să plecăm.

Bărbatul rămăsese singur şi şi-a rezemat coatele de bastingaj, foarte aproape de noi. Lumea se adunase în număr şi mai mare pe chei şi pe terasa de la Transat, exact în faţa noastră. Bărbatul făcea semne unor oameni din partea cealaltă. Se auzeau, ici şi colo, în vacarm, strigăte de neînţeles. O simţeam pe mama nervoasă. Atmosfera era încărcată.

Şi, dintr-odată, acel bărbat, care părea totuşi foarte bine-crescut, şi-a ridicat braţul drept în vârful căruia îşi încorda pumnul strâns şi toată mulţimea, din faţă, după un puternic „Ah!”, a făcut la fel. O pădure de pumni deasupra capetelor. Mama şi-a arborat un ton aspru pentru a-i vorbi lui Nany.

— Bănuiam eu, de câteva clipe. Cu siguranţă că-i unul din conducătorii lor de partid... După toate aparenţele, nu sunt aşa de săraci din moment ce călătoresc la clasa întâi şi pe deasupra în costum de alpaca!

Am îndrăznit să întreb:

— Cine e?

— Un comunist!

— Şi oamenii?

— Comunişti, muncitori. Nu mă mai enerva cu întrebările tale.

Muncitori! Comunişti! După tonul vocii, avusese aerul să spună că era totuna. Nu-nţelegeam nimic. Comuniştii păreau să fie oameni periculoşi şi totuşi mama spunea mereu: „Trebuie să fii foarte politicoasă cu muncitorii, sunt nefericiţi, oameni sărmani”. Sau: „Există copii de muncitori care n-au ce să-şi pună în farfurie, nici vreo jucărie să se distreze. Ar trebui să te gândeşti la ei când faci risipă”. Nedumerirea îmi era atât de mare încât, riscând să fiu repezită, am mai întrebat:

— Ce vor?

— Banii noştri, casele noastre, îmbrăcămintea noastră.

— De ce?

— Pentru că nu ne iubesc.

— Pentru că n-am fost destul de politicoşi cu ei?

Mama a înălţat din umeri, o exasperam. Era mai bine să tac şi să-i cer mai târziu explicaţii lui Nany.

Apoi sirena a dat semnalul de plecare. Marinarii se agitau pe uscat şi la bord ca să desfacă parâmele. Iar

atunci când vaporul a început în mod vizibil să se îndepărteze de chei, mulţimea, într-un singur glas foarte puternic, a făcut să răsune un cântec necunoscut, măreţ, formidabil, foarte frumos: „Hai la lupta cea mare, rob cu rob să ne unim”. Mama era palidă, vorbea sacadat.

— Trebuie să stăm aici în mod demn. Să nu-i facem să creadă că ne temem de ei. Trebuie să te comporţi mai bine ca niciodată. Nu-ţi fie frică, e doar o mascaradă.

M-a împins în faţă. Stăteam dreaptă, aproape în poziţie de drepţi, ca paralizată, în vreme ce asupră-mi se spărgea rostogolindu-se cântecul comuniştilor. Nu ştiu de ce m-am gândit că redingota mea din flanelă gri provenea de la Enfant Roi, că bereta-mi ecosez era de la Old England, că pantofii mei proveneau de nu ştiu unde, iar şosetele din aţă, de la Grande Maison de Blanc. Eram foarte corectă, extrem de curată, pentru a-mi reprezenta cu demnitate familia. O dată se nimerea bine, eu care mereu eram „şleampătă”, cum zicea mama.

Bărbatul în alb de lângă noi auzise vorbele mamei şi-i văzuse gestul, aşa că s-a apucat să cânte şi el, înălţându-şi încă şi mai mult pumnul: „Sculaţi, voi, oropsiţi ai vieţii, voi, osândiţi la foame, sus!”

Sfârşitul? Care sfârşit? Sfârşitul nostru? Moartea noastră? Mama era cu totul lividă acum, ţeapănă, cu faţa încremenită. Nu asistasem niciodată la un eveniment atât de grandios şi atât de dramatic. Mulţimea nu-l slăbea din ochi pe bărbatul cu garoafă roşie. Nu văzusem niciodată priviri ca acestea: hotărâte, gata de orice, periculoase.

Mie, care-mi plăcea atât de mult să alerg pe vapor în timpul traversării, de acea dată n-am pus piciorul afară.

După câtva timp eram la Salamandre. Nu mă mai gândeam la comunişti, cu toate că reprezentau tema principală a discuţiilor familiei care, în salon, când mă

duceam să spun bună seara, jongla cu nume de politicieni, citea ziare şi reviste, stătea agăţată de radio.

Pentru mine, subiectul comuniştilor era un subiect dubios, pe care nu prea încercam să-l lămuresc. Fusesem totdeauna învăţată că trebuie să ne iubim unii pe alţii, să împărţim cu săracii etc. Or, când săracii cereau altfel decât cerşind pe stradă, nu trebuia să li se dea nimic. De ce? Mister.

Eram pe punctul de a cina, când unul dintre unchi şi-a făcut intrarea la Salamandre, în curte, scrâşnind din roţi. A trântit portiera, apoi a năvălit, alergând în casă până la camera bunicii unde, gâfâind, a anunţat: „Roşii pregătesc o descindere la vilele de pe plajă! Avertizaţi vecinii!”

Roşii? Garoafa roşie, cravata roşie! Roşii erau comuniştii, iarăşi ei! Mă vor pune iar în haine de sărbătoare şi mă vor împinge în faţa lor, în timp ce ei îşi vor cânta acel cântec extraordinar, înspăimântător. Nu! Nu mă simţeam în stare de aşa ceva.

În loc de asta, ca şi în Elveţia, dezordinea, agitaţia de luptă, casa cu susul în jos. Mama preluase comanda. Ne organiza liniile de apărare: bare de fier la ferestre şi la uşi, toate zăvoarele trase, toate lacătele încuiate şi, pentru mai multă siguranţă, după ce servitorii, înţesaţi cu coşuri de provizii, s-au închis împreună cu noi, i-a pus să împingă mobilele masive în faţa celor mai fragile deschizături.

Eram mai mult decât speriată, eram îngrozită. Tremuram din toate încheieturile. Ca să nu stânjenesc toate mişcările şi mutările, fusesem trimisă în pat, unde-mi imaginam comunişti gata să-mi taie mâinile, să-mi scoată măruntaiele.

Orele treceau. Stăteam ghemuită în pat, străduindu-mă să ghicesc apropierea comuniştilor în noaptea care acum se lăsase. Înţelesesem că familia se hotărâse să joace bridge în mod calm, iar bunica chiar îi spusese Lolei pe

culoar: „Serviţi-ne şampanie, poate va fi ultima, aşa că să profităm şi serviţi din ea toţi de la bucătărie, copiii mei!”, ceea ce mi-a înteţit tremurăturile. Îi consideram mult mai curajoşi decât mine. Nany trecuse rapid prin camera mea, lăsându-mi în spatele uşii o oală de noapte mare, ceea ce însemna că nu trebuia sub niciun motiv să mă mişc de acolo.

Un cărăbuş foarte mare, şi el înnebunit, incapabil să iasă, se rotea cu un zgomot de ventilator primprejurul luminii de la lustră. Uneori se mai izbea de tavan, iar ciocnirea era atât de violentă, încât se trezea proiectat pe jos, unde rămânea o clipă agitându-se tare cu toate picioruşele-i slabe, ca să-şi revină apoi în poziţie de zbor. Mai înainte de a da din nou de lumina din mijlocul încăperii, se pornea în zboruri joase şi uneori se aşeza, încetându-şi atunci bâzâitul şi procedând la avansări stângace de vehicul blindat. Deasupra capului meu, la vreo cincizeci de centimetri, exista în zid un adânc orificiu rotund a cărui utilitate nu i-o cunoşteam. Brusc m-am gândit că n-aş suporta ca acel cărăbuş să se bage acolo. E totuşi ceea ce a făcut la un moment dat. Eram încremenită de frică, ţintuită la pat, incapabilă de cea mai mică mişcare. Cărăbuşul se agăţa cu chiu cu vai de marginea orificiului. Avea să cadă peste mine şi să mă zgârie pe faţă, să-mi scoată ochii poate. Atunci am început să urlu. Tânărul meu unchi a sosit primul. Îmi aduc aminte că m-a luat în braţe şi o împiedica pe mama să mă cârpească. Deoarece îi băgasem în toţi sperieţii cu ţipetele mele.

— Tocmai acum! Ţi-ai ales ziua! La vârsta ta, să-ţi fie frică de un cărăbuş. Hotărât lucru, copila asta nu-i normală.

Insecta a fost alungată, iar eu am adormit. Nu i-am auzit pe comunişti. A doua zi însă, ieşind din casă pentru a mă duce la plajă, am ştiut că trecuseră: pe poartă la noi, ca şi pe porţile vecinilor era un desen mare, un fel de cruce

având braţele rupte, pictată în straturi groase de pensulă muiată în gudron ce picurase ici şi colo în nişte dâre negre dense, acum uscate de soare. Nimeni nu mi-a spus că era opera comuniştilor, dar o ştiam. Am aflat că acele semne se numeau cruci încârligate şi am înţeles, după tăcerea părinţilor, că erau dezonorante. Nu ştiu de ce, câteva zile, am simţit o ruşine profundă de a locui într-o casă desemnată în acest fel. Mai cu seamă că, în ciuda răzuirii operate prompt, urmele reapăreau, din cauza grosimii lor, ca nişte cicatrici. Am avut impresia că şi familiei îi era ruşine că nu era perfectă.

În fiecare an, de sărbătoarea tuturor sfinţilor, o însoţeam pe mama la cimitir.

Înainte de război veneam aici în maşină, iar Kader ţinea florile şi pachetele. Mai târziu, aveam nevoie de mai mult de o oră şi schimbam mai multe tramvaie ca să ajungem în acel loc râpos aplecându-se spre Mediterana care acolo, departe de plajele golfuleţului şi din cauza pantei abrupte spre mare, era deja adâncă, întunecată, misterioasă. O vedeai de peste tot prin trunchiurile şi frunzişul negru al chiparoşilor ce mărgineau aleile. Miros tare al copacilor. Miros fad al crizantemelor. Miros marin. Miros de morţi. Miros mineral al tuturor acelor dale de la nivelul solului, asediind muntele până pe creastă, unde era ridicată o bazilică închinată Sfintei Fecioare a Africii: Fecioară cu faţa fină, mâzgălită cu un strat negru, aidoma negreselor de carnaval, îmbrăcată într-o mantie preoţească aurie, ţeapănă, hieratică şi ţinându-şi bebeluşul pe braţu-i îndoit. Deşi se înălţau cruci pe deasupra mormintelor şi ornamente piramidale pe deasupra capetelor, totul era strivit între cerul imens şi marea nesfârşită ce se întâlneau în depărtare.

În acest loc, ce forţa pe oricine să se gândească la dispariţie, la necunoaşterea destinului nostru, bătea un

vânticel marin fericit, vesel, viu, care mirosea plăcut, care stârnea dorinţa de a dansa şi de a iubi. Un aer de sărbătoare. Îndeosebi în acele zile ale comemorării morţilor, datorită abundenţei de flori, toaletelor vizitatoarelor şi luminii magice a toamnei însorite, acest anotimp de înviere după torida vară.

Ne căţăram până la mormântul „nostru”, pe jumătate pantă, pe jumătate faleză, împovărate cu braţe de flori şi cu ustensile de curăţat ce se izbeau cu regularitate într-o găleată metalică, ritmându-ne ascensiunea.

Pe drum, mama îmi dădea amănunte despre morminte şi mi le arăta pe cele care erau frumoase şi pe cele care nu erau aşa. Se oprea adeseori şi-mi evidenţia vulgaritatea ori distincţia ce influenţase construirea diferitelor monumente funerare pe care le întâlneam. Am aflat astfel repede că îngeraşii de porţelan cu fundul mare, florile artificiale, cărţile din marmură, cu pagini false între care se încrustau fotografii în culori ale defuncţilor pomădaţi şi ale defunctelor machiate, toate astea, pe care, în ceea ce mă priveşte, le găseam splendide, erau bune pentru „băcanii îmbogăţiţi”. Simplitatea în opulenţă, dimpotrivă, lespedea de marmură preţioasă cu o cruce fără ornamente, astea da, erau frumoase şi discrete. O atrăgeau mult vechile morminte părăsite ale morţilor din vremea cuceririi Algeriei, precum şi mormintele săracilor. Moviliţă de buruieni cu un pahar de muştar conţinând una sau două flori din celuloid, înfipt în pământ, ca în buricul descompus al cadavrului. Merita să te opreşti şi să te rogi. Lua din proviziile noastre câteva flori frumoase pe care le aşeza ici şi colo în necropola mizeriei. În faţa acestor sărace monumente funerare, spunea „Stau mai bine aici decât în altă parte”. Ceea ce eu traduceam prin: e preferabil să fii mort decât sărac. De unde şi temerile adânci care mă răvăşeau atunci când auzeam pe vreunul din familie

zicând, în legătură cu o cheltuială substanţială: „Dacă se mai continuă aşa vom ajunge să cerşim pe stradă”.

Dacă despre cei vii era în stare de reflecţii dulci-acrişoare, uneori chiar şfichiuitoare, morţii îi erau totdeauna obiectul unei atenţii afectuoase. Exista o complicitate între ea şi descompunere, un gust al morţii pe care nu căuta să-l ascundă: camera îi era tapetată cu poze de oameni care muriseră, uneori fotografiaţi chiar pe patul de moarte. Când îşi punea florile pe mormintele celor săraci avea un gest drăguţ; ca atunci când îmi dădea o bomboană ori îmi ridica o şuviţă de păr ce-mi cădea pe faţă.

Ajunse la mormântul nostru, care era cel mai simplu din tot cimitirul: o lespede mare din marmură rară, deschisă la culoare, fără cruce, fără nimic, doar cu un nume în stânga, cel al fetiţei ei şi două date: naşterea şi moartea (între cele două erau unsprezece luni de viaţă), îngenunchea, îşi punea mâna pe piatră ca pentru o mângâiere, plângea. Îi vorbea: „Draga mea, o să-ţi fac un mormânt frumos, va fi cel mai frumos. Ţi-am adus cele mai frumoase flori de la doamna Philippars, cele mai frumoase din Alger. Micuţa mea dragă, fetiţa mea mică, dragostea mea, biata mea copilă”.

Treaba mea era să merg să caut apă. Căram de mai multe ori cu găleata. Drumul trecea de-a lungul osuarului: zid lung şi înalt, împărţit în sute de căsuţe, fiecare având-şi propria etajeră pentru a permite să se aşeze un ghiveci de flori ori un ex-voto în faţa despărţiturii. Ştiam că acolo se depuneau osemintele celor care nu aveau loc de veci. Înţelesesem foarte bine că săracii, aceia cu moviliţele de buruieni, erau cei care treceau, după câţiva ani, în aceste sertare. În timpul vieţii, viermuiau prin cartiere de maghernițe, odată morţi, viermuiau prin osuar. Ca şi ceilalţi: în viaţă fiind, aveau vile, morţi, aveau morminte

doar pentru ei, fiecare familie bine separată de vecini. Era logic.

Oamenii stăteau la coadă cu vasele lor. Robinetul curgea încet, cu întreruperi şi porniri bruşte, stropind. Dacă-l deschideai mai mult, îţi juca feste. Mai întâi, apa forma un frumos bulb transparent care începea să se bombeze, să se mărească, să se umfle. Apoi, prin eructaţii violente şi repezi, izbucnea sub formă de umbrelă, după aceea sub formă de soare şi atunci împroşca grupul de oameni care scoteau ţipete şi se dădeau înapoi cu frenezie. Alertat, paznicul sosea gâfâind, spunea că nu trebuie să atingi robinetul, că-l regla pentru ultima oară. După care, la fel ca un toreador ce-şi înfige banderila, cu mâinile în extremitatea braţelor, cu braţele în extremitatea umerilor, cu trupul curbat pentru a-şi proteja burta, cu vârful picioarelor zvârlind totul cât mai departe posibil, micşora debitul robinetului ce reîncepea să stropească. Oamenii îşi ocupau iarăşi locul din rând. Era lung. Pe măsură ce dimineaţa trecea, chiparoşii, încălziţi de soare, miroseau mai puternic.

La întoarcere, cu găleata trăgându-mi de braţ, o vedeam şlefuind piatra, lustruind-o, curăţând-o, spălând-o. Frumoasele-i mâini îi erau înroşite de muncă. Fruntea îi era transpirată.

— Ce mult ai stat!

— E coadă la robinet.

— În fiecare an e la fel.

— Vrei să torn apa acum?

— Da, apoi mai aduci.

Apucam găleata cu o mână de margine, cu cealaltă de fund, şi-i clătinam conţinutul deasupra mormântului. Treaba asta producea la-nceput în aer şi în soare un evantai lichid şi irizat care, într-o secundă, se strivea pe marmură şi se rostogolea antrenând rămăşiţele, praful,

răzuielile, cu supleţea şi forţa valurilor uriaşe care depăşeau digul portului în zilele cu mare furtunoasă. La sfârşit, apa se scurgea cuminte prin jgheaburile săpate în acest scop în josul lespezii. Piatra deja bine şlefuită în anumite locuri era strălucitoare.

Ea îşi relua treaba, iar eu o porneam iarăşi după apă.

Cât lipseam, ştiam că plângea şi că-i vorbea mai departe copilei. La început de tot, cu multă vreme în urmă, se pare că venea aici zilnic. Trecuseră de-acum şaisprezece-şaptesprezece ani de la moartea fetiţei. Nu mai era aceeaşi situaţie. Nu mai avea nevoie să vină tot atât de des deoarece, treptat, bebeluşul mort se născuse din nou în ea şi trăia acolo pentru totdeauna. Va fi până la moarte însărcinată cu el. Atunci, îmi închipuiam că se vor naşte la nesfârşit, împreună, una legănând-o pe cealaltă; plutitoare, fericite, zburdălnicind în Armonie, în parfumul câmpurilor aeriene de frezii unde s-ar zbengui măgari trandafirii, fluturi aurii şi girafe de pluş. Ele ar râde, ar dormi, satisfăcute de iubirea reciprocă şi constantă pe care şi-ar oferi-o.

La cimitir, copilul ei nu mai era decât impozanta placă de marmură albă. În timpul discursurilor pe care i le ţinea pietrei, i se întâmpla s-o strângă în braţe cu o tandreţe profundă. În acele clipe, aş fi vrut să fiu piatra şi, prin extindere, să fiu moartă. În felul acesta m-ar iubi poate tot aşa de mult ca pe fetiţa asta pe care n-o cunoscusem deloc şi căreia îi semănam, pare-se, atât de puţin. Mă vedeam întinsă printre flori, fermecătoare, inertă, moartă, ea sărutându-mă în neştire.

Când, din cauza soarelui ajuns la zenit, piatra era de un alb şi de o curăţenie orbitoare, se apuca să aşeze florile deasupra cu un gust desăvârşit. Ştia totul despre culorile, formele, supleţea ori rigiditatea, despre esenţa florilor. Alcătuia o cruce mare, nebunească, frumoasă, îmbârligată

sau normală, care începea să o ia razna. O cruce e ceva simplu şi, pe cât se pare, e mereu la fel, reprezintă intersecţia a două drepte care se întretaie cel mai des în unghi drept, dar reprezintă şi catedrala din Chartres. Mama înălţa catedrale vegetale pe mormântul propriei fetiţe.

Mă uitam la ce făcea şi ştiam că se va strădui până va obţine un aranjament delicat şi puternic, în acelaşi timp expresia exactă a iubirii ei, a suferinţei ei, a tandreţei ei, a sufletului ei umplut de absenţă.

Familia spunea despre ea: „E o martiră”.

Toate aceste istorii urcau la suprafaţă, se orânduiau unele în raport cu celelalte, atrăgeau şi alte istorii, mai vechi ori mai recente, mai scurte ori mai lungi, flash-uri sau părţi din viaţă în mişcare desfăşurându-se pe mai mulţi ani.

Fetiţa care se reînsufleţea încet pe divanul doctorului era diferită de fetiţa pe care mi-o reaminteam din vremea bolii (adică, aproximativ, începând cu povestirea avortului ratat al mamei până la psihanaliză). Prima era supusă, plină de iubire pentru mama ei, pândindu-şi în permanenţă propriile defecte şi greşeli pentru a le corecta, a le respinge, fără vreo privire care să-i aparţină, lăsându-se ghidată în orice ocazie. Cealaltă fetiţă avea, dimpotrivă, un ochi, şi ce ochi! Un ochi care-şi vedea cu limpezime, chiar cu duritate, mama şi tot ce o înconjura. Îşi vedea mama punând-o să mănânce supa vomată, mama lăsându-se în voia vulgarităţii acelei biete bătrâne a lui Jehan Rictus, mama urlând pe scările din vila elveţiană, mama împingând mobilele în faţa uşilor cu o îndârjire şi o forţă nebănuite, mama strângând în braţe piatra de la cimitir, mama exhibându-se în faţa ei, o fetiţă foarte mică, precum în faţa unui public inevitabil subjugat. Un ochi ce era, mai

cu seamă, sensibil la ceva-ul lăuntric, un ochi pe care acesta îl tulbura, un ochi care-l văzuse în interiorul mamei.

Nu oricine e sensibil la ceva-ul lăuntric. Acesta nu se recunoaşte decât dacă e nebunie ori geniu. Între aceşti doi poli însă, când este el imaginaţie ori fantasmă, criză de nervi ori aranjamente florale, tămăduitor ori medic, vrăjitor ori preot, actor ori posedat? Greu de ştiut. Eu ştiam (chit că nu eram conştientă de această cunoaştere), nu mă încredeam în mama. A vrut să mă omoare, a dat greş, nu trebuia s-o ia de la capăt. Eram o persoană autoritară şi lovită, ce nu accepta să meargă pe orice drum. Ce poate face o copilă, chiar autoritară, în faţa unei adulte imperioase, seducătoare, în ascuns nebună şi care, pe deasupra, îi e mamă? Să-şi disimuleze cât mai mult cu putinţă penele de şoim, să se preschimbe în porumbiţă, pentru a-şi păstra adevărata natură. Jucasem jocul atât de devreme şi un timp atât de îndelungat, încât ajunsesem să uit de propria-mi plăcere a vânării, a cuceririi, a libertăţii. Credeam că sunt o supusă şi eram o revoltată. Eram aşa din naştere. Existam!

Încă nu înţelegeam pe de-a întregul sensul descoperirii mele. Ştiam numai că aveam un caracter propriu şi că nu era aşa de comod. Înţelegeam şi de ce dresajul fusese într-atât de crud şi de intens. Aveam în mine o independenţă, un orgoliu, o curiozitate, un simţ al dreptăţii şi al plăcerii, care nu cadrau cu rolul ce-mi fusese rezervat în societatea familiei mele. Pentru a înăbuşi toate astea sau a nu lăsa să apară decât măsura acceptabilă, trebuia să se lovească tare şi vreme îndelungată. Treaba fusese bine făcută. Singura parte rămasă intactă era simţul pentru ceva-ul lăuntric. În străfunduri, am ştiut mereu că mama era o bolnavă şi, în centrul voluminoasei sfere a iubirii mele pentru ea, se afla o inimă nesimţitoare, umplută cu frică de ea şi cu dispreţ combinat cu orgoliu.

Acum, când aveam cunoştinţă de unele defecte ale mele, eram în stare să mă apropii de ea cum n-o făcusem niciodată până atunci. Defectele mă apărau mai bine decât virtutea. Nu-mi mai era teamă că sunt rănită, îmi serveau drept armură. O vedeam zbătându-se în propriile-i suferinţe, o vedeam cu umflata-i burtă odioasă, acea încărcătură suplimentară, acea ruşine târându-şi-o azi şi mâine, întreaga-i viaţă. O vedeam cum era la douăzeci şi opt de ani, când m-am născut, cu tinereţea ei, cu păru-i blond-roşcat, ochii verzi, mâinile-i frumoase, pasiunea pe care o avea în suflet, cu nevoia de o dragoste mare, imensă, splendidă ca cerul, cu harul ei, cu talentul ei, şarmul, inteligenţa şi cu acel blestemat embrion ce creştea, ce o aducea la o realitate detestată; ea, acea femeie tânără care-şi ratase viaţa, îşi irosise comorile. Căci religia îi era intransigentă: în caz de divorţ, niciodată dragostea unui bărbat, niciodată braţe puternice pentru a o legăna, a o mângâia, niciodată pielea caldă a altuia lipită de pielea ei, niciodată buze răcoroase pentru a domoli focul ce o ardea. Niciodată! În plus, respectul pe care-l avea pentru clasa din care făcea parte îi interzicea să-şi câştige existenţa, să-şi dezvolte spiritul dincolo de limitele acordate femeilor. Ar fi putut fi un chirurg genial, un arhitect inspirat... Interzis! Aşa că, cel puţin, să facă din această fată pe care o adusese pe lume, această fată atât de diferită de cealaltă, prima, minunata, cea moartă, ceva extraordinar. Trebuia ca această copilă, candidata cu obrajii trandafirii, întrucât nu ştiuse să moară ca să-i placă, să devină ceea ce ea nu izbutise să devină: o sfântă, o eroină, cineva diferit de ceilalţi. La fel ca zânele ce pun daruri în leagănele nou-născuţilor princiari, la naştere, mama îmi dăduse moartea şi nebunia. De câte ori nu-mi întinsese o mână de ajutor, în copilărie, ca să-i împlinesc voinţa! Îi refuzasem de fiecare dată mâna întinsă ce m-ar

fi dus totuşi pe malul iubirii ei. Voiam s-o iubesc, dar în felul meu. Refuzam să intru în meandrele macabre sau demente pe care mi le propunea. O văzusem de fiecare dată făcând gestul, iar eu mă refugiasem în spatele imbecilităţii, al docilităţii ori al smiorcăielilor, atitudini care o exasperau şi-i stârneau sarcasmele la adresa mea: „Eşti o martiră obscură”. Sau „Eşti martira de la 24!” (căci locuiam la numărul 24 de pe stradă), o martiră rizibilă, ce mai! Când o decepţionam realmente prea mult, mă striga pe numele de familie, cel al tatălui, semnalându-mi astfel că nu aveam acelaşi sânge ca al ei, că eram un nimic. Pentru a-i plăcea, nu voiam să mă las prinsă într-o situaţie eroică, un fel de sinucidere religioasă, o sacrificare a mea care ar fi spălat-o de toate păcatele, i-ar fi satisfăcut insuportabila absenţă. Nu voiam pentru nimic în lume să fiu o Ioana d’Arc sau o Blanche de Castille[16]. Nu-mi mai rămânea atunci decât să mă turtesc precum o ploşniţă. E ceea ce am făcut până la a deveni ploşniţă.

Şi-apoi, în evocarea acestor sfâşieri (eu vrând ca ea să se lase iubită în felul meu, ea vrând ca eu s-o iubesc într-al ei), în memoria vie a haosului care mi-a zdrobit copilăria, a revenit, strălucitoare ca un cristal de stâncă, şi amintirea Armoniei. S-au reînsufleţit unele nopţi pe divanul din strada înfundată. Nopţi calde pe plajele Mediteranei, nopţi reci în zăpada din Djurdjura. Nopţi de Crăciun, cu siguranţă, sau de 14 iulie. De ce, cu excepţia acestora, aş fi fost afară la ore atât de târzii? În repetate rânduri eram numai noi două în întuneric, sub un cer plin de stele, şi-mi

---

[16] Regină a Franţei (Palencia 1188 – Paris 1252), soţia lui Ludovic al VIII-lea. A fost regentă după moartea soţului (1226-1234) şi în timpul celei de-a VII-a cruciade. A reprimat revolta marii nobilimi şi a încheiat războiul contra albigenzilor prin tratatul din 1229. În perioada celei de-a VII-a cruciade, pune capăt răscoalei Ciobănaşilor (Pastoureaux). (N. t.).

spunea care sunt constelaţiile, mă punea în legătură cu universul.

— Vezi steaua aceea?... Cea mai strălucitoare, acolo. E Luceafărul. Răsare primul. Se spune că el îi ghidează pe regii magi. Le vezi pe acelea. Uită-te bine. Ţine-te după degetul meu. Sunt patru în dreptunghi şi apoi trei în spate ca o coadă. E Ursa-Mare... O vezi?

Se asigura că am văzut în întunecime Carul-Mare şi continua să-mi dea amănunte despre noapte.

— Iată Ursa-Mică. Şi acel W acolo, îl vezi?... Îl vezi?... E Vega. Şi ceaţa aceea, pe-acolo, e Calea Lactee... Un grup de stele, există milioane şi milioane dintr-astea...

Eram în picioare lângă ea. Mă ţinea de mână. Îmi povestea despre distanţele uriaşe care ne separau de aceste lumini, unele dintre ele fiind deja stinse, însă le mai percepeam razele reflectate, într-atât de lung era drumul dintr-acolo spre noi. Îmi vorbea despre lună, despre soare, despre pământ, despre acea fantastică pavană pe care o dansau toţi aştrii şi noi împreună cu ei. Asta mă speria un pic şi mă strângeam lângă ea, în parfumul ei, în căldura ei. Simţeam însă că exaltarea ei se potrivea cu măreţia subiectului. Era o teamă benefică, o teamă exaltantă în mod normal. Găseam că e frumos universul acesta mare căruia aveam şansa să-i aparţin.

Ne înţelegeam bine în acele momente. De ce le uitasem?

Oare din cauza acelor clipe, pe tot parcursul vieţii, până astăzi, reflecţiile m-au condus mereu la condiţia mea: o particulă a universului? Oare din cauza armoniei acelor nopţi de odinioară nu-mi mai accept existenţa decât în măsura în care o simt cosmică? Oare din cauza înţelegerii care exista pe-atunci între ea şi mine nu sunt fericită decât dacă mă simt participând la un întreg?

XII

Întâlnirea cu cele dintâi defecte reale ale mele mi-a dat o siguranţă pe care n-am avut-o vreodată. Îmi puneau în valoare calităţile pe care le descopeream deopotrivă, dar care mă interesau mai puţin. Calităţile nu mă ajutau să progresez decât atunci când le activau defectele. Acestea suprimau păcatul, acea pecete infamantă ce desemnează persoana rea, blamabilă, damnată. Defectele erau dinamice. Aveam profundul sentiment că odată cunoscute îmi deveneau mijloace utile în propria mea construcţie. Nu se mai punea problema să le resping sau să le suprim, cu atât mai puţin să-mi fie ruşine de ele, ci să le stăpânesc şi, eventual, să le folosesc. Defectele îmi erau, într-un fel, calităţi.

Acum veneam în străduţa înfundată aşa cum, odinioară, mă duceam la universitate: ca să învăţ. Voiam să ştiu totul.

Învinsesem rezistenţe atât de puternice, încât nu mă mai temeam de a mă întâlni nas în nas cu mine. Angoasele dispăruseră complet. Puteam (şi mai pot) să resimt simptomele fizice ale angoasei (transpiraţie, accelerarea ritmului cardiac, răcirea extremităţilor), însă teama nu mai revenea. Aceste simptome îmi serveau acum să descopăr noi chei: inima-mi bate! De ce? De când? Ce s-a întâmplat în acel moment? Ce cuvânt m-a frapat, ce culoare, ce miros, ce ambianţă, ce idee, ce zgomot? Îmi regăseam liniştea şi-i aduceam doctorului spre analiză acea clipă când nu eram în stare s-o fac de una singură.

Deseori mi se întâmpla să mă împotmolesc, să nu-mi regăsesc sursa tulburării, să nu mă calmeze decât faptul de a şti că avea o sursă. Pe divan, cu ochii închişi, mă

străduiam să descurc firele încâlcite. Nu mă mai surescitam ca înainte, nu mă mai lăsam în voia mutismului ori a injuriilor al căror sens îl cunoşteam de-acum şi despre care ştiam deci că erau la fel de elocvente ca nişte cuvinte calme, însă mai obositoare. Căutam destinderea, pacea, libertatea. Mă aflam în străduţa înfundată ca să mă vindec în întregime. Lăsam să-mi vină imaginile, ideile, ce se stimulau unele pe altele şi încercam să le exprim fără să fac vreo triere, fără să le aleg pe cele mai măgulitoare sau pe cele mai inteligente, sau pe cele mai drăguţe, sau pe cele mai nostime, mai degrabă decât pe cele mediocre, josnice, urâte, proaste. Era greu, întrucât doctorul şi cu mine alcătuiam un public teribil de perspicace şi exigent, un soi de tribunal pentru teatrul umbrelor mele. Unele alunecau precum nisipul printre degete. Amândoi le simţeam acolo, foarte aproape, gata să-şi facă apariţia şi totuşi, în secunda în care credeam că le prindem, se evaporau, dispăreau în inconştientul pe care-l frecventau. Cuvintele ne trădaseră. Trebuia luată de la capăt epuizanta muncă în care eram şi spectatoare, şi actriţă, în care doctorul era şi spectator, şi regizor: un singur „şi asta... asta la ce vă duce cu gândul?” din partea lui putea transforma totul, cu condiţia să fi spus „asta”.

Aşa mi-am descoperit cel mai mare defect, defectul care-mi animă cele mai mari calităţi, care-mi dă, când şi când, o reală forţă, ce face din mine persoana care sunt cu adevărat.

Mi se-ntâmpla, de câtva timp, să plâng pentru un da sau pentru un nu, fără să ştiu efectiv de ce, adeseori chiar considerând că aceste lacrimi erau deplasate, că uneori erau excesive. Avusesem o mare plăcere, e-adevărat, să-mi regăsesc lacrimile de care fusesem privată atâta amar de vreme. Căldura lor o simţeam ca pe o binefacere. Erau necesare, ca toate lichidele calde de care corpul are

nevoie ca să-şi aline suferinţa sau dorinţa. Îmi aminteam de plăcerea pe care o aveam ori de câte ori, când năşteam, îmi rupseseră punga cu apă, lăsând astfel să mi se scurgă lichidul amniotic pe fese, pe coapse, pe bazin: o destindere, o blândeţe, o siestă, înainte de puternicele spasme ale naşterii.

Dar odată cu lacrimile nu ţâşnea numai simpla plăcere de a plânge. Simţeam că mai era şi altceva. Ce? Obiceiul pur şi simplu pe care-l căpătasem, copil fiind, de a mă refugia în smiorcăieli? Consolarea de a fi luată drept victimă? Nu mai eram o copilă, nici o victimă. Atunci ce? Mângâierea de a-mi pune toate eşecurile pe seama ingratitudinii celorlalţi: nimeni nu mă iubeşte, astea mă apasă numai pe mine? Nu era adevărat. Nu ştiam să găsesc soluţia acestei probleme. Nu ştiam de ce lacrimile îmi curgeau într-atât de mult. Plângeam până şi la doctor, pentru că suna telefonul în timpul şedinţei, sau pentru că-mi spunea că s-a terminat chiar când divagaţiile îmi erau în toi. Aveam un nod mare în gât şi-mi lăsam picăturile calde să-mi acopere faţa ca un delicios balsam dulce-amărui. Câteodată, chiar, hohotele îmi zgâlţâiau umerii, cuşca toracică, întreaga-mi carcasă.

Când începusem să mă aduc pe lume, să mă consider o persoană independentă, un individ, simţisem nevoia să am o maşină pentru a merge mai departe, mai repede. Eram nerăbdătoare să recuperez timpul pierdut, să văd totul, să cunosc totul. Cumpărasem deci, la un preţ de câteva sute de franci, o maşină veche de doi cai putere. Mă simţeam bine la volan, capabilă şi totodată protejată. Îmi devenise cea mai bună prietenă. Plângeam, cântam cu ea, îi vorbeam pe când o conduceam. Îmi făcea viaţa mai confortabilă şi mai puţin obositoare. Locuiam într-un cartier mărginaş şi graţie automobilului nu mai trebuia să aştept pe peroanele de gară îngheţate, nici să mă

neliniştesc în privinţa ultimului metrou etc. Îi vorbeam adeseori doctorului despre înţelegerea mea cu această maşină, despre afecţiunea care mă lega de ea. În sfârşit, condusesem, în loc să mă las condusă.

Într-o zi, înainte de a mă duce în străduţa înfundată, îmi oprisem hodoroaga de căruţă ruginită şi deformată într-un loc unde staţionarea era vizibil interzisă. Doar să merg undeva, să iau un pachet, dura două minute. Trebuie spus că maşina nu constituia o cheltuială suportabilă pentru bugetul meu decât în măsura în care nu aveam să-i fac reparaţii şi nu mă alegeam cu vreo amendă. O întreţineam deci cât se poate de bine şi eram atentă să nu comit vreo contravenţie.

Alerg, iau pachetul în mare grabă, revin şi văd un poliţist foarte liniştit pe punctul de a-mi întocmi un proces-verbal de contravenţie. Mă îndrept spre el, deja gâtuită:

— Era în legătură cu munca mea. N-am stat nici cinci minute.

— Actele, vă rog.

I-am întins actele şi în acelaşi timp am început să plâng ca un copil. O criză de plâns, hohote, sughiţuri, imposibil să mă opresc. Poliţistul îmi restituie actele cu aerul celui la care nu ţine figura. Plâng şi mai tare.

— Plătiţi amenda acum sau mai târziu?

— Mai târziu.

— Atunci, daţi-i drumul. O să vă înveţe minte să nu vă mai puneţi maşina oriunde.

Sosesc la doctor într-o stare lamentabilă. Mă-ntind pe divan cu faţa opărită de plâns, înghiţindu-mi mucii întrucât, ca din întâmplare, nu am batistă, trăgând încetişor pe nas, cu gâtul crispat, dureros, rece ca piatra.

Încep să-mi relatez istorioara: staţionarea interzisă, strada de traversat, pachetul de luat, doar câteva secunde şi totuşi poliţistul se şi afla acolo cu carnetul lui. Mă plâng

că n-am un ban... Că mereu sunt ţap ispăşitor... Că nu ştiu să mă fac iubită, că nu sunt atrăgătoare, că am un fizic neplăcut. Mama îmi spunea mereu: „Eşti urâtă foc”. „Ai ochii ca nişte găuri de molie.” „Eşti prea cambrată, ai picioare prea mari, noroc că ai urechi drăguţe.”

Gâtul meu complet obstrucţionat mă face să sufăr. Impresie de a nu mai putea să-mi înghit saliva, de a respira greu. Mă-năbuş... Am doi-trei ani, sunt în copilărie, în camera de joacă, împreună cu frate-meu. E iarnă, arde un foc de lemne în şemineu. Păpuşile sunt înşiruite la rând pe rafturi de jur-împrejurul încăperii. Toată lumea îmi oferă păpuşi de Crăciun sau de ziua mea. Este cel mai frumos cadou pentru o fetiţă. Am toate mărimile şi toate culorile, blonde, brune, roşcate, cu irisuri albastre sau cu irisuri cafeniu-închis. Nu mă joc niciodată cu ele. Nu-mi plac privirea lor tâmpă, părul fals, mâinile care nu li se închid niciodată, picioarele fără degete, corpul durduliu. Prefer jocurile şi jucăriile băieţilor.

Lângă şemineu, într-un leagăn acoperit cu organdi, doarme păpuşa pe care o detest cel mai mult. În fapt, este un prunc, adică e ca şi fetele, doar că n-are păr lung buclat pe cap şi n-are rochie. Îl cheamă Philippe. Mama e cea care-mi găseşte mereu nume pentru păpuşi când îmi sunt oferite. Nu pricep de ce trebuie să dai nume de copii acestor obiecte, de ce trebuie să spui: „Se va numi Delphine sau Catherine, sau Pierre, sau Jacques”.

Cu câteva zile în urmă i l-am dat pe Philippe fratelui meu, în mod oficial, de faţă cu Nany. De-acum încolo pruncul îi aparţine. În rolul acesta am scăpat de el şi, în acelaşi timp, am intrat în graţiile fratelui care e cu cinci ani mai mare decât mine şi mă tachinează încontinuu. Mă sperie, mă ciupeşte, râde de mine, iar noaptea mă trezeşte ca să-l însoţesc la toaletă: îi e frică să se ducă să facă pipi pe întuneric. Mă ameninţă însă că-mi smulge tot

părul, că mă pălmuieşte şi că-l cheamă pe vânzătorul de haine dacă spun că-i e frică de întuneric. Şi-apoi, e iubit de mama. Sub pretextul că este foarte slab, îl cocoloşeşte, se preocupă întruna de sănătatea lui, de dispoziţia în care se află.

Dintre toate jucăriile, preferata mea e o maimuţă de pluş cu rotile. Are capul caraghios, ochi de sticlă de culoarea alunei, o coadă lungă, în sus, care i se mişcă atunci când o trag după mine. E plăcut s-o mângâi.

Dintr-odată, frate-meu se enervează, vrea să-mi ia din mână o rachetă de ping-pong ce-i aparţine, dar cu care momentan mă joc eu. Nu vreau să i-o dau. Atunci, apucă maimuţa de coadă şi, printr-o mişcare rapidă a braţului, o zvârle drept în foc. Aproape simultan, dinspre şemineu vine un miros de lână arsă. Maimuţa mea arde!

O rafală de furie mă scutură de parcă aş fi un copac, un seism pune stăpânire pe mine, mă cuprinde o mânie ucigaşă. Sunt neputincioasă în faţa înălţimii şi a forţei fratelui, aşa că mă năpustesc asupra pruncului, îl trag din leagăn şi mă apuc să-l calc în picioare cât pot de tare. Vreau mai cu seamă să-i sfărâm capul, să-i zdrobesc faţa, să nu mai rămână nimic. Mă îndârjesc să-l distrug, să-l suprim, să-l ucid.

Vine mama şi-mi cârpeşte o pereche de palme zdravene. Încep să urlu, să dau din picioare. Mama mă mai pălmuieşte o dată. Asta mă aţâţă şi mai mult, sunt turbată, vreau să muşc, să sfâşii, să sparg. O aud pe mama spunându-i lui Nany:

— Trebuie s-o punem sub duş, doar aşa o să se calmeze.

Nu cred că mă vor pune sub duş. Chiar atunci când mă apucă strâns de mâini şi mă duc spre baie, tot nu cred că-şi vor pune proiectul în aplicare. Urlu şi mai şi, mă zbucium, mă zbat, îmi vreau maimuţa. Îmi simt ca o adevărată tortură neputinţa de a le bate. Nu-i drept, n-am

făcut nimic, nu merit tratamentul ăsta. E greşeala fratelui meu, vreau să-i fac rău, să mă răzbun.

Jetul de apă rece mă izbeşte drept în faţă, îmi taie respiraţia. Mama îmi ţine capul, Nany mă împinge înainte trăgându-mi braţele la spate, fratele priveşte, la marginea căzii. Simt această situaţie ca fiind intolerabilă, inadmisibilă. Trebuie să înceteze. Pricep că toţi trei sunt prea puternici în comparaţie cu mine şi că n-am altceva de făcut pentru a opri apa care-mi cade în gură, în nas, pe gât, decât să încetez şi să mă potolesc.

Pentru a pune capăt mâniei ce-mi ţâşneşte prin toţi porii pielii, prin păr, prin degete, prin întreaga mea fiinţă, fac un efort enorm. Din străfunduri îmi urcă o forţă nemaipomenită ce-mi reţine furia: voinţa; şi o altă putere îmi vine în ajutor: disimularea. Toată energia îmi e mobilizată ca să-mi înhaţ violenţa, s-o întemniţez, s-o îngrop cât mai departe cu putinţă. Ca să izbutesc trebuie să mă concentrez într-atât, încât mi se face rău. Totul mă doare, dar mai ales gâtul, pe unde nimic nu trebuie să iasă.

Sunt acum în mijlocul căzii, udă leoarcă, duşul nu mai curge. Toţi trei mă privesc în tăcere. Ştiu că nu voi mai fi într-o asemenea situaţie, gâtul îmi e strâns ca într-o menghină, urmele hohotelor refulate mă fac să respir sacadat. Lacrimile se revarsă încetişor şi-mi calmează faţa arsă de furie.

Pe divanul din fundătură, plânsul mi s-a oprit. Îmi regăsisem, stupefiată, violenţa.

Eu care propovăduiam nonviolenţa, eu care nu le dădusem copiilor mei nicio pălmuţă, eu care nu-i răspunsesem niciodată nedreptăţii ori autorităţii arbitrare decât prin tăcere sau prin lacrimi! Eu eram plină de violenţă, eram violenţa însăşi, violenţa încarnată!

Adineauri, poliţistului, în faţa maşinii mele, i-aş fi spart bucuroasă mutra şi, când am înţeles că oricum îmi va da o amendă, gâtul mi s-a strâns, apoi s-a întărit ca un nod dureros. Au început să-mi curgă lacrimile pentru ca durerea să-mi fie suportabilă, îmi refulasem furia neştiind nici măcar că era în mine.

Această descoperire bruscă a propriei violenţe este, cred, momentul cel mai important al psihanalizei mele. În această nouă lumină totul devenea mai coerent. Am avut certitudinea că această forţă înăbuşită, redusă la tăcere, înlănţuită, ce vuia permanent în mine ca o furtună, era cea mai bună hrană a ceva-ului lăuntric.

Mă minunam încă o dată de frumoasa şi complicata organizare a minţii fiinţelor umane. Întâlnirea mea cu violenţa s-a produs când trebuia. N-aş fi suportat-o mai înainte, n-aş fi fost în stare să mi-o asum. Cum de nu mă oprisem, în momentul când desluşisem halucinaţia, la faptul că fetiţa, pe care o mai vedeam ca pe un îngeraş, reacţionase la o agresiune prin altă agresiune? Îşi lovise însă tatăl cu toată puterea ei, până ce a fost făcută de ruşine. Lecţia nu-i fusese îndeajuns, câteva luni mai târziu trebuise să se recurgă la duş. Atunci pedeapsa se arătase suficient de tare pentru ca violenţa să fie sechestrată vreme de treizeci şi cinci de ani!

În timpul adolescenţei, violenţa îmi ţâşnise iarăşi de câteva ori. Nu ştiam însă că despre ea era vorba, mă credeam pradă unei crize de nervi pe care o simţeam urcându-mi în gât. În acel moment mă încuiam într-un loc şi, singură, în mod ruşinos, îmi rupeam hainele de pe mine ori spărgeam un obiect. Numai o dată mă surprinsese mama pe când zvârleam de perete un vas de argint. Râsese, apoi îmi spusese: „Când te vei mărita, o să-i dau viitorului tău soţ acest vas ca să vadă ce frumos caracter are soţia lui!”… Altă dată, apucasem o brăţară grea şi am

trântit-o de peretele camerei cu o lovitură atât de puternică, încât zalele i se imprimaseră în tencuială, apoi, ca un bumerang, brăţara se întorsese lovindu-mă peste mână, rupându-mi probabil un os. Luni întregi îmi târâsem mâna suferindă fără să povestesc nimănui, ascunzându-i umflătura ca pe un semn ruşinos.

După aceea, nimic în afară de calm, de o blândeţe tristă.

Inconştientul meu îşi netezise deci bine drumul, căci, de la explicarea halucinaţiei până la dezvăluirea violenţei, făcusem cunoştinţă cu o persoană care eram eu însămi şi care nu era un înger. Avusesem vreme să mă deprind cu orgoliul, cu dorinţa-mi de independenţă şi de autoritate, cu egocentrismul meu. Înţelesesem că aceste trăsături de caracter puteau fi atât defecte, cât şi calităţi, după cum le manevram într-un fel sau altul. Erau ca nişte cai sălbatici trăgându-şi atelajul. De mine depindea să-i mân corect. Nu mă speriau, îi simţeam în mână.

Acum violenţa îmi venea ca un dar grozav şi periculos, o armă redutabilă, cu incrustaţii de aur şi sidef, pe care va trebui s-o manipulez cu cea mai mare prudenţă. Ardeam de nerăbdare să mă pun la încercare. Ştiam că voiam s-o folosesc numai pentru a construi, nu pentru a distruge.

Odată ce luam cunoştinţă de propria-mi violenţă, luam cunoştinţă şi de propria-mi vitalitate, veselie, generozitate.

Eram aproape construită.

XIII

Pe măsură ce, în străduţa înfundată, mi se construia echilibrul, în exterior viaţa mea căpăta deopotrivă un sens

şi o formă. Deveneam tot mai capabilă să stau de vorbă cu ceilalţi, să-i ascult, să particip la reuniuni, să mă duc singură dintr-un loc într-altul...

Deoarece copiii nu-mi mai erau unicul punct de legătură cu realitatea, îi copleşeam mai puţin, îi creşteam mai bine, îi înţelegeam mai bine. La acea vreme construisem toţi patru nişte punţi care duceau de la fiecare spre mine şi de la mine spre fiecare. Presupuneam că boala mea, cu toate eforturile de a-i ţine departe, îi atinsese pesemne, îi rănise poate. Cu cât tratamentul meu avansa, cu atât îmi scădea încrederea în rolul tradiţional al mamei. Aşadar, am acceptat o poziţie de observatoare, am încercat să-i privesc pe cât se putea de mult fără să intervin, mai cu seamă fără să mă înconjor de interdicţii. Pentru ei, singurul punct fix, singurul indiciu de siguranţă era prezenţa mea constantă în preajma lor, disponibilitatea mea, în orice împrejurare. Mă simţeam (şi mă simt încă) responsabilă de a-i fi adus pe lume, însă eram pe cale să aflu că mai cu seamă nu trebuia să mă simt responsabilă de individualitatea lor. Ei nu erau eu, iar eu nu eram ei. Era necesar să fac cunoştinţă cu ei, după cum era necesar ca şi ei să mă cunoască pe mine. Această preocupare mă acapara, aveam impresia că şi în privinţa asta pierdusem timp, cel mare avea acum aproape zece ani.

În afară de această treabă, noaptea şi dimineaţa foarte devreme, scriam. Aveam un carneţel şi scriam acolo. Când acest carnet s-a umplut, am luat altul. În cursul zilei le ascundeam sub saltea. Când, seara, închideam uşa camerei mele, le regăseam cu o bucurie de parcă ar fi fost un amant frumos şi nou.

Totul se petrecea simplu, uşor. Nici nu mă gândeam că scriu. Îmi luam creionul, carneţelul şi mă lăsam în voia divagării. Nu la fel ca pe divanul din străduţa înfundată. Divagaţiile din carneţele erau compuse din aspecte ale

vieţii mele pe care le ordonam după plac, mă duceam unde voiam, trăiam clipe pe care nu le trăisem, dar pe care mi le imaginam, nu eram ţinută în frâu de adevăr, cum se întâmpla la doctor. Mă simţeam mai liberă ca niciodată.

Apoi, într-o zi, odată cu maşina de scris, am început să-mi transcriu carnetele de foi pe hârtie. Nu ştiam de ce o fac.

Mi-am găsit locul de muncă (ce consta în a scrie texte de publicitate) graţie diplomelor. E-adevărat că ştiam să construiesc fraze corecte şi că stăpâneam bine gramatica pentru că o predasem câţiva ani mai înainte de a mă îmbolnăvi grav. Pentru mine, să scriu însemna următoarele: să transcriu corect în cuvinte, după regulile riguroase ale gramaticii, lămuririle şi informaţiile care-mi erau transmise. A progresa în acest domeniu consta în a-mi îmbogăţi cât puteam de mult vocabularul şi a învăţa Grevisse-ul[17] aproape pe dinafară. Îndrăgeam această carte, al cărei titlu desuet, *Bon Usage*, îmi părea o garanţie a laturii serioase şi decente din iubirea mea pentru el. Aşa cum, în copilărie, îmi plăcea să spun că citesc *Fetiţele model*. În Grevisse există multe uşi deschise spre libertate şi fantezie, semne complice din ochi, semne de înţelegere secretă, spre cei care nu se închid în ortodoxia unei limbi moarte şi a unei gramatici strict încorsetate. Consideram totuşi că aceste căi de evadare nu erau pentru mine, că le erau rezervate scriitorilor. Aveam faţă de cărţi un prea mare respect, o excesivă veneraţie chiar, pentru a-mi imagina că pot să scriu vreuna. Cărţi precum *Doamna Bovary*, *Dialogurile* lui Platon, romanele şi eseurile lui Sartre, cele ale lui Julien Gracq, unele cărţi ale scriitorilor americani şi ruşi, toate arseseră aidoma focurilor aprinse de sărbători ca semn de bucurie, în noaptea adolescenţei

[17] Maurice Grevisse, lingvist belgian (1895-1980). (*N.t.).*

mele şi a anilor de studii. După ce le citisem transpirând, lacom, le închisesem cu un sentiment de sfâşiere. Aş mai fi vrut să rămân printre paginile lor, protejată de propria lor forţă, libertate, frumuseţe, de curajul lor.

Însuşi faptul de a scrie îmi părea un act important de care nu eram demnă. Nu-mi venise niciodată în minte pretenţia de a scrie. Absolut niciodată. Niciodată nu ieşise din mâna mea dreaptă, înarmată cu un toc, vreun poem, vreo notă, vreo schiţă de jurnal ori de povestire.

Foile pe care le acopeream cu semnele tipografice ale maşinii de scris, ce erau ele? Nu ştiam şi nu căutam să ştiu. Simţeam, făcând-o, o satisfacţie importantă, asta-i tot.

În acel an, Crăciunul a venit cu Jean-Pierre care debarca din America de Nord. Pentru copii, era o sărbătoare. Ţineam ca tatăl lor, cu toate că lipsea, să facă parte din viaţa lor cotidiană. Dacă nu era prezent se întâmpla pentru că meseria îl chema altundeva, precum marinarii, comis-voiajorii, exploratorii; însă locul lui de acostare eram noi. Nimic nu trebuia să fie anormal în faptul că nu se afla aici. Le vorbeam în fiecare zi de el, despre cum ar fi reacţionat la fiecare eveniment din viaţa noastră. Le povesteam întâmplări de-ale tatălui lor, aşa cum alţii povestesc întâmplări despre cowboy şi despre indieni. Îmi alcătuiam un repertoriu inspirat din copilăria şi tinereţea lui Jean-Pierre, inspirat de asemenea din ţinutul unde se născuse: Nordul, mina, minerii, burniţa şi funinginea. „Mamă, povesteşte-ne când tata a zis că... Când tata s-a dus la... Când bunicul a coborât în mină... Când tata îşi repara motocicleta... etc.” Devenise astfel cel mai important personaj din familie. Cu atât mai important, cu cât atunci când trecea pe aici o făcea totdeauna doar pentru câteva zile, în cursul cărora se consacra în întregime copiilor. Atunci era tot numai răbdare, tot numai curiozitate, tot

numai indulgenţă, tot numai fantezie. Copiii îl venerau şi era bine să fie aşa. N-aş fi vrut pentru nimic în lume să aibă, ca mine, o copilărie fără tată.

Cât despre noi doi, lucrurile stăteau altfel. Trecerile lui Jean-Pierre erau momente jenante. Boala mea căscase o prăpastie pe care o credeam, fără să ne-o fi spus, imposibil de trecut. Neînţelegerea era cu atât mai profundă cu cât se considera în parte responsabil de tulburările mele, ceea ce-l culpabiliza şi, totodată, îi dădea o impresie de eşec. Impresie întărită de faptul că, fiind eu însămi incapabilă să spun de ce sufeream şi ce mă făcea să sufăr, aveam tendinţa să-l acuz că mă face să duc o viaţă neplăcută. În fapt, de când mă căsătorisem ceva-ul lăuntric se umflase într-atât, încât finalmente năpădise totul. Se hrănise cu naşterile mele, cu lunile de alăptare, cu oboseala cotidiană în care trăieşte o femeie tânără care are trei copii, o meserie, o casă, un soţ. În starea de inconştienţă în care mă aflam, nu puteam vedea mai departe de vârful nasului şi, când îmi aruncam o privire asupra trecutului, ajungeam la concluzia că eram bolnavă din momentul în care începusem să trăiesc împreună cu Jean-Pierre, că el era acela care mă făcuse să mă îmbolnăvesc. Dar aceste reflecţii erau trăite separat, nu comunicam, evoluam departe unul de celălalt. Viaţa noastră în doi era o înfrângere. Avusesem de dus amândoi o luptă şi o pierdusem, deşi, în aparenţă, nu se vedea. Copiii ne erau un motiv de interes şi de dragoste suficient de mare pentru ca, pe durata celor câteva zile de reuniune, să avem aerul unui cuplu fericit.

Mi-era foarte frică de divorţ, foarte frică să nu iau drumul mamei, să nu cumva să-mi îndrept copiii spre ce mă îndreptase ea pe mine. Îmi părea că divorţul ne-ar fi separat în mod dramatic, pe când miile de kilometri dintre noi nu erau resimţite dramatic nici de copii, nici de mine.

Aşa, n-am avut niciodată impresia că-mi cresc singură copiii, cu toate că financiar mă îngrijeam singură de ei, cu toate că nu existam decât eu în preajma lor.

Jean-Pierre vorbise numai o dată despre divorţ. Cu mult timp în urmă, în vremea în care începeam să sângerez anormal. După câteva luni, eram cu totul în voia ceva-ului lăuntric.

Asta se întâmpla în Portugalia, unde eram amândoi profesori la liceul francez. Tocmai ni se născuse al treilea copil. N-am nicio amintire despre fizionomia oamenilor, nici despre configuraţia locurilor în care am stat. Eram de-acum în universul ceva-ului lăuntric. Trăiam ca un automat într-un fel de coşmar vag din care mă scoteau crizele de groază inexplicabilă. Spaimă de nimic, spaimă de tot. O pastilă mă făcea să recad în letargie, în ceaţă. Luptam ca să par normală. Mă duceam la liceu, îmi ţineam orele, mă întorceam, mă îngrijeam de copii, de casă. Nu vorbeam. Asta nu era nici plăcut, nici neplăcut, nici uşor, nici greu. Timpul nu mai exista. Nu-mi trăiam viaţa pe care aveam aerul c-o trăiesc. Înăuntrul meu eram confruntată cu incomprehensibilul, cu absurdul. În realitate, apărea numai, sfâşietoare, impresia că mă alienam, că mă îndepărtam de ceilalţi. Mă duceam cu gândul la acele rachete care sunt trimise spre lună cu o viteză ameţitoare şi care decolează totuşi încet, stângaci, aproape ezitând, de parcă plecarea le-ar fi o suferinţă. Simţeam că sunt în plină suferinţă şi că la un moment dat o să fiu zvârlită cu o iuţeală dementă în afara lumii. Făceam totul ca să rămân în realitatea celorlalţi, iar acest permanent efort mă epuiza.

Ca să am aerul că sunt ca toată lumea, hotărâsem să organizez o mare petrecere în cinstea fetelor mele, una care tocmai se născuse, cealaltă care avea să împlinească doi ani. Invitasem mulţi copii la o gustare şi-i rugasem pe

părinţi şi alţi prieteni să vină după ei şi să rămână să bea ceva. Invitasem absolut toate cunoştinţele. Marea „recepţie”, ce mai, de parcă voiam să mă grăbesc pentru a înlătura fatalitatea. Aveam să fiu tânăra femeie-model, demnă de mama, totul va fi perfect: argintăria va străluci, feţele de masă vor fi apretate, bucătăria va răspândi un miros plăcut de prăjituri, peste tot vor fi flori, casa va străluci de la lustrul de ceară. Jean-Pierre şi cu mine ne vom primi invitaţii înconjuraţi de copiii noştri. Voi fi exorcizată. O asemenea petrecere cerea zile în şir de muncă, mă avântasem în acţiune ca într-un atac.

Totul a decurs perfect. Aveam o rochie de mătase roz, bufetul (numai cu preparate de casă) era delicios, conţinea tocmai ce trebuia pentru un lux discret, o frumuseţe delicată, o veselie distinsă, simplitate, rafinament. Fusese un tur de forţă din partea mea, făcusem un act de bravură. Eram una din acele minunate femei tinere care, eroic, îşi riscă viaţa pentru a perpetua tradiţiile clasei lor.

Când am închis uşa după ultimul invitat, m-am prăbuşit. Nu mai puteam, niciodată nu fusesem pusă la o încercare atât de dură! Trebuise să apelez la întreaga-mi educaţie ca să fac faţă, să rămân zâmbitoare şi să fiu atentă la distracţia musafirilor. Căci Jean-Pierre nu venise, iar absenţa lui otrăvise în mod insidios reuniunea. Plecase de dimineaţă la liceu şi de atunci nu-l mai văzusem. La început, am fost întrebată unde este şi răspunsesem cu aplomb că o să sosească dintr-un moment în altul. După aceea, n-am mai fost întrebată, iar invitaţii au plecat mai devreme decât prevăzusem.

Spectacolul casei răvăşite de petrecere era oglinda minţii mele: voisem să ies din dezordine şi mă găseam, dimpotrivă, într-o dezordine încă şi mai mare.

Jean-Pierre s-a întors târziu. L-am auzit deschizând uşa, urcând scările şi îndreptându-se direct spre camera

noastră. Casa era mare, s-ar fi putut duce să doarmă într-o altă încăpere, să evite înfruntarea, nu m-aş fi dus să-l caut. În loc de asta, era aici, în picioare, lângă pat. Mă privea. Vedea că plânsesem mult. Tăcea. Îmi examina corpul chircit sub cearşaf. Poate îşi imagina sângele care, încă de pe atunci, ne determinase să consultăm toţi medicii din oraş: o zdreanţă umană. În ochi avea dispreţ, dezgust şi iritare.

— M-am săturat să te tot văd bolnavă, te plângi întruna.

— Exact azi organizasem o petrecere...

— Petrecere! Un carnaval de imbecili gătiţi de sărbătoare!

— Ambasadorul a spus că locuinţa e foarte frumoasă, copiii, foarte frumoşi... S-a mirat că nu te-a văzut...

— Nu-mi pasă de ambasador! Pricepi? Nu-mi pasă. Vreau să divorţez. Vreau să renunţ la tot. M-am săturat, nu sunt capabil să te fac fericită, tu nu eşti capabilă să mă faci fericit. Sunt tânăr, nu vreau să mă-ngrop cu tine. Vreau să mă car. Vreau să divorţez.

— Nu, să nu divorţăm!

Mă speria. El, atât de ponderat, atât de calm, atât de rezonabil, îl simţeam nemairezistând, hotărât să termine. Iar eu nu puteam concepe să mă despart de el. Totuşi, aproape că nu-i mai eram soţie, el nu-mi era prieten, însă nu puteam să divorţez, ceva foarte puternic mă împingea să-i stau în preajmă, să mă agăţ de el.

Am avut impresia că-mi simţise elanul inexplicabil şi-l impresionase. S-a aşezat pe pat, în lumina lămpii mele. Stătea fără să spună nimic. Pe pielea-i foarte bronzată a braţelor am văzut urmele albe pe care le lasă picăturile de apă de mare când se zvântă, cristale de sare agăţate de gene îi compuneau cununiţe în jurul frumoşilor ochi limpezi.

— Ţi-ai petrecut ziua la plajă?

— Da.

— Pe dune?
— Da.
— Cu o femeie?
— Da... Cu o femeie care trăieşte, o femeie care mă iubeşte.

Am simţit apărând gelozia şi crescând amărăciunea. Cred că ochii mei, pe care-i privea, erau lacuri de durere.

A crezut că ideea acelei femei e ceea ce mă rănea. Însă se înşela. Mă tulbura să-mi imaginez plăcerea pe care o avusese de a intra în valuri, de a înota în larg, de a se usca la soare, de a simţi nisipul sub picioarele-i goale. Eu îi făcusem cunoştinţă cu marea, cu plaja, cu vântul cald, cu libertatea corpului ce se dăruieşte apei, se lasă mângâiat şi dus de ea. Venea dintr-un ţinut rece, unde oceanul e un teren de sport, eu veneam dintr-un ţinut cald, unde acesta e voluptate.

Imaginea lui Jean-Pierre în valuri îmi crăpa capul. Îmi indica mai bine decât orice alt semn substanţiala distanţă ce exista acum între ceilalţi şi mine: nu mai puteam înota, nici să alerg pe nisipul jilav. Eram o infirmă, nu trebuia să mă lase singură cu copiii.

Perceperea corpului său, pe care apa îl făcuse foarte strălucitor, mă aducea cu cruzime în faţa propriului meu corp: greoi, neîngrijit, flasc, cu sânii umflaţi de lapte, pântecul deformat.

— Nu, să nu divorţăm.

N-am divorţat, dar a acceptat o slujbă foarte departe de mine.

* * *

Ştia că fac psihanaliză, vedea că mi-era mai bine, era mulţumit. Însă când venea, îmi era greu să-i vorbesc. Atâţia ani trăindu-ne separat vieţile! Atâtea înşelătorii

secrete, atâtea acţiuni ce nu fuseseră împărtăşite! Imposibil să regăsesc acea cale a încrederii, a simplităţii.

Totuşi, de data aceea, în prima dimineaţă de după sosire, i-am spus:

— Ştii, noaptea, de câtva timp, scriu.

— Scrii ce?

— Nu ştiu. S-au adunat o mulţime de pagini.

— Vrei să le citesc?

— Dacă vrei... Nu ştiu de ce îţi vorbesc de treaba asta.

— Arată-mi.

M-am dus să-mi caut paginile sub saltea.

— Le ascunzi? De ce?

— Nu ştiu. Nu le ascund.

— Dă-mi.

Locuiam la periferie, într-un mic imobil cu pretenţii „rezidenţiale”. Camera mea era un cub de beton alb, având rafturi pe care se îngrămădeau cărţi şi dosare şi o saltea aşezată direct pe podea. Fereastra dădea spre un copac şi spre cer. Aşa puteam vedea succedându-se anotimpurile în Franţa. Priveam curioasă subtilităţile şi şovăielile naturii europene, toamna ce-şi scotea nasul încă de la mijlocul lui august, primăvara ce lucra asupra ramurilor îndoite încă de la jumătatea lui februarie. În ţara mea, anotimpurile se instalau în câteva zile, explodau.

Casa era liniştită, copiii se jucau afară, Jean-Pierre se aşezase într-o parte ca să-mi citească paginile, îndesase perna de perete şi-şi ridicase cearşaful pe spate. Eu, alături, aveam de gând să aţipesc.

Faptul că eram întinsă pe spate cu ochii închişi, ca la doctor, mă făcea să mă gândesc la acele pagini cum n-o făcusem niciodată... În fond, n-ar fi trebuit să i le dau să le citească... O amintire stânjenitoare îmi devenea conştientă, mi se învârtea în cap, pleca, venea, jenantă, neputând explica de ce mă jena.

Cu câteva luni în urmă avusesem de realizat un text publicitar pentru o cooperativă de produse lactate. Îl întâlnisem la birou pe directorul acelei cooperative care, de faţă cu toată echipa, declarase:

— Cel mai bine ar fi să veniţi să vizitaţi uzina. Vă va spune mai multe decât informaţiile pe care vi le-am adus.

Toată lumea hotărâse că era, într-adevăr, cea mai bună soluţie, fusesem obligată să accept. Nu-şi dădeau seama ce însemna asta pentru mine! Nu ştiau în ce labirint trăiam eu. Era perioada în care, cu mare greutate, reîncepeam să-i vorbesc doctorului, să-mi descopăr defectele. Când şi când, teama se mai ţinea încă scai de mine. Or, acea fabrică se afla în marele cartier din nordul Parisului. Voi izbuti să străbat singură zona aceea de mizerie şi de tristeţe în care marile blocuri moderne se ridicau în înaltul cerului? Pe de altă parte, aveam o repulsie totală faţă de lapte, de mirosul laptelui, de gustul laptelui, de aspectul laptelui. Nu puteam să le-o spun şi cu atât mai puţin puteam să le spun că era posibil ca ceva-ul lăuntric să mă apuce strâns, să mă facă să alerg, să mă facă să transpir, să mă facă să gâfâi. Nu puteam totuşi refuza. Locul de muncă era un element esenţial al echilibrului meu. Cum, altfel, aş fi putut trăi şi plăti doctorul?

M-am dus la fabrică şi totul a decurs foarte bine. Eram atât de mulţumită că-mi învinsesem frica încât, din entuziasm, scrisesem un text în care comparam uzina (care avea formă de U) cu o persoană, un fel de prestidigitator ce ar înghiţi camioane-cisterne şi le-ar preschimba miraculos în borcănele de iaurt şi de chefir, în ambalaje pentru lapte de forma bomboanei şi în sticle de lapte... În munca pe care o făceam nu dădusem niciodată dovadă de o asemenea fantezie... Puteam eu să-mi permit aşa ceva? Mai înainte de a arăta foile conducerii, le-am dat

acelui redactor pe care-l consideram cel mai inteligent, cel mai interesant şi totodată cel mai abil.

— Am scris un text pentru cooperativa de lapte. Mă-ntreb ce valoare are. Te deranjează să arunci o privire?

Îl citise cu atenţie, apoi se întorsese spre mine cu aer zeflemitor:

— Aşa deci, acum faci pe Jean Cau?

— Cine-i Jean Cau?

— Un imbecil care gândeşte sau crede că gândeşte.

— Altfel spus, nu găseşti că-i formidabil ce-am scris.

— Oh! E bună totuşi treaba asta a ta. Dă-o, va trece.

Puţin mai târziu am aflat că Jean Cau luase premiul Goncourt şi, chiar în aceeaşi seară, când m-am întors acasă, m-am apucat să-mi transform carnetele în pagini dactilografiate.

La răstimpuri, credeam că Jean-Pierre adormise, stătea neclintit şi-apoi, nu: dădea o pagină. Aş fi vrut foarte mult să ştiu unde ajunsese, însă nu-ndrăzneam să mă mişc, mă prefăceam mai departe că dorm.

* * *

Da, aşa era, exact din ziua în care am ştiut că Jean Cau e un scriitor, am început să dau o formă mâzgălelilor din carneţele. Mă identificam cu un scriitor? Mă luam drept un scriitor? Nicidecum, zău, nu era posibil, nu eu. Eu, scriitor? Chiar prost? Scriam? Eu? Ce idee! Iarăşi mi se urca analiza la cap. Îmi era mai bine, într-atât încât credeam că totul mi-e permis.

Imobilul era supraîncălzit iarna, imposibil de pus o cuvertură. Jean-Pierre şi cu mine stăteam acolo, întinşi pe saltea, înveliţi cu un cearşaf alb, Jean-Pierre întors pe o parte ca să citească mai comod, iar eu pe spate,

străduindu-mă să aţipesc un pic. La-nceput, am privit mult timp copacul de afară, clătinându-şi ramurile descărnate sub un cer cenuşiu şi alb, apoi am închis ochii, ceea ce m-a făcut să simt încă şi mai bine liniştea şi nemişcarea trupurilor noastre. Când şi când, zgomotul unei pagini pe care o lăsa jos ca să ia alta: cele două foşnete, nimic altceva în cameră.

Dacă l-ar interesa cât de cât, s-ar manifesta, ar face un comentariu. Ştiam că Jean-Pierre e un om tăcut, foarte discret, care nu agreează exhibiţiile gălăgioase, şi totuşi! ... Nu, dacă rămânea într-atât de mut înseamnă că nu-i plăcea... Asta-i situaţia, nu era grav.

Deschid ochii, văd cearşaful ce-mi vine din vârful picioarelor până la bărbie şi se arcuieşte la mijloc până îmi atinge abdomenul. Bate. Cearşaful bate, tresare foarte puţin, însă regulat şi repede. Bate în ritmul inimii mele... E grav că Jean-Pierre citeşte aceste pagini... Îmi dau seama că sunt importante, că ele conţin un elan fundamental al spiritului meu... Chiar sunt tot ce-am făcut mai important în întreaga-mi viaţă...

Ar fi trebuit să reflectez mai înainte, să mă opresc la faptul că scriam, că îi povesteam o istorie unei bucăţi de hârtie. Ar fi trebuit să-i vorbesc doctorului despre asta. Ar trebui totuşi să-ncep să ştiu că lucrurile nu se fac din întâmplare, mai cu seamă acest gen de lucruri... Să-i dau paginile astea lui Jean-Pierre, tocmai lui, care analiza cu atâta inteligenţă şi intuiţie textele pe care le citea, el care ne cunoştea limba (datorită concursului său de titularizare ca profesor de gramatică) atât de profund, era aproape îndrăgostit de ea! Făcusem o nebunie! Era ca şi cum îmi ardeam rândurile scrise, ca şi cum le distrugeam, chiar în momentul în care deveneam conştientă de importanţa pe care o aveau pentru mine.

Jean-Pierre căpătase obiceiul de a-mi vorbi ca unei bolnave, ca unei fiinţe fragile, unei copile mari ce nu suportă şocurile, căreia nu i te puteai adresa deschis. Ca să-şi îndulcească părerea se va folosi de cuvinte ce m-ar răni mai mult decât critica neplăcută pe care ar fi trebuit să mi-o facă în mod normal. Nu ştia cine devenisem, nu-i spusesem, îl văzusem atât de puţin... Acum, cu aceste file a căror pretenţie ridicolă tocmai o descoperisem, pierdeam ultimele şanse de a mă apropia de el. Ele vor încurca totul. Nu mă va înţelege, nu mă va crede.

S-a clintit un pic. A durat mult până s-a întors spre mine. Nu îndrăzneam să-l privesc, mă prefăceam pe mai departe că dorm. În cele din urmă, m-am întors şi eu spre el. Ochii îi erau plini de lacrimi! Să plângă Jean-Pierre, dar de ce? Nu voia oare să-mi facă vreun rău? Mă compătimea?

Mă privea intens. În priviri îi erau tandreţe, surpriză, precum şi reţinere, ca atunci când te uiţi la cineva pe care nu-l cunoşti. Apoi a întins mâna şi şi-a aşezat-o încetişor pe umărul meu.

— E bine, e grozav, e o carte. Scrii chiar o carte frumoasă.

Două lacrimi îi trecuseră de barajul pleoapelor şi i se rostogoleau pe obraji, nereţinute, preţioase.

Ochi frumoşi, lacrimi frumoase! Albastru frumos, verde frumos, auriu frumos. În sfârşit! În sfârşit!

Fericirea există! O ştiam, totdeauna am ştiut-o. Fericirea limpede, simplă, deplină. Fericirea căreia îi rezervasem un loc important în centrul persoanei mele şi care se instalase dintr-odată, după atâţia ani. Mai bine de treizeci de ani petrecuţi în aşteptarea ei.

Se apropiase de mine. Îşi strecurase celălalt braţ pe sub gâtul meu. Mă mângâia.

— Cât eşti de schimbată! Mă intimidezi, cine eşti?

Eram prea emoţionată, nu-mi găseam cuvintele să vorbesc. Îi spuneam, cu pupilele-mi închise la culoare, tot

atât de închise pe cât erau ale lui de deschise, că doream să iubesc şi să fiu iubită, că doream să râd şi să construiesc, că eram cu totul alta.

Mă strângea lângă el. Îmi săruta pleoapele, fruntea, aripile nasului, colţul buzelor, marginile urechilor. Îi simţeam abdomenul plat, picioarele musculoase.

— Ascultă, nu ştiu ce m-a apucat, sunt îndrăgostit de femeia care a scris aceste pagini.

* * *

Vino, să ne privim unul pe altul, nu mă slăbi din ochi. Vom intra în valuri. Ştiu un loc cu nisip alb, unde n-o să te răneşti, unde nu va trebui decât să te laşi liber. Aminteşte-ţi, dragul meu, frumosul meu, că marea e bună dacă nu ţi-e frică de ea. Nu vrea decât să te atingă uşor, să te mângâie, să te ducă, să te legene, îngăduie-i s-o facă şi o să-ţi mai placă. Altminteri, te va speria.

Agaţă-te de spumă. Simţi sub picioare nisipul cum fuge odată cu valul? Fugi împreună cu el! Acum lasă-ţi spatele în voia curentului. Hop, fă săritura! Scufundă-te, scufundă-te! Lasă-te frământat, lasă-te mângâiat de apă!

După ce trecem de valuri vom înota în larg. Te rog, nu mă scăpa din ochi!

— Unele fraze pe care le-ai scris mă tulbură, pentru că sunt frumoase şi, totodată, pentru că n-o cunosc pe cea care le-a scris. Tu eşti, totuşi.

Taci, nu vorbi, mării nu-i place să nu i se dea atenţie. Să înotăm. Întinde-ţi braţele şi picioarele. Relaxează-ţi umerii şi şoldurile, lasă-ţi membrele să mişte şi să bată apa, regulat, încet, liber. Simţi că devii delfin? Simţi de-a lungul corpului mângâierile apei dându-i forma unui fus?

Când vom obosi, te vei întoarce pe spate, ne vom întinde pe mare şi vom închide ochii pentru ca soarele să nu-i ardă. Vom sta o vreme aşa, în transparenţa roşie a pleoapelor, purtaţi de apă ca de o doică cu sâni fragezi şi delicaţi.

Apoi vom plonja, cu mişcări ample din bazin, înspre adâncuri, înspre algele ale căror degete lungi, lunecoase, ne vor mângâia abdomenul şi coapsele, faţa şi pieptul, şi spatele, până ce ni se va tăia respiraţia.

După aceea, vom urca uşurel spre bancul de nisip argintiu de la suprafaţă. Din braţe, din picioare şi de pe buze ne vor ieşi bule de bucurie, vor urca ciorchini, mai iute ca noi, pentru a da de veste stâncilor, plajei şi cerului că ne facem apariţia.

Din acea zi, Jean-Pierre şi cu mine am început să fim un întreg. Ne-am hrănit din propriile diferenţe. Ne-am comparat vieţile fără să ni le criticăm vreodată, împărţindu-ne egal bucăţile cele mai bune. Ori de câte ori ne întâlneam, eram încărcaţi cu o pradă heteroclită, pe care o inventariam împreună cu de-amănuntul. Această reunire a două existenţe ne este o comoară inestimabilă, un delicios festin de care nu ajungem să ne săturăm.

Astfel, primele mele pagini au avut cel puţin meritul de a fi suscitat prima dintre conversaţiile noastre, în care dăm totul pe faţă, în care ne destăinuim dorinţele, obstacolele, visele. Aceste conversaţii erau iniţial alimentate numai de acele dezvăluiri pe care le făceam eu graţie analizei. Evoluţia mea era atât de spectaculoasă, încât Jean-Pierre era fascinat. Treptat, a început să se schimbe el însuşi. Descoperirile pe care le facem separat ne alimentează fără-ncetare moara pe care o găsesc mare şi solidă şi care se învârte repede.

Când mi-am terminat primul manuscris, l-am depus la un editor căruia îi fusesem recomandată. După şase zile

am semnat primul meu contract, cu un domn în vârstă, foarte amabil şi foarte cunoscut, al cărui nume era strâns legat de lumea cărţilor. Îmi vorbea foarte serios despre manuscris, despre calităţile lui. Nu-mi reveneam. Nu-mi venea să-mi cred nici ochilor, nici urechilor. Nu-ndrăzneam să-l privesc. Şi de-ar fi ştiut că se adresa nebunei! Nu puteam să nu mă mai gândesc la ea. Mi-o imaginam aşa cum era, nu cu multă vreme în urmă, goală, aşezată în propriu-i sânge, încovrigată în întunericul din baie, între bideu şi cadă, tremurândă, năduşită, incapabilă să trăiască.

Te-am tras de-acolo, soro dragă, te-am tras de-acolo!

Asta ţinea de miracol, de basm, de vrăjitorie. Viaţa îmi era cu totul schimbată. Nu numai că descoperisem mijlocul de a mă exprima, îmi găsisem de una singură drumul care mă îndepărta de familie, de mediul meu, permiţându-mi astfel să-mi construiesc un univers ce-mi era propriu.

XIV

Cei care o cunoscuseră pe nebună o uitaseră, până şi Jean-Pierre uitase de ea. Cartea o măturase pe sărmana femeie mai uşor decât pe o frunză de toamnă. Doar doctorul şi cu mine ştiam că tot mai exista într-un ungher al minţii mele. Când şi când, se agita într-un fel inexplicabil, îmi vâra capul între umeri, îmi crispa pumnii, o transpiraţie cu miros puternic îmi picura de la subsuori. Dar ce-o avea? Ce o trezea iarăşi? De unde-mi venea neliniştea, apăsarea asta?

Nu mă mai duceam decât de două ori pe săptămână în străduţa înfundată. Într-o bună dimineaţă m-am simţit în

stare să nu mă mai duc acolo patru zile întregi. Doctorul şi cu mine hotărâsem atunci, de comun acord, că voi veni mai rar.

Începeam să-mi cunosc graniţele şi să pot trăi liber în limita lor. Teritoriul era vast, ca să-l ocup nu mi-ar fi ajuns cu siguranţă întreaga-mi viaţă. Totuşi, unele zone îndepărtate rămâneau imprecise, erau situate la nişte hotare misterioase de care nu mă apropiam cine ştie ce. În plus, nu cunoşteam niciun drum care mi-ar fi îngăduit să ajung într-acolo. De ce să mă fi dus, din moment ce domeniul în care trăiam îmi era prea îndeajuns? Nu aveam nevoie de mai mult.

Prima carte se vânduse bine. Datorită ei, publicaţiile îmi cereau acum articole şi nuvele, făceam anchete pentru o revistă-magazin. Cei cu care lucram mă considerau o persoană rezistentă, capabilă şi, efectiv, eram rezistentă şi capabilă. Nu-mi cruţam echilibrul recent câştigat. Fundamentul pe care i-l dăduse analiza era perfect, i se potrivea în totalitate. Mă simţeam în armonie cu mine, mă simţeam confortabil în viaţa mea. Stăpâneam cu uşurinţă tot ce aflasem despre propriu-mi caracter. Cum era de prevăzut, violenţa îmi juca feste şi mă făcea să trăiesc adevărate scene de coridă. Mi se cabra între braţe şi coapse, mă antrena în cavalcade furibunde. De cum îmi simţeam gâtul sâcâindu-mă, mă gândeam: „Iat-o. Nici vorbă s-o refulez ori să mă pun pe plâns. Nu, las-o să treacă şi stăpâneşte-o”. Era periculoasă, afurisita, era în stare să mă conducă la omor, la distrugere, să sângereze, să explodeze, să izbucnească. Simţeam cum mă făceam palidă, voiam să mă bat cu mâinile goale, să strâng de gât, să scot măruntaie. Ca să-mi canalizez violenţa, a trebuit să învăţ să-i respect pe ceilalţi, pe toţi ceilalţi, indiferent cine, şi să mă respect pe mine însămi. Am devenit responsabilă.

Ştiam totuşi că psihanaliza mea nu era terminată. Mai era ceva neexplicat în geografia mea, exista o zonă albă pe harta propriei persoane, o zonă necunoscută. Echilibru-mi ţinea tocmai pentru că mă duceam să-l văd pe doctor de două ori pe săptămână, eram conştientă de asta. Şi în străduţa înfundată nu se întâmpla totuşi nimic, era din nou acel vag, acel mare deşert cenuşiu şi plat ce se întindea dincolo de pleoapele-mi închise, impresia că nu voi ajunge niciodată la capăt.

M-am apucat atunci să visez mult. Aşa cum îmi regăsisem cu bucurie lacrimile, îmi regăseam cu o mare plăcere viaţa onirică. În timpul bolii nu visam, n-aveam nicio fărâmă de amintire a vreunui vis, nici măcar impresia că am visat. Somnul îmi era un cub negru neatins, un ecran orb pe care analiza a început prin a proiecta vise vechi. Visul despre călăreţ, apoi un altul la fel de demult, cel în care săream tot mai sus, la-nceput cu bucurie, apoi cu oroare. Nu mă mai puteam opri, fiecare săritură mărea inevitabil distanţa dintre pământ şi mine...

În general, graţie analizei îmi înţelegeam visele. Acestea îmi foloseau să-mi localizez cele mai apăsătoare tensiuni din minte. Confirmau deopotrivă încrederea mea în psihanaliză. Profitam într-atât de examinarea lor sistematică, încât mă întrebam din ce motiv aberant medicina se ocupa aşa de puţin de o activitate într-atât de importantă a fiinţelor umane. Cum era cu putinţă să se pună mii de întrebări privind felul în care te hrăneşti, mergi, respiri şi niciodată o singură întrebare pentru a şti dacă visezi şi despre ce visezi? Ca şi cum şapte-opt ore din viaţa cotidiană a oamenilor n-au nicio importanţă. Ca şi cum somnul înseamnă nefiinţă. Ochii celor care dorm se mişcă totuşi pe durata visului, la fel şi corpul, activitatea cerebrală le este câteodată intensă. Atunci de ce tot ce se întâmplă în ei este neglijabil?

Fusesem inertă în somn, deveneam activă. Îmi aduceam cu toptanul vise în străduţa înfundată. Le elucidasem pe toate, sau pe-aproape, însă îmi plăcea să-i arăt doctorului că mi-e bine. Ceea ce altora li se părea normal pentru mine era extraordinar şi doar doctorul putea aprecia enorma valoare a fiecăreia dintre noile mele zile. Când mă întindeam pe divan, mă duceam cu gândul la acei negustori arabi care veneau în pieţele din copilărie. Şedeau pe vine, scoteau din pliurile tunicii o învelitoare de cârpă pe care o desfăceau şi o etalau în faţa lor. Era o batistă mare, pătrată, pe care se găseau câteva agrafe şi ace ruginite, cuie îndoite, capete de sârmă, câteva şuruburi uzate, butoane şi piuliţe care nu mergeau împreună, bucăţi de ţevi din plumb. Omul, cu gesturi abile, făcea grămăjoare din aceste fiare vechi, apoi îşi răsucea o ţigară şi-ncepea să aştepte în linişte la umbra pe care şi-o alesese, umbra dantelată şi mişcătoare a eucaliptului ori umbra deasă a platanului. Ştia că, în cursul zilei, din ciorchinii flecari de cumpărători, mişunând prin praf şi soare, se vor desprinde unii clienţi, vor veni spre el şi vor descoperi, poate, în fundul batistei murdare, *şurubul*, *bulonul*, piesa unică, de negăsit, ce le va servi să repare sau să reconstituie o unealtă veche, un vechi obiect preţios, altminteri pierdut. Şi, ca primă, pentru a-şi completa bucuria, vor avea şi două-trei ace de cusut îndoite ori un ac de siguranţă tocit. În ciuda aparenţelor, vânzătorul ştia că batista lui conţinea minunăţii şi iată de ce era atât de calm.

Astfel, veneam şi-i etalam doctorului heteroclitul material al viselor mele. Alcătuiam grămăjoare de cuvinte şi de imagini pe care le grupam împreună după cum le legam de „câine”, de „ţeavă”, de „frigider” etc. Cuvinte-cheie pe care le desprinsesem, doctorul şi cu mine, din vocabularul meu obişnuit şi care, prin concizie, configurau

o întreagă zonă, uneori foarte întinsă, din fiinţa mea. Explicaţiile acestor vise nu puteau deci să aibă sens decât pentru el şi pentru mine. Astfel, „ţeavă” se asocia cu avortul ratat al mamei, „câine”, cu teama de a fi judecată şi abandonată, „frigider”, cu lipsa de claritate, cu inconştientul etc. Ne înţelegeam foarte bine şi asta era esenţialul.

Pe tot parcursul analizei (şi astăzi în continuare) mă minunam continuu în faţa travaliului admirabil ce se operează între conştiinţă şi inconştient. Neobosite albine. Inconştientul căutând în străfundurile vieţii bogăţiile care-mi aparţineau, depunându-le pe un mal al somnului meu, iar conştiinţa, pe celălalt mal, inspectând, de departe, noutatea, apreciind-o, lăsându-mi-o s-o presimt ori respingând-o. Aşa dădea câteodată năvală în propria-mi realitate un adevăr uşor de înţeles, simplu, dar care nu-mi apărea decât atunci când eram în măsură să-i vin în întâmpinare. Inconştientul pregătise de multă vreme terenul, semnalându-i-se conştiinţei, ici şi colo, prin cuvinte, imagini, vise, cărora nu le acordasem atenţie. Până într-o bună zi când, gata să primesc noul adevăr, puteam să fac drumul spre el în câteva secunde. Aşa mi se întâmplase cu violenţa pe care n-am văzut-o decât atunci când am fost capabilă s-o suport.

La sfârşitul perioadei în care învăţasem să-mi analizez visele, am avut unul pe care eram incapabilă să-l clarific şi în legătură cu care am simţit că-mi va grăbi progresul în analiză.

Bună parte din acest vis mă făcuse să retrăiesc un moment real. Eram la Lourmarin, în Provenţa, unde-mi petreceam câteva zile cu cei mai buni prieteni: André şi soţia lui, Barbara. Aveam douăzeci şi unu de ani, ei erau un pic mai mari decât mine. Eram în raporturi cum nu se poate mai bune, alcătuite din admiraţie, din căldură,

veselie, tandreţe şi respect. El era pictor şi ce ieşea din mâinile lui îmi plăcea şi mă subjuga. Privind la ce făcea, învăţasem despre frumuseţea a ceea ce nu era simetric, riguros, clasic. Anterior, luasem cunoştinţă, datorită mamei şi profesorilor, de splendoarea capodoperelor culturii noastre. Pictura modernă nu figura printre acestea: „Picasso e un nebun, iar cei care-l admiră sunt snobi”. Punct final. Or, eu găseam, în taină, că era magnifică lumea la care André mi-a oferit acces, prin căutările şi munca lui. Descopeream importanţa compoziţiei, a volumelor şi, mai ales, a materiei. Îl văzusem adunând de oriunde, de pe străzi ori de pe câmp, bucăţi de lemn, de hârtie sau de metal, pietricele, sâmburi de cireşe, sfori, dopuri, şi păstrând cu grijă aceste deşeuri care pentru mine erau simple gunoaie. Le folosea ca să-şi împodobească atelierul ori le încorpora în compoziţiile lui. Barbara, soţia, scotea strigăte de admiraţie când el îşi aducea obiectele găsite. Era slavă şi rula „r”-urile „And «r» é, ci frumos ieste!”, îşi chema copiii ca să admire. Sub ochii mei, gunoiul se preschimba în comoară, era realmente o comoară. Odată însă ce plecam de la ei, se transforma la loc în gunoi. Nu eram în stare să mă îndepărtez de una singură de bunul-gust şi de conformismul ce erau de bonton în mediul meu.

Venisem deci să-i întâlnesc la Lourmarin, cu impresia că această vacanţă în compania lor reprezenta din partea mea un important semn de independenţă faţă de familie, un act îndrăzneţ. Dormeam în cort, n-aveam un ban. Viaţă de boem, ce mai! Într-o zi, André mi-a propus o plimbare: să vedem un porumbar pe care-l descoperise în Luberon. M-am suit în spatele lui pe vechea-i motocicletă hodorogită (ca şi cum aş fi vrut să mă urc pe calul din visul cu acel călăreţ) şi iată-ne plecaţi.

Pe motocicletă ai totdeauna impresia că mergi repede, chiar şi atunci când mergi încet. Despici cerul aşa cum etrava unui cuirasat desparte oceanul. În Provenţa, vara, la ora la care soarele înroşeşte munţii, aerul e îmbibat cu mirosuri de plante şi cu sunetele ascuţite ale greierilor. Ne afundam într-acolo cu toată viteza, ca într-o mică junglă, atingând în treacăt lianele de cimbrişor, îndepărtând frunzele de muşcate, punând pe fugă, cu detunăturile noastre, papagalii de prin rozmarin, agitând orhideele de lăcuste. Cât îmi mai plăcea ţinutul ăsta!

La capătul acestei curse se afla un deal sterp în vârful căruia o încâlceală de smochini şi mărăcini ascundea aproape în întregime o ruină înaltă. Ne-am căţărat până acolo, sfărâmând sub tălpi bulgări de pământ uscat. André nu vorbea. Nu avea obiceiul să ţină discursuri. Se exprima mai degrabă cu ochii şi cu mâinile. Simţeam însă că-i plăcea, ca şi mie, tot ce-l înconjura: întretăierea moviliţelor albe ale locului, stolul cenuşiu de lăcuste, albastrul cerului înghiţit de lumină, norişorii pe care apusul de soare îi făcuse trandafirii. Frumoasă planetă!

Ruina era un turn foarte înalt, un fel de cilindru din piatră, fără nicio deschizătură, în afară de o portiţă la bază, în faţa căreia stăteam. André, care cunoştea drumul, a găsit numaidecât intrarea şi a pornit-o primul în interiorul turnului. A ţinut uşa deschisă şi, în vreme ce încercam să ies din mărăcinii ce mi se agăţau de blugi, am văzut în turn o iarbă verde şi spilcuită, o vegetaţie măruntă, fermecătoare, împestriţată cu roz şi albastru, asemenea celei care creşte la picioarele îngerului vestitor din tabloul lui Botticelli. Era surprinzătoare această drăgălăşenie alături de frumuseţea uscată şi aspră care mă înconjura. M-am gândit, în timp ce încercam să mă descâlcesc din blestemaţii aceia de mărăcini:

„Excrementele păsărilor trebuie că fertilizează solul în acest loc”.

Am intrat în fine, iar frumuseţea peisajului m-a captivat, de parcă aş fi fost vrăjită. Turnul n-avea acoperiş, ducea de la pământ drept spre cerul în care decupa un cerc aproape regulat. Pereţii erau străpunşi de adânci alveole de porţelan albastre şi galbene, un rând albastru, un rând galben, câte cinci, în care se cuibăreau păsările. Drăgălăşenia plantelor, jos, infinita profunzime a cerului, sus, iar între acestea două, regularitatea perfectă a găurilor de un albastru misterios şi de un galben strălucitor. Impresia de a participa la Tot, de a fi întreagă. Satisfacţie. Tăcere, pentru că esenţialul este exprimat.

Trăisem realmente toate astea, porumbarul există pe undeva în Provenţa, nu ştiu unde, însă l-aş putea regăsi.

În vis, retrăiam fiecare amănunt al acestor momente, îmi reaminteam cu minuţiozitate locul, sentimentele, emoţiile şi îndeosebi acea impresie de a face lucrurile pe ascuns, de a fi în afara legii mamei, de a profita de o libertate totală, însă precară. Visând, ştiam într-un fel că acea clipă era excepţională.

Eram deci în turn, subjugată de forţa-i simplă, de calmul şi de frumuseţea lui. În vis, André dispărea, aşa cum se întâmplă în vise: fără să fie explicabil şi fără să fie important. Singurătatea în care mă aflam nu era dramatică, dimpotrivă. Dintr-odată, aproape de pereţi, oblic, a-nceput să curgă apă, izolându-mă în mijlocul unui vârtej lichid care nu mă uda, nu mă murdărea. Apa se răsucea cu foarte mare repeziciune, după care dispărea în jos, inexplicabil. Era o apă frumoasă, limpede şi plină de energie, prin care tot mai vedeam, cu claritate, alveolele albastre şi galbene şi păsările ce-şi făceau cuibul în tihnă. Spectacolul era splendid. Mi-era bine acolo. Aveam

impresia că sunt întreagă, îmi dispăruse jena pe care o simţeam în viaţă.

Brusc mi-am dat seama că acea apă grozavă transporta obiecte lunguieţe, strălucitoare. Am văzut că obiectele erau etuiuri din argint, şlefuite cu fineţe, unul mai frumos decât altul, toate diferite şi totuşi toate unite prin formă: o formă rotundă, mai mult sau mai puţin alungită, cam în felul acelor caltaboşi ce se obţin răsucind între mâini pasta de frământat. Atunci am ştiut, cu o certitudine care-mi venea nu ştiu de unde, că acele cutii lunguieţe din argint conţineau excremente, balegă, luând la perfecţie forma acestora. În realitate, mă aflam drept în mijlocul unui veceu. Totul mi se părea absolut normal şi fericit. Nu eram deloc şocată nici de plăcerea pe care o aveam de a mă afla într-un asemenea loc, nici de faptul că aceste cutii preţioase şi frumoase pot să conţină o materie atât de abjectă.

Mă trezisem veselă, satisfăcută, avusesem un vis splendid.

Şi totuşi, în străduţa înfundată, pe divan, am simţit o foarte mare jenă să exprim prin cuvinte pasajul cu etuiurile de argint, să spun ce conţineau.

Cuvintele! Mă lovisem de ele pe când mă cufundasem adânc de tot în boală, le regăseam acum, în momentul în care eram aproape vindecată. Îmi aminteam de „fibromatos”, ce mă făcea să mă ghemuiesc dârdâind într-un colţ din baie, iar, astăzi, ca să introduc „căcat” într-o povestire pe care o voiam fericită şi frumoasă, şi care era fericită şi frumoasă, trebuise să-mi mobilizez toate forţele şi să înving o tulburare profundă, o rezistenţă abisală.

Timp de mai multe săptămâni, am început, la doctor, să analizez cuvintele, să le descopăr importanţa şi varietatea. Mă înfruntam cu mine, în acest conflict subtil nemaifiind vorba, aparent, de conştient şi de inconştient, deoarece

cuvintele şi eu însămi ne aflam la suprafaţă, vizibile, clare: când mă gândeam la masă şi voiam să-mi exprim gândul, spuneam masă. Dar când mă gândeam la „căcat” îmi era greu să spun cuvântul „căcat”, încercam să-l ascund ori să-l înlocuiesc printr-un alt cuvânt. De ce nu trecea acel cuvânt? Ce era cu cenzura asta nouă?

Cuvintele îmi puteau fi aliaţi sau duşmani, o ştiam, însă, în orice caz, îmi erau străine. Erau instrumente modelate de multă vreme şi puse la dispoziţia mea ca să comunic cu ceilalţi. Doctorul şi cu mine ne fabricasem un mic vocabular de vreo zece cuvinte care, pentru noi doi, cuprindeau întreaga-mi viaţă. Oamenii inventaseră milioane de cuvinte, toate la fel de importante ca acelea pe care le foloseam noi în fundătură şi care exprimau universul în totalitatea lui. Nu mă gândisem niciodată la acest aspect, nu-mi dădusem niciodată seama că orice schimb de cuvinte era un fapt preţios, reprezenta o alegere. Cuvintele erau etuiuri, toate conţineau o materie vitală.

Cuvintele puteau fi vehicule inofensive, maşinuţe, precum cele de la bâlci, multicolore, ce se ciocnesc unele de altele în viaţa cotidiană, făcând să ţâşnească jerbe din scântei care nu rănesc.

Cuvintele puteau fi particule vibratile însufleţind permanent existenţa ori celule distrugându-se prin fagocitoză, ori globule solidarizându-se pentru a înghiţi cu lăcomie microbi şi a respinge invaziile străine.

Cuvintele puteau fi răni sau cicatrici de rană, puteau semăna cu un dinte stricat într-un zâmbet de plăcere.

Cuvintele puteau fi de asemenea uriaşi, stânci adânc înfipte în pământ, solide, cu ajutorul cărora se treceau apele repezi.

Cuvintele puteau în sfârşit să fie monştri, S.S.-ul inconştientului, refulând gândirea celor vii în temniţele uitării.

Fiecare cuvânt pe care mi-era greu să-l rostesc masca în fapt o zonă unde refuzam să merg. Fiecare cuvânt pe care-l rosteam cu plăcere indica, dimpotrivă, o zonă ce-mi convenea. Era astfel evident că doream armonia şi că respingeam excrementele. Cum puteau armonia şi excrementele să se potrivească, în vis, atât de bine?

Atunci mi-am dat seama că niciodată nu-mi acceptasem o întreagă parte din corp, care, într-un fel, nu-mi aparţinuse niciodată. Zona dintre picioare nu se putea exprima decât prin cuvinte ruşinoase şi nu fusese niciodată obiectul gândirii mele conştiente. Niciun cuvânt nu conţinea anusul meu (acest termen netrecând decât foarte greu şi doar într-un context medical, ştiinţific, în el însuşi era deci o boală). Orice cuvânt pe care l-aş fi rostit şi care mi-ar fi conţinut anusul ar fi atras imediat asupră-mi scandalul şi murdăria, şi mai cu seamă confuzia minţii mele. Cât despre ceea ce tranzita pe acolo, nu acceptam să rostesc decât acel „number two” din copilărie.

Eram o invalidă şi descoperirea am făcut-o râzând. Gândul mă ducea la acei clovni care bat din pantofii lor mari pe pista circului şi-i fac pe copii să râdă pentru că în timp ce spun, cu mimică pretenţioasă: „Dar io-s foarte inteligentă!”, o luminiţă roşie li se aprinde la fund. În realitate, sunt groteşti pentru că n-au habar ce li se întâmplă în partea de jos a spatelui.

Mi-am regăsit râsul. Mă luam în derâdere şi era un deliciu. Până la vârsta de treizeci şi şase de ani trăisem cu un orificiu oribil în corp, numit anus, eu n-aveam fund! Era o farsă! Înţelegeam mai bine de ce nu-mi plăcuse niciodată Rabelais. De fapt, aveam partea din faţă şi nimic altceva, eram plată ca damele din jocul de cărţi. O regină

cu un piept bine dezvoltat, cu şolduri mari, o coroană pe cap, un trandafir în mână, hieratică şi fără partea din spate!

Fericirea de a râde! Frumuseţea râsului copiilor mei, exploziile de râs ale lui Jean-Pierre: „Cu cât eşti mai puţin nebună, cu atât eşti mai nebună!”, râsete pe stradă, râsul meu! Ce pace însemna el, ce stare de bine, ce încredere, ce tandreţe! Calmă!

Ca de fiecare dată când analiza mă ajuta să fac un mare pas înainte, am stat mai multe săptămâni să-mi manipulez descoperirile, să le admir. Evaluam imensitatea terenului parcurs, era ameţitor. Mai înainte, râsesem vreodată cu adevărat? Cântărisem vreodată greutatea cuvintelor, le bănuisem importanţa? Scrisesem cărţi cu nişte cuvinte care erau obiecte, le înşiruisem după o ordine pe care o găseam coerentă, convenabilă şi estetică. Nu văzusem că ele conţineau materie vie. Le aşezasem pe pagini aşa cum, acasă, îmi aşezam mobilele şi obiectele de care nu mă puteam lipsi şi pe care le luam cu mine în toate deplasările.

Ori de câte ori ajungeam la un nou post, nu puteam reîncepe să trăiesc decât atunci când soseau preţioasele lăzi. Le deschideam în faţa copiilor şi, la fel cum procedase mama cu mine, îi învăţam cuvinte moarte care se refereau la o istorie moartă, la o familie moartă, o gândire moartă, o frumuseţe moartă. Le arătam capul Minervei de pe marca argintăriei, trandafirul de pe obiectele din cositor, ornamentele în formă de mărgele de la mobilele stil Ludovic XVI, broderia lenjeriei, transparenţa porţelanului, cărţile legate şi cotorul lor auriu, precum şi portretul vreunui bunic, lornionul unei străbunici, carneţelul de bal al unei mătuşi bătrâne, masa de cusut din lemn de trandafir a unei verişoare de altădată etc. Relicve. Lăzi ca nişte sicrie şi cadavre pe care le dezgropam din paie

pentru ca propriii-mi copii să trăiască printre ele, aşa cum o făcusem eu însămi. Pentru copiii mei făceam să strălucească şi să sune cristalul: „Când paharul face acel zgomot înseamnă că e cristal”. Asta era cristalul: un pahar somptuos care face un anumit zgomot. Zgomotul acesta indica valoarea, preţul obiectului.

Toate aceste cuvinte serveau să desemneze valoarea lucrurilor, nu însă viaţa lor. Ierarhia valorilor era stabilită de multă vreme, se transmitea din generaţie în generaţie: o succesiune de cuvinte ce-mi servea drept schelet şi creier. Conţinea nu numai valoarea obiectelor, ci şi valoarea oamenilor, a sentimentelor, a senzaţiilor, a gândurilor, a ţărilor, a raselor şi a religiilor. Întregul univers era etichetat, aranjat, clasat, definitiv. Mai cu seamă să nu judeci, să nu reflectezi, să nu pui sub semnul întrebării; ar fi pierdere de vreme, întrucât era imposibil să ajungi la o altă clasificare. Valorile burgheze erau singurele bune, frumoase, inteligente, erau cele mai bune. Într-atât, încât nici nu ştiam că se numesc valori burgheze. Pentru mine, erau valori, pur şi simplu.

Iar în ele nu intrau nici anusul meu, nici defecările mele, după cum nu intrau nici plămânii celui care suflase fermecătorul vas de cristal. Nici picioruşele rănite ale strămătuşii care valsa, valsa fără-ncetare pentru a completa şi transmite mai târziu cu veneraţie şi admiraţie carneţelul de bal: „Era o mare doamnă, o femeie de lume, frumoasă şi virtuoasă”. Nici ochii brodezelor, obosiţi de monogramele şi de dantelele de la cearşafurile lăuzelor, de la feţele de masă destinate căsătoriei şi de la giulgiu. Nici pântecele sfâşiate ale femeilor care, generaţie după generaţie, aduceau pe lume fiinţele umane.

Toate aceste lucruri nu existau pentru că n-aveai dreptul să foloseşti cuvintele care le desemnau. Toate astea n-aveau valoare. În cel mai rău caz, toate astea nu

puteau fi decât derizorii, adică supuse batjocurii dispreţuitoare şi trufaşe. Iar dacă era musai să plasezi pe scara valorilor (deoarece era completă) plămânii vlăguiţi ai suflătorului de sticlă, picioarele umflate ale strămătuşii, ochii obosiţi ai brodezei, pântecele deformat al femeilor şi fundul meu, astea trebuiau puse pe treptele cele mai de jos, pe acele trepte ale milei, ale compătimirii, ale carităţii sau pe acelea ale glumei, ale zeflemelei, ale derâderii, ale sarcasmului, ale grosolăniei, pentru că toate erau neînsemnate, minime, neglijabile, sărăcuţe, mici, prăpădite, ridicole, zadarnice şi murdare!

Eram dama de roşu într-un castel de cărţi de joc. Numai să spui cuvântul „căcat”, să te gândeşti fără ruşine şi fără dezgust la ce conţinea acest cuvânt, iar castelul se va prăbuşi!

XV

Astfel, graţie frumosului vis cu porumbarul, am aflat că totul e important, până şi excrementele şi până şi castelul de cărţi de joc în temniţele căruia trăiam de atâta vreme. Am aflat, cu inima strânsă, că în aceste temniţe era şi mama. Am suferit pentru ea, în acelaşi timp însă am avut certitudinea că era prea târziu şi nu puteam face nimic s-o scot de acolo. Nu-i puteam explica ceea ce descopeream, era o cunoaştere prea recentă, încă incompletă. Fusesem într-o situaţie extrem de periculoasă, trebuia să ies cu totul, împreună cu propriii mei copii. Autobuzul se umpluse, nu mai era loc pentru mama alături de mine.

De când se mutase în Franţa, îmbătrânise. Corpul şi faţa i se fleşcăiseră fantastic. Se izola în camera ei. Ieşea doar

pentru a-şi îndeplini sarcinile târându-şi picioarele, cu tristeţe şi oboseală, cu aeru-i necomunicativ, cu un fel de flacără de mânie în verdele ochilor. S-ar fi zis că abandona, că renunţa la tot, dădea drumul la strânsoare înţelegând că era trasă pe sfoară, că dintotdeauna îşi bătuseră joc de ea. Sunt convinsă că a văzut limpede preoţimea asta stupidă, incapabilă de dragoste adevărată, această Franţă egoistă şi interesată, pretenţioasă, această Algerie iubită, care nu făcea diferenţa între ea şi ceilalţi, profitorii. Amăgită. Înşelată de moarte. Sunt convinsă că în secret ştia toate astea şi că, în plin univers pustiit, anulat, îi rămâneam doar eu cu forţele mele foarte proaspete ce-i săreau în ochi şi de care încerca stângace să se agaţe.

Dar, cu toată suferinţa pe care mi-o inspira acum, mai simţeam încă repulsie faţă de pântecul ei, o evitam. Această repulsie mă jena, ar fi trebuit să ştiu s-o înving, nu pentru a mă apropia de mama, ci, dimpotrivă, pentru a mă elibera de ea, de ce însemnase pentru mine. Acest dezgust încă ne lega strâns şi nu ştiam cum să mă debarasez de el.

Nu mă mai duceam decât o dată pe săptămână în fundătură şi, foarte repede, şedinţele s-au rărit încă şi mai mult.

Devenisem o persoană puternică şi responsabilă, o femeie stabilă, pe care te puteai baza. La vârsta la care alţii cred că viaţa li se cam termină, aveam şansa de a o fi început de foarte puţină vreme pe a mea. Eram plină de entuziasm şi de înflăcărare, totul mă pasiona. Îmi descopeream o vitalitate nebănuită legată de o mare putere de muncă. Îmi plăcea universul cărţilor. După descoperirea cuvintelor, încetasem să mai scriu pentru mine. Trebuia să am un răgaz, nu mai puteam scrie ca înainte. Aşa că m-am ocupat de cărţile altora şi m-au interesat la fel ca propriile-mi cărţi. Am descoperit hârtia,

cartonul, cerneala, lipiciul şi apoi punerea în pagină şi tipografia.

Frumuseţea literelor de tipar! Lume adâncită în meditaţie, inspirată, tăcută. Douăzeci şi şase de majuscule, douăzeci şi şase de litere mici, zece cifre şi punctuaţia. Mică galaxie perfect armonioasă. Cuvintele, aceste etuiuri pline de viaţă, sunt ele însele conţinuturi, când sunt scrise, în etuiuri de litere. Fiecare tip de caracter îşi are un stil propriu şi-l transmite cuvântului pe care-l desenează şi materiei ce se află în cuvânt. Fiecare popor îşi inventează caracterele ce-i seamănă. Nemţii au alfabete greoaie şi pline de forţă alcătuite pentru texte viguroase, analize exacte, demenţe periculoase. Englezii au litere precise şi zănatice, făcute pentru libertatea bine calculată. Americanii au caractere noi şi tehnocrate, făcute şi gândite de roboţi. Latinii au caractere fermecătoare, făcute pentru subtilitate, iubire şi lacrimi. A trăi înăuntrul lor era o încântare. Da, într-adevăr, totul devenise important, totul era interesant.

Nu vorbeam niciodată despre analiză, deoarece îmi dădeam seama că subiectul enerva lumea: „Baliverne, istoriile tale. Nebunii se îngrijesc în azile. Restul e un ghiveci de-al bătrânelor simpluţe, de-al pederaştilor şi de-al dezechilibraţilor” şi ploua atunci cu nesfârşite poveşti de genul: „Eu (sau Pierre sau Paul sau Jacqueline) am făcut psihanaliză. Ei bine, draga mea, asta m-a demolat. Deci nu veni tu să-mi vorbeşti de aşa ceva. Mi-au trebuit cinci ani să mă înzdrăvenesc!” Aflam că fuseseră la un medic timp de două luni, şase luni sau chiar doi ani. Unul cu care discutaseră despre viaţa lor, care îi asculta, le dădea sfaturi şi-i punea să înghită un medicament nou ca să-i liniştească. Pe scurt, nu făcuseră niciun fel de analiză sau, dacă făcuseră, abandonaseră de cum devenise greu, de cum nu se mai întâmplase nimic săptămâni şi luni în şir. O

lăsaseră baltă când, după ce au povestit ceea ce ştiau, s-au trezit în faţa necunoscutului, acel zid fără fisură ce astupă orizontul, acel nemărginit deşert, aparent de netrecut.

Am ştiut că nu se putea vorbi despre analiză pentru a descrie un eşec. Îi şocam cu vindecarea, cu forţa mea nouă. „Nu erai bolnavă, aveai tulburări de fată capricioasă. Mă plictisesc tipele cu probleme false! Astea-s boli de femei, nu-i ceva serios.” Or, ştiam că boala psihică nu e o specialitate feminină. În toţi acei ani, dădusem destul de frecvent peste bărbaţi în străduţa înfundată. În acelaşi număr ca şi femeile! Cu capul vârât în pardesiu ori în jachetă, închişi în ei, tot numai spaimă!

Am înţeles că cei din jurul meu trăiau în castelele lor de cărţi de joc, majoritatea neştiind acest lucru. Toţi, fraţi! Şi eu care mă credeam singură, anormală, monstruoasă!

De n-ar fi fost sângele, năduşeala, inima dezlănţuită, tremurăturile, apăsarea plămânilor, ceaţa care-mi astupa ochii şi urechile, aş fi avut curajul să mă tot adâncesc în analiză? Nu cred. Dacă n-aş fi avut şansa să mă îmbolnăvesc foarte rău, n-aş fi avut forţa să merg până la capătul înfruntării cu mine însămi.

Am avut impresia că sunt o privilegiată.

Aşadar, de acum încolo mă duceam în străduţa înfundată cu sentimentul că aparţin unei elite, unui gen de societate secretă. Mă jena treaba asta. Când întâlneam privirea vânzătorului de articole de fierărie din colţ şi pe cea a locatarilor din fundătură, ştiam ce gândeau văzându-mă că mă îndrept spre gardul din fund: „Uite-o pe ţicnita de marţi seara”, cu un fel de zeflemea amestecată cu milă, dar şi cu teamă. Îmi venea să le spun: „Nu, nu sunt ţicnită şi n-am fost niciodată. Sau, dacă eu sunt ţicnită, sunteţi şi voi”.

Ca să-i fac să înţeleagă şi ca să-i ajut pe cei care trăiau în infernul în care trăisem, îmi promiteam să scriu într-o zi istoria analizei mele, să construiesc din ea un roman în care voi povesti despre vindecarea unei femei ce-mi va semăna ca o soră geamănă, naşterea, aducerea ei lentă pe lume, sosirea ei fericită în zilele şi nopţile de pe pământ, bucuria ei de a trăi, încântarea pe care o simte în faţa universului căruia îi aparţine. Pentru că analiza nu se poate scrie. Ar fi nevoie de mii de pagini repetate pentru a exprima la nesfârşit nimicul, vidul, vagul, lentoarea, moartea, esenţialul, perfecta simplitate. Şi-apoi, în această imensă monotonie, câteva rânduri scânteietoare, secundele luminoase când apare întregul adevăr din care nu iei decât o bucată, crezând că-l iei pe tot. După aceea, din nou, pe mii de alte pagini, platitudinea, inexprimabilul, materia în gestaţie, gestaţia gândirii, informul, inestimabilul. Din nou scânteia ameţitoare a adevărului. Şi aşa mai departe. Uriaşă carte umflată, cu pagini albe în care ar fi, tocmai, nimicul şi totul. Volum fantastic scris cu toată hârtia de pe lume, cu toată cerneala, cu toate cuvintele, cu toate literele, cu toate ideogramele.

Însă, pentru a-mi compune romanul, trebuia mai întâi să-mi termin analiza, să mă simt în stare să trăiesc pe deplin în afara străduţei înfundate. Şi nu era cazul, relaţiile cu mama continuau să fie foarte proaste. Era greaţa aceea pe care mi-o provoca şi mă stingherea.

Visam. Nopţile-mi erau animate de cinemateca uitării mele. Mă trezeam destinsă, limpezită. Simţeam o forţă liniştită care mă făcea să-mi trăiesc interesant fiecare oră a zilei. Găsisem o coerenţă barocă, ilogică, însă solidă, ce-mi venea ca o mănuşă. Această unitate a fiinţei mele, această coeziune între propriile nopţi şi zile îmi îngăduia să mă duc spre ceilalţi, să-i întâlnesc, să-i cunosc, adeseori să-i înţeleg şi, uneori, să-i iubesc şi să fiu iubită. Eram

fericită, aveam încredere în mine, ştiam că voi merge până la capăt.

Două coşmaruri mi-au permis să-mi termin psihanaliza.

În primul, mă întorceam acasă, la Alger. Era totuşi un apartament pe care nu-l cunoşteam. Nici imobilul, o construcţie din secolul al XIX-lea, cum întâlneşti în toate marile oraşe ale Mediteranei, în Pireu ca şi la Neapole, la Nisa, Barcelona sau Alger. O casă burgheză, frumos proporţionată, din piatră cioplită, înaltă de patru-cinci etaje, cu persienele trase, jaluzelele întredeschise, o intrare susţinută de două cariatide urâte şi pudice, şi o casă a scării foarte întunecoasă, tapetată în întregime cu plăci de faianţă pe care se repeta până în tavan un arabesc verde pe fundal alb. Un fel de puţ mare, construit pentru a oferi răcoare apartamentelor orânduite de jur împrejuru-i. În copilărie, locuisem într-un imobil asemănător, păstrasem o vagă amintire despre el.

Mă întorceam deci acasă. Mama venise spre mine chiar de cum am închis uşa. Ieşea dintr-o cameră situată în stânga intrării şi în care se aflau alte femei. Îşi avea expresia de zile mari, masca ei de tragedie:

— Vino cu noi, trebuie să te ascund. Trei partizani algerieni au intrat în casă.

Trei partizani algerieni nu mă speriau. Eram pentru o Algerie independentă, mama ştia foarte bine şi nu-i înţelegeam groaza. Dacă, pe stradă, eram o franţuzoaică la fel ca şi celelalte, o femeie de doborât – într-o revoluţie nu e timp pentru detalii –, aici nu era acelaşi lucru: puteam să vorbesc, să-mi explic poziţia, vor vedea bine că sunt onestă, că nu le eram duşmancă, nu încercam să-i trag pe sfoară, că le înţeleg realmente cauza.

Cu toate văicărelile mamei, m-am dus deci spre camera unde erau aceştia. Am văzut trei bărbaţi care vorbeau în şoaptă cu aere de conspiratori. În rest, n-aveau nimic

special. Nu erau nici îngrozitori, nici urâţi, nici excitaţi. Nu purtau arme.

N-am putut însă intra în contact cu ei. Mama şi celelalte femei mă trăgeau îndărăt. Eram legată de grupul lor într-un mod inexplicabil. Nu le eram totuşi prizonieră, fatalitatea era cea care mă ţinea prinsă de ele într-un fel absurd, pe care, de altminteri, nu încercam să-l pun în discuţie. Aşa era, asta-i tot.

Treptat, dădeam înapoi şi m-am trezit închisă în camera unde stăteau celelalte femei. Mediteraneene îmbrăcate în negru, mormăind rugăciuni, pipăind şiraguri de mătănii, făcându-şi semnul crucii, zicând în şoaptă „vai, vai, vai”, „madre mia!”, „Dumnezeul meu, sărmana mea”, iar eu, printre ele, „santa madona”, „mater dolorosa, pro nobis”.

Teama lor devenise propria-mi teamă, năduşeam, tremuram la fel ca ele. La fel ca ele, mă lăsam în voia sorţii divine. Stăteam acolo, strâns lipite unele de altele, tinere, bătrâne, adolescente, copile, femei mature, destrăbălate, pocitanii, toate cu frica în pântece şi cu poveşti teribile în cap, istorii de femei violate şi spintecate.

După mai multă vreme, situaţia a devenit intolerabilă. Nu mai puteam rămâne în această supunere, în această pasivitate, în această inactivitate. Trebuia să fac ceva. Trebuia să existe vreun mijloc de salvare. Am luat hotărârea să-ncerc să ies şi să-i previn pe vecinii de dedesubt care aveau telefon.

Prin uşă nu auzeam niciun zgomot venind din restul apartamentului, nimic nu dovedea că partizanii algerieni erau în apropiere. Probabil stăteau încă în colţişorul lor, să comploteze. M-am decis să plec. Holul de la intrare era pustiu şi întunecos. Mergea. Dar de cum am ajuns pe palier am ştiut că partizanii algerieni ghiciseră că am fugit şi mă urmăreau. Am început să alerg, să cobor repede treptele uriaşei scări. Partizanii erau în spatele meu, îi

auzeam cât de iute veneau după mine, nu mai reuşeam să cobor. Odată ce am pus piciorul pe palierul de dedesubt, unul dintre bărbaţi m-a înhăţat prin spate, apucându-mă cu un braţ pe după gât. Datorită forţei cu care goneam şi voinţei am putut să-l târăsc foarte aproape de uşa închisă a vecinilor, însă, până să pun mâna pe clanţă, am căzut pe spate, braţul partizanului fiind gata să mă sugrume. Mi-am putut vedea vârful pantofilor la cel mult câţiva centimetri de uşă. Voiam să-ncerc să mă mai târăsc pentru a izbi cu picioarele în uşa vecinilor. Ar fi ieşit, m-ar fi salvat. Însă nu puteam, bărbatul mă imobilizase. Îi simţeam răsuflarea în ceafă şi-i auzeam respiraţia accelerată de alergătură. În acel moment, cu mâna-i liberă mi-a fluturat prin faţă un cuţit, un fel de briceag cu un tăiş minuscul, pe care mi l-a apropiat de gât. Avea să-mi taie beregata cu ăsta, era înspăimântător. Şi, pe când mă vedeam pierdută, pe când eram în culmea spaimei, mă gândeam: „E o armă inofensivă, nu-mi poate face vreun rău cu acel cuţit”. Groaza nu mi s-a domolit totuşi şi m-am trezit brusc, transpirată toată, complet răvăşită.

A-ţi rememora imaginile dintr-un vis, aşa cum te uiţi la un film, şi a-ţi auzi propria voce povestind acel vis echivalează cu a trăi două momente cu totul diferite, şi totuşi e vorba de aceeaşi întâmplare. Astfel, m-am auzit, mirată, dând o mulţime de amănunte despre începutul visului, mă străduiam să descriu minuţios locuinţa, casa scării şi plăcile ei de faianţă cu arabescuri. Filmul, în schimb, ar fi trecut în câteva secunde, un simplu flash, peste toate astea asupra cărora cuvintele-mi zăboveau, stăruiau. De ce?

Atunci mi-am amintit de o casă a scării din copilărie exact la fel ca aceea din coşmar. Era la începutul războiului, aveam zece ani şi de câteva zile mama decisese că voi merge la şcoală singură. Era perioada în

care descopeream ameţită strada, în care mă loveam de ficuşii din strada Michelet pentru că nu ştiam să merg singură. Eram obişnuită să fiu condusă, să fiu ţinută de mână, nu ştiam să privesc în faţa mea.

La ieşirea de la şcoală, mă urmărise un bărbat fără să-mi dau seama. Nici măcar nu-mi imaginam că pot exista asemenea bărbaţi. Îmi aduc aminte, era vară, purtam o rochie de pânză ale cărei dungi late, albastre şi albe, alcătuiau nişte zigzaguri pronunţate. Era foarte frumoasă. Îmi venea bine şi-mi privisem adeseori imaginea în geamurile vitrinelor pentru a vedea efectul pe care-l producea. Datorită ei mă simţeam răcoroasă şi sprintenă.

Bărbatul se strecurase în imobil prin spatele meu şi m-a ajuns din urmă pe scări. Scări tapetate cu plăci de faianţă albă şi arabescuri verzi. De cum am simţit prezenţa bărbatului mi-a fost foarte frică, o frică inexplicabilă. Era un domn de vreo patruzeci de ani, foarte corect îmbrăcat într-un pardesiu deschis, un fel de impermeabil. Avea o faţă banală cu ochi albaştri şi păr de un blond spălăcit, nimic extraordinar. Îmi provoca totuşi oroare. A început să-mi vorbească, mă întreba cum mă cheamă, avea un zâmbet mieros, viclean, respira puternic. Nu-i înţelegeam privirea, o consideram opacă. Gâfâia. Vocea-mi nu izbutea să-mi iasă din gât, aş fi vrut totuşi să-i spun să mă lase în pace. A simulat că mă ajută să-mi duc ghiozdanul, numai ca să mă atingă uşor. Lucrul ăsta l-am înţeles foarte bine şi l-am refuzat printr-o lovitură din cot. Atunci s-a apropiat în aşa fel de mine, încât m-am trezit ţintuită de balustradă, nu mai puteam urca. Apoi, cu gesturi dezgustătoare, s-a apucat să-mi mângâie bustul, căutând sânii pe care nu-i aveam şi fesele tari, bombate şi musculoase, aşa cum au copiii care sunt în creştere. N-am putut suporta acest contact. Răsuflând încă şi mai greu şi sacadat, a-nceput să-şi cotrobăie prin pantaloni, în partea şliţului. Atunci am

sărit şi, strângând ghiozdanul ca pe o armă, am urcat scările alergând. Bărbatul, surprins de plecarea mea, a pierdut la început teren, apoi şi-a revenit şi s-a apucat să urce şi el în goană, însă acum insultându-mă: „Stricată mică, târfă mică, o să intru în tine”. Eram o săgeată de spaimă. Trei etaje înalte de escaladat... Soneria era prea sus, trebuia să-mi las ghiozdanul şi să mă ridic pe vârful picioarelor ca să ajung la ea. N-aveam timp. M-am năpustit asupra uşii şi am izbit cât am putut, cu picioarele şi cu pumnii. Bărbatul însă mă prinsese şi în vreme ce loveam cu toată forţa în batanţii de lemn, îi simţeam mâna scârboasă ce-mi dădea jos chiloţii şi degetele-i intrând în fundul meu şi răsucindu-se acolo, în acel loc sacru, ruşinos, preţios, murdar, despre care nu se vorbea niciodată. Zgomote de paşi în holul de la intrare. „Târfă mică, o să intru în tine.” Dumnezeule, o să mă omoare, salvaţi-mă! Bărbatul îşi continua treaba, mă zgâria, mă rănea cu degetul, nu mi-a dat drumul decât în ultimul moment. Când uşa s-a deschis, nemernicul cobora scările, era de-acum departe. Iar eu, în braţele lui Nany, eram pradă unei nemaipomenite crize de nervi.

Nu uitasem aventura propriu-zisă, îi uitasem însă toate amănuntele. Coşmarul mi le restituise şi, odată cu ele, intacte, sila, greaţa, pe care acel bărbat mi le provocase şi spaima teribilă de acel deget care mă scotocea. Deget care, la urma urmelor, nu era decât un deget, nu era o armă...

Eram acolo pe divan, zbuciumată de cuvintele care-mi ieşeau pe gură, chinuită de o puternică agitaţie interioară, însă calmă în aparenţă, aproape adormită, aidoma pisicii care pândeşte pasărea. Simţeam că eram pe o pistă importantă: degetul străinului, briceagul partizanului algerian, astea nu puteau să mă ucidă şi totuşi fusesem

îngrozită de moartea pe care puteau să mi-o aducă. Ce moarte?

Trebuia să merg mai departe. Drumul îmi era în faţă, era indicată până şi direcţia: teama de o anumită moarte, de moartea pe care bărbatul i-o provoacă femeii. Teamă de altădată, pe care coşmarul mi-a reactivat-o. Teamă simţită în visul meu de mama şi poate şi de celelalte femei.

Până în acel moment, şi cu toată analiza visului, nu fusesem conştientă că mi-era frică de bărbaţi. Mă agitam pe divanul doctorului, ezitam s-o iau pe calea asta, nu simţeam că această problemă mă privea pe mine. De acord, îmi fusese frică de bărbatul de pe scări, dar, de atunci, nu mă mai speriase niciun bărbat, din partea lor îmi veniseră, dimpotrivă, singura tandreţe, singura iubire ce-mi fuseseră oferite vreodată. Nu-mi era teamă de sexul bărbaţilor.

Briceagul... Degetul... Teama... Teama de mama. Teama de celelalte femei... Teamă de o moarte ce n-ar fi moarte fizică? Dar care moarte, fir-ar să fie!

De unde să încep? Mama care era acolo, în vis, ca purtătorul de cuvânt al celorlalte femei. Doar ea îmi vorbise. Mama... Bărbaţii... Eu... Mama... Mama...

Divorţase la douăzeci şi opt de ani şi, pentru a putea să primească în continuare sacramentele, făcuse legământ de castitate. Nu cred că-şi încălcase vreodată acest legământ. Era frumoasă, inteligentă, pătimaşă, inaccesibilă şi... atrăgea bărbaţii. Simţisem această atracţie pe toată durata copilăriei. Îi detestam pe cei care se apropiau prea mult de ea. Eram geloasă, însă nu ştiam. Mă gândeam că bărbaţii o vor abate de pe calea cea bună, calea ce duce în paradis...

La fermă, marele salon, care avea peste douăzeci de metri lungime, era o fostă verandă pe care o închiseseră.

De aceea, camera mea, cu cele două ferestre, dădea într-o parte spre grădină, iar în cealaltă parte spre marele salon, fostele deschizături ale verandei nefiind astupate printr-un zid. Serveau de acum încolo drept bibliotecă ori vitrine.

În nopţile în care nu puteam dormi din pricina căldurii şi a gândurilor rele, mi se întâmpla să aud o muzică frumoasă: muzica mamei. Mă sculam şi, în vârful picioarelor, mă duceam să mă pitesc în alcovul pe care-l forma falsa fereastră închisă cu perdele înspre camera mea şi ticsită cu obiecte şi bibelouri înspre salon. Îmi spionam mama. Era singură şi umbla cu paşi mari încolo şi-ncoace prin spaţioasa încăpere. Astfel că, la fiecare trecere, îi puteam vedea clar expresia feţei şi asta îmi zdrobea inima. Trăsăturile-i erau relaxate. Ochii aproape închişi, gura-i întredeschisă lăsau să se strecoare o plăcere, o satisfacţie intense. O găseam indecentă.

Covoarele groase îi absorbeau zgomotul paşilor. Doar muzica se auzea, venea de la un fonograf înalt ce semăna cu o biserică englezească. De cum se termina un disc, mama punea altul, toate-mi plăceau. Era jazz. Nu înţelegeam ce legături puteau exista între ea şi aceste ritmuri. Era o muzică ce venea din pântece, din şale, din coapse, o întreagă regiune a corpului pe care mama n-o putea cunoaşte, nu trebuia s-o cunoască. Îmi părea c-o surprind în flagrant delict de păcat, n-aş fi fost în stare să spun de ce. Îndeosebi când punea două cântece: *Tea for two...* şi *Night and day*... „Day and night.” Ştiam cuvintele pe de rost... „Dacă pleci departe ce importanţă are, de vreme ce în mine cu tandreţe te port. Oh, dragostea mea...” Cuvintele astea! Vocea cântăreţei negre, ca un mieunat muşcător! Eram răvăşită. Ce însemnau bărbaţii în viaţa mamei?...

— Ai fi mulţumită dacă Roland ţi-ar deveni tată?
— ...

Se petrecea vara la Salamandre, Roland, acel fercheş ofiţer văduv, de care îmi vorbise, era acolo zi de zi în uniformă, cu cizme, cu pielea feţei lucindu-i ca un şorici bine curăţat. Îl uram. Nu-l voiam ca tată şi mai ales nu-l voiam ca bărbat al mamei. Îmi părea că-i face rău. Simţeam că nu era fericită. Anxietatea, agitaţia ce puseseră stăpânire pe ea de când Roland îşi făcuse apariţia în viaţa noastră mă tulburau. Şi totuşi, afişa o voie bună de îndrăgostită satisfăcută din plin.

Pe plajă, mă îndepărtam adeseori de grupul de copii şi de bone şi mă prefăceam că mă duc să mă joc după umbrela de soare la umbra căreia stăteau la taclale mama cu prietenele ei. Aşa puteam să le ascult fără să fiu văzută. Nu era vorba decât de apropiata căsătorie a lui Roland cu mama. Era îngrozitor, gâtul mi se strângea mai să mă sufoce. Vorbeau despre toalete, ceremonii, recepţii. Căsătoria avea să fie în octombrie, după vacanţă. Prin urmare, se prefăcea că-mi cere părerea, în vreme ce totul era deja stabilit! M-am pus pe o smiorcăială ce nu mai contenea. „Copila asta e nervoasă, mă-ntreb ce are.”

Din fericire, plecam în Europa. Acolo nu-l voi mai vedea pe „frumosul elev de la şcoala Saint-Cyr”, cum îi zicea bunica, nu-i voi mai vedea mănuşile de culoarea untului, bastonul şi înfumurarea. Mă bătea uşor cu palma peste obraji, maşinal, ca să-mi spună bună ziua. Ştiam că nu-l interesez. Nemaipunând la socoteală că nevastă-sa murise şi-i lăsase doi bebeluşi pe care mama îi plăcea la nebunie, două larve bălăioare pe care le detestam. În sfârşit, am luat vaporul doar eu cu mama. Nany şi fratele meu nu erau acolo. Niciun Roland între ea şi mine.

Trebuia să ne petrecem o noapte la hotelul de lux din Port-Vendres înainte de a lua trenul de Paris. De ce un traseu aşa de complicat? Odată ce am ajuns la hotel, un valet într-o uniformă roşie, cu o pălărie ciudată pe cap, un

fel de cutie de bomboane roşie cu auriu, ne-a luat bagajele şi ne-a arătat drumul spre camerele noastre. O scară cu trepte înalte, iar la mijloc un covor fixat cu vergele metalice de aramă. Valetul urcă înaintea mamei, eu închid coloana. Palmieri în ghivece de-a lungul balustradei, o cotitură. Ridic privirea şi văd pe palier, încadrând covorul roşu, două cizme văcsuite. Roland! Era acolo! De asta deci nu mă luase decât pe mine! De asta schimbase drumul! Gâtul mi s-a crispat, o furtună a-nceput să-mi bubuie prin corp. Nu, nu el, nu omul ăsta aici! M-am apucat să mă vait, mă durea burta, vomam. Nu ştiu de ce mama m-a aşezat pe o oliţă, drept în mijlocul camerei, în faţa acestui om! Situaţia era insuportabilă.

Mi-am înteţit urletele şi lacrimile.

— O să chem un medic. Roland, îţi cer să pleci. N-ar fi cuviincios să fii găsit la mine în cameră.

— Şi eu care-mi promiteam o seară atât de frumoasă!

— Ce să-i faci, prietene, aşa-i cu copiii.

Am avut impresia că în acea seară m-a îngrijit şi mai bine decât de obicei. Părea eliberată, mai uşoară, fredona în baie. Am plecat a doua zi dimineaţă şi de atunci nu l-am mai revăzut pe Roland.

...Mai târziu, aveam opt-nouă ani, un alt domn a devenit, la rându-i, de-ai casei. Ăsta era un frumos îngâmfat şi nerod, mai în vârstă, cu părul cenuşiu dat cu pomadă, inel gravat pe deget, început de burtă, parizian: Gaël de Puizan. Jumătate om de lume, jumătate om de afaceri.

Acelaşi scenariu: „Gaël va fi poate, într-o bună zi, tatăl tău, dacă vrei”.

Domnul ştiuse să se facă mai insistent, trebuie că-i ceruse o întâlnire în afara casei familiale. Iarăşi m-a luat doar pe mine cu ea, fără să-mi spună adevăratul scop al plimbării. Mergeam de-a lungul unui drum de ţară din

Franţa. Mă ţinea de mână. Mirosea plăcut, se îngrijise în mod special de propria-i ţinută vestimentară şi de a mea.

Eram destul de mare ca să înţeleg exact natura tulburării care o cuprinsese când a văzut venind din depărtare o maşină, încetinind şi oprind lângă noi. O conducea Gaël, era singur. Nu voi uita niciodată felul în care m-a privit. Ah, de-ar fi putut să mă expedieze! A priceput semnificaţia prezenţei mele, iar eu am ştiut că-i serveam mamei drept paravan, drept ecran între ea şi iubiţii ei.

Acolo, pe divan, intuiam că religia mamei era calul de bătaie, că nu numai aceasta o sfâşia, o împiedica să se ducă spre acei bărbaţi care cu siguranţă îi plăceau. Îi era teamă de altceva. Teamă de coşmar.

Am început să reflectez, cum n-o făcusem niciodată, la ce înseamnă să fii femeie. M-am gândit la corpurile noastre, la al meu, la acela al mamei, la cel al altora. Toate la fel, toate găurite. Aparţineam acestei enorme hoarde de fiinţe străpunse, livrate invadatorilor. Nimic nu-mi protejează orificiul, nicio pleoapă, nicio gură, nicio nară, nicio uşiţă, niciun labirint, niciun sfincter. Se ascunde în scobitura unei cărni molatice care nu răspunde voinţei mele, care e incapabilă să-l apere în mod natural. Nici măcar un cuvânt pentru a-l proteja. În vocabularul nostru, cuvintele care se referă la această parte precisă a corpului femeii sunt urâte, vulgare, murdare, grosolane, groteşti ori tehnice.

Nu mă gândisem niciodată la protecţia pe care o reprezenta himenul, la golul ce se crea atunci când fina membrană ceda sângerând loviturilor de berbec ale bărbaţilor, lăsând pe viitor să treacă orişice... degetul, briceagul. S-ar putea naşte de aici o teamă primordială, veche de când lumea, îndurerată inconştient, uitată? O teamă pe care numai femeile ar simţi-o, numai ele ar

înţelege-o, pe care şi-ar transmite-o instinctiv, care ar fi secretul lor? O teamă ce s-ar atribui pătrunderii violente a bărbaţilor, dar care, în fapt, ar fi cu mult mai cuprinzătoare şi mai profundă. O teamă inventată de femei, învăţată de femei de la alte femei. Teamă de vulnerabilitatea noastră, de incapacitatea totală, în care ne aflăm, de a ne închide complet. Ce femeie îşi poate opri copilul să n-o rupă când iese din ea? Ce femeie poate opri un bărbat care vrea cu adevărat să o pătrundă şi să depună în ea sămânţa-i străină? Niciuna.

Când se petrece ceva într-o şedinţă de psihanaliză, se petrece foarte rapid. De-abia trecuseră câteva minute între momentul în care arabescurile din vis chemaseră arabescurile din realitate şi întrebarea: de ce frica de ceea ce nu face vreun rău? Şi apoi imaginea unei fiinţe găurite.

De ce nu am ales să analizez cariatidele imobilului din vis, ori obloanele, mai degrabă decât casa scării? De ce să mă leg mai degrabă de briceag decât de partizanii algerieni sau de femeile îmbrăcate în negru etc.? De ce am ales anumite detalii şi nu altele? Pentru că simţeam forţa inconştientului acolo unde m-am dus. În vis, doar micul briceag era o enigmă pentru mine şi, în relatarea din cabinet, doar insistenţa mea în descrierea casei scărilor era surprinzătoare. Inconştientul mi se semnalase în aceste două puncte precise, unul în somn, celălalt în stare de veghe. Căpătasem extraordinarul obicei să mă apropii de el. Acum ştiam exact când se manifesta şi când intram în contact cu el.

Eram acolo, întinsă, doctorul tăcea ca de obicei. Mă aflam din nou în posesia unei alte descoperiri. Însă, pentru prima oară, această descoperire mă nedumerea. O simţeam ca fiind străină tratamentului psihanalitic. Nu în biroul bine închis al micului doctor îmi va fi ea de folos. Trebuia să plec.

Se împliniseră şapte ani de când veneam aici. Şapte ani pentru a trăi! Şapte ani pentru a mă găsi pe mine! Şapte ani ce se scurseseră într-o mişcare lentă, perfect echilibrată. Mai întâi, mi-am găsit sănătatea. Apoi mi-a apărut, treptat, caracterul, mi-am descoperit individualitatea, am devenit o persoană. Apoi, graţie anusului, am înţeles că totul e important şi că ceea ce se numeşte murdar, mărunt, ruşinos, sărac nu este aşa în realitate, că scara de valori utilizată de mediul meu social era aceea care ascunsese cu un văl ipocrit anumite persoane, anumite gânduri, anumite lucruri, făcând astfel să iasă şi mai mult în relief curatul, nobilul, strălucitorul şi bogatul. Acum îmi descopeream vaginul şi ştiam că pe viitor şi cu el va fi la fel cum a fost cu anusul: vom trăi împreună aşa cum trăiam împreună cu părul, cu degetele de la picioare, cu pielea de pe spate, cu toate părţile corpului, aşa cum trăiam cu violenţa, cu disimularea, senzualitatea, autoritatea, voinţa, curajul, veselia. În armonie, fără ruşine, fără dezgust, fără discriminare.

Aveam certitudinea că numai în afara străduţei înfundate voi descoperi adevăratul înţeles al descoperirii mele. În acea zi i-am spus la revedere micului doctor, ştiind că în curând nu voi mai reveni.

Afară, într-adevăr, pe stradă, în magazine, la birou, acasă, am priceput ce înseamnă să ai un vagin, să fii femeie. Până atunci nu pusesem niciodată în discuţie noţiunea de feminitate, această calitate specifică acelor fiinţe umane care au sâni, păr lung, feţe machiate, rochii şi alte avantaje şirete şi drăgălaşe despre care se vorbeşte puţin sau deloc. Acele fiinţe care evoluează în tonuri pastel, îndeosebi roz, bleu pal, alb, mov, gălbui, verde-deschis. Acele persoane al căror rol pe pământ constă în a fi slujitoarea stăpânului, distracţia războinicului şi mamă. Înfrumuseţate, parfumate, acoperite cu podoabe, fragile,

preţioase, delicate, ilogice, cu mintea uşuratică, disponibile, cu orificiul mereu deschis, mereu gata să primească şi să ofere.

Era fals! Eu ştiam ce-nseamnă o femeie. Eram una dintre ele. Ştiam ce-nseamnă să te scoli dimineaţa înaintea celorlalţi, să pregăteşti micul dejun, să-i asculţi pe copii ce vor toţi, să spună ceva în acelaşi timp, repede. Călcatul rufelor în zori, cârpitul dis-de-dimineaţă, temele şi lecţiile când se crapă de ziuă. Apoi, casa goală şi preţ de o oră să munceşti ca o turbată pentru a face o minimă curăţenie, a strânge lenjeria murdară, a călca lenjeria curată, a pregăti legumele necesare meselor din timpul zilei, a freca veceurile. A te spăla, a te pieptăna, a te machia, a te aranja – dacă nu faci toate astea, ai conştiinţa încărcată: „O femeie trebuie permanent să fie curată şi o plăcere s-o priveşti”. Să-i duci pe cei mici la creşă ori la grădiniţă. Să nu uiţi coşul, pentru a face imediat cumpărături. Să mergi la serviciu. Doar serviciul contează, cel pentru care eşti plătită, cel fără de care ar fi sărăcie lucie. Să te întorci pentru masa de prânz. Cei mari rămân la cantină, cea mică e aici. Trebuie să-i oferi afecţiune, să simtă prezenţa caldă a mamei. Cei mari se vor îngriji de ea în cursul serii. Cu condiţia să nu facă prostii, să nu se joace cu chibriturile, să nu traverseze fără să se uite. Să pleci din nou cu panerele. Ordinele superiorilor primite şi executate cât mai repede cu putinţă, cât mai bine cu putinţă. Târguielile de seară. Niciun ban în buzunar. Nu-i nimic. Să te descurci pentru a pregăti totuşi o masă apetisantă şi bună: „O mâncare bună face să treacă toate necazurile”. Coşurile ce atârnă greu de braţe. Oboseala ce începe să macine capul şi şalele. Nicio importanţă: „Femeile trebuie să plătească prin suferinţă fericirea de a aduce copii pe lume”. Să te întorci acasă. Să asculţi pe toată lumea. Se pregăteşti cina. Să întinzi rufele. Să speli copiii, să le

controlezi temele. Să pui pe masă savuroasa supă aburindă. Să faci clătitele în vreme ce ei îşi termină tăiţeii. Picioarele grele. Amorţeala creierului, cât cuprinde. Vasele. Să vezi ca tot atâtea reproşuri urmele de degete pe pereţi şi pe uşi, geamurile pline de praf, tricotatul care nu progresează: „Cum îţi aşterni, aşa dormi, fata mea. La o femeie murdară şi casa-i murdară”. O să le fac pe toate duminică, o să le fac pe toate duminică. A doua zi, de la capăt: să tragi mobilele, în patru labe ca să ştergi podeaua, să cari coşurile. Să-i iei în braţe pe micuţi, să alergi, să-ţi socoteşti şi să-ţi răssocoteşti la nesfârşit cei câţiva bănuţi fără de care nu poţi cumpăra nimic. Să te uiţi în vitrină la rochia frumoasă ce costă mai mult decât salariul pe o lună... Şi să fii posedată sexual când n-ai chef decât de somn, de odihnă. Să ai din cauza asta conştiinţa neîmpăcată, să joci jocul, să regreţi că nu te mai poţi bucura de aşa ceva, să te temi de o nouă sarcină. Să-ţi alungi aceste gânduri rele, egoiste: „Trebuie să fii în aceeaşi măsură şi soţie, şi mamă, dacă vrei să ai un soţ bun”. Câte zile înainte de ciclu? Oare nu m-am înşelat în socotelile mele, oare a fost atent? Câte zile înainte de sfârşitul lunii? Voi avea destui bani? O voi scoate la capăt? Dumnezeule, ţipă un copil! E mezina. Numai de n-ar fi bolnavă, în acest an am lipsit deja prea mult de la birou, cu rujeola celui mai mare şi cu gripa celuilalt, până la urmă o să fiu prost văzută. Să ţâşneşti din somn, să te scoli noaptea. Noaptea imobilelor din beton, plânsetele, în depărtare, ale altor copii ce au coşmaruri, urmărirea vecinilor care se întorc târziu, scandalul de la etajul trei al domnului care e beat şi răcneşte la nevastă-sa. Să dormi. Să dormi.

Asta-nseamnă să ai un vagin. Asta-nseamnă să fii femeie, să slujeşti un bărbat şi să iubeşti copii până la bătrâneţe. Până ce eşti dusă la azil unde infirmiera te va

întâmpina vorbindu-ţi stâlcit, aşa cum le vorbeşti copiilor, celor săraci cu duhul, făcând pe ramolita: „O s-o ducă bine aici bunicuţa! Nu-i aşa, bunicuţo?”

E drept că, în viaţa bătrânei, au existat adeseori curcubeul râsetelor copiilor ei, aurul vechi al dragostei, câteodată trandafiriul afecţiunii. Dar au existat mai cu seamă roşul sângelui, negrul oboselii, cafeniul-caca şi galbenul-pipi al scutecelor şi ale chiloţilor copiilor şi bărbatului. Şi-apoi, cenuşiul epuizării şi bejul resemnării.

Ah, da, într-adevăr, conştientizarea specificului feminin mă făcuse să descopăr încă şi mai multe! Castelul din cărţi de joc de care râdeam cu puţină vreme în urmă, de care mă credeam eliberată trântind (niţel cam stângaci) cuvintele „căcat” şi „rahaţi” şi „căcănării”, acest castel pe care-l credeam doborât, rezista încă, temelia îi era intactă! Abia acum îmi dădeam seama că niciodată nu citieam cu adevărat un ziar, niciodată nu ascultam cu adevărat ştirile, consideram războiul cu Algeria o treabă sentimentală, o tristă poveste de familie, demnă de atrizi[18]. Şi de ce? Pentru că n-aveam niciun rol de jucat în acea societate în care mă născusem şi unde devenisem nebună. Niciun rol, în afară de a oferi băieţi pentru ca să existe războaiele şi guvernele, şi fete pentru ca, la rândul lor, să le facă băieţilor băieţi. Treizeci şi şapte de ani de supunere absolută. Treizeci şi şapte de ani acceptând inegalitatea şi nedreptatea, fără să mă clintesc, fără ca măcar să le văd!

Era îngrozitor! De unde să încep? Nu-mi pierdeam din nou capul?

Un gol. Un mare gol. Nevoia de a relua şedinţele mai regulat. Iarăşi un val de furie împotriva micului doctor:

---

[18] Urmaşi ai lui Atrée, cei mai cunoscuţi fiind Agamemnon şi Menelau. Destinul acestei familii e marcat de adultere, paricīduri, incesturi. (N. t.).

— Am ieşit din laţul gândirii burgheze pentru a cădea într-un alt laţ, cel al analizei. E acelaşi lucru: un sistem care întemniţează şi al cărui crud păzitor sunteţi.

— Măcar sunteţi conştientă de asta.

Avea dreptate cretinul ăsta! Dacă nu voiam să mă duc într-acolo, n-aveam decât să nu mă duc. Toate treburile astea cu dreptatea şi nedreptatea, cu egalitatea şi inegalitatea, mie-mi revenea să le rezolv. Puteam să mai fiu femeia dinainte? Nu. A-mi stopa evoluţia acum însemna să accept să dau din nou de nebună între bideu şi cadă, să mă încovrig cu ea, în ea, şi să mă las definitiv în voia acelui ceva lăuntric. Pentru nimic în lume!

Atunci, ce să fac? Cum să procedez?

Câtă agitaţie, câtă singurătate, câtă neîndemânare, câtă confuzie!

Un alt coşmar a venit să mă elibereze.

* * *

Mă aflam pe o plajă împreună cu Jean-Pierre şi cu prietenii noştri cei mai buni. Din nou André şi Barbara, dar şi Henri şi Yvette, un alt cuplu a cărui integritate nu accepta niciodată nici cel mai mărunt compromis. Mai ales Henri ne făcea uneori să râdem şi ne obţinea afecţiunea prin onestitatea-i pedantă şi intransigentă. Fusese expulzat din Algeria de OAS.[19]

Ne aflam deci acolo, toţi şase, pe o splendidă plajă a oceanului, întinsă şi aurie (o plajă asemănătoare celei unde Jean-Pierre adusese, într-o zi, o femeie), bătută de valuri mari. Era o vreme grozavă. Marea era zbuciumată, dar nu periculoasă, soarele scânteia spuma de pe creasta

---

[19] Organizaţia Armata Secretă: mişcare clandestină care a încercat prin violenţă să se opună independenţei Algeriei după eşecul puciului militar de la Alger (1961-1963). (*N.t.).*

valurilor care se spărgeau. Ne distram sărind, plonjând în apa iute şi învolburată, acoperită de o spumă subţire ce se dilua într-o dantelă neregulată. Îmi place marea, îmi place să mă cufund în ea, să înot, să mă tăvălesc prin ea, să mă rostogolesc aidoma unui câine prin praf.

Eram fericită acolo, în apă, cu Jean-Pierre şi cu prietenii mei. Înfruntam valurile, coboram spre ele, ele se ridicau, mai înalte decât noi şi, în ultimul moment, plonjam. Ştiam acest joc din copilărie, eram mai abilă în a-l juca. Mai abilă decât ceilalţi care scoteau strigăte, înghiţeau apă râzând ori fugeau din calea uriaşului tăvălug de apă ce se ţinea în sus ca un zid, înainte de a se prăbuşi peste noi.

Deodată, un splendid talaz, mai înalt decât celelalte, m-a ridicat şi m-a răsturnat în el, de-a berbeleacul, m-a rostogolit într-o mulţime de bule şi de vârtejuri şi finalmente m-a abandonat, niţel cam brutal, în susul plajei, foarte aproape de nisipul uscat. Stăteam acolo, năucită, fermecată, încercând să-mi recapăt respiraţia. Simţeam cu mare plăcere nisipul ce aluneca pe sub mine, dus de refluxul valului, scobind pe sub spatele şi bazinul meu o adevărată cadă. În acel moment am văzut, cu groază, un şarpe enorm, încolăcit în jurul coapsei, iar capul i se înălţa printre picioarele mele. Era un şarpe magnific, având reflexe albastre şi verzi, ca bronzul. Se înălţa pur şi simplu, nu mă ataca, însă mă umplea de spaimă şi, cu amândouă mâinile, încercam zadarnic să-l dau la o parte, era tare şi viguros şi nu puteam face nimic pentru a scăpa de el. Prietenii s-au strâns în juru-mi şi râdeau:

— E un şarpe inofensiv. Nu-ţi fie frică. Lui îi e mai frică decât ţie.

Într-adevăr, şarpele dispăruse aşa cum venise, nefăcându-mi nici cel mai mic rău. Eram însă răvăşită, stingherită, neliniştită. Odată ce m-am întors acasă, i-am

povestit păţania unui muncitor bătrân care lucra în grădină.

— Să nu vă fie deloc teamă de şerpii ăştia. Sunt peste tot prin regiune, nu vă vor ataca niciodată. De altfel, n-au venin.

Nu izbuteam totuşi să-mi regăsesc liniştea şi m-am întins pe un pat acoperit cu o catifea de un albastru-verzui destul de închis. Eram culcată pe o parte, cu capul sprijinit de mână (poziţia lui Jean-Pierre când îmi citea primele pagini) şi, în vis, îmi analizam spaima. Şarpele: spaimă de sexul masculin. Niciun motiv să-mi fie teamă de şarpe: niciun motiv să-mi fie teamă de sexul bărbaţilor. De altminteri, nu-mi era teamă. Prin urmare, nu exista niciun motiv să-mi fie frică de şarpe.

Dintr-odată, văd, aproape de cot, un şarpe asemănător celui de pe plajă, înfăşurat în juru-i, albastru-verzui ca o cuvertură de pat, cu capul ridicat, gura deschisă. De data asta, nu era între coapse, ci foarte aproape de cap. Aşa devenea şi mai periculos. Doar să mă atingă cu limba pe tâmplă şi sunt moartă. Panica, groaza! Şarpele atât de aproape de mine, gura-i larg deschisă şi limba care i se agită, intră şi iese fără-ncetare. Mi se pare că frica mă paralizează, mă împiedică să fug. Stau acolo nefăcând nimic, terorizată, incapabilă să mă mişc, la nesfârşit. Totuşi, brusc, printr-o mişcare rapidă, braţul se destinde, apuc şarpele de gât, exact sub gură, strâng. În acelaşi timp, mă ridic în picioare. Şarpele mi se zbate la extremitatea braţului, coada i se zbuciumă. Unde să mă duc? Ce să fac? Nu voi avea forţa să strâng multă vreme. Iar el nu pare să se sufoce, ba chiar se răsuceşte ca un turbat. Mi-e tare frică. Îndrăzneala mă va costa scump, mă gândesc, de data aceasta şarpele se va răzbuna.

Alerg spre baie. Jean-Pierre e în cadă. Mă priveşte grav cum intru cu şarpele în mână şi cu groaza în ochi, în toată

fiinţa mea. Mă-ndrept spre el. Sunt cu el în apa călduţă şi binefăcătoare din baie. Atunci îşi pune degetele în faţa alor mele, pe gâtul şarpelui. Trage până ce îi sfâşie gura. Continuă să tragă până ce şarpele se rupe în două fâşii frumoase, două panglici de bronz suplu. Calm.

Ei bine, da! Nu era ceva prea greu! Nu era ceva prea complicat de înţeles! Teama care mă paraliza, care le paraliza pe mama şi pe femeile în negru, nu era teama de falus, de penis, de organ, era teama de puterea bărbatului. Era îndeajuns să împărtăşeşti această putere, pentru ca teama să se îndepărteze. Eram sigură că asta era semnificaţia visului meu.

Şi, în ceea ce mă priveşte, dacă voiam să joc un rol în societate, trebuia să-ncep prin ceea ce-mi era la îndemână, prin ceea ce cunoşteam cel mai bine: Jean-Pierre şi copiii, noi cinci, o familie, un microcosmos, fermentul unei societăţi.

Aceasta era soluţia mea, eram sigură. Existau desigur şi alte moduri de a proceda, însă ştiam că doar acela îmi convenea. Analiza mă obişnuise să gândesc într-un anume fel, să mă cufund în propriile-mi idei, una chemând-o pe cealaltă, până ce ajung la ce-i mai simplu, la ce-i mai direct. Şi, cel mai simplu, pentru mine care tocmai descoperisem cuvântul „politică” şi o mică parte din conţinutul său, care tocmai înţelesesem, după şapte ani de la venirea pe lume, în ce măsură viaţa îmi era legată de o societate organizată, cel mai simplu era să-ncep prin a construi relaţii adevărate între Jean-Pierre şi mine şi între Jean-Pierre, copii şi mine.

Ce muncă! Ipocrizia şi minciuna mişunau peste tot. Cuvintele şi gesturile cele mai cotidiene erau măşti, deghizări, mascarade. Iar imaginaţia noastră, unde se dusese? Amputată! Până şi cea a copiilor se ştersese aproape în totalitate, lăsând loc imaginaţiei stereotipe cu

care erau împopoţonaţi la şcoală şi acasă. Căci, vorbindu-le aşa cum le vorbeam, îmbrăcându-i aşa cum îi îmbrăcam, trăind aşa cum îi determinam să trăiască, le impuneam legea mea, propriile-mi idei, gusturi. Mi-am dat seama că-i ascultam puţin şi nu cum trebuie şi că, în consecinţă, nu-i cunoşteam cum trebuie. Mulţumită lor m-am reapucat să-nvăţ să merg, să vorbesc, să scriu, să citesc, să număr, să râd, să iubesc, să mă joc.

Era exaltant, zilele-mi erau prea scurte!

Ce vraişte! Toate porţile deschise, toate parâmele dezlegate. CE FERICIRE!

De data asta, castelul din cărţi de joc se prăbuşea cu adevărat.

XVI

În cel din urmă an al analizei mele, mama îşi trăia ultimele momente. Nu bănuiam acest lucru.

Pe ciorna manuscrisului am comis un lapsus, am scris „mama îşi trăia analiza” în loc de „mama îşi trăia ultimele momente”. Evident, nu din întâmplare am făcut această confuzie. Deoarece cred că o analiză bine condusă trebuie să aibă drept urmare moartea unei persoane şi naşterea aceleiaşi persoane înzestrate cu propria-i libertate, cu propriu-i adevăr. Între cea care eram şi cea care am devenit e o distanţă uriaşă, atât de mare, încât nu mai este nici măcar posibilă o comparaţie între aceste două femei. Iar distanţa asta creşte mereu, căci o analiză nu se termină niciodată, devine un mod de a trăi. Totuşi, nebuna şi cu mine suntem una şi aceeaşi persoană, ne asemănăm, ne iubim, trăim bine împreună.

Astfel, când, la peste şaizeci de ani, mama s-a trezit proiectată în afara universului ei, când, din cauza războiului din Algeria, a trebuit să-şi pună sub semnul întrebării întreaga-i viaţă, a preferat să moară. Zdruncinarea era prea mare, nu se simţea capabilă să şi-o asume, era prea târziu pentru ea. Cred că pentru ea totul s-a răsturnat de cum a analizat inconştient conţinutul cuvântului „paternalism". Spunea adeseori cu iritare: „E mai bine totuşi să fii paternalist decât nimic, precum cei care ne dau astăzi lecţii. Îi îngrijesc pe arabi de patruzeci de ani. Cei care ne consideră paternalişti nu pot spune acelaşi lucru". Înţelesese foarte bine că în acest cuvânt groaznic era o condamnare a tot ce constituia raţiunea ei de a fi, scuza, justificarea ei: milostenia creştină. Când se apăra era ca şi cum cerea iertare.

În momentul în care mama şi bunica veniseră să locuiască în Franţa, stăteam împreună în acelaşi imobil de la periferie, două apartamente pe acelaşi palier, comunicând între ele prin salon.

Psihanaliza mea începuse de mai bine de un an, însă eram încă atât de bolnavă, atât de adormită în coconul meu, încât îmi prinseseră bine aceste regăsiri, chiar mă bucuram de prezenţa mamei. Mă va ajuta să mă ocup de copii şi să fac menajul. Fără a mai pune la socoteală că bunica va completa cu siguranţă sumele de la sfârşitul de lună care era mereu dificil.

La începutul tratamentului, doctorul mă prevenise: „Am datoria să vă avertizez că o psihanaliză vă poate schimba complet viaţa". Iar eu mă gândisem: ce schimbare mi se putea produce în viaţă? O să divorţez, poate, pentru că tocmai de la căsătorie mi se instalase ceva-ul lăuntric. Asta e, voi divorţa. Vom vedea. Nu ştiam ce altceva putea să se schimbe în propria-mi viaţă…

Au trecut doi-trei ani în acest fel, în această coabitare cvasitotală. Doi-trei ani în cursul cărora am început să-mi dau seama de venirea mea pe lume. Doi-trei ani în cursul cărora mi-am exprimat, în străduţa înfundată, ura surdă faţă de mama, sentiment pe care până atunci îl ţinusem ascuns ca pe o tară. Dintr-odată, raporturile mele cu ea şi-au schimbat sensul. Acum, când analiza mă făcea mai puternică, mai înţeleaptă şi mai responsabilă, descopeream fragilitatea mamei, inocenţa şi latura-i de victimă. Ea, care nu avea cu mine o legătură importantă – doar legătura stereotipă a unei mame a cărei fiică a trecut de treizeci de ani şi, oficial, este ea însăşi „mamă a unei familii numeroase”, cu 30% reducere la călătoriile pe tren, a simţit schimbarea. Nu ne vorbeam, totuşi. Nu mi-a vorbit niciodată în afară de a-mi povesti avortu-i ratat; cât despre mine, trecuse multă vreme de când renunţasem să mai caut să comunic cu ea. Dacă, în acea perioadă, aş fi vrut să mi-o apropii, aş fi putut, sunt sigură. În calmul ce se instalează după luptă, în deziluzia şi oboseala bătăliei pierdute, în cenuşiul Franţei, acest stat-conducător detestat, căruia îi sacrificase soarele iubit, era pradă unei asemenea confuzii, încât era momentul propice unei întâlniri. Dar nu mai aveam chef. Nu făceam decât să-i constat slăbiciunea, ignoranţa. O găseam jalnică, n-aveam timp să mă ocup de ea, aveam prea multe de făcut pentru a mă elibera de ceva-ul lăuntric.

Or, acesta constituia singurul lucru ce ne lega. Îl cunoştea, mi-l transmisese. Când boala atingea punctul maxim, îl vedea strălucind ca o comoară şi se apropia de mine cu respect, poate chiar cu dragoste. Tremurăturile mele, transpiraţia, sângele, muţenia mea nu-i displăceau. O interesau cum n-o interesase niciodată vreo altă manifestare a mea. Iar când a devenit evident că dominaţia ceva-ului lăuntric asupra mea slăbea, când a

simţit că acesta pierdea teren, confuzia i s-a accentuat. Îi scăpa nu numai Algeria, dar şi nebuna, copilul bolnav, bebeluşul anormal, fetusul torturat. Atunci printr-un efort considerabil şi imprevizibil, şi-a schimbat atitudinea, a încercat să meargă pe urmele mele, să se agaţe de mine ca un vagon. Nu i-am dat voie. De ce a avut această tentativă? Din instinct de conservare? Din interes? Din dragoste? Nu voi şti niciodată.

Bunica a murit. Numai ea putea face suportabilă coabitarea cu mama. Odată ce bunica a dispărut, odată ce au dispărut ghiduşiile, tinereţea, curiozitatea, înţelepciunea care-i erau proprii, înfruntarea între patru ochi dintre mama şi mine nu putea fi decât mortală. Trebuia ca una din noi să-şi piardă viaţa. Dacă bunica ar fi murit cu câţiva ani mai înainte, adică până să-mi încep analiza, cred că aş fi sucombat eu.

Situaţia s-a mai lungit câtva timp, nemaisuportând influenţa mamei asupra copiilor mei, însă neîndrăznind să i-o spun şi neîndrăznind nici s-o părăsesc, ştiind în ce stare materială mizerabilă se afla. Am încercat, pe atunci, s-o fac să câştige de pe urma diplomelor ei: să îngrijească oamenii pe bani, în loc de a-i îngriji pe gratis. La această propunere a opus o rezistenţă extraordinară, ca şi cum i-aş fi cerut să se prostitueze. Voia să continue să-i îngrijească pe cei sărmani, să-i spele, să vegheze la căpătâiul lor nopţi în şir, să-i moşească, să-i consoleze, dar nu voia să fie plătită pentru aşa ceva. A ieşi din benevolatul pe care-l practicase întreaga viaţă era o ruşine foarte mare, un scandal imens: „Asta nu se face în familia noastră”, încât prefera, spunea, să cerşească. A fi plătită pentru îngrijirile pe care le oferea însemna pentru mama să se priveze de ultima-i prerogativă ca de ultimu-i talisman. Deci nici vorbă de una ca asta.

Cum o fiinţă atât de inteligentă putea fi atât de proastă? Din ce motiv aberant, din ce teamă se putea supune unor reguli atât de stupide? Cei bogaţi trebuie să dea celor săraci pentru a-i face pe plac lui Dumnezeu; milostenia lor e o tămâie ce urcă în paradis şi parfumează cu suavitate barba divină! Stăpânii trebuie să dea exemplul şi să rămână demni în împrejurări vitrege. A fi un stăpân nu este o stare de fapt, ci o stare sufletească.

— Ascultă, nu mai ai un ban, nimic, nu mai ai decât pensia de bătrâneţe, ştii bine. Nu mai eşti bogată, eşti săracă. Te numeri chiar printre săracii cei mai săraci.

— N-am fost niciodată bogată, fata mea, şi totuşi n-am îngrijit niciodată pentru bani. N-o să încep acum.

Ce imbecilitate! Ce tâmpenie! Ce farsă! Şi, pe deasupra, mai era şi mândră de sărăcia ei, îşi târâia dinadins pantofii scâlciaţi, rochia plină de pete, ciorapii groşi, care nu se deşirau, puloverul ros de molii. Dar, pentru a nu se comite vreo greşeală cu privire la acest aspect fizic, îşi mişca mult mâinile de regină având, pe degetul mic de la dreapta, un minuscul inel de aur gravat cu blazonul familiei, pe inelar o verighetă cu diamante şi, pe stânga, un smarald montat în briliante. Imaginea însăşi a demnităţii burgheze ofensate! Carnavalul!

Să ajungă aici, tocmai ea care în fond nu era cine ştie ce burgheză! Ea care detesta, fără s-o ştie, avantajele banilor. Ea care ar fi trebuit să-şi folosească frumoasele mâini, dacă ar fi fost lăsată, să modeleze materia: îi plăcea să atingă pământul, piatra, lemnul, pielea. Era senzuală. Nu ştia că ar fi trebuit să trăiască pentru o anumită construcţie estetică ce i-ar fi fost personală şi care nu va fi niciodată definită. Ar fi fost olar? Arhitectă? Dăltuitoare? Chirurg? Sau grădinăreasă?

Ruptura dintre noi s-a produs după ce mi-am descoperit violenţa. Apartamentul de la periferie îmi devenise

insuportabil. Era prea mare, prea scump, prea departe, prea pretenţios. Nu mai puteam trăi în acel cub betonat de ipocrizie şi de prefăcătorii. Ca să te bucuri de burghezie e nevoie de tapiserii groase, de alcovuri adânci, de camere înalte, întunecate, de secrete bine păzite. Cărei comedii stupide li se consacrau deci aceia care trăiau acolo, între asemenea pereţi de doi bani, în spatele acelor ferestre indiscrete? Maimuţe induse în eroare, curcani închişi în cuşcă, gâşte păcălite, măgari de circ, iată în ce fuseseră preschimbaţi! Pavilioanele înstăriţilor, care mă înconjurau, grădinile cu sălcii pletoase, cu cedri şi gazon, portalurile din fier forjat, barierele de un alb plăcut, calmul netulburat decât de strigătele de copii bine educaţi şi de sonatele de Chopin, toate astea nu mai erau pentru mine, cedam locul!

Mă hotărâsem. M-am dus în cameră la mama fără să mă tulbur, fără să mă ruşinez.

Stătea acolo, pe pat, înconjurată de relicvele morţilor ei: fotografii, portrete, obiecte. Pe măsuţa de noapte se aflau o scrumieră plină cu mucuri de ţigară şi un pahar cu un lichid roşu (m-am gândit la lichior de coacăze).

— Ţin să-ţi spun că am luat o hotărâre serioasă: ne vom despărţi. Pe de o parte, nu mai vreau să trăiesc aici, iar pe de altă parte, vreau să trăiesc singură cu copiii. Vreau să-i cresc în felul meu... Ai toată vara ca să te întorci... Sunt cea mai săracă din familie, trebuie că altcineva te poate primi mai bine decât mine.

N-a zis nimic. A lăsat capul în jos şi s-a apucat să plângă încetişor. Am ieşit, se terminase.

Nu mă gândeam decât să-mi construiesc viaţa mea, eram absolut decisă. Înţelesese că niciun fel de şantaj legat de sentimente, de sănătate, de sărăcie ori de bătrâneţe nu m-ar fi determinat să-mi schimb planurile. Ştia mai cu seamă ce însemnaseră prima-mi copilărie,

copilăria, adolescenţa, indiferenţa ei faţă de mine şi uneori arţagul ei. N-avea nimic de spus.

La început a crezut poate că nu voi izbuti, că nu voi rezista fizic şi că va trebui s-o chem în ajutor. Dar le-am dus pe toate cu bine. Poate că tocmai dificultăţile din noua-mi viaţă au grăbit progresele în analiză.

Şi-a găsit adăpost la o prietenă al cărei soţ era tare bolnav. Acolo a regăsit o atmosferă precum cea din Alger şi motive pentru a se devota acelui domn bătrân care, pentru ea, era într-un fel încarnarea Algeriei franceze. Mă gândeam că această separare i-a fost şi ei benefică. O vedeam din când în când, îi telefonam aproape zilnic la prânz.

Apoi domnul bătrân a murit şi a fost foarte afectată.

Pentru mine, toate astea se întâmplau într-un alt univers, acela pe care îl părăsisem şi de care nu mai eram legată decât prin cele câteva fraze pe care le schimbam la telefon cu mama. Nu mai aveam nicio curiozitate faţă de această lume, de care mă despărţisem cu dezgust. O cunoşteam îndeajuns, n-aş fi vrut să-i consacru nici măcar o oră din timpul meu. Aveam prea multe de învăţat, prea multe de văzut, prea multe de făcut altundeva. În fiecare dimineaţă deschideam ochii cu o poftă de a trăi şi o curiozitate nemaipomenite. Credeam că am isprăvit pentru totdeauna cu trecutul.

Iată de ce n-am priceput nimic atunci când, într-o dimineaţă devreme, am auzit la celălalt capăt al firului vocea persoanei la care locuia mama.

— Uite... Voiam să-ţi spun: nu mai vreau s-o ţin pe mama dumitale la mine în starea în care se află... Trebuie să te ocupi dumneata, nu mie-mi revine s-o fac... Am înştiinţat-o mai înainte şi pe ruda pe care o aveţi, medicul. Va veni curând, la prânz. Ar fi bine să fii şi dumneata de faţă

pentru că, te previn, n-o voi mai ţine încă douăzeci şi patru de ore.

-— Voi fi acolo.

Nu îndrăznisem s-o întreb ce are mama. O să văd în curând. Vocea femeii era hotărâtă, evident nu mai putea.

La unsprezece şi jumătate eram acolo. Ruda noastră era şi ea acolo, cu stetoscopul şi aparatul de luat tensiunea. Mama stătea pe marginea patului în dezordine. Cât îmbătrânise în câteva săptămâni! Arăta groaznic. Pe chipu-i răvăşit nu mai exista nici măcar o privire. Cred că ochii nu mai trebuiau să-i servească decât pentru a se feri de obstacole. Corpul nu-i mai era decât un morman otova, flasc, acoperit cu o cămaşă de noapte murdară din bumbac pluşat, roz, cu floricele albastre şi albe. Picioarele-i nespălate şi umflate se legănau în gol.

Ruda noastră mă văzuse intrând, dar nu spusese nimic, îşi continuase auscultaţia. Apoi i-a luat tensiunea.

— Douăzeci şi cinci! Îţi dai seama, ai tensiunea douăzeci şi cinci.

A răspuns încet, de parcă făcea eforturi să vorbească:

— Am bănuit, e nervos.

— Nervos sau nu, trebuie să ţii un regim strict şi, pentru început, să încetezi cu fumatul. Uită-te la toate mucurile astea!

Se uita cu scârbă la măsuţa de noapte înţesată cu scrum şi cu ţigări strivite.

— Trebuie să încetezi cu toate excesele, mă-nţelegi?

Clătina din cap precum o ţăcănită bătrână, cu aerul că spune: „Mai vorbeşte, mă interesează ce zici”.

— Singura modalitate pentru a te îngriji temeinic e să te internezi. De altfel, Paulette nu te mai vrea în casa ei. O sperii şi o înţeleg. Uită-te în ce stare te-ai adus.

Şi-a îndreptat spatele, şi-a luat aerul de împărăteasă şi a zis pe un ton ce nu admitea replică:

— Nici vorbă să mă internez. Nu voi sta într-o clinică. De altfel, nici n-am motive. Deoarece trebuie să plec de aici, voi merge să mă odihnesc la fiica mea.

Înlemnisem. Nu, nu la mine! Jean-Pierre se întorsese în Franţa. Găsisem un apartament cu trei camere în arondismentul XIV, unde locuiam deci cinci. Ne era foarte bine. N-aveam nevoie de mai mult spaţiu ca să stăm de vorbă seara şi să ne refacem familia în felul nostru. Eram fericiţi. Mama n-avea loc la mine, nici fizic, nici altcumva. Mai ales în starea în care se găsea. Avea fraţi şi un fiu, care aveau locuinţe mai încăpătoare decât a mea, care erau „serviţi”, care n-aveau copii mici. De ce voia să vină la mine?

Trebuie că ruda noastră îmi simţise retragerea, refuzul, de aceea a zis:

— Ţi-ar fi mai bine la fiul tău.

— Nu, mă voi duce la fiica mea. Nu vreau să merg nicăieri în altă parte.

Nu-mi plăcea felul în care îi vorbea acest om, tonul ăsta dojenitor, de parcă ar fi fost ramolită. De cum am intrat, am văzut dintr-o privire că era pradă ceva-ului lăuntric şi că, pe sub mormanul de cărnuri otova, ducea o luptă disperată.

— Bine. Vii acasă, însă nu vei putea să rămâi multă vreme. E foarte strâmt la mine, ştii. N-am nici pat pentru tine, unul din copii sau Jean-Pierre va trebui să se culce pe jos.

Chipul i s-a schimbat numaidecât, s-a uitat la mine cu o privire adevărată: era mulţumită să plecăm împreună.

I-am răspuns din ochi: nu vei locui cu noi, nici vorbă de aşa ceva, nu mă pot ocupa de tine. Şi-apoi am zis:

— Eşti sigură că nu vrei să mergi la frate-meu? Ţi-ar fi mai bine acolo.

— Nu, la tine.

Iarăşi nu mai avea privire.

A trebuit să-i facem pe loc bagajele şi să plecăm numaidecât. Eram turbată.

Au trecut patru zile. Cu excepţia zilei în care s-a mutat, într-o duminică, n-am văzut-o prea mult. Stătea singură toată ziua. Dimineaţa, copiii plecau la liceu unde erau în semiinternat. Apoi plecam şi noi la serviciu, Jean-Pierre şi cu mine. Nu ne întorceam decât seara. Îi lăsam în bucătărie ce trebuia ca să-şi pregătească o masă frugală la prânz, dar nu se atingea de nimic. Îi semnalasem că există o biserică foarte aproape, unde ar putea lesne să asculte liturghia.

— Nu mai calc pe-acolo. Nu mai cred în palavrele lor. Hristos e batjocorit.

Ştiam de la portar că nimeni n-o vizita în cursul zilei. N-aveam o bună reputaţie în familie şi mama, venind să locuiască la noi, ştia ce făcea: se înstrăina. Nimeni nu încercase să ia legătura cu mine nici acasă seara, nici la birou, ca să aibă veşti despre ea. Nu ştiam cum s-o îngrijesc, n-aveam timp şi n-aveam bani. Nu voiam să stea aici, dar s-o duc la azil îmi părea de neconceput, ar fi fost o minciună în plus, o laşitate inadmisibilă din partea ei, din partea mea, din partea alor săi. Ştia că trebuie să se îngrijească. N-avea decât şaizeci de ani şi nu era bătrână, în ciuda aparenţelor.

Pe durata celor patru zile am văzut-o în prostraţie pe patul nefăcut din salon. Nu se mişca, nu vorbea, îşi privea picioarele murdare. Nu se mai spăla. Obiectele de toaletă îi rămăseseră în valiză şi nu se dusese la baie, sunt sigură. Cunoşteam pe dinafară toate simptomele astea. Cu ceva-ul lăuntric, ştiam, nu mai existau nici zile, nici nopţi, „toaletă” nu mai însemna nimic, la fel ca şi „a dormi”, „copii”, „salon” sau orice altceva. Bătălia e prea aprigă, agitaţia interioară prea mare, ca să mai fie loc pentru alte

lucruri. Te mişti într-o lume a ta neliniştitoare, vicleană, uneori teribil de agresivă, mereu copleşitoare, ce mobilizează toate forţele, întreaga voinţă. Trebuie atenţie. Atenţie!

Nu suportam s-o văd aşa. Eram înnebunită ştiind că propriii-mi copii rămâneau singuri cu ea seara, după întoarcerea de la şcoală şi până la sosirea noastră. N-avea instinctul acela care pe mine mă îndemnase să mă ascund. Puţin îi păsa, se arăta ostentativ, dimpotrivă, ca şi cum îşi făcea o plăcere din a-şi etala rănile. O uram.

M-am dus în străduţa înfundată ca să-mi analizez ura.

În seara celei de-a patra zile trebuia să merg la o conferinţă. Am plecat deci după cină, cu un sentiment de laşitate pentru că-l lăsam pe Jean-Pierre singur cu ea în casa noastră pustiită de prezenţa mamei.

EI nu mă vor lăsa aşadar niciodată în pace!

La întoarcere, era aproape miezul nopţii. Conferinţa fusese interesantă, mă bucuram să discut despre ea cu Jean-Pierre. Uşa de la intrare dădea direct spre salon. De-abia am deschis-o şi am şi fost profund tulburată de spectacolul pe care mi-l oferea mama în acea clipă. Într-o fracţiune de secundă, am fost luată pe sus de o vijelie de o brutalitate şi de o sălbăticie extraordinare, spărgându-mi capul, furându-mi mintea în vâltorile demenţei regăsite.

Era acolo, în faţa mea, aşezată pe pat ca de obicei. Cămaşa de noapte îi era ridicată peste burtă, astfel că îi vedeam sexul chel. Făcuse pe ea şi rahatul i se scurgea pe jos. Pe masă, lângă ea, erau două sticle pătrate de rom, una goală, cealaltă pe jumătate plină, alături, un pahar mare, umplut. Se balansa înainte şi-napoi de parcă s-ar fi legănat.

Auzind zgomotul pe care l-am făcut intrând, şi-a înălţat capul şi m-a privit. Era hidoasă: pungile de sub ochi îi cădeau pe obraji, obrajii îi cădeau pe gât, iar gura-i larg

deschisă îi atârna până pe piept. Mă privea, îşi privea murdăria, apoi s-a dus în străfundurile ei, nu ştiu unde, să-şi caute o exprimare. Simţeam tot ce trăia în acele momente, cunoşteam efortul pe care-l făcea ca să găsească, în talmeş-balmeşul de imagini interioare, gesturile, semnele utile comunicării, pentru cei din exterior. Mai întâi i-a apărut pe chip surpriza, dar nu asta voia. Şi-a lăsat-o pe faţă în vreme ce se cufunda din nou în interior ca să mai caute. A găsit, în fine. Atunci am văzut schimbându-i-se trăsăturile feţei, încreţiturile pielii şi-au modificat direcţia, s-au întins. Zâmbea!

Apoi a-nceput să vorbească. Scotocea prin cuvinte, nu izbutea să articuleze. În cele din urmă am înţeles:

— Am... făcut... o... pros... tie.

Ochii i se mişcau dinspre excremente spre mine, cu un aer ştrengar, şi şi-a pus din nou zâmbetul pe chipu-i răvăşit.

Dacă n-am omorât-o în acea clipă e pentru că nu voi omorî niciodată pe nimeni, pentru că analiza rezista, pentru că, până şi cufundată într-o furie paroxistică, reuşeam să-mi ţin în frâu violenţa. Eram perfect conştientă de nebunia devastatoare, prezentă acolo, în tot corpul, la nivelul pielii, cu vibraţii de gong, în ritmul rapid al pulsaţiilor inimii. Fără practica îndelungată a analizei, fără cei şapte ani de activitate meticuloasă pentru a ajunge să mă înţeleg, aş fi sărit la ea, aş fi bătut-o, aş fi spart pereţii, aş fi găurit tavanul, aş fi răcnit, răcnit ca o nebună furioasă ce devenisem.

În loc de toate astea, m-am dus spre ea, am făcut trei paşi. Mă gândeam că trebuie s-o plesnesc. Nu pentru a-i face un rău, ci pentru a o determina să urce la suprafaţă, să-şi dea seama de starea în care era, să se decidă să lupte, să capete curajul să-şi poarte singură de grijă, altminteri n-o va scoate la capăt. Dacă mai avea vreun

dram de conştiinţă, trebuie că se aştepta să mă prefac că nu văzusem nimic, nici rahatul, nici băutura. Atunci i-am zis cu voce ridicată, însă calmă:

— Sărmana mea mamă, eşti beată turtă.

Rostisem aceste cuvinte ca şi cum găseam normal că a băut prea mult şi că a făcut pe ea.

A mers, o atinsesem. Am văzut un fel de agitaţie punându-i în mişcare corpul, trăsăturile i s-au îndreptat, spatele de asemenea şi, luându-şi inima în dinţi pentru a încerca să articuleze în mod clar, căci era foarte ameţită, a lăsat să-i scape:

— Fata mea... nu se... vorbeşte... aşa... cu mama.

Apoi a căzut pe spate, de-a latul patului. Când m-am apropiat, dormea deja sforăind uşor. Trebuie că se uşurase împărtăşindu-mi în sfârşit secretul ei. Credea c-am s-o eliberez, se lăsa în voia mea.

Am alergat în camera noastră, unde mă aştepta Jean-Pierre lucrând. Nu auzise nimic. Salonul era separat de restul casei printr-un fel de anticameră, ea însăşi închisă de o uşă. M-am aruncat pe pat, nu mai puteam. Ce şoc s-o văd în aşa stare! Nu mă uitasem niciodată la ceva mai dezgustător, la ceva mai revoltător. Jean-Pierre a înţeles că se întâmplase ceva între mama şi mine. Nu mi-a pus nicio întrebare, însă a-nceput să-mi vorbească blând:

— Nu se mai poate continua aşa. O să te îmbolnăveşti iarăşi. Nu există vreun motiv pentru care să fii numai tu răspunzătoare de mama. Spre binele tău, al copiilor, al meu, trebuie să găseşti o soluţie chiar în noaptea asta. N-o mai putem lungi aşa.

— Dar o să-i trezesc.

— Şi de ce-ai face doar tu nopţi albe?

I-am sunat întreaga familie, fraţii, fiul. Am explicat ce se întâmpla şi că, a doua zi era joi, nu mai voiam ca propriii-

mi copii să-şi petreacă toată ziua singuri cu ea în starea în care se afla. Ruda medic a declarat:

— Trebuie să urmeze o cură de dezintoxicare.

— Ştiai că bea?

— Evident, îmi spusese Paulette. Ştii, bea de când cu moartea bătrânului domn, ca şi cum ar fi pierdut Algeria pentru a doua oară... Chiar şi mai înainte, nu-i era frică să tragă la măsea.

— De ce n-aţi intervenit?

— Ştii, e un subiect jenant... Nu vorbea despre asta, nu era să-i vorbesc eu, nu-mi puteam închipui că se va lăsa dusă în asemenea măsură. Cu tensiunea ei, risca să moară.

— Dar eşti medic, ştiai că are o tensiune foarte ridicată.

— Nu într-atât, alcoolul în cantitate mare, cum a băut în ultimele zile, n-a rezolvat nimic.

— Ştia? Ştia că poate să se omoare?

— Bineînţeles. Ştie oricine a făcut un minim de studii medicale. Ştia mai bine decât oricare altul. A îngrijit destui beţivi bătrâni în dispensarele Crucii Roşii.

— Trebuie făcut ceva imediat.

A scos un oftat adânc de enervare.

— De acord... Cu familia nimic nu-i uşor... O s-o internez mâine într-o clinică specializată. Mă ocup eu. Te sun.

Nu-mi puteam îndepărta imaginea din minte: mama, ca o josnică cerşetoare bătrână. Mama atât de frumoasă, atât de riguroasă, de strictă, de stăpână pe ea! Ce disperare o împinsese într-acolo! Dar ce-i făcuseră EI! Spitalele de psihiatrie erau înţesate cu asemenea oameni. Din aceştia existau deopotrivă pe străzi, în case, tineri, bătrâni, bărbaţi, femei, care se prăbuşeau, care, mai devreme sau mai târziu, nu mai suportau dresajul. Ce calamitate se abătuse asupra societăţii noastre!

Telefonul în noapte, strident, isteric!

— Alo!
— Alo! Bun, ai întâlnire mâine-dimineaţă, în fine, curând, ştii ce oră e... la zece, cu doctorul X, la cutare adresă. Trebuie s-o vadă înainte de internare, însă nu va putea s-o ia decât poimâine, nu mai are locuri libere.
— Nu va rămâne mâine aici.
— Asta-i problema ta, descurcă-te cum ştii, eu nu mai pot face nimic în plus. Întreabă-l pe frate-tău.

Jean-Pierre s-a întors în cameră. Avea un aer grav.
— Ai văzut-o?
— Da. Am aşezat-o normal. Am şters tot. Nu te-ngrijora, e bine, doarme liniştit.
— Ai făcut tu asta?
— E normal, e mama ta, ţi-ajunge câte ai tras... Şi-apoi, e atât de dusă, mi-a fost milă. Să te sinucizi cu rom... Trebuie să fii nebun!

A doua zi Jean-Pierre a stat cu mine. Îmi înştiinţasem fratele că o vom duce pe mama la el, după ce ieşim de la doctor, şi că va fi probabil nevoie s-o însoţească poimâine până la clinică.

I-am pregătit lucrurile, n-a durat mult, nici nu-şi deschisese vreo valiză. Avea o paporniţă foarte grea în care am găsit sticle goale înfăşurate cu grijă, ca să nu facă zgomot. Unde avea de gând să le lase? M-a văzut împachetând.
— Ce faci?
— Îţi strâng lucrurile. O să te ducem la doctor, apoi la frate-meu.
— Vreau să rămân aici.
— Nu se poate.

Uitase realmente de scena din noaptea precedentă ori nu voia să-şi amintească? Nimic din propria-i atitudine nu dovedea că între noi se întâmplase ceva, că mi se dezvăluise într-o lumină crudă şi că-i vorbisem cu o

brutalitate care nu ne stătea în obicei. Era absentă, flască, iarăşi fără nicio expresie a ochilor, profund disperată.

La doctor am aşteptat mult, fără să spunem nimic. S-a plâns în repetate rânduri: „Mi-e sete, mi-e sete”. Am cerut un pahar cu apă. Apoi a primit-o doctorul. Ţinea cu tot dinadinsul să asistăm la discuţie. Doctorul ar fi preferat să fie singură, noi am fi preferat să aşteptăm afară, dar nu, ea insista, prin urmare am intrat cu ea. S-a aşezat în faţa biroului, iar noi am stat retraşi, în spatele ei, pe două scaune.

După câteva întrebări preliminare în legătură cu vârsta, starea anterioară a sănătăţii, tensiunea, medicamentele pe care le lua etc., în cele din urmă doctorul i-a cerut să vorbească despre propria-i viaţă.

Fusesem foarte uimită de faptul că nu şi-a revenit văzându-l pe specialist. Pentru ea, medicina era ceva vesel şi puternic. Era ea însăşi un medic excelent, diagnosticul îi era foarte sigur, iar mâinile-i erau extraordinar de pricepute în a palpa, a îngriji, a calma. Avea vocaţie pentru asta, o ştia, era mândria ei şi, în general, de cum se afla în prezenţa unui reprezentant al corpului medical, simţeai că o interesa. În acea zi, văzându-l pe specialist, atitudinea nu i se schimbase. Rămăsese în prostraţie, îşi târşâise picioarele când se mutase în altă încăpere, buzele uscate îi atârnau în mijlocul feţei.

Totuşi, când doctorul i-a cerut să-şi povestească viaţa, a-nceput să se însufleţească. S-a apucat să vorbească mai repede şi mai clar. Până atunci, din gură îi ieşise mai degrabă un terci de cuvinte. Spunea despre plecarea din Algeria, despre Franţa. Spunea că nu-i place Franţa, nu-i plac nici francezii, nici generalul de Gaulle. Că nu-i place nici OAS. Nu, toate astea erau detestabile. Ducea dorul Algeriei dinainte, al nesfârşitelor şiruri de bolnavi în zdrenţe care aşteptau să-i îngrijească, al prăjiturilor pe

care i le ofereau în semn de mulţumire, al buchetelor de lalele de câmp.

După aceea, s-a dus cu gândul mai înapoi, cum începuse să îngrijească oamenii, vizitele în dispensarele din cartierul arab, în fiecare dimineaţă, drumurile în acele camionete medicale care străbăteau sat cu sat pentru a-i vaccina, pansa şi asculta pe cei săraci, pentru a le face injecţii.

Apoi s-a dus cu gândul şi mai departe, înainte, înainte: căsătoria, fetiţa-i moartă.

N-o auzisem niciodată vorbind cu simplitate despre acest subiect, despre acel bărbat care o şoca şi în acelaşi timp o atrăgea, despre copila-i iubită ce semăna acelui bărbat. O găseam indecentă prin ce spunea, la fel cum ieri-seară o găsisem indecentă văzând-o aşezată cu picioarele desfăcute în propriu-i rahat. Până în această clipă fusese mama, doar mama, nu o persoană.

Am lăsat capul în jos. M-am gândit la numele ei. Pentru mine, n-avea nume: era mama. În cabinetul acesta al unui medic parizian, o întâlneam pentru prima oară pe Solange de Talbiac (ce nume de operetă!), zisă „Soso” pentru prieteni. „Soso” în soare, la umbra pălăriei cu boruri mari, cu minuscule picături de năduşeală pe buza superioară pentru că pielea ei de roşcată nu suporta căldura. „Soso” în grădina părinţilor, cu un snop de flori în braţe, în rochia de muselină albă ce i se agăţa de rozmarinii de pe alee, având în pântece dorinţa-i nebănuită de a fi cu bărbatul care venea spre ea, frumosul francez care mirosea a aventură de la o poştă. „Soso” dulce, foarte tânără, inocentă. Ochii verzi ai lui „Soso”, atât de frumoşi, de limpezi, de dornici de fericire, de neştiutori...

Emoţia mă sufoca. O găseam aşa de impresionantă pe femeia care vorbea, totodată atât de naivă şi atât de deznădăjduită: era prea târziu.

Continua să povestească despre moartea soţului, despre moartea primului ei copil. Dădea o mulţime de amănunte cu privire la evoluţia suferinţei lor. Spunea „soţul meu a făcut asta”, „soţul meu a făcut aia”, „soţul meu s-a dus acolo”... Niciodată n-o auzisem vorbind în aceşti termeni despre tata.

Plângea aducându-şi aminte. Lacrimile-i curgeau pe faţă, pe măsură ce reactiva acele imagini de odinioară care nu se îngălbeniseră.

Mai apoi a vorbit despre frate-meu, de teama pe care o trăise văzându-l şi pe el atins de bacilul lui Koch. Noroc că la acea vreme exista deja vaccinul B.C.G.! Vorbea despre tratamentul pentru tuberculoză, despre progresele ştiinţei în acest domeniu. Revenea la scolioza fiului...

Niciun cuvânt despre divorţ, niciun cuvânt despre religie, niciun cuvânt despre mine. Viaţa i se oprise odată cu naşterea fiului, în 1924. Avea douăzeci şi trei de ani. Eu nu făceam parte din viaţa ei. Când am ieşit de la această întrunire eram sleită, frântă, de parcă fusesem stâlcită în bătaie. Jean-Pierre şi cu mine o sprijineam pe stradă. Se lăsa, cu încredere, dusă de braţele noastre. Lungu-i monolog o uşurase. La plecare, doctorul îi spusese: „N-aveţi o depresie gravă, mă consider capabil să vă scot din starea asta în cincisprezece zile, trei săptămâni cel mult”. Mie-mi spusese pe culoar: „Nu e foarte intoxicată. O să scape”. Nu-i împărtăşeam părerea, o vedeam pierdută.

Am lăsat-o la frate-meu. Jean-Pierre l-a anunţat că mă voi duce chiar în acea zi să mă odihnesc la ţară şi timp de câteva zile nu trebuia să conteze pe mine. Odată ajunşi afară, mi-a zis: „Nu mai ai decât să anunţi la birou să nu fii deranjată. Ai suportat cât ai putut. Pentru moment, lasă toate astea deoparte. Dacă va fi ceva de făcut, mă voi ocupa eu”.

A doua zi, era spre prânz, a venit un coleg în biroul unde lucram. Mi-a pus mâna pe umăr şi mi-a spus cu stângăcie, pentru că nu ştia cum să procedeze, pentru că nu era uşor să spună: „Mama ta a murit. Cineva a telefonat adineauri ca să te informeze”.

Mama moartă! Lumea explodează!

Trebuia să sosească o ambulanţă ca s-o ia la ora unsprezece de la fratele meu şi s-o ducă la clinică. Când a venit brancardierul, s-au dus după ea în camera unde dormise. Era pe jos. Trecuseră deja zece-douăsprezece ore de când murise. Era ghemuită: rigiditatea cadaverică îi întipărise groaza pe corp şi pe chip. Nu mai putea fi lungită într-o poziţie de sfântă, să i se compună o figură senină. Se strâmba teribil a durere şi spaimă. Era înspăimântător.

Mama e moartă! Lumea e nebună! E Apocalipsa!

Pe stradă era frig, însă era soare, mult soare.

N-o să Îl mai văd. Nu mă voi duce la înmormântare, nici la cimitir. Refuz să mă dedau iarăşi la mascarada lor. S-a isprăvit pentru totdeauna.

Drept adio, le las grimasa de groază a mamei în faţa unei vieţi false de la început până la sfârşit, faciesul ei torturat de toate amputările pe care le îndurase, masca-i de Grand-Guignol[20].

Zguduitura a fost foarte puternică. A trebuit să revin mai des în străduţa înfundată.

Profundei tulburări din primele zile de după moartea mamei i-a urmat o impresie de uşurare şi de libertate. Ca şi cum totul era în regulă. Terminase şi ea, terminasem şi eu. Se eliberase şi ea, mă eliberasem şi eu. Se vindecase ea, mă vindecasem şi eu.

Totuşi, ceva nu mergea. Nu mă simţeam aşa de liberă pe cât declaram.

---

[20] Teatru de marionete. (N. t.).

Vreme de câteva luni am dus cu mine o vagă impresie că n-ajunsesem la capătul a ceva, că nu fusesem absolut onestă cu mine însămi. Îmi spuneam că trebuie să mă duc la cimitir măcar o dată. În acelaşi timp, găseam stupidă această idee. La cimitir nu exista nimic. Nimic.

Povestea asta mă sâcâia, mă stânjenea. Aşa că, într-o dimineaţă, am luat maşina şi am plecat într-acolo. Venise primăvara, era frumos. Cimitirul se afla în provincie, foarte aproape de Paris.

Nu mi-a fost deloc greu să găsesc locul şi mormântul. Nu de mult venisem aici pentru a o îngropa pe bunica. Era un cimitir de ţară, mic de tot, la poalele unui deal uşor împădurit, exact unde începe o câmpie întinsă din regiunea Brie. „Dulcea Franţă.” Asta nu i se potrivea nicidecum mamei. Pentru ea ar fi trebuit pământul pietros, roşiatic şi uscat din locul de baştină, măslini, smochini din Barbarie... În fine, n-avea importanţă, oamenii nu sălăşluiesc în cadavrele lor.

Stăteam proţăpită acolo, în locul acela inutil şi ingrat. Patru copăcei spinoşi, piperniciţi creşteau lângă grilajul de la intrare ce scârţâia tare când îl împingeai. Nu departe de mine, spre cerul vesel se înălţa un crucifix, o cruce veche de la începutul secolului, care te ducea cu gândul mai degrabă la Toulouse-Lautrec ori la Van Gogh decât la Iisus.

De ce venisem aici? Pe mormânt nu exista nici măcar un nume.

Trebuie că se efectuaseră lucrări de zidărie prin părţile astea, deoarece pământul era acoperit cu un nisip curat, lucitor, foarte uscat, pe care voiam să-l pipăi. Aşa că m-am aşezat pe o lespede ce bătea în cenuşiu – nu era o lespede frumoasă ca aceea pe care ea o alesese pentru mormântul fiicei – şi m-am jucat cu nisipul. Nisipul e frumos. E frumoasă plaja. Mai ales în zilele de după furtună, când

marea aruncă o mulţime de cochilii şi de alge de toate culorile şi de toate formele.

Îţi aduci aminte? Mă luai cu tine la vânătoare de comori. Valurile îşi depuseseră modesta lor pradă, cu forme de ghirlande festonate, pe nisipul umed. Spuneai că am ochi de linx, că ştiam mai bine ca oricine altcineva să descopăr sidefurile, porţelanurile, melcii ţuguiaţi, urechea-de-mare, scoicile trandafirii. Le ştiai toate numele, aşa cum ştiai şi numele stelelor. Apoi le făceai o gaură, le lustruiai, le dădeai cu lac şi, folosind carton şi fir de alamă, le strângeai laolaltă, le potriveai, iar în cele din urmă din mâinile tale ieşea un buchet minunat. Îmi petreceam lungile seri de vară uitându-mă cu admiraţie la ce făceai, în vreme ce se auzeau murmurele regulate ale mării în noaptea caldă. Uite că-i vorbeam acuma, cum făcea ea cu copilul ei la cimitirul din Saint-Eugène. Ce mă apucase? Mă simţeam un pic ridicolă, noroc că nu mă vedea nimeni! Păream periculoasă, mormăind de una singură în cimitirul ăsta.

Era frumos, soarele îmi încălzea spatele. Continuam să desenez cu degetul arătător şerpi mari pe nisip, S-uri care se amestecau.

Soso, ce frumoasă erai într-o seară de bal când veniseşi în cameră la mine să-mi arăţi rochia. Eram deja în pat. M-ai uluit. Nu văzusem niciodată ceva mai frumos decât tine, în acea seară, în lunga-ţi rochie albă având în talie un uriaş cordon verde asemeni ochilor, înnodat în spate. Te învârteai pentru a arăta amploarea fustei. Râdeai.

Te iubesc. Da, aşa-i, te iubesc. Am venit aici pentru a ţi-o spune o dată pentru totdeauna. Nu mi-e ruşine să-ţi vorbesc. Îmi face bine să-ţi declar şi să-ţi repet: eu te iubesc, eu te iubesc.

Eram mulţumită că am scos asta din mine: trei cuvinţele strânse laolaltă şi refulate de mii de ori în viaţa mea. Se

acumulaseră şi în cele din urmă formaseră pesemne o biluţă uşoară, ce-mi sălta, ici şi colo, prin cap, jenant, supărător, insesizabil. Trebuise să vină această moarte catastrofală, seismul pe care-l declanşase în mine, pentru ca biluţa să-mi urce la suprafaţa conştiinţei şi să învingă ultima rezistenţă, ultima apărare. Trebuia să mă duc departe de străduţa înfundată, să mă izolez în acest loc plat, atât de asemănător celui care mi se arăta adeseori pe divan, însă de data asta însorit, ca să îndrăznesc a-mi auzi vocea rostind aceste trei cuvinte: „eu” (eu însămi, nebuna, nenebuna, copilul, femeia), „te” (mama, frumoasa, experta, orgolioasa, dementa, sinucigaşa) „iubesc” (ataşamentul, contopirea, dar şi căldura, îmbrăţişarea şi încă bucuria posibilă, fericirea sperată).

Ce bine era s-o iubesc, în fine, la lumina zilei, primăvara, deschis, după teribila bătălie pe care o dădusem una cu alta! Două oarbe înarmate până-n dinţi, cu toate ghearele scoase, în arena clasei noastre sociale. Câte lovituri zdravene îmi dăduse, cât venin secretasem! Câtă sălbăticie, ce masacru!

Dacă n-aş fi devenit nebună, n-aş fi ieşit niciodată din povestea asta. Pe când ea şi-a respins nebunia până la sfârşit, până la plecarea din Algeria. Era prea târziu, cangrena îi pătrunsese în străfunduri. I-a fost frică să se revolte cu acele cuvinte şi gesturi ale revoltei, nu le cunoştea, AI EI n-o învăţaseră niciodată aşa ceva. Le-a lăsat chiar posibilitatea să-i ia sinuciderea drept un viciu ascuns. Numai mie mi-a dezvăluit sticla, revolverul ei de circ!

XVII

Străduţa înfundată, pentru ultima oară, casele-i joase, strâns lipite unele de altele, caldarâmul crăpat, trotuarele-i cu găuri, gardul în fund, treptele din grădiniţă, anticamera stil Henri II, biroul, acel gargui în capătul grinzii, divanul, omuleţul enigmatic.

— Doctore, o să vă plătesc, nu mai vin. Acum mă simt în stare să trăiesc singură. Mă simt puternică. Mama îmi transmisese ceva-ul lăuntric, dumneavoastră mi-aţi dat analiza, e un echilibru desăvârşit, vă mulţumesc.

— Nu aveţi pentru ce să-mi mulţumiţi, dumneavoastră aţi venit să căutaţi ceea ce aţi găsit. Nu puteam face nimic fără dumneavoastră.

— La revedere, doctore.

— La revedere, doamnă. Vă stau la dispoziţie când doriţi, voi fi bucuros să am veşti despre dumneavoastră, în măsura în care consideraţi necesar să mi le daţi.

Afurisit omuleţ, şi-a păstrat masca până la capăt!

Poarta închisă în urma mea. În faţă, fundătura, strada, oraşul, regiunea, pământul şi o poftă de a trăi şi de a construi la fel de imensă ca şi el.

XVIII

Peste câteva zile, eram în mai 1968.